

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

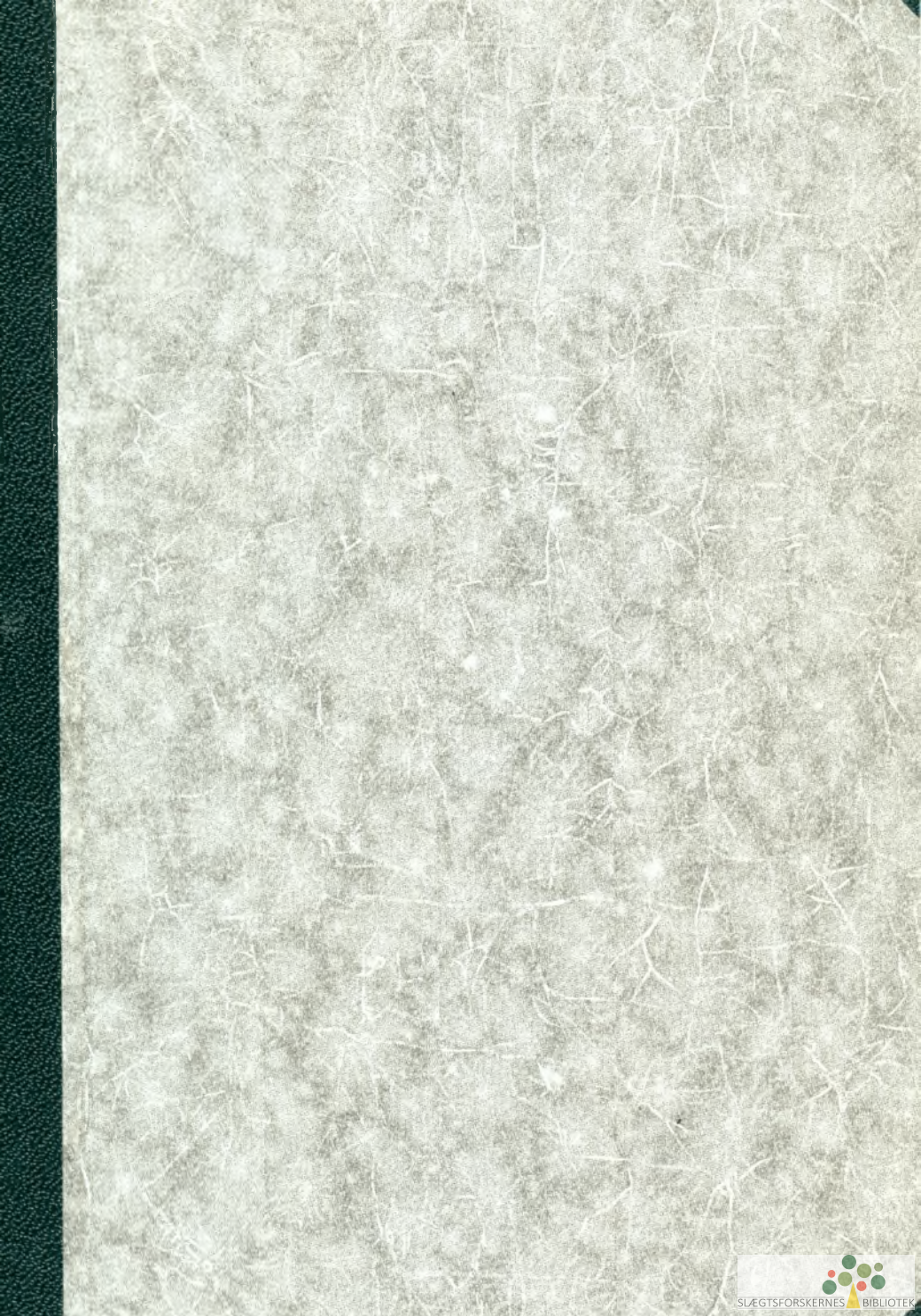
Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

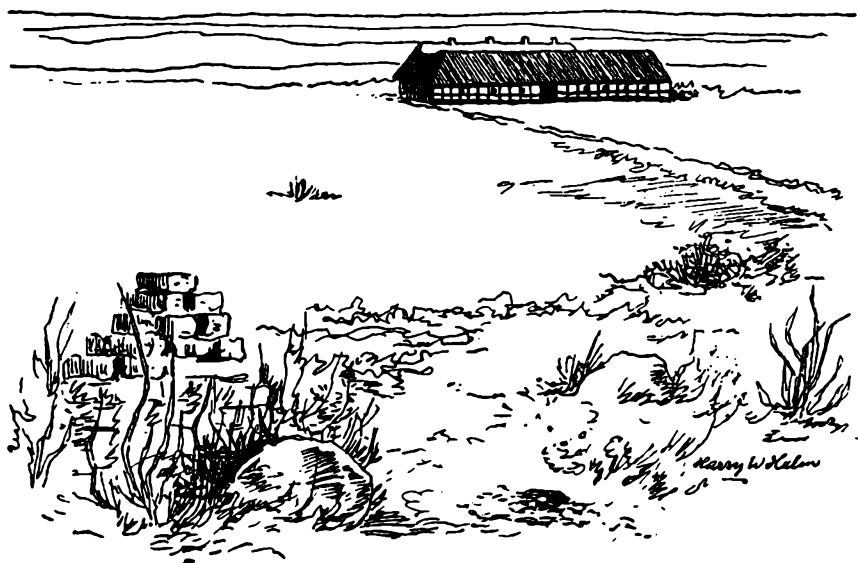
Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Munklindebogen

1 4 9 5 — 1 9 4 5

**MED STAMTAVLER OVER
MUNKLINDE- OG OVERBYSLÆGTERNE**

VED L. HAGELSKJÆR LAURIDSEN

MUNKLINDEBOGEN

1495—1945

EN SLÆGTSHISTORIE MED STAMTAVLER OVER
MUNKLINDE- OG OVERBY-SLÆGTERNE
1700 – 1945

ET BIDRAG TIL BORDING NORDSOGENS HISTORIE

VED

L. Hagelskjær Lauridsen

K Ø B E N H A V N 1 9 4 5

Tilegnet
Mindet om. Mor

MISSIONSTRYKKERIET KØBENHAVN V.
Ved A. SEBUHR

INDHOLD

Kort over Egnen	8
Forord	10
Oversigtsplan over Munklindeslægten	12

FORHISTORIEN

Paa Heden	15
De første Spor	17
Jesper Brochmands Huspostil 1741	
En gammel Familiebibel 1780	
Den graa Oldtid	21
Røverne i Munklinde	23
Kongeheden og Slaget paa Grathe Hede.	26
Elline Gjões Jordebog 1495	26
Rigsraad Niels Clemmentsen	
Munklindes Landgilde 1529	
Fra Kong Hans's Tid	28
Christian V's Markbog 1683	29
Præsteindberetningerne 1638 — 1651 — 1690	31
Munklinde, den første Selvejgaard i Herredet 1743	33

MUNKLINDESLÆGTEN

1. Periode

Niels Pedersens Tid 1752 - 1791	37
Niels Pedersens 1. Ægteskab	38
Skiftet over Else Pedersdatter 1767.	38
Forbindelsen mellem Munklinde og Rønkilde 1750	48
Niels Pedersens Afstamning	49
Niels Pedersens 2. Ægteskab	50
Aftægtskontrakten af 1786	52
Folketællingen af 1787	54
Peder Andersen Uurs Ligsten	54

2. Periode

Peder Niensens Tid, »Gammel Pæjr« 1791—1848	57
Aftægtskontrakten af 1828	64
Ligprædiken over Peder Nielsen 1848.	67
Da Præsten slog med Stokken i Bogen	73
Else og Bøgelundsslægten	74
Maren og Overbyslægten i Hinge	75
Niels Pedersen, »Niels i Munklinde«, 1798—1851	76

3. Periode

Karen Laursdatter og hendes Børn	79
Velstanden i Munklinde. Skiftet af 1856	79
Karen i Munklinde	80
Aftægtskontrakten af 1862	82
Rønkildeslægten	84
Munklinde Hovedgaard. Peder Nielsen 1835—1882	86
Jens Andersen Favrholt 1882—1902	88
Munklinde Nørgaard. Martin Nielsen 1842—1899	91
Vester Moselundgaard. Laust Peder Nielsen 1840—1885. Niels og Jørgen Nejgaard	96

KULTURHISTORIE

Bygningernes Historie	101
Stednavne. Gamle Veje og Engstykker	106
Dagligt Liv i 1870erne og 80erne.	113
Niels Chr. Nielsen fortæller: Min Fader Laust Peder — Fra min bette Tid — Om Læsning og Sang — Stude- og Lammedrifter — Spinderokken m. m. — Bagning — Julen	
Bedstemoder i Moselund, Hanne, ved Christine Petersen	120
Træk fra det aandelige Liv, ved Karen Lauritsen	122
Fra min Drengetid, ved N. P. Nielsen	127
Skolen i Munklinde	130
Stubkær gamle Skole	132
Digt af Jens Mikkelsen	135
Lærer Jens Mikkelsen, ved C. C. Boel	136
Bindstouwhistaarier, ved Th. Sørensen	141
Kræn Pejersens Julegilde — De forheksede Stude — De gamles Tro paa Varsler — Spøgeriet i Agerskov og æ Munklindemand — Søren Mueslind — Konen og Ulven i Faldgruben	
Fra Studemarkedernes Tid, ved Th. Sørensen	156

Indhold

TILLÆG

Gjertrud og Slægten i Uhre og Agerskov	
Christen Nielsen og Holdgaardslægten i Kragelund	
Moeslundslægten i Vinderslev, Kragelund og Funder	

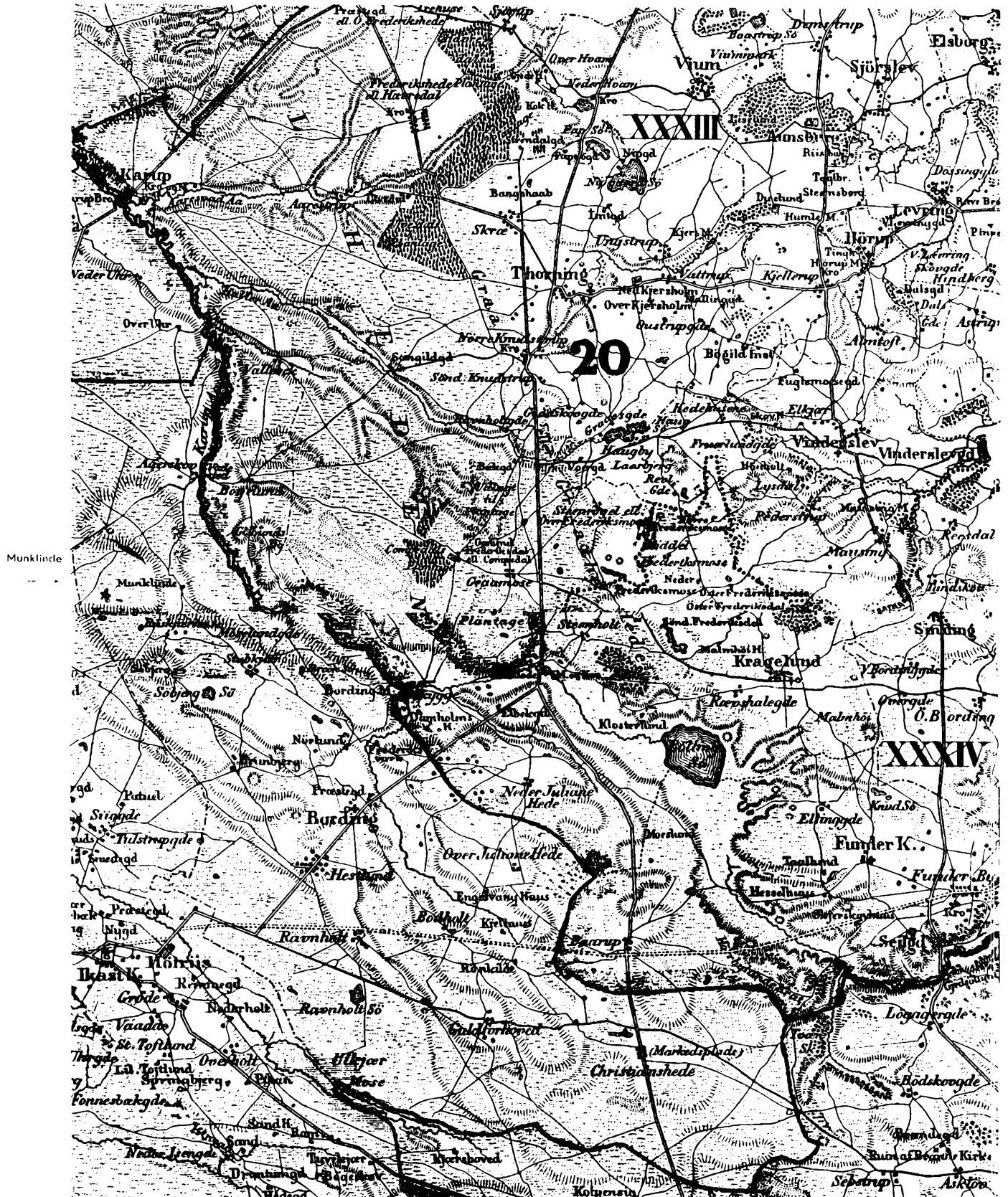
STAMTAVLER

Fra Bording Kirkebog 1764	
Niels Pedersen og Peder Nielsen, Munklinde	
Overbyslægten, Hinge	
Oversigtsplan	

Indgifte Slægter	
Person- og Sagregister	
Billedfortegnelse	
Kilder og Henvisninger	
Efterskrift.	

BENYTTELSE AF BOGEN

Den udførlige Indholdsfortegnelse bedes omhyggeligt læst, da den danner en Ledetraad for Forstaaelsen af Bogen. — Ligeledes henvises til Kortet over Egnen og Oversigtsplanen over Slægten Side 8 og 12. — Ved stadig at vende tilbage til disse Orienteringer vil selv en udenforstaaende Læser ikke have vanskeligt ved at følge Skildringerne af de mange Enkeltheder, som slutter med Stamtavlerne bag i Bogen.

Munklinge

KORT OVER EGNEN

Efter Mansas Kort 1844—45 (H. P. Hansen: Skovlovringer, Danmarks Folkeminder Nr. 43)

FORORD

DISSE Slægtsminder om Livet i Munklinde i svundne Dage udsendes med Ønsket om, at de maa nære Slægtsfølelsen og Kærligheden til vore Fædre, som var før os. Der er dog ingen Steder i Verden, hvorom vi kan sige, at vi har Rod, og hvorfra vor Verden gaar, som der, hvor vor Vugge stod. Og selv om vi gaar tilbage til vore Tip- Tipoldeforældre, saa er det ogsaa fra dem, vi fik Livet, og deres Blod ruller endnu i vore Aarer.

Kærligheden til Far og Mor blev givet os i Vuggegave, Kærligheden til vore Bedsteforældre kender vi. Nuvel, hvorfor skulde vi saa ikke føle Samhørighed med det Liv, som Fædrene levede før dem? Og dette kan jo ikke ske uden Kendskab til Slægtens Stamtræ, saa langt, som det nu er muligt at gaa tilbage. Jo mere jeg har arbejdet med Fortidens Minder, jo mere levende er de blevet, jo mere er Slægtsfølelsen vokset, og kunde dette lille Arbejde bidrage til at styrke denne Følelse, er Hensigten naet.

Arbejdet med Slægtens Fortid har bragt mange nye Ting for Dagens Lys og afsløret overraskende Slægtsforbindelser, som helt var gaaet i Glemme. Selvfølgelig har Arbejdet ogsaa sine Mangler og vil ikke kunne tilfredsstille alle, da der dels er Grænser for vor Viden, og jeg dels har været afhængig af de Kilder, det Billedmateriale og den Tid, der har været til Raadighed. Men jeg synes, at vore Familieminder og Navne er for gode til at gemmes hen eller glemmes som Sne, der faldt i Fjor. Slægtsminderne kan jo altid uddybes og suppleres af andre. Nu

udsendes de, mens »æ Daa er o æ Skøj, aa æ Vejtlæ' er ta'r,« som en nær Slægting skrev.

Til mit 25. Aar har jeg haft den Lykke at holde alle mine Sommerferier i min Mors Barndomshjem hos min Morbroder, Gaardejer *Jørgen Nejgaard*, Vester Moselund. Det meste af Gaardens Jorder stammer fra Munklinde. Ved at færdes i Mose og Eng og ved Karup Aa har jeg faaet uforglemmelige Minder, og jeg vil gerne paa dette Sted bringe en hjertelig Tak til *Jørgen Nejgaard* og hans Hustru for al deres Godhed mod mig. De har deres Andel i, at denne Slægtsbog ser Dagens Lys.

En stor Tak skylder jeg de mange i Familien, som med Interesse har støttet Udgivelsen, i særlig Grad min Morbroder *Niels Christian Nielsen*, Munklinde, som har været min bedste Kilde for hele den mundtlige Tradition. En Tak til Gaardejer *Valdemar Petersen*, Hinge for Hjælp til Udredningen af Overby-slægten og til Gaardejer *Thomas Sørensen*, Agerskov for mange værdifulde Oplysninger og Tilladelse til at benytte de af ham optegnede Bindstouwhistorier m. m.

Endelig takker jeg *den grevelige Hjelmstjerne-Rosencroneske Stiftelse* for Tildeling af 400 Kr. til Arbejdets Gennemførelse.

Jemtelandsgade 7, Kbhvn. S, den 15. Jan. 1945.

L. Hagelskjær Lauridsen.

OVERSIGTSPLAN OVER MUNKLINDESLÆGTEN

BORDING SOGN

P. N. S. 1697

(?) Side 46

A ————— **A**

NIELS PEDERSEN, Munklinde
1723—1791. Side 37

B ————— **B**

GJERTRUD
1758—1834?

CHRISTEN
1759—1823

PEDER NIELSEN
1768—1848
Munklinde
Gammel Pæjr
Side 57

ELSE
1782—1830

Uhreslægten og
Agerskovlinien
Side 164

Stenholtslægten
Kragelund Sogn
Side 172

Voerslægten,
Bøgelund, Karup
Sogn. Side 74

C ————— **C**

MAREN 1796—1841
G. m. OVERBYE, Hinge
1776—1833. 6 Børn
Side 75 og 213

NIELS PEDERSEN
1798—1851
Munklinde

Peder 1806—22

D ————— **D**

JENS PETER
OVERBY
1823—1913
Fødegaarden

ANE CATHRINE
1833—1904
G. m. PEDER
JEPSEN

PEDER
1835—1906

LAUST PEDER
1840—85

RASMUS MARTIN
1842—99

Hinge
Side 223

Rønkilde
Side 196

Munklinde
Side 200

V. Moselund
Munklinde
Side 201

Munklinde Nørgaard
Side 208

E ————— **E**

7 Børn:

Rasmus 1848
Niels 1850
»Maren« 1852
Christine 1855
NIELS P. 1857
JACOB 1859
(Fødegaarden)
Anc Marie 1863

9 Børn:

Niels 1862
OLIVIA 1863
Karen 1865
JEPPE 1867
ANDREAS C. 1869
Christine 1872
Christine 1874
Otto 1876
Mads P. 1878

1 Plejedatter:

CHRISTINE 1863

8 Børn:

KAREN 1868
NIELS 1870
BIRGITTE 1872
CHRISTINE 1874
ANDREA 1875
ANDERS 1877
JØRGEN 1878
Peder 1880

8 Børn:

Nielsine Kathr. 1870
NIELS PEDER 1873
Karen 1876
Karen M. 1879
Kristine 1881
.....
ANNA KATHR. 1890
NIELS ESTRUP 1892
KAREN M. 1897

F ————— **F**

Vor Generation

G ————— **G**

Vore Børn

H ————— **H**

Børnebørn o. s. v.

NB. Er en Person anført med store Bogstaver, betyder det, at Vedkommende har Efterkommere.

Paa Heden.

(Herring Turistforening)

F O R H I S T O R I E N

PAA HEDEN

MUNKLINDE har fra de ældste Tider ligget omgivet af flere Tusinde Tønder Land Hede og Mose, næsten saa langt Øjet rakte. Skulde man til Munklinde, maatte man følge de sandede Hjulspor i Lyngen fra Nørlund i Bording, som i Aartusinder har vist Vej til Nordsognet.

Derude, langt fra den alfare Vej, hvor Heden og Mosen endnu laa hen i fuldkommen uberørt Naturtilstand, dukkede den ensomme Munklinde Gaard op i Horisonten med sine lave Længer og de høje mørke Tage.

Heden er ikke en hel Ødemark, men fra Arilds Tid har der ligget Hedegaarde, hvor der var lidt Vand, en Bæk eller en Aa, som kunde hjælpe til med at skabe Levevilkaar paa Sandjorden. Hedens spredte Bebyggelse følger fra gammel Tid Vandløbene. I Læ af Bakkerne langs Karup Aa, eller hvor Højlandet begynder, laa de ensomme Gaarde.

Dette gælder ogsaa Munklinde. Der har været en særpræget Storslaaethed over Naturen med de milevide øde Flader af Lyng, uden et Træ eller en Busk, med Udsigt over Mosen og Engen og de fjerne Banker mod Nord og Øst. For 60—70 Aar siden kunde man se Thorning Kirke og Mølle i Horisonten, men den Tid er forlængst forbi.

Naturen har her i sin alvorsfulde Ensomhed ejet en Poesi og Skønhed, helt forskellig fra det øvrige Land, som den Dag i Dag virker dragende og har bidraget til at give Befolkningen sit Særpræg.

Her levede Slægterne i en Uafhængighed og Uberørthed, som vi næppe gør os Begreb om. Hver Husstand var et Samfund for sig selv, hvor man selv tilvirkede alt til Føde og Klæder uden nogen større Forandring fra Slægt til Slægt.

Det er disse Egne, *Steen Steensen Blicher* og *Jeppe Aakjær* har skildret i Prosa og Vers, og som har draget Hedens store Malere, *Hans Schmidt* og *Chr. Dahlsgaard*.¹⁾

I 1874 skriver Folkemindesamleren *Evald Tang Kristensen* til sin Kone om sine Vandringer i disse Egne: ... »Jeg er somme-tider færdig ved at græde ... Jeg satte mig ned i Lyngen og faldt saa at sige helt hen.«²⁾

Men var Egnen øde derude paa Heden, saa er den til Gen-gæld rig paa Folkeminder og Sagn. Det er om Livet paa en Slægtsgaard i disse Egne, der nu skal fortælles i det følgende. Dette være skrevet til Indledning for at give en Baggrund for den opvoksende Slægt, som maaske daarligt kender Munklinde af Navn.

I den sidste Menneskealder er der, som bekendt, sket et epoke-gørende Spring i Udviklingen. Hvor Lyngen før blomstrede, ligger nu talrige veldrevne Gaarde og Husmandsbrug, og hvor Munklinde Gaard før laa i uberørt Ensomhed fra Slægt til Slægt og »gammel Pæjr« levede som en Patriark med sin Husstand, der bor nu 26 Familier og 126 Personer paa den samme Jord.

Men gaar man Vejen gennem Lyngen ved Karup Aa, saa oplever man endnu den Ødemarksstemning, som gennem Aartusinder har præget denne Egn.

Paa Vej til de gamle Munklinde Enge. „Æ Saa'nd“.

Fot. 1943

DE FØRSTE SPOR

Vi goer ad di Vejj wo Forælder haa gawwn,
de æ demm, vi ka takk faa, æ Vejj æ jawwn;
i æ Eng, hwoe vi sætte wo Hjø i Stak,
die gik wo Forælder engang aa holdt Snak.
Æ Joorbær, dæ skinne saa røo o æ Diig,
di smagt osse godt, da wo Moe wa Piig.

Anton Berntsen.

JESPER BROCHMANDS HUSPOSTIL. 1741.

I en gammel Huspostil, som min Moder *Karen Lauritsen*, f. Nielsen fik i Arv fra »Bedstemor i Munklinde«, Karen Laursdatter, stod paa et af de første Blade:

„1768 d. 6. September er jeg Peder Nielsen fød.
1794 d. 26. September kom jeg i Ægteskab med
Chrestine Peders Datter Moeslund som er fød
d. 24. Juni 1767.
. . . 6 d. 21. Februari er vor Datter Maren Pedersdatter fød.
1798 d. 23. Maij er vor Søn Niels Pedersen fød.
. . . 6 d. 4. October er vor Søn Peder Pedersen fød.

„Gud unde os her at leve saa, at naar vi af denne Verden skal gaa, vi maatte af Hjertet være glade, for alle Guds Gaver takke da, saa frydefuld ind i Himmerig gaae, det unde os Gud allesammen ved Christum alene Ammen.“

(Salmevers fra 1569, Nr. 626 V. 9).

Munklinde d. 14. April 1827.

Peder Nielsen.

Munklindebogen.

2

EN GAMMEL FAMILIEBIBEL (Christian VII—1780).

I en gammel Familiebibel fra Munklinde, som ejes af *Niels Christian Nielsen*, Munklinde Mark, staar ...

... „Anno 1768 d. 6. September er jeg P. Nielsens fød og 1798 d. 6. September er jeg 30 Aar, hvilken fand blive 1565 Uger og 2 Dage og 10957 Dage og 262981 Timer, som jeg haver levet udi.

Anno 1791 da døde min Fader fallig d. 19. October i hans Alders 68 Aar.

Anno 1798 den 23de Mai blev jeg fød til den syndige Verden Niels Pedersen, Munklinde.

Anno 1778 var der Sne paa Jorden fra den første Syndag i Advent til Pedersdag (23/2), saa meget at mand icke kunde køre mellem bøj, men der blev stor ...“

Disse korte Linier, skrevet af Fædrene, aabner vide Perspektiver for en Undersøgelse af Munklindeslægten i de sidste 200 Aar, idet Niels Pedersen, som døde 1791, maa være født 1723 eller 1722.

Disse Optegnelser vakte min Interesse i 1922, og Studiet blev yderligere ansporet, da jeg hos Lagerchef N. P. Nielsen i Herning fik Lov at laane en Række interessante Papirer, som var opbevaret fra Munklinde, deriblandt *en Ligprædiken over PEDER NIELSEN holdt i Bording Kirke 1848*.

Turen gik nu til Landsarkivet i Viborg, Rigsarkivet og Folke-mindedsamlingen i København, hvor det lykkedes at grave mange interessante Ting frem, som der skal fortælles om i det følgende, suppleret med den mundtlige Overlevering fra de ældre i Slægten.

MUNKLINDE.

Der staar en egen Glans over Munklinde og Livet der, som det blev levet for 50 og 100 Aar siden. Man mærker det, naar man begynder at tale med de ældre om Munklinde, det gælder baade Familien, Gaardens Tjenestefolk og Egnens Befolkning.

De unge i Slægten, som i Slutningen af forrige Aarhundrede kom i Munklinde, fortæller med en egen Følelse af Respekt og

Anno 1768 d. 6 Junii hora 12^a die
 Niels-Jen fød og 1798 d. 16 September
 Er indført i den forældres Bogs Bøger
 1765 d. 19 August og 2 Dage og 1797 Dage
 og 26 1781 d. 18 Junii og 2 Dage
 Anno 1791 d. 19 Octobris
 Allens 68 Aar
 Anno 1796 d. 23^a Sept
 Anno 1798 d. 23^a Mai
 Niels Petersen
 Skrivende

Familiebløt fra Munklinge (Chr. VII, 1780) med Fædrenes Haandskrifter.

Højtid om »Bedstemor eller Karen i Munklinde«, denne statelige og myndige Kvinde, der senere skal berettes om.

Blandt Egnens Befolkning regnede man med Munklinde, ja Gaarden var kendt langt ud over Sognegrænserne som den største og rigeste Gaard i Bording Sogn. Der solgte man sit Bindetøj og kunde laane Korn og Penge, naar det knøb.

*Vi søger Slægtens Spor i stort og smaat,
i Flinteoksen efter Harvens Tænder,
i Mosefundets Smykke, plumpt og raat,
i Kirkens Kvadre, lagt af brede Hænder.
Hvert skimlet Skrift, hver skjoldet Alterbog
har gemt et Gran af Slægtens Ve og Vaade,
nu skal de røbe mig, hvad Vej jeg drog,
og løfte mig en Flig af Livets Gaade.*

Jeppe Aakjær.

DEN GRAA OLDTID

MUNKLINDE har fra Arilds Tid ligget i Bording Sogn, et langstrakt Hedesogn ved Karup Aa, 4 Mil langt, som grænser mod Syd til Vrads, mod Nord til Haderup og mod Vest til Ikast Sogne. Munklinde blev 1898 af praktiske Grunde henlagt til Ilskov Kirkedistrikt, men Postadressen er stadig Bording. Der er delte Meninger om Navnets Betydning. Arkivar V. Nielsen skriver,³⁾ at det maa antages, at »lind« er det oldnorske »lein«, der betyder Bakke. Navnets gamle Form var *Lindvid*, og Endelsen »vid« betyder Skov, d. v. s. *Bakkeskov*, da Munklinde ligger paa et Højdedrag, som skraaner ned mod Aaen.

Man kan ogsaa tænke sig, at Navnet »lind« har Forbindelse med det nærliggende *Lindbjerg* (Linnebjerg i Ikast Sogn) eller maaske stammer fra Træet, Lind, *Lindskov* som Modstykke til *Bogelund* paa den anden Side Aaen.

Fornavnet Munk kan maaske henføres til Herremanden *Anders Munk* 1495, eller til den katolske Tid, hvor Munkene har ejet Munklinde, som A. C. Tyregod skriver i »Røverne ved Munklinde«, men dette sidste er antagelig fri Digtning.

Oldtidsfundene og Kæmpehøjene vidner om en urgammel Kultur paa Heden. I Bording Sogn kan alene paavises 135 Gravhøje, dog findes der kun ganske faa i den nordlige Del af Sognet, men i Mosen øst for Agerskov er der fundet baade Guld- og Sølvting og Glasperler fra den senere Jernalder,⁴⁾ og Lærer Mikkelsen, Stubbæk Skole samlede i sin Levelid en meget anseelig og anerkendt Oldtidssamling fra Stenalderen.

Stednavnene paa *-skov* og *-lund* fortæller, at der i svundne Tider har ligget store Skove i Midt- og Vestjylland. Dalgas mener, at der har strakt sig en 2 Mil lang Skov fra Majlund ved Karup over Agerskov, Munklindelund, Lindebjerg til Lægdsgaard i Ikast. — Hvorvidt den flade Hede har været bevokset, er de lærde uenige om. Men i 1300 Tallet hærgede en

frygtelig Pest, den sorte Død, Landet. Mange tidligere beboede Egne blev mer eller mindre folketomme, saaledes Grove Sogn. Samtidig forsvandt de store Skove. Man huggede hensynsløst Brændsel til Kulmiler og Tegløvne og især til Udsmelting af Jern til Myremalmen. Klodemølle i Kragelund Sogn har Navn efter de Jernkloder, der udvandt af Malmen. Gedhus i Grove betyder egentlig Gæthus d. v. s. Smeltehus, og endnu saa sent som paa Fr. II's Tid svarede en Afgift af Jernkloder fra Ildskovgaard.⁵⁾

Skov og Krat forsvandt, og Heden tog Overhaand, og efterhaanden blev disse Egne saa træfattede, at der ikke var en Pind at opdrive i Miles Omkreds i flere Hundrede Aar.

Men Mindet om hine svundne Tider lever endnu i Egnens gamle Sagn og Stednavne. Det var i de Tider, da der strejfede Ulve om paa Munklindes Jord til Skræk for Folk og Fæ. I Moeslund ved Munklinde Skel ligger »*Ulvedalene*« (se Matrikelkortet af 1810) og »*Ulvemosen*«, som Thyregod fortæller om, og naar de Agerskovfolk samledes til Bindstow, kunde de berette om Ulvenes Hærgen. En Gang blev det saa slemt, at Karupfolkene gravede en Faldgrube i en Bakkeskrænt syd for Aæn (Kradbjerg-hul), hvor Konen fra Sønderbygaard var saa uheldig at dumpe i til lige stor Forfærdelse for hende som for Ulven, som kom senere, men det er en hel anden Historie, som horer »e Bindstow« til.

Et andet Fortidsminde er de saakaldte »*Røverstuer*« i Munklinde, som ligger langt ude i den vestlige Hede efter Ildskov. De er tydeligt indtegnet paa Matrikelkortet af 1810. Min Bedstemor kendte udmærket »e Røverstowwr«, nogle kratbevoksede Pletter og Huller i Jorden; de laa betegnende nok lige ved »*Munklinde Lund*«, der hvor der senere blev gravet Mergel, men »ved alt det Roderi« efter Mergel er nu ethvert Spor udsløtt.

Ikke langt derfra laa i 1810 »*Smaa Dam*«, som maaske(?) er det Vandhul, som nu hedder »*Sidsel Bens Kjeld*« (N.). Sidsel Ben var efter Sagnet den berygtede Røverkvind', der var Mor til de 12 Røvere i Munklinde, som begik de uhyggelige Ugerninger i Ildskov og Skophus.

A. C. Thyregod har skrevet en Novelle om »*Røverne ved Munklinde*« (80 Sider). (Findes kun i »Historier og Sagn« 1886 eller »Udv. Fortæl.« 1898); han kalder den et Ungdomsarbejde. Thy-

regod kom som ung Lærer til Tulstrup, tre Fjerding Vej fra M. 1849-52 og hentede sin Kone fra Sunds, en af sine Elever fra Skolen. »Min Moder har fortalt, at hun en kort Tid gik til Skole hos Thyregod, og hun skildrer ham som en ualmindelig god Lærer i Modsætning til Datidens lampesvingende Degne, men hun mener ikke, Børnene lærte meget hos ham« (N.). Thyregod kendte nøje alle de Historier og Sagn, der gik paa Egnen, og byggede sine Historier derover. Nu skal man selvfølgelig være forsigtig med Thyregod som historisk Kilde, men Kærnen, de gamle Sagn, har vi fra mange andre Kilder, og der ligger som Regel altid en Virkelighed bagved.

Historierne om Røverne i Munklinde har holdt sig saa haardnakket, at der nok skal være noget om Sidsel Ben og hendes berygtede Sønner, som ogsaa har haft deres Tilholdssted paa Kirkeløftet i Bording og foretaget Togter til Rønkilde.

Blichers »Røverstuen« menes ikke at være Røverstuen i Munklinde, men henlægges til en Kæmpehøj langt ude i Heden ved Gedhus. Paa den anden Side har Blicher sikkert kendt Historierne fra Munklinde, da han har hentet Modellen til Mikkel Rævehale fra »*Søren Mueslind*«, som boede i det yderste Hus i Vester Moselund, Nabo til Munklinde Jord, der hvor Vagner Nejsgaard nu bor.

»Sidsel Bens Kjeld'« — »Munklinde Lund« og »Røverstuerne« kan tyde paa, at vi her staar ved Levningerne af den ældste Beboelse, beliggende ved den ældgamle Korsvej i Lyngen, hvor Vejene fra Karup til Ikast og fra Haderup til Bording mødtes (se Kortet), maaske er det Spor af den første primitive Bebyggelse, Jordhuler med Kampesten og Lyngtørvtag, maaske er det Rester af Kæmpehøje fra Oldtiden, senere et Tilholdssted for Tatere og Kjeltringer.

Den følgende Historie er et Avisudklip, fundet i Dansk Folke-mindesamling, et kort Uddrag af Thyregods Novelle, som ligger meget nær ved de talrige gamle Sagn.

RØVERNE I MUNKLINDE

I Nærheden af Sunds imellem Viborg og Silkeborg ligger den lille Hedelandsby Munklinde.

For mange Aar siden var her ingen Landsby, og Heden var

overalt bevokset med Skov, hvorom Bynavne som f. Eks. Munklinde, Agerskov, Bøgelund, Ildskov og Egebjærge endnu vidner. En Rest af Skoven fra den Tid findes endnu paa Linnehjærg i Form af noget gammelt Egekrat. Der var overordentlig stor Færdsel her forbi, thi Alfærvejen mellem Øst- og Vestjylland gik igennem de store Skove ved Munklinde.

For at de rejsende kunde have et Sted paa denne Egn, hvor de kunde overnatte og hvile sig, var det, at Cistersiensermunkene i Tvis Kloster ved Holstebro anlagde et Klosterherberge ved Munklinde. Dette Herberge blev til stor Gavn og Hjælp for de vejfarende, da det efterhaanden blev vanskeligere og vanskeligere at slippe igennem de store Skove og da i Særdeleshed Hulvejen ved Munklinde uden at blive overfalden af Røvere. Egnen opskræmmedes jævnlig ved grufulde Mord og Overfald paa fredelige rejsende, og man vidste ikke, hvor Røverne havde deres Tilflugtssted. Dette fandtes imidlertid paa Skrænten af Munklinde Bakke, saa godt skjult i Skovens Tykning, at det først sent blev opdaget. Røvehulen var meget stor, og oven paa Bjælkelaget skal der have været et Jordlag saa tykt, at der groede Træer og Buske deri.

I denne Røverkule boede den frygtede Røverkvinde Sidsel Ben med sine Sønner. Denne Bande var det, som udbredte Skræk og Forfærdelse viden om; thi de Misgerninger, de udførte, var næsten utallige, og aldrig slap et Menneske fra dem med Livet, naar det først var falden i de grusomme Røvers Vold.

Mangfoldige er de Fortællinger, Egnens gamle Folk ved at fortælle om disse frække Røvere. Engang, da Føden var sluppen op for Røverne nede i Røverkulen, besluttede de at overfalde Beboerne i den nærliggende Ildskovgaard og saa tage de Fødemidler, der fandtes. En Søndag, da alle Mandfolk i Ildskov var gaaet til Kirken i Sunds, indfandt Røverne sig ved Gaarden. En af dem gik ind og bad om en Almisse, medens de øvrige ventede udenfor Gaarden. Konen i Ildskov anede imidlertid Uraad og fik Tiggeren narret ind i Fadeburet, hvor hun stængede ham inde. Derefter lod hun uden at ane, at de andre Røvere stod uden for Døren, sin lille Pige løbe til Sunds for at hente Hjælp. Men den lille Pige naaede ikke til Sunds; thi uden for Gaarden blev hun fanget af Røverne. Disse spurgte hende ud og fik at vide, at deres Broder sad indespærret i Fadeburet.

Sidsel Ben, der selv var med den Dag, gik da afsides med Barnet, og uden at skælve over sin frygtelige Udaad dræbte hun den lille Pige, og derpaa gik hun hen til Gaarden og bankede paa Døren, medens hun ved Efterligning af Barnets Stemme bad om at blive lukket ind, da der var Skarnsmennesker efter hende. Konen, der troede, at det var hendes Barn, der vendte tilbage, lukkede Døren op. Men i Stedet for den lille Pige trængte Røverne ind ad Døren og dræbte Konen. Derefter befriede de den fangne Røver, og belæsset med alt, hvad de kunde finde i Gaarden af Fødemidler og Kostbarheder, vendte de tilbage til deres Hule efter at have stukket Ild paa Gaarden.

Men da Ildskovmanden kom fra Sunds Kirke, var hans Hustru og Datter døde, og Gaarden nedbrændt. Nu skulde Manden have en ny Gaard bygget, og en af Røverne søgte da Arbejde hos ham, for at han kunde udspejde alt og faa nøje Kendskab til, hvorledes alt blev indrettet i den nye Gaard. Ildskovmanden fattede imidlertid Mistanke til Fyren, da han syntes, at der var noget fordægtigt ved ham, og en Aften, da Røveren gik fra Arbejde, fulgte Manden bagefter for at se, hvor han gik hen.

Der laa en tæt Taage hen over Eggen, saa Manden uset kunde følge Røveren, dog blev det vanskeligt, da de kom ind i Ellekrattet ved Munklinde Bakke, og flere Gange var Røveren lige ved at blive borte for Manden, men han fik dog hver Gang Øje paa ham igen. Tilsidst saa Manden, at Røveren bukkede sig ned og tog en stor Sten til Side, hvorved der fremkom en mørk Aabning, som den fordægtige Person krøb ned i, og han forsvandt efter at have trukket Stenen hen over Aabningen igen.

Ildskovmanden sendte straks Bud til Munkene i Tvis og fortalte dem sin Opdagelse. Munkene sendte derefter Bud til Herregaarden Hald ved Viborg efter Hjælp, og da denne kom, drog de ud til Røverkulen, som de omringede. Efter en haard og blodig Kamp blev Sidsel Ben og de andre Røvere fanget, dømt til Døden og lagt paa Hjul og Stejle i Nærheden af Munklinde.

Siden den Tid fortæltes det, at de døde Røvere til Straf for deres Ugudelighed ikke fandt Fred efter Døden, men hver Nat vandrede omkring i Eggen, hvor de havde forøvet deres Misgerninger. -- Endnu for faa Aar siden kunde man bestemt paa-pege det Sted, hvor Hulen havde været. Dette Sted ses nu ikke mere. Tidens Tand har slettet Sporene. Men Mindet derom lever.

KONGEHEDEN OG SLAGET PAA GRATHE HEDE 1157

Munklinde og Moeslund har været Naboer til Middelalderens dramatiske Kamp mellem Kongesønnerne efter Valdemar Sejrs Død. — Lige paa den anden Side Aaen ligger den milestore Kompedalsplantage og -Hede. Befolkningen kalder Heden for *Kongeheden*. Den har omfattet 5-6000 Tdr. Land og fortsætter i Graahede (Grathehede), hvor det store historiske Slag udkæmpedes mellem Kongesønnerne Svend og Valdemar den 23. Oktober 1157, som endte med, at Svend, da han vilde undfly, fik Hovedet kløvet af nogle Bønder, som genkendte ham. Der er nu rejst en Mindesten paa Stedet.

I Vester-Moeslund, lige op til Munklinde ligger de velkendte »*Skanser*« (Skansbrinker og Skansmose, se Matrikelkortet af 1810). I Nærheden er et Vadested over Aaen. Disse geologiske Dannelser minder om de Forskansninger fra Oldtiden og Middelalderen, som findes saa mange Steder i Jylland, og som blev bygget for at dække Hærvejene over Aaerne. Derfra stammer Navnet.

Ad denne Vej kan vi tænke os, at Herremanden og Ridefogeden er kommet, naar de skulde tilse deres Fæstegods, eller Bønderne er draget, naar de skulde svare Landgilde. Moeslund, Munklinde og Stubkær har udgjort en Gruppe Bøndergods, som har været i Handlen under eet, som vi skal høre om i det følgende.

ELLINE GJØES JORDEBOG

Da Herremændene solgte og pantsatte Munklinde 1495 1499.

De ældste bevidnede historiske Oplysninger, vi har om Munklinde, findes i Elline Gjøs Jordebog. — Elline (Gjøs*) var en from luthersk Adelsdame, der levede paa Reformationstiden, en Søster til Birgitte Gjøs, gift med Herluf Trolle. Hun tilhørte en af Landets rigeste Slægter og er blevet navnkundig ved at have ladet forfatte en meget stor Jordebog over Slægtens Ejende, som er en af de vigtigste Kilder til Middelalderens Topografi og Adelshistorie. I Jordebogen læser vi følgende:“)

*) Biografisk Leksikon.

21. Januar 1495

„Item it brell at Anders Munck skøder Niels Clementsøn sitt gods i Gindingheretit i Hardspsel i Boring sogn enn gaard, kalles Mosslund, oc enn ødegaard Muncklindvid oc II gaarde kallis Stubkier.“

Munklinde nævnes ikke mindre end 7 forskellige Steder^{*)} i den navnkundige Jordebog. Selvom Munklinde var en *Ødegaard*, maa den dog have haft en vis Værdi, siden Herremændene har travlt med at sælge og pantsætte den.

En *Ødegaard* betyder ikke en ensom Gaard i Ødemarken, hvilket vilde passe udmærket paa Munklinde. Men det betegner en ubeboet Gaard. Sagen er den, at det var andre Tider end nu. Der var ikke Rift om Fæstegaardene. Ofte stod de tomme hen, fordi Kaarene var saa usle. Eller Herremanden ivang en Bonde til at overtage en Ødegaard. Fæstebonden fulgte med ved Køb og Salg som den øvrige Besætning.

Den første Ejer *Anders Munck* var Herremand i Sostrup (Benzon) paa Djursland i Gerrild Sogn. Det var lidt langt væk at have sit Bondergods, saa man forstaar godt, at han solgte det til en Herremand i Vestjylland, den kendte *Niels Clemmensen* til Blæsbjerg ved Holstebro, senere Ejer af *Avnsbjerg*, nordfor Kjellerup.

1499 fortælles, at *Erik Eriksen (Lovenbalk)* til Avnsbjerg optager et stort Laan paa 1200 Mark, 300 rhinske Gylden hos N. C., og Munklinde er blandt det Bondergods, der sættes i Pant. — N. C. fik efterhaanden saa store Panter i Avnsbjerg, at han fik den til Ejendom.

Da Munklinde nævnes Gang paa Gang under N. C.'s Jordegods, skal der lige fortælles lidt om

RIGSRAAD NIELS CLEMMENTSEN.

N. C.'s *) er en af Samtidens mest interessante og indflydelsesrige Personligheder; han blev trods sin høje Rang af Adelen anset for ufri født. Der stod hele Tiden Gny om hans Person. N. C. anses for at have været en overordentlig dygtig, evnerig Mand med en utrolig Arbejdsevne og et stort Forretningstalent. Ved Køb og Salg erhvervede han sig en Mængde Jordegods i

*) S. 26 n.

Papirer ikke viser nogen væsentlig Forandring i Udviklingen (se senere Landgildet 1693). — Den omtalte Skovvogn og Skovsvinet fører Tankerne hen paa Fortidens Skove, hvor Svinene gik løse og selv fandt Føden ved at rode efter Agern og Bog. Derimod er det uklart, hvad en Skovvogn er. Landsarkivar Svend Aakjær, som er meget kyndig, mener, at oprindeligt har visse Fæstere skullet yde en Vogn af Træ i Landgilde, og at denne Vogns Værdi senere er omsat i Penge eller gaaet over til Pligten at yde en vis Kørsel, den saakaldte »Vognægt«. Andre mener, at en Skovvogn vil sige Levering af en vis Mængde Træ. »Dags gierning« er Hoveriarbejde.

1612

I Skattemandtalslisten af 1612 nævnes „Munkskind“.

CHRISTIAN V's MARKBOG

MUNKLINDE 1683.

Under Enevælden havde Bønderne det trangt. De cjedes bogstaveligt af Adelen og Herremændene. For at opnaa en ligelig Fordeling af Skatterne paa Jorden lod Christian V 1683 udarbejde en almindelig Jordebog, Matrikel for hele Landet. Jorden blev inddelt i »Tønder« og Afgiften i »Hartkorn«.

Det er et overordentligt stort, fint og beundringsværdigt Arbejde, der her er udført; enhver Ager og Vang er nøje beskrevet, opmaalt og udregnet. Beskrivelsen af Munklinde Gaard fylder ikke mindre end 22 Foliøsider. Den Dag i Dag maa man undres over, at deite kæmpemæssige Arbejde blev udført i Løbet af nogle faa Aar. Vi lader Matrikelbogen fortælle:*)

Munkhelinde Gaard 1683.

Proprietarius: Peder Andersen til vosborregaard, Ulborg.

Fæstere: Knud Nielsen og

Christen Nielsen.

1. Gaard.

Herligheden til bemelte Gaard:

1. Ljungfble og Torfuestier hafe de til fornødenhed.
2. Derris biugnings timmer og juul timmer kiøbe de
I Silkeborgig lehn, som er 2½ mil.

3. Lader mable derris brodkorn i borring Mølle, som er 1 miil til.
4. Gierfel og stafe hafue de inted, mens brugger Jorddiger.
5. Sifferi inted.

Forbemelte Munkelinde Mark hafuer 12 Aars Giedst herudaf 3 bruggies og 9 hwieler — saes med 1 K. boghyed 2 Kier*) roug, hwieler saa igen i 9 Aar.

Saa følger Navnene og Beskrivelsen af de 12 Agre i følgende Orden: WINDager — BACHager — STEENager — KLOUENHOJ — STACHELAGer — LANGager — MELDFALDager — WESTERager — STOERETREBACHager — lille LUNDager — SYNDERager — LUNDager.

Efterskrift:

Til denne gaard fand aflis efter engforretningen:

Godt Høe tolf læs 12 — Mosefoder otte læs 8.

Noget lidet torfuesfier og Liungsledt.

Fædrift i fælledheden, hvorpaa kan græsSES heder 16.

Samlet Matrifel: 4 Tdr. 3 St. 2 Fj. 2 Alb.

Ser man paa Gaardens »Herlighed«, saa er den ikke stor, men tarvelig og nøjsom som Hedebondens Liv. Der findes ikke en Pind (Gjærde og Stave er der intet af).

Det har været et enkelt Landbrug. 3 Agre i Drift, hvorefter de har ligget i Fælled, i Græs i 9 Aar. Den Gang kendte man ikke til Kartofler og Rodfrugter eller Vaarsød. Man avlede, hvad der var nødvendigt til Livets Opretholdelse, Brodkorn og Boghvede til den daglige Føde. Levevisen har været derefter.

Agrenes Navne taler deres eget stille Sprog. De er gaaet fra Mund til Mund gennem Aarhundreder. »Klouenhøj« er et Navn, som kendes helt tilbage til Vikingetiden og findes i England, det betyder den kløftede Høj. Windager kan betyde den »skæve« Ager, og Stachelager den korte af »stachel« eller »stakket« (en stakket Tid). Meldfald betyder den midterste, Lundager fortæller om Fortidens Skove. Navnet »Munkelinde Lund« er bevaret indtil i Dag. Langager eller »æ Laangager« er en lang naaleformet Kile ind i Heden, som findes paa Kortet af 1810, og som der skal fortælles om senere under Stednavne og gamle Veje.

*) = Et Aars Afsgrøde paa en Ager.

MATRIKLEN AF 1688.

1688 udskrives der en ny Matrikel¹⁰⁾ over hele Landet, da der var kommet mange Klager over den gamle. Munklinde ansættes til 5 Tdr. 3 Sk. 2 Alb. Matriklen er sat en Tønde op, hvilket tyder paa Fremgang, da den ellers overalt blev sat ned.

MUNKLINDES LANDGILDE 1693.

1693 omtales Munklinde under de Jordegodser, der tilhører Peter Andersen, *Trostrup* Gaard i *Timring*. Munklinde omtales kun med en Linie, som viser, hvad de to Fæstebønder aarligt maatte svare i Landgilde:

... „2 Tdr. Rug, 1 Pund Smør, 1 fœe nød, 1 Svin og ¼ Skovvogn.“¹¹⁾

Sammenligner vi med Landgildet 1529, er Hoveriet bortfaldet. Men ellers er der ikke sket nogen særlig Forandring i Udviklingen, »Skovvognen« er skaaret ned til en ¼, og i Stedet er der kommet »1 fœe nød«. — En Fødenød er et Stykke Kvæg (Ungkreatur), som Fæsteren skulde føde, fodre for Herremanden. Endnu har man Udtrykket »Owner« (ung Nød) for Smaastude og Navnet »Nøds« for Kostald.

PRÆSTEINDBERETNINGERNE

1638 — 1651 — 1690

Blandt de sparsomme Kilder fra gammel Tid findes nogle Præsteindberetninger fra 1600 Tallet. Da de sikkert vil interessere en Del af Egnens Folk, skal jeg lige anføre dem.

1638 indsender Sognepræsterne paa Kongens Befaling Designationer (Beskrivelser) af Gaarde, Boel og Tiendeydere. De er ofte meget omfattende, smaa Sognehistorier, undertiden bilagt med haandtegnede Kort m. v., alt efter Sognepræstens Evner og Anlæg. Materialet findes paa Rigsarkivet.

1638.

Den Bording Præst har desværre fattet sig i Korthed, der staar bl. a.:¹²⁾

— — Her findes vell mange smaa høe (Høje), men ingen ved, hvad de kaldis . . ., skove haffuer vi en, som heder Guldforhovedskov. Anden Antiquiteter findes her ingen aff, som er værd at skriffue om.

1651.

Sognepræsten i Ikast nævner Munklinde i sin Indberetning¹³) blandt en Række Gaarde og Boel under „Herr Christian Nantsaus tjener“ (Herningsholm): ... Munchfund, en lille boel.

1690.

Indberetningen fra Bording i 1690¹³) kaster Lys over Embedets Indtægter og Besværligheder, der fortælles:

Tienden af Sognets 28 hele og halve Gaarde beløb sig til 28 Tdr. haardt Korn. Men da Præsten havde dobbelt Tiendepart, vil det sige, at der kun avledes gennemsnitligt 15 Tdr. Korn (Rug og Byg) paa hver Gaard.

Offer til hver Højtid 6 Sl. Dr. (Sølvdaler) 2 sk., som dog Aar for Aar forringedes. — Til Set. Hansdag (af hver Gaard) en Ost, som dog ikke kunde bekommes af alle.

Præstegaarden bestod af 4 Huse, som beskrives nøjere ...

Beneficiær (Fordele) Kongens Anpart af Korn- og Kvægtiende var tillagt Kaldet for dets Ringheds Skyld (ved Kongebrev af 1556).

Gravamina (Besværinger). En Enke i Kaldet nød aarligt 6 Tdr. Korn, 1 Hardbopund Ost og 6 Sl. Dr. foruden hendes daglige Ophold.

Af 4 Gaarde fik Præsten hverken Offer eller Tiende og af nogle af de andre kun en ringe Del, eftersom Sognet var ganske forarmet. — —

Anm. Vi faar et tydeligt Billede af, hvor fattigt der har været i Bording fra Arilds Tid. I det 4 Mil lange Sogn har der levet en 2-300 Mennesker. Af deres primitive Landbrug har de baade skullet svare Fæste, Landgilde til Herremanden og Tiende og Offer til Præsten. Det har sikkert været noget sølle Korn, Præsten har faact, thi til Tiende brugte man det ringeste; og naar Enken i Kaldet skulde have det ene Højtidsoffer samt Andel i Korn og Ost, og de fattige Hede bønder tillige svigtede, saa er der ikke blevet meget til Præsten!

1743.

MUNKLINDE ER DEN FØRSTE OG ENESTE FRIE SELVEJERGAARD I GINDING HERRED

Tiden fra 1688—1743 anses for den trangeste Tid for den danske Bonde. I Begyndelsen af 1700 Tallet var der meget faa Selvejrbønder, i hele Landet nævnes kun 1029 ialt.^{14a)}

Fra 1743 har vi en Opgørelse over alle Selvejrbønderne i Lundenæs og Bøvling Amter, d. v. s. de Bønder som ejer deres Hartkorn tilligemed Gaardens Bondeskyld og Herlighed. Det var langt fra alle, der var Ejere af begge Dele. En Del var kun Ejere af Bondeskylden (Jorden, Bygningerne og Gaardens Besætning), men Herremanden havde Herlighedsretten, Jagt, Fiskeri, Opsyn m. m.

Skattelisten i Riberhus Amtsarkiv giver Oplysninger om, hvormange frie Selvejrbønder der findes i Sognene 1743. I Ginding Herred (8 Sogne) findes kun een Selveje, nemlig *Anders Manglinde*. Altsaa Munklinde er den første og eneste frie Selvejergaard i hele Herredet.

Vi er saa heldige at være i Besiddelse af en Afskrift af Skødet. I Betragtning af dets Ælde gengives det her i Uddrag, da det er

GAARDENS FRIHEDSBREV.^{14b)}

„Jens Mortensen i Bouflund kiendes hermed at have soldt og afbøndet . . . til velagte Anders Christensen i Munchlinde, Bording Sogn, og bands Arvinger, eet mig tilhørende Sted . . . Munchlinde kaldet, som beboes af Anders Christensen og Knud Nielsen,*) . . . (Hartkorn 5 Tdr. 3 Skp. 2 Alb.), hvilke førnævnte Sted med Beboere og Børn, item Besætning, som nu er, tiltræder velbemeldte velagte Anders Christensen i dend Stand det nu findis og under som rette Evere dette Sted med ald detz Evendomb, Biugning og Huuse, Herlighed, Landgilde, være sig af Agger og Eng, Felled og Fæegang, Tørvægreft og Lyngflet, inden og uden Markeskiel, saa vidt dertil er berettiget og af Arrilds Tid tilliget haver, efter som band mig derfor rigtig og vel førnøvet afbetalt haver

Bouflund dend 16. Martj 1743. Jens Mortensen.

Til Bitterlighed efter Begiering Niels Christensen. Jens Jensen.

*) K. N. maa være en gammel Mand, da han omtales 1683.

skødet er i sig selv et Vidnesbyrd om Bondens trange Kaar. idet Gaarden sælges »med Beboere, Børn og Besætning.« Men fra 1743 er Stavsaandet ophævet i Munklinde, og Bonden lige saa fri som Herremanden. Han er ingen Velhaver, men ejer dog sin Gaard og 100 Rigsdaler; heraf maa han svare 2 Rigsdaler i Formueskat, desuden Kopskat, som var ens for alle. Mand og Kone svarede hver en Rd., og for hver Karl, Pige eller Dreng betattes 48 Skilling.¹⁵⁾

Paa denne Tid, senest 1752 holder Slægten *Niels Pedersen* sit Indtog i Munklinde, som der nu skal fortælles om i det følgende.

Bording Sogn set fra Skygge.
Akvarel af S. Mikkelsen, ca. 1898.

MUNKLINDESLÆGTEN

NIELS PEDERSEN OG PEDER NIELSEN 1750—1945

For Oversigtens Skyld kan Slægtens Historie deles i 4 Perioder, hver med sit Særpræg:

1) NIELS PEDERSENS TID	1750 — 1791
2) PEDER NIELSENS TID	1791 — 1848
3) KAREN I MUNKLINDES TID
og hendes Børn.	1848 — 1900
4) VOR EGEN GENERATION	1900 —

MUNKLINDESLÆGTEN

I. PERIODE

NIELS PEDERSENS TID 1752—1791

SELVEJERBONDE — SLÆGTENS STAMFADER 1723—1791.

SLÆGTENS Stamfader er født 1723 (muligvis 1722) idet Slægtsbibelen fortæller, at N.P. døde 1791 i hans Alders 68. Aar.

Hvorfra han saa stammer er indtil videre et aabent Spørgsmaal trods ihærdig Granskning, idet de fornødne Kilder omkring 1750 mangler. Bording Kirkebog begynder først 1763 og viser allsaa ikke længere tilbage. Han er sandsynligvis af Møllerslægt og indvandret østfra (se Side 49).

De ældste sikre Spor, vi har af N.P., stammer fra 1752.

I Justitsprotokollen over de Breve, der blev læst paa Nørrejylland's Landsting den 11. Juli 1753 nævnes:¹⁶⁾

„Niels Pedersen, hans Pandtebref til Christen Graversen paa Capital 100 Eldr., derfor pandsadt en halv Bondegaard kaldet Munklinde i Bording Sogn Hft. 2 Tdr. 5 Skp. 2 Fdt. 1 Alb. dat. 14de Martij 1752.“

Men desværre er det saa uheldigt, at netop den paagældende Skøde- og Pantebog Nr. 43 (1753-57) er forsvundet, og Arkivets Copisamling først begynder 1754!

Mærkværdigvis fandt jeg det meget eftersøgte Dokument i Efteraaret 1944 i Øernes Landsarkiv, København! — Det indeholdt dog ikke nye Oplysninger om N.P.'s Afstamning, da der øjensynlig er gaaet et Skøde tabt. Men det gamle Papir var dog ganske morsomt, thi som Vitterlighedsvidne stod *Søren Lauridsen Hagelskjær*, Ikast ved Siden af N.P., Munklinde. Altsaa begge mine Tiptipoldefædre har sat Navn og Segl paa samme Dokument! — Paany et hidtil ukendt Glimt fra Fædrenes Liv for c. 200 Aar siden.

Imidlertid er det alligevel muligt at tegne et ret levende Billede af de ydre Kaar for vor Stamfaders Liv og Virke. De vig-

tigste Kilder er et Skifte fra 1767 og en Aftægtskontrakt fra 1787.

Vi faar her Oplysninger om Personer og Ting, som var aldeles ubekendte for den nulevende Slægt.

NIELS PEDERSENS 1ste ÆGTESKAB.

1752 ved vi, at Niels Pedersen, ogsaa kaldet *Niels Møller* er 29 Aar gammel og Selvejerbonde i Munklinde. Han ejer den ene Partsgaard, den østlige Del, som Slægten delvis ejer endnu. Kort efter er han blevet gift med *Else Pedersdatter*, født i Vinderslev. Om hende ved Bording Kirkebog at fortælle, at hun døde i Barnsnød i Juni 1767, 31 Aar gammel (altsaa født 1736).

De har oplevet meget, baade af Glæde og Sorg i deres Ægteskab. De har faaet 6 Børn, hvoraf de har mistet de 4. — 1766 bliver 2 Børn begravet henholdsvis 4 og 3 Aar gamle. (velsagten en smitsom Børnesygdom). Aaret efter den 3. Maj begravnes en Datter *Inger*, 1 Aar gammel, og i Juni dør Hustruen i Barselseng. I den Anledning bliver der afholdt Skifte af Hensyn til de to umyndige Børn, *Gjertrud*, 9 Aar og *Christen*, 7 Aar, som nu skal have Værge og Formyndere.

Da N.P. er en fri Mand, undgaar han Herremandens Indblanding, og det er Amtmandens Fuldmægtig, *Rasmus Nisloff*, *Bording Mølle*, der ordner Boet.

Skiftet giver en Registrering af alle Ejendelene og Gældsposterne og en meget udførlig Omtale af Ordningen med de umyndige Børn. Det fylder ikke mindre end 13 tæt beskrevne Foliosider og giver et meget levende Billede af Hedebondens Liv og Virke for snart 200 Aar siden. Det er ikke saa mærkeligt, at N.P. har nogle Gældsposter, da han dels som ganske ung er blevet Selvejerbonde og dels i sit Ægteskab i Løbet af 2 Aar har mistet 4 Børn og sin unge Hustru.

Af Skiftet¹⁷⁾ skal anføres følgende Uddrag:

ET SKIFTEBREV EFTER ELSE PEDERSDATTER DØD I MUNKLINDE JUNI 1767.

Skifte Brev efter afgangne *Else Peders*, som boede og døde i Munklinde, Bording Sogn begyndt den 1. August 1767.

Peder von Albertin til Slumstrup Deres kængelig Man. til Danmark

og Norge p. p. Virkelig Etats Raad og Amtmand over Lundenis og Bøuf-
linge Amter. —

Gjør vitterligt, at Aar 1767 den 1ste Augusti indfandt jeg mig Nasmus
Nielseff, Fuldmægtig ved Palstrup, boesiddende i Bording Mølle, Lundenis
Amt, ubi Sterfboen*) 30 Dagen efter afgangne Else Pedersdatter
fra Mundhinde i Bording Sogn forhen i Ægteskab med Niels Peder-
sen, hun sig har efterladt tilligemed 2de umyndige Børn, 1 Søn Chri-
sten Nielsen 7 Aar, 1 Daatter Gjertrud Nielsdaatter 9 Aar,
Stifte og Deling at foretage imellem Enkemanden paa den ene og for-
benefnte 2 Børn paa den anden Side, alt i Anledning af Stædets høv-
gunstige Ofrigheds Ordre, som Stifte Forvalteren høvædle og velbaarne
Hr. Etats Raad og Amtmand von Albertin. —

I hvilken Anledning jeg med 2de tiltagne bosatte Burderings- og Wit-
terlighedsmand Ole Sørensen og Niels Christensen af Nar Aggerschou i
Bording anfangede med denne Forretning, ubi Ovrøvelse af Enkemanden
sely paa egen og velagte Sr.**) Peder Lundum, som kjødelig Mor Fader
paa de umyndiges Vegne saaledes som følger.

1. Efter at Seglene der strax efter Dødsfaldet den 1ste Juli næst for-
løben da fallig Else Pedersdatter ved Døden afgik af ommeldte 2de
Mænd efter Enkemandens Begæring blev sadt af dem for den afsbødes
Dragliste, og en anden Kiste befandtes aldeles ubestådiget, videre for det
2det aabnet samme og dette saa vel som alle deri findende Efterladenskaber
med alle ofrige Sterfboen til hørende lidet og Meget paa det nøjeste regi-
streret og vurderet.

Registrering.

1 brunmalet Ege Dragliste med 4 Skuffer og Beslag 4 Rd. „ Mk. „ Sk.

I den øverste Skuffe.

1 Solf begger vog 7 lod 3 quintin med Naun S. H. S. M. Aarstal 1682 pr. lod 3 Mk. er ..	3	—	5	—	4	—
1 ditto vog 6½ lod med Naun P. S. S. L. S. D. 1704 a lod 3 Mk. er	3	—	1	—	8	—
1 Solf Ste vog 2½ lod med Naun P. M. S. N. S. S. og J. M. D. Aarstal 1697 a 3 Mk. loddet er	1	—	1	—	„	—
1 ditto vog 2 lod 3 quintis med Naun P. M. S. M. J. D., N. S. S., J. M. D. og Aarstal 1700 a lod 3 Mk.	1	—	2	—	4	—
1 brun hjemmegjort Trøje	„	—	2	—	„	—

*) = Dødsboet. **) Sr. = Seigneur.

- 1 gammel sort Fløjels Kysse 3 Mt.
 1 grøn Damastes Hue 1 Mt. 12 St. „ Rd. 4 Mt. 12 St.

I den anden Skuffe.

- 1 sort Fløjels Hue 20 St.
 1 blaa Damastes ditto 8 St. „ - 1 - 12 -
 1 sort Kysse af hjemmegjort Løj „ - „ - 8 -

I den 3die Skuffe.

Noget af den sallig Kones Linklæder og andet smaa Løj til Hoved og Hals som samtlige Vedkommende i Sterfboen forlangte den umyndige Datter maatte leveres til Brug og Nytte, hvilket ikke kunde nægtes, siden Loven dertil giver Medhold.

I den fjerde Skuffe

fandtes ikke uden Vedklude, som var af ingen Værdi.

- Den forseglede Egekiste med Jernbeslag 4 - „ - „ -
 derudi en gammel sort hjemmegjort Kjortel 1 - 2 - „ -
 1 gl:brun Stoffes Kjortel den lidet Datter givet af Vedkommende
 1 sort hjemmegjort Skjort 4 Mt.
 1 brun ditto 3 Mt. er 1 - 1 - „ -
 1 sribet hjemmegjort Skjort 5 Mt.
 1 blaa ditto Trøje 3 Mt. 1 - 2 - „ -
 1 gammel Kartuns Kaabe „ - 2 - 8 -
 Mere fandtes ikke i bemeldte Kiste.

I den østerste Stue.

- 1 stoer Fyrbord brunmalet brostfældig „ - 4 - „ -
 1 mindre ditto paa Krydsfod „ - 1 - 8 -
 1 liden gammel Thee Bord „ - „ - 8 -
 2 gammel Læder Stole a 12 St.
 og 1 Træstoel 8 St. er „ - 2 - „ -
 1 Half Sængested af Fybr „ - 2 - 8 -
 derpaa 1 Olmerdugsoverdyne 3 - „ - „ -
 1 bolster Underdyne med lidt Fyld 1 - 2 - „ -
 1 blaa og hvid Olmerdugs Hovedpude „ - 1 - 8 -
 1 ditto 1 Mt. 8 St. - 2 lærreds Pudevaar
 derom 2 Mt. „ - 3 - 8 -

1 rød, grøn og hvidstrib. Olmerdugslang Hovedpude	„ Rd.	3 Mk.	8 St.
1 liden blaa og hvid Vølster ditto	„ -	1 -	4 -
en gl. Hunde 10 St.	„ -	„ -	10 -
1 par halfflit Hørgarnslagner	1 -	„ -	„ -
indvidere som egentlig tilhører forbemeldte Sengested:			
1 gl. sort og hvidstribet Overdyne	1 -	„ -	„ -
1 gl. uld. Lagen 24 St. - 1 ringere ditto 1 Mk.	„ -	2 -	8 -
1 gl. ringe sort og hvid vadmelsunderdyne	„ -	3 -	„ -
1 gammel hvid Vadmelspude	„ -	1 -	8 -
1 Taburet 1 Mk. 1 gammel Spejl med sort Kamme næsten ubrugelig 8 St. - 1 gl. Messing Sengebækken 2 Mk.	„ -	2 -	8 -
1 Hegel*) 4 St. - 1 liden Jernbilægger Kattel- ovn 7 Rd.	7 -	„ -	4 -

I Dagligstuen.

1 indelukket nagelfast Sengested derpaa en sort og hvid Vadmelsdyne med lidt Fyld	„ -	5 -	8 -
1 graa Vadmels Halsklæde gammel	„ -	2 -	8 -
1 hvid ditto ringere	„ -	1 -	6 -
1 gl. sort og hvidstribet Vadmelsunderdyne fast ubrugelig	„ -	1 -	8 -
1 gl. sribet Vadmels hovedpude	„ -	1 -	4 -
1 gl. ruderet Omhæng af et Stk. og 1 Kappe	„ -	1 -	8 -

Not paa et indelukket Sengested.

1 blaa og hvid Olmerdugs Overdyne	2 -	2 -	„ -
1 graae Vadmels Høflæde	„ -	2 -	8 -
1 gl. sort og hvid Vadmels Underdyne uden Fyld	„ -	1 -	8 -
1 gl. grøn og hvidstribet Vølster Hovedpude	„ -	2 -	„ -
1 gl. Blaargarns Lagen	„ -	1 -	8 -
2 Stk. grøn hjemgiort Omhæng og 1 Kappe	„ -	2 -	8 -
1 Slag Sæng 3 Mk. derpaa 1 gammel rød og blaaestribet Olmerdugs Overdyne 3 Mk. 8 St. er	1 -	„ -	8 -
1 gl. blaaestribet Hovedpude	„ -	„ -	12 -
2 smaae gl. og ubrugelig ditto a 4 St.	„ -	„ -	8 -

Endvidere udi samme Stue.

En Jernbilægger Kattelovn	9 -	„ -	„ -
1 Ege Melke Stab	2 -	„ -	„ -

*) til Hegling af Hør og Hamp.

1 gammel lang Fyrbord med Ege og Fyhr Fod smt. 2 Skuffer	1 Rd.	„ Mk.	„ St.
1 liden Træstammel 4 St. — 1 thin Kamme 6 St. er	„ —	„ —	10 —
1 Wiser Uhr 5 Mk. — 3de Thræ Stole a 12 St.	„ —	2 —	4 —
2de Hylber a 10 St.	„ —	1 —	4 —
Thin 1 liden Staal vog 2 Pund a 120 St.	„ —	2 —	8 —
3 Fade 8 Tallerkner 1 Eisertel (Salleirkel - Sauce- skaal? Terrin?) vog 1 Lisp. 7 Pd. a 20 St.	4 —	4 —	12 —
1 Fire Lispunds Vægt	1 —	2 —	„ —

Messing, Malm og Kaabber.

1 Messingstrygejern 5 Mk. 1 liden Morter med Støder 3 Mk.	1 —	2 —	„ —
1 Par Messinglysestager 4 Mk. 8 St.			
1 Messingdurhlag 2 Mk.	1 —	8 —	„ —
1 gammel Messing Kieddel	„ —	1 —	8 —

Glas og Stentøj.

6 Tallerkner a 4 St. = 1 Mk. 8 St. 1 Smør- kande 8 St.	„ —	2 —	„ —
6 Par Differente Tjekaabber a 4 St.	„ —	1 —	8 —
1 thin Tjepotte 1 Mk. 8 St. — en liden hollandsk Krus med thin Laag 1 Mk. 4 St.	„ —	2 —	12 —
4 Pots Boutellier a 5 St. er 1 Mk. 4 St. 1 liden ditto 2 St.	„ —	1 —	6 —
3de smaa Glass a 4 St. er 12 St. 1 Nglas 10 St. er	„ —	1 —	6 —
2 uld Sare a 10 St. = 1 Mk. 4 St.	„ —	1 —	4 —
1 Tjekjedel	„ —	3 —	8 —

I Kjøkkenet og Bryggeriet.

1 Blik Pot Maal 1 Mk. 1 Blikstragt 4 St. er..	„ —	1 —	4 —
2 Uld Sarer a 10 St. er 1 Mk. 4 St. 1 Tjee Kieddel 3 Mk. 8 St. er	„ —	4 —	12 —
1 liden Kaabber Kjedel vog 3 Pund a 24 St. ..	„ —	4 —	8 —
1 Bregkjedel paa ½ Tonde rumme tillige med noget andet ubrugelig Kaabber vog 2 Lisp. 3 Pund a 24 St.	8 —	4 —	8 —

1 Jldflemme 10 St. — 1 Rist 1 Mk. 12 St.				
1 Pande 1 Mk. 8 St.	„ Rd.	3 Mk.	14 St.	
1 liden Puster 10 St. 1 Brandfork 6 St.	„ —	1 —	„ —	
2de Kare af Eg paa en Tonde Rum	1 —	5 —	„ —	
1 mindre ditto af Bøg 1 Mk. 8 St.	„ —	1 —	8 —	
1 Vallie af Eg med Jern Baand	„ —	1 —	8 —	
1 Spand med Jern Baand og Bøvel	„ —	1 —	8 —	
1 ringere ditto 8 St. — 1 Jerngryde 4 Mk. 8 ..	„ —	5 —	„ —	
1 gammel Skæppe med Jernbaand	„ —	2 —	„ —	
1 Solde 12 St. — 4 Hampe Sække a 2 Mk. er 1 Rdl. 2 Mk.	1 —	2 —	12 —	
2 Solde	„ —	1 —	„ —	

Indvendig fandtes ikke mere, thi begav vi os til Udboen og videre med Besætningen.

1 sorte brun Hest 14 Aar	10 —	„ —	„ —	
1 brun Hoppe 12 Aar	12 —	„ —	„ —	
1 sort hjelmet Koe 8 Aar	5 —	2 —	„ —	
1 graa hjelmet ditto 4 Aar	7 —	„ —	„ —	
1 gl. hvid Koe	2 —	4 —	„ —	
1 sort hjelmet ditto 9 Aar	5 —	2 —	„ —	
1 graa Studefalv	2 —	2 —	„ —	
1 qvie ditto	1 —	2 —	„ —	
1 sort qvie ditto 3 Aar	5 —	„ —	„ —	
1 graa Stud og 1 hvid ditto a 8 Rdl. = 16 Rdl. ...	16 —	„ —	„ —	
2 graa ditto 3 Aar gammel a 6 Rdl. 4 St. er.	13 —	2 —	„ —	
2 fertyllettede ditto 4 Aar a 6 Rdl. 3 St. er.	13 —	„ —	„ —	
2 sorte ditto 5 Aar a 7 Rdl. 3 St. er.	15 —	„ —	„ —	
25 Stk. gammel Faar a 4 Mk.	16 —	4 —	„ —	
10 Stk. Lam a 24 St.	2 —	3 —	„ —	
1 Galt Svin 2 Rdl. — 1 Gries 4 Mk. er.	2 —	4 —	„ —	

Gaards Redskab.

1 rød beslagen Bogn med behørig Drættetøj	16 —	„ —	„ —	
5 gamle Megvogne a 7 Mk.	3 —	3 —	„ —	
1 Ploug med Jern og Drættetøj	1 —	2 —	„ —	
1 gammel ringe Harve	„ —	1 —	„ —	
2de Jern Grebe a 1 Mk. 12 St.	„ —	3 —	8 —	
2 Drer 2 Mk. — 2 Nauer*) 1 Mk. — 1 Sauge 12 St.	„ —	3 —	12 —	

*) = Naver, et Bor.

1 Spægerboer 8 St. — 1 Vaandkniv 10 St. —			
1 Jerdbakke 1 Mt.	„	Rd. 2 Mt. 2 St.	
1 Skjærtiste med Kniv 3 Mt.	„	— 3 —	„ —
2 Torvespader 3 Mt. er	1	—	„ —
2 gl. Høleer 1 Rd. 8 St. 2 Yngleer 1 Mt. 8 St.	1	— 2 —	„ —
2 River 4 St. 2 Pfeile 8 St. — 1 Høefert			
10 St. 1 Tællestol 8 St.	1	— 14 —	„ —

Viidere fandtes ikke af Løsøre, ey heller vidste Enken [!!] paa Skifte Rettens Tilspørgende meere at angive ham tilhørende, end hvad for onmeldt er, være sig i Vahre eller Penge uden allene hans ejende lidet Vondestæd Munchlinde kaldet, bestaaende af Hartkorn 2 Tdr. 5 Stp. 2 Fdk. 1 Album med paaftaaende Bygning og dertil hørende: Euen Dom, hvilket ubi en stary og mager Egn er beliggende, altfaa ifølge Forordningen af 31. Jan. 1691 dends 2den Post ansættes hver Tønde Hartkorn a 40 Rd.

er 107 — 5 — 8 —

Summa Summarum Sterfboens fulde Indtægt 353 Rd. 5 Mt. 14 St.

Hermed slutter Skifterettens første Behandling, idet Enkemanden heder om Udsættelse for at opgøre Boets Fordringer.

Den 25. August mødes man atter i Munklinde, og efter omstændelige Indledninger skrider man til Værket, og Enkemanden melder „at hand aldeelis intet hafde tilgode hos nogen, men desværre for ham og sine smaae uopfødte Børn er geraadet udi Gield og Widtløstighed og i saa Maade angaf tilforladelig at være skuldig til Hr. Raadmand Dvsfel Fruerlund den Summa 98 Rd. (1. Prioritet). ...

Endvidere meldte sig Sognefogden for Vording Sogn velagte Peder Uhr og efter ham givne Commission fordrede paa Povel Sørensen Overgaard's Veigne i Valle Sogn ... 30 Rd. ... ydermere Jey Sørensen og Søn Søren Jepsen, Rudskeer ... 48 Rd. Gældsbeviserne indføres og godkendes af Enkemanden.

„Endelig melte Enkemanden selv, hvad hand udi Sterfboen (Dødshoet) hafde til Besværing bestaaende derudi:

1) Hands sallig Kones Begravelses Bekostning efter speciel Regning af dato 14. Juli sidst afvigte beløbendes til 17 Rd. 3 Mt.

Produceret No. 4 saalydende:

Begravelsens Bekostning efter min saligg Kone:

for 1 Lig Kiste betalt med	2 Rd.	3 Mk.
Betalt for Drikke Waar	2	5 —
for en Tonde Rug til Brød	2	— „ —
for en Lispund Filt	„	— 4 —
for 3 Stp. Malt 5 Mk., for 3 Lam 3 Mk. er	1	— 2 —
for 1 Pund Fless 1 Rd. — for Liig Klæder 1 Rd. 4 Mk.	2	— 4 —
for Liig Prædiken	2	— 3 —
for 1 Liig Træ at ligge paa Graven	3	— „ —

Er 17 Rd. 3 Mk.

Dg jeg haaber, at jeg skulle faae af Sterfboen lige imod til min Hensart.

Mundhlinde den 14de Julii Anno 1767.

- 2) fordrede Enkemanden til sin Begravelse lige imod .. 17 Rd. 3 Mk.
 - 3) Tieneste Folkens Løn
 nemlig 1 Tieneste Karl eet halv Aar fra Paaske til
 Michels-Dag
Michels-Dag	4 Rd.	4 Mk.
Tienestepigens Løn i samme Tid	3	— 2 —
Hurde Drengens Løn	2	— „ —

Summa Sterfboens Besværing .. 221 Rd.

Elise Pedersdatters Ligtræ 1767.

Fot. 1944.

Nu følger atter lange, vidtløftige Forsikringer og Begæringer mellem Enkemanden og Formynderne, inden Boet sluttes saaledes:

Sterfboets fulde Beløb ialt	353 Rdl. 5 Mk. 14 St.
Derimod dessens Besværing	221 — " — " —
	132 Rdl. 5 Mk. 14 St.

Herudi afgaaer til Skifte

Salario 1 pC er	1 Rdl. 1 Mk. 8 St.
Stemplet Papir	1 —
Bekravn. 5 Ark a 3 Mk.	2 — 3 —
Vognleje for Skiftebehandleren	
2½ Mil 2de Gange a 1 Mk.	5 —
Burderingsmændene 2de Dage	
a 1 Mk. dgl.	4 —
	6 Rdl. 5 Mk. 8 St.

Thi bliver til Deeling mellem Enkemanden

og hands umyndige

126 Rdl. 4 Mk.

Deraj tilkommer Faderen det halve 63 Rdl. 2 Mk. 3 St. Den øvrige halve Deel deeles i 3de Søster Lodder hvoraf hver Lod bliver 21 Rdl. 11³/₄ St. Sønnen Christen Nielsen 2de Parter

42 Rdl. 1 Mk. 7 ¹ / ₂ St.

Daatteren (Gjertrud) sin Lod.....

21 — 11 ³ / ₄ —

Enkemanden (N.P.) tilbyder frivilligt at yde sin Son Christen 40 Rdl. og 2de Stude i 3die Aar ... „samt endnu stient over sine Kræfter et Sølfbegeg vov 6½ Lod med Naun P. S. S.: L. L. D. Aars-tall 1704 saa og et lidet mahlet Eege Skab med Naun P. N. S. og Aars Tal 1697.“

Formynderen *Thomas Nielsen, Ronkilde*, N. P.s Svoger er vel-fornøjet og anser det „for en kjerlig Gødbed for den umyndige Søn.“

Gjertruds Formynder, Morfaderen, *Siegr. Peder (Jensen) Lundum*, Neder Julianehede mener, „at Faderen bør bære lige Hierte til dem begge“. — „Enkemanden hertil svarede, at omendstient hands Vilkaar og Tilstand er maadeligere, end han self af sine Aarsager vil være bekient, ... saa ville hand og derimod over sin Formue give sin Daatter ... 26 Rdl. 4 Mk. og desuden hendes fallig Moders Eege Kiiiste med Jern Beslag, brun mahlet Naun L. E. P. M. Aars Tal 1753

samt hendes Moders Gang Klæder, jtem et Ege Sængestæd brun-mahlet med brun Raffles Omheng bestaaende af 3 Stk. og 1 Kabbe og dertil behørig Sænge Klæder efter Bondestand og Lejlighed og endelig et Sølv Beggere vog 7 Lod 3 Ovtin med Naun S. J. S. M. og M. P. D. S. Aars Tall 1682, hvormed Enkemanden aldeelis haaber at have viist Kiendtegn paa sin faderlige Kiærlighed . . . , endelig at de nu af ham ublovede Arvemidler maae hos ham blive staaende . . . indtil Børnene opnaae deres myndige Aar. . . .“

„Faderen tilforbinder sig saaleedes at opdrage sine Børn og sørge for dem, som Christendoms Pligter ham paaligger efter Stand og Lejlighed, og det som hand for Gud og sin høye Vdrighed agter at til- og forsvare.“
 . . . Skifteretten finder, at „Enkemanden haver temmeligen givet til sine Børn, hvad hand muelig over sine Kræfter kunde taale“ og efter nye Forsikringer og Kautitioner slutter Skiftebehandlingen med alle de nævnte tilstedeværendes Underskrifter.

ANMÆRKNING TIL SKIFTET.

Sønnen, *Christen*, faar et lille malet Egeskab mærket *P. N. S. 1697*. Det ligger nær at antage, at det er hans Bedstefader, Peder Niensens, sandsynligvis gift 1697.

Af rede Penge har Niels Pedersen ingen, men han er dog ingen hel arm Hedebonde, han ejer et Par Sølvbægere og en Del Messing- og Kobbersager. — Naar man betænker, hvor fattigt Folk levede i Bording, saa har han været en holden Mand.

Ved Gennemgangen af det spartanske Bohave lægger man Mærke til den omhyggelige Opregning af de mange Dynere, Puder og Lagner; man har holdt af at ligge lunt i de gamle Alkovsesenge, fyldt med Halm som Underlag.

Besætningen bestaar af 2 Heste, 4 Køer, 10 Stude, 25 Faar og 10 Lam og et Par Svin. Ulden er blevet anvendt til Husstandens Beklædning, til Garn og til Vævning. Det er usædvanligt, at de i denne udprægede Studeegn har haft Heste allerede paa denne Tid.

(1 Dag er der paa Jorden ca 120 Kreaturer, 28 Heste, 80 Svin og 100 Faar).

Gaardens Redskaber er faa og primitive, svarende til Landbruget.

Ved Begravelsen har der ikke manglet noget, hverken af Mad eller Drikke. Prestens Ligprædiken har kostet lige saa meget som 10 Lam eller en halv Karlelon for en Sommer.

Skifteomkostningerne har beløbet sig til Værdien af en almindelig Stud (6 Rdl.).

Et Liigtræ brugtes efter Tidens Skik »at ligge paa Graven«. Det var en tildannet Planke i Lighed med et Kistelaag, ofte buet i Stedet for de flade, tilhugne Ligsten, som f. Eks. findes over Sognefoged Peder Uur paa Bording Kirkegaard (se Munklindegravstedet).

Ang. bemeldte Liigtræ fortæller N.*): »Paa Bording Kirkegaard, nede ved Munklindegrave laa for en Aarrække siden et Liigtræ paa en Grav. Det var en svær Egestamme vel 2 $\frac{1}{2}$ —3 Alen lang og 15—16 Tommer i Diameter, stærkt frønet af Ælde og tildannet som en rundbuet Planke. Dette Træ har har jeg set saa mange, mange Gange og undret mig over og tænkt: Hvem er mon begravet der?

*) N. = Niels Chr. Nielsen, Munklinde.

Nu synes Gaaden løst. Det maa være Else Pedersdatters Ligtræ. Jeg mindes aldrig at have set et lignende Gravmæle hverken paa Bording Kirkegaard eller andre Steder. I denne Forbindelse maa vi huske paa, at N. P. efter al Sandsynlighed er kommen fra Østereggen, hvor Træ ikke er saa sjældent som i Bording, og hvor det maaske har været Skik at bruge saadanne Gravmæler.

N. har senere fundet Ligtræet, som var hensat ved Kirkegaardsdiget for at udfylde et Hul sammen med andet Affald. Se Billedet Side 45. — Der vil nu forhaabentlig blive draget Omsorg for Ligtræets Konservering.

Niels Pedersen og dermed Vestjydens Karakter afspejles i Skiftet:

Først gælder det om at gøre sig selv saa ringe og arm som muligt, »hands Vilkaar og Tilstand er maadeligere, end han selv af sine Aarsager vil være bekiend« — og dernæst vil han alligevel vise sin Godhed og Kærlighed udover, hvad man kunde vente!

Læg Mærke til, at Pligten til at give Børnene en kristelig Opdragelse omhyggeligt bliver ført til Protokols.

Det meget udførlige Skifte lader os ikke i Tvivl om Niels Pedersens gode Hjerter for sine Børns Fremtid, og man føler med ham i hans Sorg og Modgang. Der var Grund til i 1767 med Bekymring at spørge: hvorledes vil Fremtiden blive i Munklinde?

FORBINDELSEN MELLE MUNKLINDE, HINGE OG RØNKILDE OMKRING 1750

Niels Pedersens Svigerfader var efter Skiftet *Peder Jensen Lundum*, Neder Julianehede. Han kaldes *Sr.* = *Seigneur* og blev altsaa regnet for lidt mere end en almindelig Bonde. Der findes et stort Skifte paa ikke mindre end 71 Sider! over ham i Skifteprotokollen for Alhedens Colonister (1762-87). Han betegnes som »Colonister« og havde 3 Børn, foruden afgangne Else Pedersdatter endnu en Datter (Ane) *Kirstine*, gift med *Thomas Nielsen, Ronkilde*, hvilket viser, at Slægtsforbindelsen med Ronkilde er ældre end vor Generation (Familien Jepsen).

Dernæst var der en Søn *Jens Pedersen Lundum af Mausing Mølle* (Vinderslev S. senere Hinge), Herredsskriver i Lysgaard og Hids Herreder. Hans Indskud til Enkekassen 1791 fandtes til alt Held paa Rigsarkivet^{17b)} og viser, at Familien stammer fra Vinderslev-Hinge. *Peder Jensen Lundum har boet i Pederstrup, Vinderslev*, og der er *Else* (N. P.s 1ste Kone) født. Ved Barne-daaben i Vinderslev Kirke 30. Sept. 1736 faar vi at vide, at Mosteren, *Laur's Glarmesters Kone fra Hinge* bar Else. Disse Oplysninger viser, at Forbindelsen med Hinge er ældre end Marens Giftermaal med Rasmus Overby 1817.

NIELS PEDERSENS AFSTAMNING

Niels Pedersen er sandsynligvis indvandret østfra, idet hans to Prioriteter dateres herfra. 1. Prioritet fra Fruerlund i Vinderslev Sogn og 2. Prioritet fra den nærliggende Overgaard i den vestlige Del af Balle Sogn.

Lærer J. P. Aaboe, ca. 1890,
Hans Bedstefader var Herredsskriver Jens Lundum, Hinge, en Broder til Else Pedersdatter, Munklinde 1786 - 67
(se „Skovlovringer“ S. 100-107).

og slunde svarede til hans egen Stand. Niels Pedersen var jo ogsaa Selvejergaardmand, hvilket var usædvanligt i den dengang forkuede Bondestand.

Niels Pedersens Svoger var som omtalt Gaardejer og Herredsskriver *Jens Lundum*, Hinge. Han var gift med en Dame af Stand, *Jomfru Frederikke H. Fabich*, Datter af Lieutnant F. fra Frederiksberg. Hun opholdt sig ved Forlovelsen i Serup Præstegaard.¹⁹⁾

Jens Lundum havde en Datter, født i Hinge 1787, som blev

Moder til den kendte Lærer *I. P. Aaboe* (1814—1895) Bedehøj Skole, Kragelund Sogn — senere Lærer i Engesvang.

Han var en meget velbegavet Mand med ualmindelige Evner til at skrive. Han har en enestaaende smuk Haandskrift og har forfattet utallige Begravelses- og Bryllupsvers, bl. a. ogsaa til Munklinde og Slægten fra Stenholtgaard.

NIELS PEDERSENS 2. ÆGTESKAB 1767

Hvorledes gik det saa i Munklinde efter den sorgelige Begivenhed i 1767?

Der er først de to moderløse Born, *Gjertrud* 9 Aar og *Christen* 7 Aar, som for Nutiden var aldeles ukendte, men takket være Skiftet dukkede op fra Forglemmelsens Mørke. Fra dem nedstammer to meget store, ansete Slægter, som kaster nyt Lys over Fædrenes Færd, og som der skal fortælles om i Tillæget.

Hvad Niels Pedersen angaar, saa giftede han sig meget hurtigt igen, som Skik og Brug var. Det var en ligefrem naturlig Nødvendighed for den daglige Husførelse paa Landet i de Tider. Faldt en Madmoder eller en Husbond væk, blev Pladsen hurtigt udfyldt ved et nyt Ægteskab. Denne Gang hentede Niels Pedersen sin Hustru mod Nord paa den anden Side Aaen.

Karup Kirkebog udviser: 1767, den 3. Nov. blev *Niels Pedersen*, Enkemand fra Munklinde og Pigen *Ingeborg Christensdatter* af Bøjlund viede i Karup Kirke.

Det er nu muligt at gaa et Skridt længere tilbage og finde Ingeborg Christensdatters Fødsel og Forældre. Karup Kirkebog giver den ønskede Oplysning: »1738 d. 9. Nov. *Christen Jensens* Barn af *Bøjlund*, Døbt *Ingeborg*, Maren Christensdatter Møllers bar det«.

Vi har nu fundet Fædrene til begge Niels Pedersens Hustruer, det er det længste, vi i Øjeblikket kan komme tilbage i Slægten.

I Niels Pedersens 2det Ægteskab er der to Børn: En Son, PEDER f. 6/9 1768, Hovedgaardens Grundlægger og en Datter ELSE f. 17/11 1782, som bliver gift til Bogelund; om dem skal der fortælles i næste Afsnit.

Af andre glædelige Begivenheder kan nævnes Gjertruds Bryllup i 1779 til Neder-Uhr og Christens i 1782 til Stenholtgaard, Kragelund Sogn.

Aftægtsstuen i Herning Museums Bondegaard.

1786 slutter Niels Pedersen Aftægtskontrakt med den unge Peder Nielsen og dør 1791, 68 Aar gammel. Hans Enke *Ingeborg* overlever ham som Aftægtskone og dør i Munklinde 1828, 89 Aar gammel.

Aftægts-Contract mellem Niels Pedersen og Peder Nielsen Munklinde 10. Marts 1786.²⁰)

Forening.

Angaaende hvad vor Son Peder Nielsen skal aarlig svare til os underskrevne, saalænge vi leve, da vi begge have folgt ham vor ejende Part Gaard, Munkblinde kaldet i Bording Sogn, Ginding Herred og derpaa givet Skøde af Dags Dato.

1. Post.

Frie Huus Værelse forbeholder vi gamle os i Munklinde udi den østre Ende af Indhuset, bestaaende af 3 Sag Stuehuus og videre Rum til et lidet Spiisekammer med frie ind- og udgang til Sterstuen.

2.

Bruggers og bagen skal vi have ved vor Son, naar forlanges.

3.

Idebrand bestaaende af 30 Læs Hede Torv, hver Læs til 8 Sneise, 10 Læs Studterov, hver Læs til 18 Sneise Læsfet, hvilket Idebrand graves, rogetes, skrues og hjemføres alt uden nogen Beføstning, Erstra betale vi selv.

4.

Vi gamle udtager os et Bord af Fybr, 2 Læder Stole, 1 Ibræ Stool, Sængeklæder og Vagner af hvad Slags, vi selv finder for godt til 2de Sænge, og blive Sængestæderne os tilhørende i Østerstue til Brug og Nytte vor Levetid, saa og den derværende Jern Kaffeovn, det store Ege-stab i samme Stue, den Ege Dragkiste med paastaende Stab i Daglig Stue, saa og begge vore Kiste- og Gangklæder.

5.

Naar vi gamle adskiller fra vor Son, tager vi den halve Del af Kjedel og Kar til vor Brug og Nytte.

6.

2de Koer skal vores Søn aarlig føde og græsse ligesaagodt som hans egne saa og 10 gamle Faar paa selvamme Maade, men naar en af vi gamle ved Døden afskaar, skal vore Søn ikke føde og græsse uden een Ko; de 10 Faar fødes og græsses begge vores Levetid.

7.

Aarlig levere vor Søn os 3 Tdr. Rug, 2 Td. Byg, 1 Td. Malt, 2 Stp. Boghvedegrøn, alt forsvarligt godt tørt Korn af alle Slags, saae i og alt maa være afleveret og vor Fornødenhed til hver Aars Udgang, og af vor Søn skaffes ført til og fra Møllen malet, ligesom han derom bliver tilsaagt.

Saa skaffe han og vi gamle til og fra Kirke med Heste og Vogn, naar det forlanges, og maa ingen Forandring herudi gjøres, saalænge vi begge er i Live uden i hvad den 6te Pkt. omformelder.

8.

Vor Søn Peder Nielsen maa ikke sælge eller afhænde Gaarden uden min og Hustrus Samtykke og Willie, saa og raadføre sig med os, naar han sig i Egestab vil indlade.

9.

Naar vi begge ved Døden er afgangne og af vores liden Bo fradragen Begravelsesomkostninger deles det øvrige, vi haver os efterladt, imellem vor Søn og eeneste Datter Else Nielsdatter efter Loven. — Thi er saaledes denne Forening af os bestemt og afhandlet til ubrydelig Opfyldelse paa alle Tider ligesom og resterende 66 Rd. 4 Mt. skal inden Skodets Protocollation blive mine Forældre betalte imod Pansættelse i Gaarden Munklinde; hvilket i alt og al bekræftes med Hænders Understift og Forsegling, men end . . . og formaaget velagte S. Niels Berg, Ejer af Nørlund, Vording Sogn samt velagte Mads Jensen i Schyge, Kragelund Sogn med os til Bitterlighed at understrive og forsegle.

Munklinde den 10. Marts 1786.

Niels Pedersen.

Peder Nielsen.

Ingeborg Christensdatter.

Niels Berg.

Mads Jensen.

ANM. Gaarden benævnes som en »Part Gaard« og ansættes til Hartkorn 2 Tdr. 5 Sk. 2 Fj. 2 Alb. De to Gaardbeoere har delt Hartkornet lige over (se Matriklen af 1688).

Aftægtskontrakten viser, at Gaarden har været selvforsynende med Hensyn til Føde, Klæder og Ildebrændsel.

NB. Punkt 3: »Hedetørv« blev skaaret paa høj Hede ca. 10 × 16 Tommer. — To Tørv blev sat sammen med Lyngen indad i det aabne Ildsted eller Bilæggerovnen. »Skudtørv« er rigtige Tørv, kaldet »Kly'n«.

FOLKETÆLLINGSLISTEN FRA 1787²¹⁾

	Navn	Stilling	Al- der	gift, ugift	Titel
Munklinde Gaard 1. Familie	Niels Vedersen	Husbonde	64	gift 2. Gang	Bonde og Gaardbevoer
	Ingeborg Christens- datter	Madmoder	49	gift 1. Gang	
	Peder Nielsen	Deres Børn i	19	ugift	
	Else Nielsdaatter	ldste Ægtefæll	5	—	
	Bodere Mads- daatter	Tjenestepige	15	—	
2. Familie	Hans Vedersen	Husbonde	28		Bonde og Gaardbevoer
	Bodere Christens- daatter	Madmoder	26		
	Johanne Christens- daatter	Tjenestepige	11	ugift	
	Peter Andersen	Husbondens Fader	67	Enkemand e. 1. Ægtef.	Noder Aftægt hos Semmen

I Agerkøv 4 Familier, do. i Mofelund — Ialt 329 Personer i Bording Sogn.

De ældste Folketællingslister, som findes i Danmark fra 1787 (Rigsarkivet), fortæller os, hvor mange daglige Mennesker de var i Munklinde paa den Tid. De var to Familier paa tilsammen 9 Personer (hos N. P. var de 5 og hos Peder Andersen Uur var de 4). Det viser, at de har levet under ganske jævne Almuekaar, men som fribaarne Selvejerbønder (cfr. den statelige Ligsten paa Bording Kirkegaard og den senere Udvikling under Peder Nielsens Førerskab).

PEDER ANDERSEN UURS LIGSTEN

Paa Bording Kirkegaard findes en stor, flad, rød Sandsten fra Munklinde, som nu er meget medtaget og næsten ukæselig. I 1922 kunde endnu læses følgende, som gengives af kulturhistorisk Interesse, som et typisk Eksempel paa Datidens meget sigende og smukke Ligstene, og for eventuelle nulevende Efterkommere. Stenen er over N. P.s Nabo, Sognefoged *Peder Andersen Uur*.

* GUD ALENE ÆREN *

Herunder hviler i Herren disse i Livet ægtbare og velfornemme Ægtepar Salige Danemand Peder Andersen UUR fød 1720 den 4... i Nederuur i Haderup Sogn kom i Ægteskab med hans salige Hustrue 1746 den 4. Mai.... døde den ... 2. Mai 1797 i Munklinde i Bording Sogn i sin Alders 77 Aar. Den salige Hustrue Olliver Hansdatter fød i Gjern den ... Juni 1718 levede sammen i Ægteskab 39 Aar og blev velsignet med 3 Sønner og en Datter ... døde 1785 den 7. Mai. Gud give dem en glædelig Opstandelse paa Dommens Dag.

Salige ære.....

..... (Et ulæseligt Vers).

Gravstenen er forsynet med smukke Signaturer i Hjørnerne.

**Saaden omtrent har Gammel Pæjr set ud.
Tegning af en af Samtidens Kunstnere,
„Chr. Dalsgaard og hans Kunst“
(Gyldendal).**

2. PERIODE

PEDER NIELSENS TID 1791—1848

»Pæjr« i Munklinde, Hovedgaardens Grundlægger.

PEDER NIELSEN er født 1768 og synes at have indlagt sig storst Fortjeneste i Slægten ved sit lange og foretagsomme Liv. Han var kun 17½ Aar gammel, da han i 1786 underskrev Aftægtskontrakten med sin 63 Aar gamle Fader. — 1794 giftede han sig med CHRISTINE PEDERSDATTER fra Øster Moselund i Funder Sogn. De levede sammen i 53 Aar og fik tre Børn: MAREN 1796, gift med Overbyes i Hinge, NIELS 1798, som overtog Gaarden, og PEDER 1806, der døde som ung. Pæjr blev næsten 80 Aar og døde næt af Dage 1848.

Peder Nielsen eller »Pæjr«, som han blev kaldt, er Hovedgaardens Grundlægger. Pæjr henlevede al sin Tid i Munklinde, og skønt der siden er gaaet langt over Hundrede Aar, lever hans Minde endnu i Folkemunde. Der fortælles flere Smaatræk om hans Færd, som bringer Kulør og Liv over det, vi kan drage frem fra Arkiverne.

Mine bedste Kilder til Skildringen af Pæjr er *Anders Madsen* og min Morbroder *Niels Christian Nielsen*, Munklinde.

Anders Madsen tjente som ung i Munklinde 1835—1840, først som Studehyrde, dernæst 3 Aar som Karl, og har vi ikke noget Billede af Pæjr, saa har vi til Gengæld et af Anders Madsen. Hans Søn, Jens Andersen Favrholt har i sine skrevne Erintringer²²) berettet et og andet af det meget, A. M. har fortalt. A. M. var en ypperlig Fortæller og yndede at fortælle Ungdomsoplevelser fra Munklinde fra gammel Tid.

Der var som bekendt oprindelig to Gaardmænd i Munklinde. A. M. har fortalt, at den ene blev forarmet, og Pæjr købte Jorden sammen til een Gaard. Dette skete i 1805, da fik Peder

Nielsen Skode paa »Vester Halve Munchlinde« med dens Kirke-Korn- og Qvagtligende samt en Engpareel i Simmelkær for ialt 1850 Rdl., et ret voveligt Køb i de Tider, hvor Folk var bange for at skyldte 100 Rdl. bort. Gaarden omfattede nu over 1000

Tønder Land. Omkring 1806--1807 nedbrød Pæjr den vestre Gaard og udvidede sin egen til en ny og større Gaard (se Bygningernes Historie).

Paa Herning Museum findes to Døroverliggere til Ladden fra Munklinde Gaard. Paa den ene findes smukt udskaaret: »Gud er vor Tillid og Styrke, en Hjælper i Angester, som er befunden at være saare stor.« Davids Psalmer 46, 1. Vers.

Om Livet i Munklinde fortæller A.M.: »Der var 4--5 Karle foruden Drengen og 3 ---4 Piger (den Gang kom Pigerne med i Marken --- ikke blot i Slet og Høst, men de skulde ogsaa gøre Tørvene i Stand, sprede Gødning og lignende). Lønnen var lille og Arbejdsdagen lang — særlig om Sommeren. Kosten var tar-

Anders Madsen,
som tjente i Munklinde 1835--40.

velig, men kraftig. — Der var Heste paa Gaarden, men de blev kun brugt til det lettere Arbejde, skulde der pløjes, maatte Studene holde for. Der var stadig — Foraar og Efteraar — 8 Stude i Gang, 4 for hver af de smaa Hjulpløve, som de da brugte. Det har været et stout Syn ved Foraarstide at se to Karle, hver med 4 Stude pløje Agerens Fure.

Der var langt til Naboerne paa denne ensomt beliggende Gaard, og til daglig Brug var man henvist til at underholde og more sig selv indbyrdes. Men det gik saa nogenlunde; de kunde fornøje sig i lang Tid over lidt.

Man blev opdraget i Sparsommelighed og Tarvelighed.

Holstebro og Viborg var de nærmeste Købstæder, og af og til maatte den unge Anders Madsen besørge et Ærinde for gamle Pæjr, men det højeste, han fik for saadan en Tur (7—8 Mil), var som Regel kun »et Glas Mjød og en Lybsker« (en Lybsker var 3 Skilling eller 6 Øre!).«

Pæjrs Foretagsomhed viste sig baade hjemme og ude. Vi har allerede omtalt, hvorledes han byggede sine Lader større til den stigende gode Avl. Hans Gaard var af anselig Størrelse, lange, lave Længer af Bindingsværk med højt Straa- og Lyngtag, som det endnu ses paa Billedet fra 1904. De gamle fortæller om, hvorledes Bindingsværket hvert Foraar blev gjort i Stand, Træværket tjæret, og Felterne kalkede røde.

Men ogsaa i Marken finder vi Pæjrs Spor. Aaen, Engen og Mosen har været de naturlige Betingelser for Opdrætning af Stude i denne vidtstrakte Hedeegn. Pæjr har haft et klart Blik herfor, da han lod den saakaldte »store Vandgrov« (2950 Alen lang) grave og samtidig anlagde et Stemmeværk i Aaen ved Moselund Skel til at sætte Vandet op gennem Groven til Overrisling af de store Engarealer. Den store Vandgrov er et ret betydeligt Stykke Ingeniørarbejde, naar man tænker paa den Tid i 1820'erne, da Arbejdet blev udført ved Haandkraft ved Hjælp af simple Træspader og Skovle.

1824-25 blev der tinglyst »en Forening« mellem Lodsejerne i Bøgelund-Vallerbæk paa den ene Side og Moselund-Munklinde paa den anden Side angaaende Opstemningen af Aaen. Her omtales Navnene paa Engstykkerne ved Stemmeværket, »*Dybkrog*« ved den nordre Side og »*Blindkjær*« (i Folkemunde: Blindkrog) ved den søndre og vestre Side. Disse Navne er ældgamle og har gaaet fra Mund til Mund fra Slægt til Slægt.

I denne Forbindelse bør ogsaa nævnes den aarhundredgamle store Engvej, som ikke længere bruges og kun er kendt af faa, *Bjergbaksvej*; den slynger sig med Terrænet ud og ind og følger alle Sandbrinker og »hyw« Jord til Engen og Stemmeværket.

Pæjr har været en god Regnemester; i Familiebibelen har han 1798 som 30aarig nøje udregnet, hvormange Uger, Dage og Timer han har »levet udi«. Det kom ham til Gode i hans Egenkab som Handelsmand; han handlede baade med Stude og Bindtøj.

I de store Moser og Enge gik Pæjrs Stude og voksede sig store og fede eller ihvert Fald halvfede i »Blaa'dgræs«. Foraar og

Efteraar foregik saa Studehandelen, enten med de hjemlige Studeprangere eller Opkøbere, som kom »fra a Sønden«, ofte ridende og besøgte de større Gaarde. Naar »a Holstener« kom, skulde Sønesønnen, den unge Peder Nielsen ud og aabne Porten gennem Laden (han ventede vel at faa en Drikkeskilling) (N.).

Der var Liv og Spænding i de Dage. De Handler, der blev gjort, og de Nyheder, Studeprangerne bragte med i en Tid, hvor der ingen Aviser var, har været Samtalestof til lange Tider, baade for Husbonden og Karlene (A.M.). Der blev solgt 20--30, ja 40 Stykker hvert Efteraar. Derefter blev der købt yngre, mindre og magrere Stude til Opfødning, dog skulde de gerne være saa store, at de var arbejdsdygtige til at trække Vogn og Plov.

Om Markedsrejserne til »Towtmarkin« i Viborg eller »Lundmarkin« i Gjelleruplund ved Herning har Th. Sørensen, Ager-skov fortalt meget interessant i en Avisartikel (Herning Folkeblad 9.-10.-11. Aug. 1927 »Fra Studemarkedernes Tid).

Pæjr var tillige Hosekrammer. Bording Sogn horte til Binde-egnen. Tilvirkningen af og Handelen med Uldtøj eller Bind'tøj var for de fleste i Hammerum Herred en Livsbetingelse for at skaffe Kontanter til de faa, men nødvendige Udgifter. Ingen kendte til at sidde ledige. Man bandt alt til eget Forbrug og store Partier til Videreforhandling. Gammel Pæjr drev Handel med Uldtøj. A.M. syntes, at han var lidt for nærig og haard ved fattig Folk. Pæjr har haft en vis medfødt Myndighed, for naar Folk kom med deres Bind'tøj fra hele Egnen og Nabo-sognene, saa bestemte han selv Prisen, og efter Handelen fik man en Sigttekagemellemmad med Waast (Ost) og maaske en Dram. Der stod en vis Respekt om Pæjr. (»Troels i Hedegaard« holdt ikke selv af at gaa til Munklinde med Bindetøj, men sendte »Birret«, Birgitte, min Bedstemoder, »hun kunde bedre hamle op med Pæjr i Mundtøjet« (N.).

Paa den anden Side hører man fra alle Sider, at i Munklinde var man altid rede til at hjælpe dem, som var i Trang. I Pæjrs Ligprædiken betegnes han som »den fattiges Ven og den trængendes Hjælper.« - Det handte jo ofte hen paa Foraaret, at Brødrugen slap op for en Husmand, eller at han ingen Penge havde at købe for, men saa kunde han altid gaa til Munklinde og faa en halv eller hel Tonde Rug til Laans uden Renter; der

var altid Rug nok paa Loftet. Naar der saa blev indhøstet, kunde den betales tilbage (A. M.). Ikke saa faa laante kontante Penge, naar det kneb.

Der er ingen Tvivl om, at Pæjrs Foretagsomhed betalle sig.

Et Chatol fra Munklindegaard, som har tilhørt Gammel Pæjr. Det gik i Arv til hans Søn Niels og igen til Niels's Sønnesøn, Lagerchef N. P. Nielsen, Herning. Paa Billedet er 5 Generationer.

De gode Kornpriser under Napoleonskrigene og Handelen med Stude og Bind'tøj har gjort ham til en holden Mand i denne magre og fallige Egn, og man kan med Rette sige, at det var ham, der samlede »æ Pæ'ng«. -- Om Rigdommen i Munklinde fortæller *Sagnet*, at der nede i Mosen var skjult en Kedel fuld af Penge. En Dag gik en Hyrdedreng dernede og morede sig med at svinge rundt paa Maven ovenpaa sin Kæp, -- pludselig giver Mosen efter, og han mærker, at Kæppen borer sig ned mel-

lem de raslende Dukater. Men i det samme kommer æ Munklind Mand vandrende, Drengen bliver bange og løber sin Vej, og det var ham ikke muligt senere at finde Stedet. Det skulde være paa Munklind Mark lige ved Moselund Skel i Nærheden af Skanserne (N.).²³)

Om Pæjrs Myndighed har vi endnu et lille Træk. *Laust Nielsen, Ruskær*, ogsaa kaldet Laust »Skrædder« havde tjent der som Studehyrde. Pæjr gav en Dag Studehyrden Anvisning paa, hvor i Mosen han skulde »dryw'« med Studene. Studehyrden kom saa med Indvendinger, hvorpaa Pæjr sagde: »*Ja, ve do ett dryw' som a sejr, saa ka do dryw', som do vil!*« (N.).

Hvorledes saa Pæjr ud? — Der fortælles, at han var lang og smal, og hans Søn Niels Pedersen var ligeledes lang og tynd. (»De Munklindemænd kunde blæse om i Blæsevejr«). Pæjr gik klædt i Knæbukser og lange hvide Strømper, vistnok den sidste paa Egnen, der gjorde det. Han kunde godt lide at være sammen med de unge, som samledes i Munklind om Aftenen. Pæjr yndede at sidde paa en Stol ved Husgavlen og se paa, at de unge spøjte og legede i det grønne Sommeraftenerne (A. M. — N.).

Til yderligere Karakteristik af Peder Nielsen kan anføres enkelte Udtalelser fra Ligprædikenen (1848): — Han var en Mand, som agtede Guds Ord, hørte det gjerne i Kirken og glemte det ikke hjemme i den stille huslige Andagt. — Hans Hjem var hin bekjendte Gaard, hvor Gjæstfrihed, Ærlighed og Venlighed byde dig at komme ind. — Arbejdsomhed og Tarvelighed, Redelighed og Gudsfrygt var Stolperne, hvorpaa han byggede sine Huse. — Han arbejdede endnu kraftigt og stærk i en Alder, der Kraften gjerne er svag og Haanden træt. — Han var ikke plaget af Alderens Besværligheder, men fik en rolig og stille Død.

Hans Hustru *Christine Pedersdatter* levede endnu i 8 Aar og døde 88 Aar gammel 1856.

Af Familiebegivenheder i Pæjrs Tid skal særlig nævnes: Elses Giftermaal til Bøgelund i 1807 og hendes Død 1830, Marens Bryllup med Rasmus Overby i 1813 og hendes Død 1841. I 1830 blev Niels gift med Karen fra Fogstrup.

Pæjrs yngste Søn *Peder Pedersen*, født 1806 var helt gaet i Glemme hos den nulevende Slægt. Han døde 1822, kun 15½ Aar

Bording gamle Kirke.

En gammel romansk Kirke, opført af Granitkvadre, bygget maaske i samme Periode som Gellerup Kirke, som er berømt for sit indhuggede Aarstal 1140. Bording Kirke har været lille og uanselig, maalt med Nutidens Øjne, men den har passet godt ind i Landskabet sammen med de lave Hedegaarde i denne nøjsomme Egn og rummel en egen Skønhed og Poesi. Da Kirken efter de store Vækkelser i forrige Aarhundrede blev for lille, fo'r man ilde med Fædrenes Kirke og rev den ned. Den gamle Kirke protesterede, saa godt den kunde; de tykke Mure var næsten ikke til at splitte ad, støbt sammen som de var med „sla'wen" (slaaet) Kalk. Den nye Kirke er rummelig, men uden Hygge og Stil. Paa Billedet ser man det grønne Græs overalt. Det passer godt med, hvad de gamle fortæller, at der blev stakket Hø paa Kirkegaarden, og saa sent som 1890 gik Degnens Stude og Faar og græssede derinde. — Munklindegravene med de kendte Jernkors ligger nordøst for Vaabehuset.
(Billedet er fra „Anders Stubkær“, O. Lohse).

gammel, fortæller Kirkebogen. Det har ikke været let at komme igennem for Fædrene. Men ellers har den første Halvdel af Aarhundredet været en Fremgangstid for Slægten i enhver Henseende med mange glædelige Begivenheder.

Endelig har Pæjr haft den Glæde at se sin eneste Søn *Niels* blive gift i 1830 med *Karen Laursdatter* fra Them Sogn, syd for Silkeborg. De overtog Fødegaarden og fik i Aarene 1833—1847 6 Børn, vel baade til stor Fornøjelse og ogsaa til lidt Uro for de gamle Aftægtsfolk, thi det var mange Aar siden, der sidst havde været Barnesmil og Barnegraad i Munklinde.

Aftægts-Kontrakt

mellem Peder Nielsen og Niels Pedersen

Munklinde d. 17. Maj 1828

Angaaende hvad vores Søn Niels Pedersen aarlig skal svare til mig Peder Nielsen og min Hustru, da vi haver solgt ham vores Ejende og Bondegaard Munklinde og derpaa givne Skjode af Dags Date. — Thi resolverer og betinger vi os for Levetid fri Hus(Leje og Underholdning med videre, hvad der i saa Henseende efter foregaaende Overenskomst og Aftale bestemmes er følgende. —

1de.

Vi forbeholder os 4re Fag i den Vester Ende af Stuehuset, som er anrettet til Beboelse og benævnte Fag, kun Bryggers, Vagen forbeholder vi os Rettighed til den til Gaarden værende Dvyn, eller finder vi det for godt, skal Gaardens Ejer koste og istandsætte os en Nye Dvyn i Nærheden af Aftægtsværrellen. Disse 4re Fag forpligter jeg mig Niels Pedersen som Kjøber af Gaarden og efterkommende Eiere i alle Dele at holde forsvarelig vedligte indtil den længstlevende af mine Forældre ved Døden afgaaer.

2den

Af Boehavet udtager vi os Klæder til 2de behørige opræde Sænge, af hvad Slags Sængeklæder min Hustru finder for godt at udtage, min Hustrues Dragklæde og den i Aftægtsværrellen Jernkaffelovn, og tillige den behørigte Del af Kjøken og Bryggers Tøj, 2de Borde og 3de Stole. — Naar vi begge ved Døden er afgangne og noget forbliver af vor udtagne Boehave fra begge vore Begravelses Omkostninger, det overblevne tilhører vor Søn Niels Pedersen eller hans efterladte Arvinger.

3die

Til Underholdning og videre fornøden Naadighed er Gaardens Ejer pligtig at vde os aarlig 6 Rd. Rug, 1 Rd. Byg Malt, 4re Skp. Boghvedegrøn, 1 Lispund tør Flæsk alt af forsvarelig Godhed og vedborlig Maal og Vægt. Kornet leveres Aftægtsvnderen i de Terminer, de selv maatte forlange og behøver Samme. Flæsket i Slutningen af Marti Maaned i det seneste.

4de

Leveres os fri Jildebrand, 30 Læs Hede-Torv, hver Læs beregnet til 8te Sæse og 4re Læs Skudtorv, hver Læs beregnet til 14 Sæse, som tør hjembringes og sættes i Staf Aftægtsbuusen beliggende. Hvert Aar i Dette Tid.

5te

Aftægtsnyderen Peder Nielsen og Hustru skal være berettiget til at malke een af Gaardens Ejers Køer, een som faar Kalv i November at malke til Maidag, og een, som faar Kalv i April eller Mai fra den Tid af til November, og er berettiget til at udtage, hvilke de selv finder for godt. — Og af Faar er Gaardens Ejer pligtig at Føde og Græsse os Forsvarlig 10 Stykker, hvoraf Uld og Pngel tilhører Aftægtsnyderen.

6te

Aftægtsnyderen er berettiget til fornøden Kaal-Jord i den dertil Gaarden indbegnede Have. —

7de

Fri Kjørsel til Kirke og Mølle forpligter Gaardens Ejer at præstere naar samme (ønskes) og forlanges.

At de betingede aarlige Aftægtsydelsers skjønnes at kunde efter gangbare Priser være af Værdi 56 rd. Soly, efter hvilke Sumer det stemplet Papper er beregnet. —

Skulde imod Ønske eller Formodning een eller anden Omstændighed forarsage, at vi skulde faa Lyft at bortflytte til et andet Sted, da er Gaardens Ejer pligtig at levere os det i 3die Post bestemte Korn i Vores Bøypæl, hvorhen Vi flytte, naar det ikke bliver over 4re Mil, og i saafald det skulde skee, da for Huusværelse og Jildebrand, Koe og Faar at foere og græsse, betaler os aarlig 30 rd. reede Soly hvert Aars 20. Juni i vor Bøypæl.

Den hele Aftægt svares til den længst levende ved Døden afgaar. Samtlige disse Præstationer skal paalægges Kjøberen Niels Pedersen, saavel som enhver anden Gaardens Ejer, at opfulde punktlig indtil den sidste ved Døden afgaar.

Og til fuldkommen Betyggelse i den Henseende skal den omhandlede Gaard, der staar for 5 Td. 3 Skp. 2 Alb., hæfte mod 1ste Prioritets Pandte Ret.

Saaledes at være indgaaet til urygelig Opfyldelse og Efterlevelse be-
kræftes herhos med Underkrift, Kontrahenterne

Peder Nielsen og Hustru
Kristine Pedersdatter
med ført Pen, begge som Aftægtsnydere.

Munklinge, den 17. Maj 1828.

Som Kjøber og Aftægtsnyder
Niels Pedersen.

Til Bitterlighed
Lars Andersen, Bøvlund.
Jepe Jensen.

LIGPRÆDIKEN OVER PEDER NIELSEN 1848

1848 døde gamle Pæjr mæt af Dage næsten 80 Aar gammel. Pastor *Henriksen*, som talte over ham, har gjort sig særdeles Umage og sikkert faaet en stor Betaling for bemeldte Ligprædiken, eller maaske er det gaaet af paa hans Gæld. Hans Enke skylder ihvert Fald senere Penge i Munklinge. Paa den Tid læste man endnu den afdødes »*Personalia*« midt i Prædikenen, de er desværre gaaet tabt. Pastor *Henriksen* hørte til de rationalistiske Præster, som yndede at holde højtidelige og rørende Taler, som priste Folk salige ved Dyd og gode Gerninger. Denne Prædiken mangler i saa Henseende ikke noget og er af stor kulturhistorisk Interesse og vel værd at læse.

Ligprædiken over Aftægtsmand Peder Nielsen af Munklinge,

holden i Vording Kirke d. 4. Februar 1848
af Johan Henrik Henriksen, Stedets Sognepræst.

Bøn.

Dig vor Gud, vor Fader i Christo! Dig takke vi af ganste Hjerter for den naadefulde Omsorg for vort aandelige og evige Vel, at du har sendt os din Søn, og i ham aabenbaret for os, hvad der tjener til vore Sjæles Fred.

O, læg Naade til Naade og staa os bi ved din hellige Aand, at vi vær-

digen maa bruge Løvet, som er tændt for os, og saaledes vandre derefter, at vi kunne naa den Frelse og Salighed, som din Varmhjertighed har beredt os!

Snart ere Provens Dage omme, selv om vi have megen Styrke og opnaae en høj Alder; Tiden rinder dog hastigt hen, og naar Afkædsstunden er forhaanden, o da ønske vi, at vi maa have brugt den vel og indsamlet de Skatte, som varer til evig Tid. Væk os da ved din hellige Aand, at vi itide betænke dette! Væk os ved dit Ords Lys og Kraft! Derom bede vi i Jesu Navn. Amen!

Tert: Salomon Ordsprog 16, 31.*)

Andægtige Sørgeforsamling! Vi levende samle os omkring den dodes Grav, og vidste vi end ikke andet om den bortgangne, saa vidste vi dog, at han var et Menneske, og allerede denne Tanke maa stemme vort Sind til Alvor. Thi vi vide jo, at Dødsdagen er Menneskets egentlige Fødselsdag, at det er igennem Gravens Port, at Mennesket gaar ind til Livet, at annamme efter som hans Gerninger have været bernede. Allerede dette altsaa, siger jeg, at vi vide, at et Menneske er gaaet bort og har stillet sig for Guds Domstol maa stemme vort Sind alvorligt.

Men naar vi nu vide, at den bortgangne var en Ddning med en Krans af graa Haar, da blander der sig i Alvoret en højtidelig Stemning, thi til enhver Tid har Alderdommen været den Alder i Livet, som vækker Erbedighed hos ethvert godt Menneske. For den gamle bøjer den ufordærvede Yngling sig, rejser sig op og overlader ham sit Sæde, til hans Tale tviter han med Opmærksomhed, hans Raad og Formaninger gjemmer han vel. Og dette visselig med al Grund thi de gamle have oplevet meget, seet, hørt, forsøgt Meget, og samlet sig rige Skatte af Erfaringer. I Selvskab med de gamle bliver derfor Sindet højtideligt stemt. Vi føle, at Aanden, der rører sig i den gamles Sjæl, har Krav paa vor Erbedighed. Og denne samme højtidelige Stemning paatrænger sig Sindet, naar vi ledsage den gamle paa hans sidste Vandring; det er, som om han endnu i Døden taler advarende og formanende til os. I denne alvorsfulde og højtidelige Stemning blander der sig endelig en højt vemodig Hølelse, naar vi tillige vide om Ddningen, der gaar bort, at han havde baaret sine graa (Haar) som en dejlig Krone paa Retfærdighedens Vej; thi det, som gjer de gamle graa Haar til en dejlig graa Krone, er dog først Retfærdigheden; vel er det de gamles Koes, at de have oplevet Meget; men deres egentlige Smukke er dog dette, at de frugte Herren; Gudsfrugt er det rette graa Haar, og en

*) »Graa Haar er en dejlig Krone, naar de findes paa Retfærdighedens Vej.«

ubesmattet Wandel er den rette Alderdom, siger Sirach. Naar vi da see en saadan Broder drage bort til sine Fædre, o, da maa vel en veemodig Følelse tillige gribe Sindet foruden den alvorlige og højtidelige. Frygte vi end ikke for Døden, fordi vi troe paa Gud og den som han udsendte Jesum Christum; det smerter dog, naar Døden tager den fra os, vi agtede og elskede; om end de gamle ikke vilde vorde savnede saaledes som de, der gaar bort i Kraftens Aar, saa er det dog naturligt, at vi føle Veemod ved at tage Afsked fra dem.

Han den Gud, som i sit Ord har budt os at elske hverandre, han forrernes ikke, fordi Taaren rinder ved de gamles Naare. Det var i Sandhed heller ikke godt, om det var anderledes! Vistnok stulde vi ikke sørge, som de der have intet Haab, men det var dog hverken godt eller christeligt, om vere Hjerter forbleve ubevægede, fordi den, som gik bort, var gammel, mæt af Dage og ikke formaacede at arbejde mere. Nej, de Gamle have visse fortjent det bedre af os! Have de baaret deres graa Haar paa Retfærdigheds Vej, saa er det baade naturligt og godt og christeligt, at vi med bevægede Hjerter tage en kjærlig Afsked fra dem, endnu engang sige dem et kjærligt Tak for Samlivets Dage, mindes hvad de engang vare, hvad de oplevede og virkede paa Jorden. Saaledes vere det da ogsaa i denne Stund, der har samlet os i vor Kirke ved en hæderlig Oldings Jordefærd. Lader da Alvor, Højtidelighed og Veemod vere i Eders Hjerter i denne Stund, medens jeg stræber at anvende paa vor hensovede Broder de Ord, som vi nylig læste i Bøgernes Bog: „Graae Haar ere en dejlig Krone, naar de findes paa Retfærdighedens Vej.“

1.

Her oplæses den afdødes „Personalia“.

„Gud forunde ham og os alle en glædelig Dyptandelse!“ Saaledes sluttede Levnedsløbet og med denne Bøn, den bedste jeg kjender, ville vi begynde Afskedsordet til vor hensovede Broder.

Den Bortgangne var en Olding med en dejlig Krone af graat Haar. 70 og 9 Somre og Vintre vare hans Dages Tal. Legemet var blevet træt og mæt af Dage; nu har det ogsaa fundet et Hjem i det stille Sovokammer, hvor det skal hvile efter Dagens Byrde og Hede.

Men dersom nogen vil spørge mig til hvilket Hjem, jeg troer, at Sjælen er gangen hen, da læster jeg med glad Haab mine Øjne mod Himlen heroventil; thi jeg tror, at hans Sjæl har faaet Hjem i de lyse og dejlige Boliger i Guds Rige. Og vil nu nogen spørge mig, hvorpaa jeg grunder dette Haab — ja, da kunde jeg jo svare, efter de mange Vidnesbyrd om

ham, at han var en Mand, som agtede Guds Ord, horte det gjerne i Kirken og glemte det ikke hjemme i den stille huuslige Andagt. Men jeg veed dog, at dette Beviis er ikke sikkert, efterdi der ere mange, som bytke Fromhed, som vil give sig Stin af at være gode, men alligevel ere onde i deres Hjerter. Jeg veed, at ikke enhver som siger „Herre, Herre“, skal indgaa i Himmerigets Rige. Jeg seer mig derfor om efter et andet og sikrere Beviis, hvorefter jeg tør dømme over min Broder, og svarer der med Herrens eget Ord (Matth. 7, 16) af deres Frugter skulle I kjende dem, og nu er det, efter alles ensstemmende Vidnesbyrd, dog i Sandhed ikke flette, men gode og sædelige Frugter, som det Liv har baaret, vi i Dag have stedt til Gravens Hvile.

Det var et Liv uden Svig og Bedrag. Den hensøvede var redelig i alle Forhold til sine Medmennesker. Jeg tør frit opfordre enhver til at staa frem ved hans Grav og spørge, om han har forurettet eller forfordelt sin Broder i nogen Handel; jeg er forvisset om, at Svaret skal blive Nej!

Det var et Liv, som førtes i Tugt og Erbarhed, utrættelig Virksomhed og Omhyggelighed. Medens desto værre Mange besmitte deres Liv med Ureenhed og Uterlighed, da skal Sædelighed og Erbarhed sætte et Mindesmærke paa den Grav, hvori vor Broder hviler. Medens mange som allerede Paulus klager (2. Thess. 3, 11) omgaaes ufikkelig iblandt os og arbejde intet, men tage sig al unyttig Handel for: da skal det med Sandhed siges ved vor hensøvede Oldings Grav, at her hviler en Mand, som varetog sin egen Gerning, og arbejdede med sine egne Hænder; arbejdede endnu kraftig og stærk i en Alder, der Kraften ellers gjerne er svag og Haanden træt. Medens desto værre Mange ikkun leve for deres Lust, ubekymrede om dem, som de sættes til at forserge, da skal det siges om ham, at han var en forstandig, forsynlig og kjærlig Egtesælle og Huusfader, der sørgede saaledes for sine, at de ikke vilde glemme at takke ham i hans Grav. Medens mange lade deres Børn gaa for Wind og Røve, lade dem oppore i allehaande ondt, og sende dem saaledes ud i Verden, at de let blive et Nøv for enhver Fristelse, da skal det vidnes om vor Broder, at han opdrog dem, som Gud havde betroet ham, til Orden og Tugt i Guds frygt og Herrens Formaning. Medens mange samle timeligt Gods og gjemme paa det med en gjerrig Haand, saa skal det siges til vor Broders Hæder, at han var den Fattiges Ven og Trængendes Hjelper. Mange ere de, som vilde sayne ham, og ikke Færre ville velsigne ham i hans Grav. See! alle disse gode Gjerninger vidne om vor Broder, derfor tør vi visfelig sige om ham, at Lokkerne omkring hans Jøse vare ham en dejlig Krone, thi de vare blevne graae og hvide paa Retfærdighedens Vej; og de retfærdige, vide vi, skulle see Gud.

2.

Men allerede her i Livet aabenbarer Gud saa ofte sin Naade og Miskundhed over de Trofaste. Ogsaa i denne Henseende er det glædeligt at betragte vor Broders Liv. Thi vi ville saa at see, at Gud var med ham, og gjorde hans Vandring her paa Jorden saa lykkelig som ickun Saa op-

Gravkors over Peder Nielsen, 1768—1848.
Bording Kirkegaard. Fot. 1944.

naa den. Det er saa mange Menneskers Lod paa Jorden, at de maa tumles vidt omkring i Verden, langt fra Hjemmet og langt fra kjære at finde sig en Arne og dagligt Brød. Vor henseviede Broder havde en lykkeligere Lod. Thi see! det samme Sted, hvor han saa Dagens Lys, og hvor Barndoms-aarene henvandt, der var ogsaa hans Manddoms Virkeplads; den samme Plet, hvor hans Bugge gnygede, der stod ogsaa hans Sotteseng, der udaandede han Livets sidste Suk; den samme Sognejord, der gav ham Føde, gjemmer nu hans Støv; den samme Kirkeklokke, der ringede ved hans Daab, og saa ofte kaldte ham til Andagt i Livet, den har i Dag ringet hans jordiske Levninger til Gravens Fred.

Medens Mange arbejde i deres Ansigts Sved og faae dog intet eller

kun et tarveligt Udkomme, saa velsignede Gud vor Broders Arbejde med rigelige Frugter.

Hisfet ude i hien bekjendte Gaard, hvor Gjæstfrihed, Ærlighed og Venlighed byde dig at komme ind, naar Du banker paa Døren, der arbejdede og virkede vor hensøvede Gamle i en lang Række af Aar, der saa du ham i sin Tid med forstandigt Øje og driftig Haand at plove Agerens Jure; der saa Du ham bygge Laderne større til Sæden, hvormed Gud velsignede hans Flid, men du horte ham aldrig sige: nu vil jeg æde, drikke og være glad og ikke arbejde mere. Nej, Arbejdsomhed og Tarvelighed, Nedelighed og Gudsfrugt vare Stolperne, hvorpaa han byggede sine Huse, og derfor stode (de) godt.

Det er saa Manges Lod i Verden at have en lang Tid af sit Liv censomt og forladt; vor Broder havde derimod en lykkeligere og sjældnere Lod. I ikke mindre end 50 og 3 Aar forundte Gud ham at samleve med sin Ungdoms trofaste Hustru, der nu staar tilbage som hans sorgende Enke.

Medens saa mange Gamle desværre have en højst sorgelig Alderdom, at den Stund de snart lide uden Raad og Ro paa Legemet, og snart savne en kjærlig Pleje, saa fandt vor hensøvede Broder ogsaa i denne Henseende en saare sjælden Lykke. Omgiven af hans trofaste Hustru og af hans eneste efterladte, hans saa værdige Søn, savnede han aldrig kjærlig Pleje i Alderdommens Dage, og skjøndt Aarene bleve mange fer ham, saa havde han dog endnu ikke prøvet den gamle Alders sædvanlige Lidelser, og denne Lykke vedblev lige indtil Dødens Øjeblik; thi stille og roligt uden at have kjendt synderligt til Smertes, og med en god Samvittigheds Fred sov han hen i Gud, hisfet at samles med hans 2de forudgangne Børn.')

Med denne Trost og dette Haab ville vi da sige vor hensøvede Broder vor sidste Tak for Samlivets Dage og vort sidste Farvel for dette Liv.

3.

Med denne Trost og dette Haab vender jeg mig til Slutning til Eder I Sorgende ved den Gamles Grav!

Jeg vender mig først i Aanden til dig hans efterladte Hustru. Du som nu sidder ene under det fælles Tag! trost Dig! Dagenes rinde hurtigt hen; Gjenforeningens glade Time kan ikke være langt borte! Ei glemme du at takke Gud, fordi han saa mange Aar lod dig beholde din trofaste Ægtefælle. At ihukomme Samlivets Dage med ham vil tjene til at styrke dig for Resten af dine Levedage.

Der næst vender jeg mig til dig, den Afdødes eneste efterladte Børn og saa almenagtede Søn! Jeg er forvisset om, at din gamle Faders Minde

*) Peder † 1822 og Maren Overby † 1841.

med sønlig Taknemlighed vil leve i din Sjæl, ethvert Trin du træder, seer dit Dje jo Mindesmærker fra din Fader. Jeg ønsker dig af et oprigtigt Sind, at Gud, den Allgode, vil gjøre dine Livsdage saa mange som din gamle Fader, og saa lykkelige som hans vare.

Fremdeles vender jeg mig til Eder, I den hensovedes Børnebørn. Jeg ved, at den gamle Bedstefader tænkte kjærlig paa Eder, saa tænker derfor I med Taknemlighed paa ham igjen. Nu er han vel gangen bort og I skulde ikke oftere modtage af hans runde Haand eller høre hans kjærlige Røst, men derfor kunne I ligesuldt takke ham, thi I kunne træde i hans Fodspor. Gjører da dette, og Gud skal være med Eder, som han var med den gamle Bedstefader.

Lader os alle, som i Dag have fulgt vor hensovede Broder paa hans sidste Vandring, tage den Formaning med fra hans Grav: at tælle vore Dage vel, og viselig at bruge dem, paa det vi maa findes beredte, naar Gud vor Fader kalder — det vorde aarle, det vorde filde! — Amen.

DA PRÆSTEN SLOG MED STOKKEN I BOGEN FOR MENIGHEDEN

Efter hvad de gamle fortæller, er det bemeldte Pastor Henriksen, *Anders Stubkær* omtaler i sine Erindringer.

Længe før man kendte Navnet Indre Mission, var der Forsamlinger af troende Lægfolk i Bording Sogn. Vækkelsen var kommet med en Sypige, der gik under Navnet »*Helle Stine*«. For at styrke Troslivet havde de opvakte skrevet efter »*den hellige i Snebjerg*«, *Kristen Vesterby*, som kom en Lørdag Aften og holdt Forsamling i Hestlund.

Søndag Morgen kom det ved Bording Kirke til et ret dramatisk Optrin. Den Bording Degn, som lige var blevet færdig med sin Morgenplovning, blev saa opbragt paa *Kristen Vesterby*, saa han gav ham en Lussing. (Den Gang var Degnene Specialister i Tamp og Slag!) — Da Præsten, fulgt af Degnen kom op paa Kirkegaarden, slog Præsten med Stokken i Lovbogen for den forsamlede Menighed, og efter Tjenesten helmede han ikke, før Sognefogeden paa Præstens Befaling havde fulgt Kætteren til Sogneskellet ad Kragelund til! (Det var andre Tider).

P. S. Paa den Tid var det ogsaa, at de opvakte blev enige om at spørge Præsten, om de ikke kunde komme til Alters 3 Gange om Aaret, en Gang mere end de sædvanlige to Alter-

gange Foraar og Efteraar. — Herpaa svarede Præsten: »Jeg vil ikke naagte jer det; men jeg vil sige, det gaar over min Forstand, at I tror, I kan blive værdige tre Gange, jeg har min Nød med at blive det en Gang om Aaret.«²⁴)

For at høre en levende Forkyndelse vandrede de troende paa deres Ben til Sejling Sinding (nord for Silkeborg) for at høre Pastor *Kampmann*, 4 Mil hver Vej. Ja der var endog Folk, der kom helt fra Snejbjerg og Tjørring; de havde dobbelt saa langt og maatte overnatte hos Venner i Bording.

Nogle Aar efter gik Strømmen fra de omliggende Sogne til Bording. Da Præsterne *Bluhme* og *Bülow* kom til Sognet, blev Kirken »stapfuld«.

ELSE OG BØGELUNDSLÆGTEN

Peder Nielsen (Gammel Pæjr) havde en yngre Søster *Else*, født 1782, som boede hjemme paa Gaarden, velsagtens som ung Pige hos sin Moder Ingeborg, som var Aftægtskone. (Else er opkaldt efter N. P.s 1ste Kone, Else Peders' og ved hendes Barne- daab var Familien fra Uhre, Anders og Gjertrud med).

Vi gaar nu frem til 1943, da fortalte min Morbroder Niels mig, at hans Fader Laust Peder havde fortalt, at Munklinde var i Familie med Bøgelund paa den anden Side Aaen. Men i hvilket Led vidste ingen. De gamle Kirkebøger har nu løst Gaaden og bevist, dels at Moderen Ingeborg stammede fra Bøgelund, dels at *Else den 16. Maj 1807 blev gift med Jens Andersen fra Boilund i Karup Sogn*. Hun døde allerede 1830, 48 Aar gammel, og ligger begravet i Karup.

Skønt *Else* levede for over 100 Aar siden, saa ved dog den Smule Tradition, som er kommen mig for Øre, at fortælle, at hun var *tynd* (N.). Det lader til, at en Del af de Munklindefolk har været lange og tynde af Vækst.

Fra *Else og Jens Andersen Voer* stammer Bøgelundslægten. De boede paa Gaarden Store Bøgelund, som er noget nær lige saa stor som Munklinde. Deres Søn *Niels Jensen Voer* arvede Gaarden. Hans Søn *Jens Chr. Nielsen Voer* blev den næste Ejer, og hans Søster *Else Marie* blev gift med *Jeppé Lund* og fik den Gaard, som ligger paa Bakken ved Aaen lige ovenfor Dybkrog Stemmeværk. Nu er Store Bøgelund yderligere delt, og der bor

fem af Slægten i Gaardene. Ovennævnte Jeppe Lunds Søn *Kristian Lund* fik Fodegaarden. Kr. Lund bor nu i Ikast, og Sønnen *Juul Lund* har Gaarden.

Det er ganske interessant nu at kunne konstatere, at for Hundrede Aar siden boede der tre Fætre Side om Side, nemlig Niels Pedersen i Munklinde, Niels Andersen i Agerskov og Niels Jensen, Voer i Bogelund. (N. har Æren for denne Udredning).

MAREN OG OVERBYSLÆGTEN I HINGE

Slægtsgaarden Overby i Hinge.

Vi har allerede tidligere vist, at Forbindelsen mellem Munklinde og Vinderslev-Hinge gaar helt tilbage til Gjertruds Barne-daab i 1736. Det er derfor ikke saa mærkeligt, at Pæjrs ældste Datter *Maren f. 1796* finder Vej til Familiens gamle Egne paa Modrene Side. Hun har velsagtens tjent som ung Pige i Hinge og der lært *Rasmus Jacobsen Overbye* at kende. Han er 40 Aar, hun er 21 Aar, og Brylluppet stod i Bording Kirke den 28. Juni 1817. Hendes Farbroder Christen Nielsen, Steenholt, som var med ved hendes Barnedaab, er Forlover sammen med hendes Fader.

Dermed indledes Forbindelsen mellem de to nu vidtfor-gre-nede Familier, som har holdt sig ved gensidige Besøg saa sent

som til 1902, hvor Sognefoged *Jens Peter Overbye*, Hinge, var med ved »*Karen i Munklindes*« Begravelse i Bording. Han var ogsaa Curator ved det store Skifte i Munklinde 1856. Blandt Slægtspapirerne findes et smukt Brev fra *J. P. Overbye* fra 1889.

Slægtsgaarden i Hinge kan føre sin Historie helt tilbage til c. 1700 og maaske endnu længere. Den er endnu i Slægtens Eje. Overbyfamilien er vidtforgrenet paa Egnen. I Hinge bor i Dag Grdjr. *Rasmus Overby*, Fødegaaarden, *Anna Overby*, gift med Grdjr., Sognefoged *Valdemar Petersen* og Enkefru *P. Overby* samt Datteren *Agnès Overby*.

Peder Nielsen gav sin Datter Maren 1000 Rigsbankdaler Solv som Medgift, hvilket maa siges at være meget pænt af en Hedebonde lige efter Statsbankerottens Tid. Til Gengæld for Medgiften giver Rasmus J. Overbye et Arveafkald i 1821. Dette meget smukke Dokument findes blandt Familiepapirerne.

(Til Sammenligning af Pengenes Værdi kan oplyses, at den unge senere saa kendte Lærer *P. C. Kjerkegaard* i Ikast i 1818 betalte 100 Rigsdaler for fuld Pension i Præstegaarden et Aar, og at den lidligere omtalte Herredsskriver *Jens Lundum* i Mausling Mølle i 1791 opgiver sin aarlige Indtægt til 120 Rdl.)

Naar Pæjr har kunnet betale 1000 Rdl. Solv, saa har han forstaaet at passe paa Skillingerne.

NIELS PEDERSEN 1798—1851

»*Niels i Munklinde*.«

DET kan jo ikke nægtes, at Overleveringen om gammel Pæjrs Initiativ og Foretagsomhed, som varede ved indtil de graa Haar, har skygget noget for Sønnen Niels Pedersen. »*Niels*« levede saa godt som al sin Tid sammen med Pæjr og døde 3 Aar efter ham i sin Manddoms bedste Alder, 52 Aar gammel af Tavring (1851). Hans Gravkors findes endnu paa Bording Kirkegaard. Om hans Skikkelse ved Folk fra Egnen at fortælle, »at han stuved' lidt til framm'« (gik lidt foroverbojet), naar han skulde til Sogneraadsmøde i Bording.

Inden vi gaar videre, skal der alligevel fortælles lidt om »*Niels i Munklinde*«. I Foraaret 1828, 30 Aar gammel overtager han Gaarden efter Pæjr. Pæjr nærmer sig nu de 60, og sammen med Kristine tager han Bolig i Aftægtsstuerne, som indrettes

ved at bygge 4 Fag til den vestre Ende af Stuehuset. — 1830 gifter Niels sig med den 18aarige *Karen Laursdatter* fra Fogstrup, den senere saa bekendte »*Karen i Munklinde*«, som kom til at præge Resten af Aarhundredet (1830--1900).

Med Karens Giftermaal gik det saaledes til. Det var en Sag, de Gamle ordnede. — En Dag spændte Gammel Pæjr for Vognen og tog sin Son Niels med og kørte til Fogstrup i det store Them Sogn syd for Silkeborg. De skulde ud at bejle til Gaardejer Laurs Jensens 17aarige Datter, Karen. Karen var imidlertid ikke hjemme, men i Kirke. Det gjorde mindre til Sagen. De Gamle aftalte det hele. Da Karen kom hjem, fortalte hun ude i Køkkenet, at der var blevet lyst for 5 Par i Kirken, men fik som Svar: »Nu kan der ogsaa snart blive lyst for dig!«

Paa denne Tid har Niels bygget »Bagehuset« Nord for Gaardens Havedige, velsagtens til Aftægtsfolkene (efter Kontraktens 1ste Punkt). Bagehuset bliver tillige Skolelokale, og er forlængst udslettet, men lever i Folkeminde. 1847 opføres en ny Avlsbygning Østen for Gaarden.

Anders Ma'dsen berømmede Niels for hans Godhed mod Fatligfolk og holdt meget af at fortælle om de Handler, Niels gjorde med Studeprangerne og de Markedsrejser, han foretog med ham for 100 Aar siden. I Slægtens Eje findes endnu Pæjrs og Niels' formidable Oxehudstegnebøger, som bærer Præg af Menneskealderes Slid og de mange Rigsbankdalersedler, der har vandret fra og til Studehandlerne. Det var en Tid, hvor det gik fremad i Munklinde, og Velstanden voksede.

Niels har været præget af Tidens almindelige Guds frygt, naar han i Familiebibelen skriver: »Anno 1798 ... blev jeg fød til den *syndige* Verden«. Han har ogsaa holdt Hævd over Jesper Brochmands Huspostil fra 1741, saa den er gaaet videre til Efterslægten. I Faderens Ligprædiken betegnes han som »*hans saa almeenagtede Son*«. Det stemmer ogsaa med Kirkebogen af 1844, hvor han ved sin Søn, Christens Barnedaab betegnes som Gaardmand og *Sogneforstander*. Det er en interessant Oplysning; det betyder næppe, at Niels var Formand for Sogneraadet, det var Præsten født til og kunde ikke unddrage sig (skont Pastor Henriksen i 50'erne gjorde, hvad han kunde for at slippe for det). Sogneforstander maa udlægges som Medlem af *Sogneforstanderskabet*, som blev oprettet i 1841 som den første kommunale Repræsentation. Niels har ihvert Fald nydt

Nordsognets Tillid og siddet som dets Repræsentant, som hans tre Sønner senere gjorde det.

Hvorledes Familielivet har formet sig, kan vi danne os et Billede af efter Folketællingslisten af 1840. De har været 14 daglige Mennesker. Niels og Karen med de tre første Born. 3 unge Karle og 2 unge Piger. En gammel Enke, som forsørgetes af Husbonden. Hertil kommer Aftægtsfolkene med en Tjenestepige paa 30 Aar. (1840: hele Bording Sogn 609 Personer, i 1801: 467. 1945: 2609).

Udover de daglige Oplevelser har det været særligt festligt at faa Besøg af Familien fra Agerskov, Bøgelund eller Hinge. Der har været Glæde ved Børnenes Fødsel i den voksende Slægt, og Sorg i 1830, da Else fra Bøgelund blev begravet i Karup og 1841, da Maren døde i Hinge.

En lille Historie har vi om Niels Pedersen, som giver lidt Liv i Billedet.

EN FODTUR TIL VEJLE.

Laust Skrædder (Nielsen) i Ruskær var i Krig 1848. Under Krigen kom den Afdeling, han var ved, saa nær Hjemmet som til Vejle, og hans Kone Mette (Søster til Anders Stubkær) vilde saa gerne tale med sin Mand, men det var jo en lang Vej at gaa til Vejle. Saa gik hun op til *Niels i Munklinde* for at raadføre sig med ham, om hun skulde rejse. »Ja, a tykkes missan' (mindsanden) du skal rejse, og mangler du Penge, dem kan du missan' faa af mig.« Hun fik en Ost med til Laust, og saa skulde hun tillige have en Ost med til Laust Skov. Hun startede til Vejle i Følge med tre andre. De gik hjemmefra om Aftenen og gik hele Natten og naaede til Vejle næste Dag. Men de var frygtelig trætte, da de naaede Vejs Ende. En af dem, ogsaa en Kone fra Ruskær, blev saa træt, at hun maatte have to Kæppe, en i hver Haand og slæbte sig saaledes det sidste Stykke Vej. (N.).

3. PERIODE

KAREN LAURSDATTERS TID 1848—1900

Karen i Munklinde og hendes Børn.

V i er nu kommet til den 3. Periode i Slægtens Liv, idet Livet i Munklinde i sidste Halvdel af forrige Aarhundrede kan samles om KAREN, Bedstemoder i M. Hun var Slægtens Samlingspunkt, saalænge hun levede og den sidste af Slægten, der boede i Hovedgaarden. Hun var 39 Aar, da hun blev Enke i 1851 og sad tilbage med 6 Børn. Hun døde i 1902, lige ved 90 Aar gammel. De 6 Børn er følgende og nævnes for Oversigtens Skyld:

1. Ane Cathrine Nielsen	f. 1833 (Rønkilde).
2. Peder Nielsen	f. 1835 (Hovedgaarden).
3. Laust Peder Nielsen	f. 1840 (Vester Moselund).
4. Rasmus Martin Nielsen	f. 1842 (Munklinde Nørgaard).
5. Christen Nielsen	f. 1844, død 1862.
6. Jens Christian Nielsen	f. 1847, død 1867.

VELSTANDEN I MUNKLINDE 1856

Som tidligere omtalt var der efter Tidens og Egnens Forhold stor Velstand i Munklinde, og viden om fra kom Folk og laante Penge der.

Det er nu lykkedes at finde et Skifte,²⁵) som giver et godt Indtryk af den Arv, Gammel Pæjr og Niels Pedersen efterlod sig. Skiftet er foretaget for snart hundrede Aar siden i 1856 og er meget interessant. Sognepræsten, Pastor *Henriksen* var Lavværg for Enken Karen Laursdatter, og *Jens Peter Overby* fra Hinge Værg for de umyndige Børn og Formynder for den unge Peder Nielsen.

Arvingerne har ejet Gaarden frit og kvit og omtrent ligesaa meget til i Obligationer. Munklinde har været en hel Kredittforening for Bording og de omkringliggende Sogne, der er protokolleret ikke mindre end 29 navngivne Obligationer. Det samlede Bo opgøres til 17150 Rigsdaler, minus Skifteomkostningerne. For at bruge et af Museumsforstander *H. P. Hansens* Udtryk: »De har jo vadet i Penge!« -- »Den Formue vilde have svaret til mindst 300,000 Kr. i vore Dage!« Der er vel noget om det, naar man betænker, hvor fattige Levevilkaarene altid har været i Bording Sogn, og hvor faa rede Penge Folk havde i de Tider.

Arven fordeles saaledes, at Enken faar Halvdelen og hver af de 6 Børn 1300 Rd.

Naar man sammenligner Skiftet med det tilsvarende c. Hundrede Aar tidligere 1767, saa er der sket en vældig Udvikling. Desværre er der ingen detailleret Fortegnelse over Besætning, Ind- og Udbo, som vurderes samlet til 3000 Rd. (det er sikkert for lavt). Bygningerne og Jorden sættes til 6000 Rdl., altsaa ialt 9000 Rdl.

KAREN I MUNKLINDE

KAREN I MUNKLINDE udviklede sig ligesom gammel Pæjr til en myndig Personlighed, som bevarede sit Særpræg lige til det sidste. Det var i Grunden ikke saa mærkeligt, at Karen blev, som hun blev, idet hun blev Enke i en ung Alder og stod alene med den store Gaard og 6 umyndige Børn og selv maatte træffe Bestemmelse om alt, Tjenestefolkene, Driften m. m.

Børnebørnene fortæller om Karen, at hun altid var pæn og net. Hun gik i en folderig Kjole og nystivet Forklæde og en pyntelig Hovedkappe paa det hvide Haar. Naar Karen kom med sin Paraply i Haanden, saa veg Børnene og de Unge ærbødigt til Side. Hun var en myndig og patriarkalsk Skikkelse, hvem alle, ogsaa hendes Børn tiltalte med »I«, klog og værdig og bestemt, ogsaa overfor sine Sønner, om fornødent. Hun havde sin Aftægtslejlighed i den vestre Ende af Stuehuset, og hun yndede at sidde ved Vinduet og se ud og følge Folkenes Færd.

»At Bedstemor i Munklinde altid gik med en Stok i den ene Haand og en stor graa Paraply i den anden, det var ikke saa

mærkeligt for os Børn at se, men at begge de to Vandrestave hver Aften skulde med i Seng og ligge ovenpaa Dynen ved Væggen, lige saa sikkert som Lys og Tændstikker og Kandis paa Stolen, det maabede vi over!!

-- Da Far (Martin) døde, græd Bedstemor, saa Taarerne trillede ned ad hendes Kinder, og jeg ved, hun sagde: »No, kommer du ett te o bær mæ te mi Grav, Martin.« (A. Abildtrup).

Ann. Naar gamle Karen sov med Stok, var det af praktiske Grunde, for ai hun let kunde banke i Gulv eller paa Væg, hvis hun skulde hjælpes.

Sine sidste Aar levede Karen hos Datteren Anna Kathrine i Ronkilde og blev begravet 1902.

De to yngste Sønner, *Christen* og *Jens Christian* døde som unge af Tuberkulose. Jens Christian kom i Urmagerlære i Sahl; blandt Familiepapirerne findes nogle meget smukt skrevne Breve til Moderen. Han var kendt for sin pietistiske Fromhed.

Fra Sognepræsten i Them har vi to interessante Vidnesbyrd om Karen fra Konfirmationseksamenen i 1827 og en udførlig Vandelsattest fra 1830, da hun som 18aarig blev gift.

„Det unge Menneske Karen Larsdatter, som er født i Fogstrup den 4. Juli 1812 af Forældrene Lars Jensen og dennes Hustru Ane Kathrine Jensdatter, vaccineret af Krieger d. 11te August 1818, blev ved den i dette Foraar i Them Skole afholdte offentlige Eksamen af Skolekommissionen tilkjendt Karakteren Godt for hendes religiøse Kundskaber og for Sædelighed og Stikkelighed Meget godt. Hun blev samme Foraar konfirmeret og strax derefter meddelt den hellige Nadver.

Them Præstegaard den 17. Juli 1827.

M. Ammussen, Sognepræst.

Karen i Munklinde. 1812–1902.

Bemeldte Karen Larsdatter, som nu den sidste Iden October er ægteviet til Selvejergaardmand Niels Pedersen af Munklinde i Bording Sogn, blev sidste Foraar meddeelt den bellige Medveer og har i enhver Henseende, saavel i vorre gudelige Forsamlinger som i huuslige og offentlige Handlinger vist sig baade sommelig og en god Kristen værdig, dette bevidnes herved med de bedste Ønsker for hendes Fremtid af Sognepræsten.

Them Præstegaard d. 10. October 1830.

M. Ammussen.

DET NYE STUEHUS I 1860.

Det har været en Begivenhed i 1860, da man rev det gamle Bindingsværksstuehus ned og byggede et nyt af brændte Sten i Proprietærstil og med Bræddegulv i alle Stuerne! Se senere.

AFTÆGTSKONTRAKTEN AF 1862

Det vigtigste Dokument fra Karens Tid er Aftægtskontrakten fra 1862. (Altsaa den tredie i Slægten, de tidligere var fra 1786 og 1828). Den er temmelig udførlig. — Det fremgaar, at Tiderne er blevet bedre og Afgifterne større, men man lever stadig i en Tid, hvor Gaarden er selvforsynende med Føde og Klæde m. m., Kolonialvarerne er i Stigning. Efter 1862 begynder man at faa lidt mere Sukker!! — I gammel Tid kendte man ikke til den moderne søde Formad, undtagen naar det skulde være særligt fint.

AFTÆGTS-CONTRACT

MELLEM KAREN LAURSDATTER OG PEDER NIELSEN, MUNKLINDE

(i Uddrag)

1.

Til mit udelukkende Brug og Afbenyttelse forbeholder jeg mig de fire vestreste Fag af Gaardens Stuehus med egen Indgang, Loftet over disse fire Fag samt Opgangen til Loftet i mit Køkken. — Til Opbevaring af mit Ildebrændsel skal Gaardens Eier indrømme mig de 2 nordreste Fag af Gaardens vestre Huus . . . og alt forsvarligen vedligeholde, som jeg forlanger.

Endvidere forbeholder jeg mig til min udelukkende Brug hele den vestre Side af Haven: nemlig 15 Alen fra det vestre Havedige mod Øst . . .

Fremdeles forbeholder jeg mig Adgang til og Afbenyttelse af Gaardens Brønd, samt Gang i, om og ved Gaarden saa og paa Gaardspladsen. Af Gaardens Mødding forbeholder jeg mig Ret til at tage al den Gjødniug, som jeg finder for godt at bruge i min Have.

2.

Aarlig leverer mig til nedennævnte Tider 5 — fem — Tønder Rug, een Tønde Malt, fire Skjæpper Boghvedegryn, eet Lispund Hvødemel, 2 Lispund sigtet Bygmel, tre Lispund tørt røget Flæsk uden Been, to Lispund tør Sød-mælkskost, tolv Snese Hønsæg, to Lispund fire R Smør, to Tønder Kartofler, een halv Skjæppe stort Salt, een halv Skjæppe smaat Lüneburger Salt, eet Læs Sand, fire Pund Kaffebonner, eet halvt Lispund Sukker-Candis, et halvt Lispund Puddersukker, to Pund Chikorie, to Pund Thee og ? Lispund Bergfisk. Alle Varerne skulde være gode, friske og sunde samt Kornet vel rensat.

Det leveres saaledes:

Rugen, Maltet, Byg og Hvødemølet, Fisken samt Caffen, Sukkeret, Chikorien og Theen ydes med Halvdelen hvert Aars 1ste Mai og 1ste November; Flæsket hver 1ste Mai; Osten med Halvdelen hver 1ste Juli og 1ste November; det store Salt til 1ste November, Lüneburger Saltet og Gulvsandet hver 1ste Mai; Kartoflerne hver 1ste November; Grynene kan jeg forlange med $\frac{1}{2}$ Skjæppe af hver Sort ad Gangen udleveret paa de Tider jeg ønsker. Æggene med en Snese den første Dag i hver Maaned.

3.

Gaardens Eier skal være pligtig til hele Aaret rundt i det mindste at holde otte gode Malkekoer. Af disse 8 Koer forbeholder jeg mig af den Koe, som jeg hver Dag dertil forlods udvælger, al den Mælk, som Koen giver, og er jeg berettiget til selv at malke eller lade malke Koen.

Fremdens er det Pligt for Gaardens Eier hele Aaret rundt at holde i det mindste fyrjetyve Faar. — Af Gaardens Faarellok udtager jeg forlods hvert Aars Foraars paa den Tid, Foraarsklipningen i Almindelighed foregaar, otte Faar, og ligeledes hvert Aars Efteraars, naar Klipningen foregaar, otte Faar, hvilke Faar jeg klipper og beholder al sammes Uld.

Endvidere udtager jeg hvert Aar i den Tid, Slagtningen finder Sted, forlods af Gaardens Faarellok 4 Faar til Slagtning, som Eieren dog, hvis jeg forlanger det, skal fodre forsvarligen indtil 1ste December hvert Aar. — For Tydelighedens Skyld bemærkes, at jeg har Ret til at udvælge Koen til Malkning og alle de omtalte Faar af hele Gaardens Ko- og Faarebesætning, om denne endog er langt større end det betingede Minimum.

4.

Aarlig i rette Bjergningstid leveres mig 20 Læs Skudtørv a 24 Snese pr. Læs, og 10 Læs Hedetørv a 8 Snese pr. Læs, fire Traver Lyng — alt vel tørret og af forsvarlig Quantitet og Qualitet. — Ildebrændselet hjemfører Eieren til min Bolig, hvor han efter mit Valg enten staksætter det eller og bringer det i mit Tørvehuus og der stabler og tilrettesætter Ildebrændselet.

5.

Mit Korn besorger Eieren kjørt til og fra Mølle og der malet saa tidt og ofte, som jeg forlanger det. — Ligeledes skal Eieren til mig afhente og atter hjemkjøre Lægen og Præsten, naar jeg ønsker deres Besøg. Min Medicin skal Eieren paa Anfordring afhente paa Apoteket. — Eieren kjører mig til og fra Kirke saa tidt jeg forlanger det.

Desforuden skal Eieren aarlig yde mig paa Forlangende 4re Reiser, hver Reise 4re Miil Tour og 4re Miil Retour. — Eieren er pligtig til hver Reise at lade Heste og Vogn vente paa Reisens Bestemmelsessted 24 Timer for, om jeg ønsker det, at kjøre mig tilbage.

6.

Saasart jeg faar i Sinde at holde en Pige, skal Eieren paa min Anfordring betale mig den Pengeløn, hvorfor jeg har fæstet Pigen, dog ingensinde mere end 30 Rdl. aarlig, der erlægges med Halvdelen hver 1ste Mai og 1ste November.

....

9.

Naar jeg ved Døden afgaar, bekoster Eieren min anstændige og hæderlige Begravelse efter Egnens Skik og Brug. — Til Vederlag derfor tilfalder ham alt, hvad jeg ved min Død efterlader mig, med Undtagelse af rede Penge, Pengeeffecter, mit Chatol med Skab, min Bilæggekakkelovn og en blaamalet Kiste samt alle mine Gangklæder....

Aftægtens og Præstationernes aarlige Værdi efter gangbare Priser og Capitel-takst udgjør 152 Rdl., altsaa for 5 Aar 760 Rdl., dertil for Begravelsen og Aftægtsboligens Indretning 40 Rdl., altsaa ialt 800 Rdl.

Munklinde d. 25. Mai 1862.

Karen Laursdatter m. f. P.

Peder Nielsen,

Til Vitterlighed:

Mahler.

P. Sorensen.

R Ø N K I L D E S L Æ G T E N

Den af Børnene fra Munklinde, som først blev gift, var Datteren *Ane Cathrine*. Hendes Mand var Gaardejer *Peder Jepsen, Rønkilde*. Den gamle Rønkildegaard var foruden Munklinde en af de faa store Gaarde, som fandtes i Bording Sogn, den var paa 570 Tønder Land med 4 Tdr. Hartkorn, 1 Sk. 2 Alb. $\frac{1}{2}$ Fk.

Peder Jepsen havde faaet Gaarden af sin Fader *Jeppe Christensen*, født 1779, og hans Far igen var *Kresten Jepsen*, Guldforhoved født 1752.

Ane Cathrine fik 9 Børn, hvoraf 3 døde. Hun kom til at sidde som Enke i en forholdsvis ung Alder og stod ligesom sin Moder i sin Tid alene tilbage med 6 Børn. De var alle kendi for deres gode Sind, Beskedenhed og Venlighed. Men helt let har det nu ikke været at savne en Mand paa Gaarden i disse for Landbruget saa vanskelige Aar i Slutningen af Aarhundredet.

Den ældste Son *Niels Jeppesen*, som var ugift og en veloplyst Mand,

Ane Cathrine Jepsen.
1833—1904.

Olivia „Mortensen“ Jepsen.
1863–1927.

Andreas Chr. Jeppesen.*)
1869–1926.

overtog Fodegaarden, men solgte den i 1905 og blev Træhandler i Bording, senere i Vejen. Hans Søster, *Christine* bestyrede Huset for ham.

Olivia blev gift med *Peder »Mortensen«,* Guldforhoved, An-

Anne og Jeppe Jeppesen.
1871–1935. 1867–1956.

*) »Han vil blyw savnet, for ham ku' en stuel o'«. (C. Sørensen).

Den gamle Rønkildegaard.

dreas fik en Gaard i Rønkilde og flyttede senere til Bodholt. *Jepp*e fik en Gaard, udstykket fra Fødegaarden, som nu ejes af Sønnen *Peder Jeppesen*, Rønkilde.

I Slægtens Eje findes en Del gamle Papirer, Arvesølv, Bagre, Sølvsporer o. lign.

Den gamle Karen i Munklinde henlevede sine sidste Aar i Rønkilde.

Alle Ane Cathrines Børn er nu døde, og da yderligere Meddelelser ikke er kommet mig i Hænde, maa jeg henvise til Redegørelsen i Stamtavlen.

MUNKLINDE HOVEDGAARD

PEDER NIELSEN 1835—1882—1906.

Ved Aftægtskontrakten af 1862 overtog den ældste Son, *Peder Nielsen*, Munklindegaard. Han blev gift med *Kristine Marie Christensen*, Datter af en velhavende Gaardmand i Engesvang (Sognefoged). Gaarden fik nu igen en »*Pæjr og Kristine*« som ved 1800 Tallet.

I deres Tid udstykkedes en Gaard mod Nord 1868 til Broderen Rasmus Martin Nielsen (421 Tdr. Land) og i 1872 et Stykke Jord mod Sydøst til Laust Peder, Vester Moselund (c. 100 Tdr.).

De tre Brødre kom jævnligt sammen og skiftedes til at sidde i Sogneraadet, og P. N. valgtes til Formand 1868.

Peder Nielsen, som havde Fædrengaarden, og som man skulde tro sad bedst i det, fik efterhaanden økonomiske Vanskeligheder. Dels var Tiderne i 1870'---80'erne vel ikke saa gode ved Overgangen fra Kornavl til Smør og Flæsk, dels havde hans

Søskende faaet en Arvedel, og endelig var man i Munklinde vant til at have en efter Egnen større Levefød med megen Gæstfrihed, større Huse, flere Karle og Piger. Man levede i Troen paa, at i M. skulde det nok blive ved at slaa til.

Men som paa saa mange andre lignende Gaarde gik det tilbage. En Dag, da Fætteren *Jens Overby* fra Hinge var paa Besøg, og de gik en Tur paa Marken, siger han: »Hvordan kan det nu være, i min Drengetid havde I 40 fede Stude gaaende i Mosen, nu har I kun en god Snes magre Smaastude gaaende.«
 »Ja,« siger P. Nielsen, »den Gang var Mosen godt tilgroet med Blaa'dgræs, nu er Mosen blevet mere tør og ogsaa mindre.« Saa dan kan Tiderne skifte. (N.)

Peder og Christine havde et godt Lov paa sig. Peder havde den bedste Villie og var ogsaa »ny'w« (noje), som Vestjyderne siger. »Han var anerkendt som en klog og oplyst Mand. Han var Sogneraadformand i flere Aar, og »naar han tog sin Stok

i Haanden og gik, saa fulgte hele Bording Nordsogn ham.« Han lod sig ikke narre i Handel, og han spillede ikke noget bort i Kort.« (J. A. F.). Christine var meget god af sig og gav Folkene en god Fode og hjalp Fattigfolk. Hun troede, Velstanden kunde blive ved.

Men i 1882 blev de enige om at sælge Gaarden og flytte hjem til Christines Fodegaard i Engesvang. Herfra flyttede de senere til Silkeborg, hvor de levede i smaa og fattige Kaar (alderdomsforsørgel) til deres Dod. De ligger begravet i Engesvang.

Der var ingen Born i Ægteskabet. Men de havde en Plejedatter, *Christine*, som blev gift med *Anders Peter Jensen*, Engesvang, og en Datter herfra blev gift med *Christen Jensen Meldgaard*, Funder.

Peder Nielsen.
1835-1906.

MUNKLINDEGAARD 1882 — 1945

JENS ANDERSEN FAVRHOLT.

1882 købte *Jens Andersen Favrholt* Munklinde for 22000 Kr. I Købet af Munklinde fulgte Aftægtskontrakten og »Gamle Karen«, som foreløbig blev boende i Aftægtslejligheden, hvad hun ogsaa helst vilde. (Men for J. A. F. blev det dyrt, da Karen levede til 90 Aars Alderen).

Min Morbroder Niels skriver om J. A. F.s Forhold til »gamle Karen«. »J. A. F. skal mindes med Tak for den gode, retsindige Maade, han omgikkes sin Aftægtskone, vor Bedstemoder paa, og som vi maa tænke paa med Beundring og Taknemlighed. Foruden at opfylde sine Forpligtelser punktlig, var han hende til Trøst og Opmuntring paa hendes gamle Dage. Der gik næppe en Dag, naar han var hjemme, uden at han gik ind og saa til hende og spurgte til, hvordan hun havde det og snakkede lidt med hende. Misforstaaelser var der sikkert aldrig Tale om. Og naar de lange Vinteraftener kom, vandrede Bedstemor og hendes Pige gennem Stuerne til J. A. F.s Dagligstue og tilbragte Aftenen der sammen med Familien med deres Bindehoser, og J. A. F. var ingen kedelig Mand at være sammen med.«

J. A. F. var en meget begavet og oplyst Mand, som havde været paa Højskole, hvilket var noget usædvanligt i de Tider paa disse Egne. Han flyttede ind i Gaarden sammen med sin gamle Far, Anders Ma'dsen, med de største Forventninger om at faa noget ud af de store Arealer af Ager, Mose og Eng, som her laa samlet. J. A. F. havde et Jernhelbred og var ikke bange for at tage fat, men han indrømmer selv, at hans Hu ikke stod til Landbruget, men til litterære og kommunale Sysler, og alt dette optog meget af hans Tid.

I de Aar samledes de Unge i Munklinde paa J. A. F.s Initiativ til Aftenskole, en Slags Hjemstavns Højskole i grundtvigsk Aand. Det var en »Grødetid« med Sang og Oplæsning af Litteratur, som man ikke var vant til paa disse Egne.

Men for Landbruget var det trange Tider. I sine Erindringer skriver J. A. F. bl. a.: »Der gik for Resten mange Landmænd bag af Dansen i disse Aar, der var langt dygtigere end jeg. Jeg holdt den gaaende ved at sælge et Stykke Eng og nogle Moseparceller Tid efter anden. Og jeg drev det i Aarenes Løb til at sælge Jord for en Del flere Penge, end jeg oprindelig gav for

Aftenskolen i Munklinde omkr. 1901.

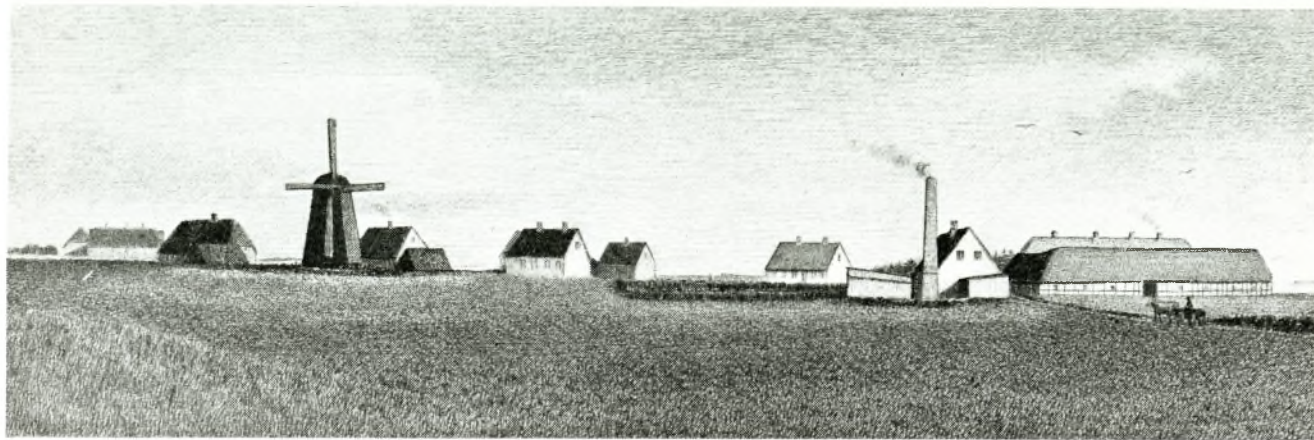
Baggrunden er Stuehuset med Hovedindgangsdøren: „Æ stu' Da'r".
 Personerne er fra venstre til højre, 1. Række: Kristine Christensen, Brugsfor-
 eningen, Mette Jensen, Mejerske, Julie Sørensen Krogh, Husbestyrerinde.
 2. Række: Elias M. Favrholt, Præst †, Jens S. Favrholt, U. S. A.
 3. Række: Anders Madsen Favrholt †, Niels Jensen, Agerskov (Giertruds Dattersøn).
 Anders Favrholt, Gaardejer, Trelde, Kristen Vestergaard (Kre'n Gammelager) †,
 Berni F., Bibliotekar, Slagelse, Martin Nielsen Bak, Søbjerg, Hans Fejerskov, Sø-
 bjerg, Anders P. Nielsen, Silkeborg.
 4. Række: Gregers Jensen, Søbjerg, Peder Boel (Broder til C. C. B., Horsens).
 Niels Chr. Nielsen, Munklinde. Anders Chr. Andersen †, Jens Andersen Favrholt †.
 Jørgen Neigaard.

Gaarden, og saa havde jeg endda solgt til meget smaa Priser, rigtig god Torvejord for 200 Kr. pr. Td. Land og god Vandingseng for 4—500 Kr. pr. Td. Land. — Jeg udstykkede i Aarenes Lob saa meget, at jeg kom gennem Alfabetet 3 Gange godt og vel, men der blev ogsaa efterhaanden saa mange Deklarationer og Servitutter angaaende Vand- og Vejrettigheder m. m., saa de i Herning maatte have en ny Pantebog udarbejdet, og saa har de endda ondt ved at finde Rede paa Tingene!»

Hvad man end maatte mene om denne Udstykning af den aartusindgamle Jord, saa kom den dog en Mangde Husmænd og Nybyggere til Gode, som hverken havde Mose eller Eng. I Dag bor der paa Munklinde Jord 26 Husstande og 126 Personer.

I J. A. F.s Tid udviklede Munklinde sig til en hel lille By for Bording Nordsogn. Det skyldtes i høj Grad hans Initiativ, at der blev bygget Mejeri og Mølle, og Munklinde fik selvstændig Køb-

Munklinde 1904. Tegning af S. Mikkelsen

**Munklinde
Nørgaard**

Købmanden

**Niels
Holdgaard**

Mølleren Smeden

Snedkeren

Mejeriet

**Munklinde Gaard,
bygget 1806-7 af
Peder Nielsen.
Stuehuset 1860.**

mandshandel, Haandværkere, Smed og Snedker og Forsamlingshus.

I 1903 flytter J. A. F. til Vejen for at starte et lokalt uafhængigt Blad. Her blev han senere Kæmner og en anset Mand i Sognet. Af Børnene i første Ægteskab kan nævnes *Anders Favrholt*, Grd. i Trelde, Fredericia, *Bernt F.*, Bibliotekar, Slagelse, *Elias F.*, Præst v. Kristkirken, Kolding (død) og to Brødre i Amerika. — Af Børnene i 2. Ægteskab er *Magnus F.* Adjunkt i Haderslev, *Thora F.* gift med Museumsinspektør *Breitensten* og *Eva F.* ugift i København.

1903 sælges Munklindegaard til *I. P. Dahl* for 14000 Kr. Den er nu kun en Tiendedel af sin oprindelige Størrelse (c. 100 Td. Land). Dahl nedbrød de gamle Avlsbygninger og byggede nye og ændrede Stuehusets Udseende. Hans Søn har nu overtaget Gaarden.

Munklinde er i Dag en hel lille By, har faaet Missionshus, er Endestation for den kørende Post fra Bording og med Rutebilforbindelse til Herning.

MUNKLINDE NØRGAARD

MARTIN NIELSEN 1842--1899.

1868 blev der udstykket en Gaard til *Martin* mod Nord paa 421 Tdr. Land. Martin var nu den yngste af Brødrene. Han blev 1868 gift med *Ane Kathrine Nielsen ABILDTRUP*.* I dette Ægteskab var der 5 Børn, hvoraf 4 døde. I det andet Ægteskab med *Mariane Jorgensgaard Nielsen* var der 3 Børn. (Se Stamtavlen). »*Mariane*« stammede fra »Vestereggen« fra Vemb og Idom. Hendes første Hjem var i Maabjerg, men tidlig flyttede Forældrene til Søbjerg (Bording S.), hvor de købte et lille Sted med Mose og Hede, som de opdyrkede til en anselig Ejendom.

Martin boede lige opad sit Fødehjem, hvor han jævnlig kom, og hans Mor, »*Karen* i Munklinde«, som fik sin Aftægt i Fødegården, holdt al sin Tid af at gaa Turen over til ham; hun boede hos ham de sidste Aar, inden hun flyttede op til *Ane Cathrine* i Rønkilde. *Martin* var den livligste af de tre Brødre, velbegavet og slagfærdig, han manglede aldrig Svar. Han blev anset for en veloplyst Mand, fik Sæde i Sogneraadet og var en Tid dets Formand.

*) Se »Slægten Abildtrup« af Jens Abildtrup.

Paa sin Jord havde han Mergelgrav og Teglværk, hvor han fyrede med Lyng og Tørv fra sin egen Hede og Mose. Han leverede brændte Sten til de Huse, som opførtes paa Egnen, ja endnu videre ud, f. Eks. til Ilskov Skole og Kirke og Bording Fattiggaard.

Martin havde den store Sorg, at hans første Kone døde i en

Munklinde Norgaard 1944.

forholdsvis ung Alder, ligesom han ogsaa mistede 4 af Børnene enten som smaa eller i den unge voksne Alder. Endnu taler mange om den kønne og velbegavede Kristine, som døde 19 Aar gammel. Bedstemoder Karen var ham i denne svære Tid til Hjælp og Støtte.

I 1888 foretog Martin sig noget usædvanligt, han rejste over til København til den store »Udstilling«, hvilket var bemærkelsesværdigt for en Hedebonde fra en saa afsides Egn. Men der var vist ogsaa noget andet, der »trak«, idet Mariane tjente som ung Pige hos Justitsraad Bruun, Inspektør paa Kvindefængslet paa Christianshavn. De blev senere gift. (A. Abildtrup).

Derhjemme havde Martin en god Nabo i *Jens A. Favrholt*. Vi kan rigtig tænke os, hvordan netop de to altid kunde have nok

at snakke om, de fælles Sogneanliggender og meget mere. J. A. F. har mangt og meget at fortælle om Martin og deres Oplevelser i det daglige. »Martin Nielsen var flink og tjenstvillig. Hvis jeg var i Forlegenhed paa en eller anden Maade, var han altid villig til at hjælpe. Men jeg gjorde da ogsaa Gengæld.« De laante gensidig af hinanden. »Naar det var Vogne eller

Martin og Mariane med Niels Estrup og Anna.

store Ting, saa kunde det jo nok gaa, saa vidste vi Rede paa, hvor det var. Naar det var mindre Ting, der var borte, saa kunde der imellem være Tvivl om, hvor det var.« - J. A. F. klager over, at det kneb at faa de laante Sager tilbage: »Nej, at man baade skal hente det og bringe det hjem igen, det er for meget at forlange!!« (D'Herrer har ikke manglet vestjysk Lune!).

BRYLLUPPET I LAASBY 1882.

Til sidst skal endnu fortælles en lille interessant Oplevelse om, da Martin var med til *J. A. Favrholts Bryllup* den 6. December

1883. — J. A. F. fortæller, at Brylluppet skulde staa i Laasby. Det blev en lang Tur, c. 4 Mil til Silkeborg og 2½ Mil derfra. Det blev Snevejr, og da Vognen med Brudgommen, Anders Ma'dsen og Martin kom til Bording St., fik de den Besked, at Toget var kort fast mellem Ikast og Bording. De besluttede saa at fortsætte i aaben Vogn den lange Vej!

I Laasby havde man paa Grund af det strenge Vejr opgivet Brylluppet, og Naboerne og Gæsterne var taget hjem. Bruden, Kjæstine »sad med sit Strikketøj som paa en almindelig Hverdag«, da Brudgommen i Mørkningen naaede frem! (de maatte gaa det sidste Stykke gennem Sneen!). I Hast gik der nu Bud til Bryllupsgæsterne og Præsten. »Og det gik i Lave alt sammen, det blev ganske vist noget forsinket. Vi blev viet ved Lys, men det blev den Dag, det var bestemt.

Og det blev et helt »villele« Bryllupsgilde om Aftenen. Martin Nielsen var en »lun Bror«, en god Fortæller. Og jeg kan endnu mindes, hvordan han morede Forsamlingen med at fortælle om de store Arealer, som jeg havde. Hvis jeg skulde rundt om det hele, saa skulde jeg da, selv om jeg red, bruge en af de længste Sommerdage dertil! Selv havde han ikke saa meget. Det var kun en Parcel, et lille Hjørne, han havde faaet af Gaarden, der var kun 420 Td. Land.«

Det jyske Lune fornægter sig ikke, og de smaa Træk er med til at give Billedet Liv.

Brødrene i Munklinde var meget gode ved Fattigfolk. Om Martin Nielsen fortæller Skoleinspektør *C. C. Boel* følgende:

Soren Christensen i Ruskjær var en fattig Husmand. Efter langvarig Soldater- og Krigstjeneste og efter den tørre Sommer 1868 var Fattigdommen saa stor, at Familien led Nød. Rugen var slaaet helt fejl, og hen paa Vinteren gik »Koen sen«. Det horte Martin Nielsen, der altid var god mod Fattigfolk, og en Dag kom han ind i Hjemmet for at bede Soren Christensen, der ogsaa var Murer, om at tilhugge en Del store Kampesten, der skulde lægges foran Hoveddøren. Arbejdet kunde S. Christensen udføre, naar det passede ham. Det hastede ikke. S. Christensen kunde faa Rugkorn som Betaling, en stor Begunstigelse, da det var vanskeligt i det hele taget at købe Brødkorn. Rugen skal komme i Dag, sagde Martin Nielsen, inden han gik. Og det skete. Der blev Glæde i Husmandshjemmet. *Brødet* var sikret Vinteren over.

Martin Nielsen døde den 17. December 1899 og var en af de første, der blev begravet paa Hlskov Kirkegaard ved den nye Kirke, som han selv havde været med i Arbejdet for at opføre, efter at Munklinde og Agerskov i kirkelig Henseende var skilt fra Bording Soga og lagt ind under Hlskov.

Laust Peder Nielsen, 1840—1885.
Vester-Moselund, Munklinde.

Rasmus Martin Nielsen. 1842—1899.
Munklinde Nørgaard.

De vanskelige Tider mærkedes ogsaa i Munklinde Nørgaard. Der var efterhaanden kommen til at hvile saa mange Byrder paa Gaarden, saa da Mariane sad alene tilbage med de smaa Born, overdrog hun Gaarden til J. A. F., som solgte den til *Erhardt Jensen* 1900. Kort efter sælges den til *Chr. Laursen*, ogsaa kaldet »Lybek«, Agerskov Hede, som i Løbet af kort Tid opdyrkede hele Mosen. — 1915 udskilles en Gaard paa c. 100 Tdr. Land til Sønnen *Jens Nielsen Laursen*, hvis Son *Aage* er gift med *Ruth Nejgaard* og bor i Bjødstrup. 1939 blev Munklinde Nørgaard solgt til et Interessentskab.

V E S T E R M O S E L U N D G A A R D M U N K L I N D E

L A U S T P E D E R N I E L S E N 1 8 4 0 -- 1 8 8 5 .

Laust Peder (udtales med Tryk paa Pe'der til Forskel fra Broderen »Pæjr« i Munklinde) blev i 1867 gift med Abelone Johanne Andersen fra Store Hedegaard i Ikast Sogn. »*Hanne*«, som hun kaldtes, havde tjent som ung i Munklinde, da det nye Stuehus byggedes. Hun var en opvakt og køn Pige, som holdt af Sang og Musik. »Da der var en af de andre Sønner, der havde friet til hende, havde hun sagt Nej! Og tænkte, skal jeg have en af Munklindesønnerne, saa skal det rigtignok være *Peder!* -- og det blev det jo, for han var den allerbedste.« (C.)

Ved Brylluppet i Hedegaard i Foraaret 1867 blev der sunget en Sang, som blev vidt bekendt og endnu findes i flere meget smukt afskrevne Eksemplarer:

Endnu ingen Blomst bepryder
Egnens simple Vang,
Men den lille Fugl os fryder
Med sin skjønnne Sang,
Snart af Vintersøvnens Hvile
Vaaren venlig frem vil smile
∴ Skjøn og herlig Jorden klæde
Alle til stor Glæde ∴∴

Der er en egen Poesi og Ynde, Fest og Alvor over Versene, som hæver dem langt over de fleste Rimerier af den Slags. Sangen er efter Sigende digtet af *Ole Frolunds Mor* i Gjellerup. (Ole Frolund var en Broder til Kresten Hedegaards Kone). Der var gerne en i hvert Sogn, som tog sig paa at skriye Vers til Bryllupper og Begravelser.

Laust Peder og Hanne fik deres første lykkelige Hjem i *Ungstrup i Torning Sogn*, hvor Karen, Niels og Birgitte blev født. Brødrene i Munklinde vilde imidlertid gerne have Laust Peder tilbage, og selv droges han vel af de friere Forhold i Mose og Eng i hans Fødeegn. Han var Jæger og elskede at færdes paa de store Vidder.

1872 enedes de om at købe en gammel Ejendom i Vester Moselund, som grænsede op til Munklinde, hvorfra samtidig

Vester Moselund, Munklinde.

Fot. 1916 ell. 17.

hus. Det blev bygget Aaret efter i 1873 med Bræddegulv i alle Stuerne, hvilket var ualmindeligt endnu paa disse Egne. Senere blev der ogsaa bygget et Østerhus.

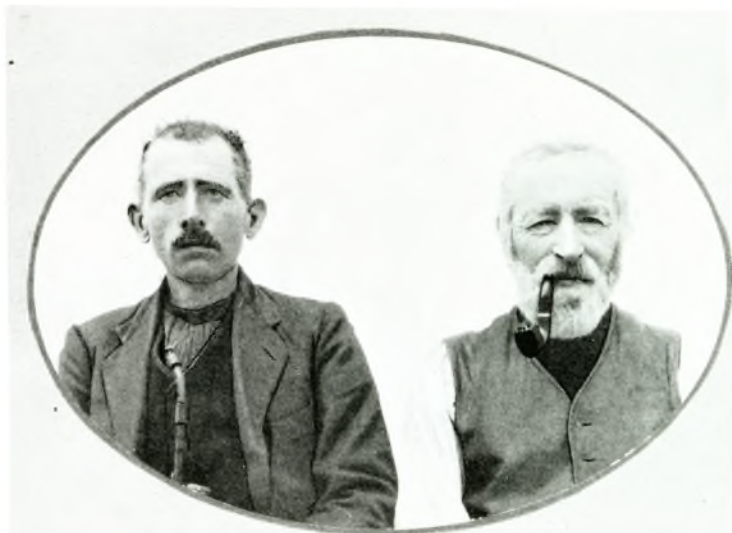
1884 blev Laust Peder syg af en Svulst paa Hjernen og døde stille 1885.

Hvor har Børnene i Vester Moselund haft et dejligt Hjem, som de alle mindes med stor Glæde og Taknemlighed, hvad vi senere skal høre mere om. En af dem fortæller: Der var altid Højtid over Stuen, naar Far kom ind, og han var saa kærlig og god, men vi havde Respekt for ham og rejste os, saa snart han kom ind, for at han kunde faa vor Plads. Han var en sand Kristen, hans Tro var stærk, og han velsignede os alle paa sit Dødsleje. (C.).

Det var ikke let for Hanne at sidde tilbage med 7 Børn, hvoraf kun de tre var konfirmerede. I December 1888 giftede hun sig

igen med *Niels Nedergaard*, fra Hedegaard, som sad Enkemand efter Hannes Søster Sine.

Niels »Nejgaard« *) var fra det store Hedesogn *Vrads*. Paa ham passer de kendte Strofer: *»Jyden han er stærk og sejj«*. Niels

Jørgen og Niels Nejgaard.

Fot. L. c. 1921.

Nejgaard var en sejj Slider »og en godmodig og stille Natur. Han havde aldrig travlt, men vilde gerne have sig en lun Passiar med Folk. Alle holdt af ham for hans gode Sindelag« (C.). Han elskede at opdyrke Hede og grave Mergel, og dertil skulde der en stærk Ryg og gode Kræfter.

Jeg har selv været med til at følge »Bedstefar«, naar han pløjede Nyland, og den aartusindgamle Lyng og Mose for første Gang blev vendt af Plovjernet. Det var en ganske særlig Slags Plov med et langt buet Plovblad, for at faa »Jordskrællen« til at vende. Der skulde Kræfter til at holde Ploven, som ustandselig vilde springe op, naar den ramte de store Moseknolde eller Risbuske. Men Bedstefar gav sig ikke. Paa ham passer Aakjærs Digt med en let Omskrivning:

*) Nedergaard udtales »Nejgaard«. Egnens Folk overførte dette Navn paa Stedsonnen Jørgen Nielsen, som tog Navneforandring til *Jørgen Nejgaard*.

Niels Nejgaard bor paa Heden med Sand og Ahl forneden, med Rugen svang og sveden og Spergelhøst for Byg. Ved Sliddet tungt og treven med Spaden og med Greben er Nejgaards Mundheld bleven:
»Endnu et bitte Nyk!«

O, I, som bo og bygge i tavse Bøges Skygge og føle jer saa trygge mod Hedemandens Tryk, husk paa, at Fædrelandet, at Danmark blev et andet paa Mulden som paa Sandet ved slige bitte Nyk.

Niels Nejgaard yndede ogsaa at gaa nede i Engen og grave Vandgrove og rense Vandingskanaler til Overrisling. Hans Glæde var særlig stor, da den afholdte Pastor N. B. Hindhede brugte dette Arbejde som Tema i en Prædiken. Den Prædiken blev aldrig glemt.

Hanne døde mellem Jul og Nytaar 1918 (af »spansk Syge«) og Niels Nejgaard den 18. September 1928.

Laust Peder og Niels Nejgaard havde begge Sæde i Sogneraadet.

Om Livet i Vester Moselund i 70' og 80'erne vil to af Børnene, Karen og Niels fortælle senere.

1908 udskiltes en Parcel (47 Tdr. Ld.) nærmest Munklinde til den ældste Søn, *Niels Christian Nielsen*. — 1910 overtog den yngste Søn, *Jorgen Nejgaard Fødegaarden*. Der blev paa den Tid udskiftet en Parcel mellem de to Ejendomme paa 33 Tdr. Land, som Niels Nejgaard beholdt, og som blev drevet sammen med Jorgens Gaard. Parcellen blev i 1928 solgt til Ejnar Nielsen, Ikast.

1943 har *Vagner Nejgaard* overtaget Faderens Ejendom, og Jorgen er flyttet til Ikast.

Niels Chr. N. og Vagner Nejgaard er i Dag Ejere af den oprindelige Munklinde Jord, som i 1752 ejedes af Stamfaderen Niels Pedersen. Den samme Jord dyrkes nu af 6. Generation. »Æ Na'jer-eng«, *) Stemmeværket og Aakrogene er det mest uberrørte og har sikkert samme Præg som for Aartusinder siden (efr. Stenalderfundene ved Bjergbækken, Side 112).

En Vandring gennem Mosen forbi Sandbjerg og over Pæjrs Vandgrov til Engen er en Oplevelse, og under Vandringen nynner man paa Aakjærs skønne Vers:

*) Engstykkerne nærmest Aaen.

Æ Stem'værk.

Fot. 1945.

*Der gaar en Aa i min Faders Eng,
den kan jeg ingensinde glemme,
den gled som Drøm om min Barneseng
med blød og klukkende Stemme.*

*...
saa lev da stedse her i din Dal
med Hedelærker for Nattergal,
og stak dit Hø
ved Aa og Sø
i denne Krans af disblaa Bakker.*

Jeppé Aakjær.

BYGNINGERNES HISTORIE

Vi kan alle godt lide at se ind ad vore egne Vinduer, som man kan gøre det ved Hjælp af Lysbilleder og Films. Vore Huse og vore Stuer er en Del af vort Liv, de ydre Rammer for det vi oplever fra Vugge til Grav, derfor holder vi af dem.

Spørger vi nu, hvorledes Husene saa ud i Munklinde, da «gammel Pæjr» blev født i 1768, og den første Niels Pedersen var Mand, saa har vi hidtil staaet uden Svar. Men takket være Skiftet fra 1767 har vi allerede haft Lejlighed til at se ind ad Vinduerne og følge Slægten fra Stue til Stue i det lille Hede-hjem. De sidste Undersøgelser af nogle Brandtaxationer fra 1793 og fremefter er nu i Stand til at give os et nøjagtigt Billede af de ydre Rammer for Fædrenes Liv indtil i Dag.

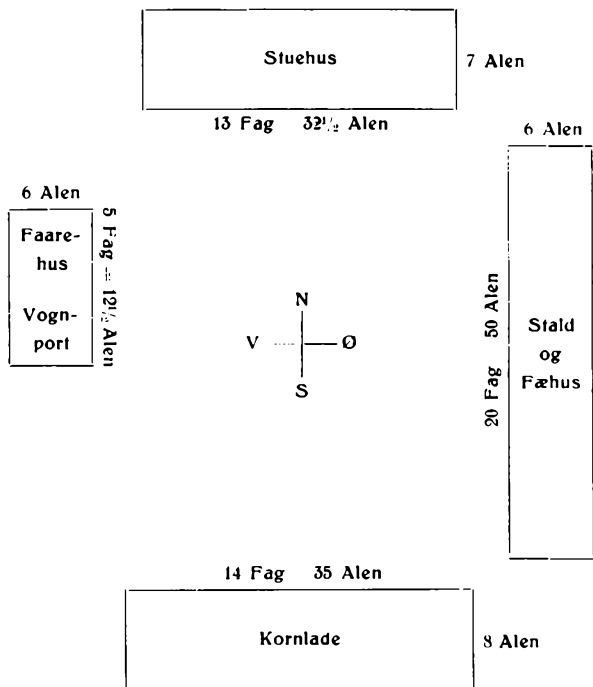
I Elline Gjøs Jordebog læste vi, at der i 1500 Tallet kun var een Fauster og een Gaard i Munklinde i smaa og nøjsomme Kaar. I Chr. V.s Markbog stod fortalt om en Gaard med to Bønder, og saadan var Forholdet ogsaa i 1700 Tallet. Munklinde var en Topartsgaard. Men hvorledes var Forholdet mellem de to Gaard-mænd. Boede de i samme Stuehus eller endog i samme Stue, som det undertiden var Tilfældet?

Brandtaxationen af 1793²⁶⁾ løfter Sløret og giver os en nøjagtig Beskrivelse af de to (smaa) Munklindegaarde. Da de er omtrent ens, nøjes vi med at fortælle om *Øster Halve Munklinde*, Peder Nielsens Gaard og Fødehjem.

Stuehuset laa mod Nord og var paa 13 Fag og 7 Alen vidt med to Skorstene, der var kun Loft over de 9 Fag, der skulde spares paa Træet.

I Øst laa et langt Stald- og Fæhus paa 20 Fag = 50 Alen langt og 6 Alen vidt. Det har unægtelig været meget smalt, der har ikke været meget Plads til at komme omkring ved Kreaturerne.

Mod Syd laa Kornladen og mod Vest et lille Faarehus og

ØSTER HALVE MUNKLINDEGAARD 1793

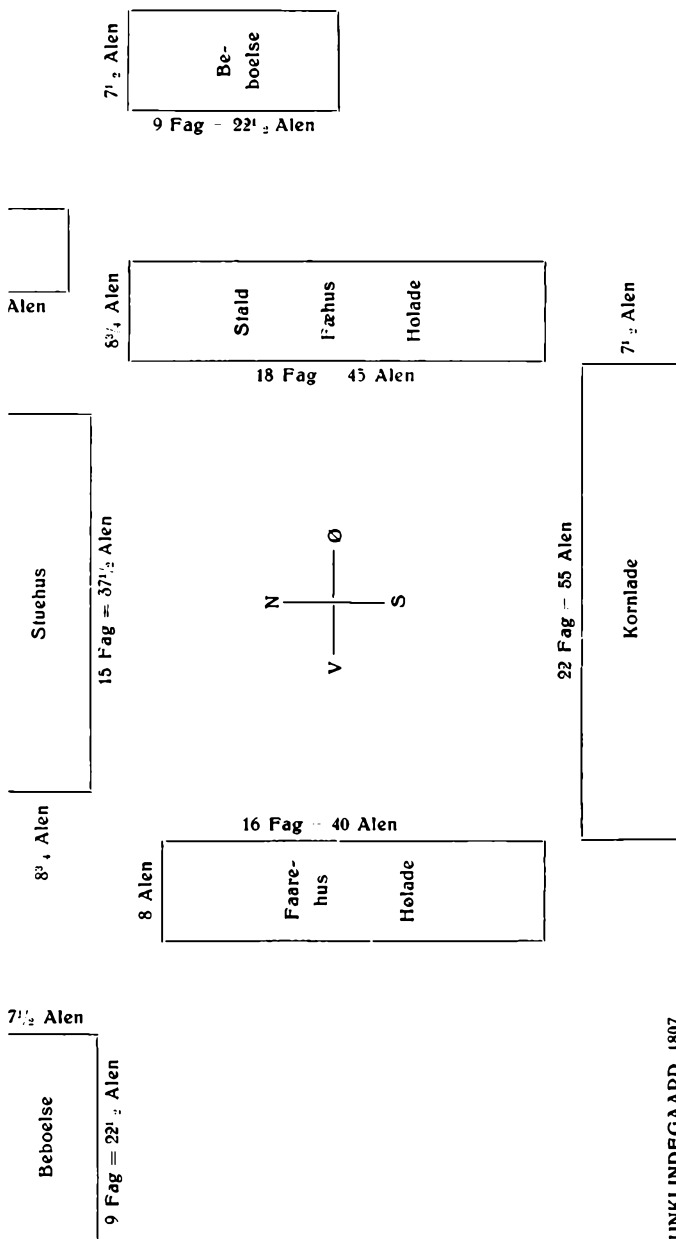
Vognport. Bygningerne var opført af Fyr og Eg, de fleste af Væggene var af Ler og Tagene tækket med Straa og Lyng.

Vester Halve Munklinde har haft et lignende Udseende og maa tænkes liggende lige overfor, men med Staldbygningen mod Vest til at skærme for Vinden til fælles Gavn. Her boede Peder Andersen Uur og siden hans Sønner.

1805 købte Pæjr Vester Halve Munklinde, nedbrød alle Bygningerne og opførte paa den nuværende Plads en helt ny og større Gaard, som efter Taxationen af 1807 var beliggende som skitseret.

Stuehuset mod Nord med Egebindingsværk og tavlmurede Vægge.

Det er morsomt at følge de mange Taxationer i de kommende Aar, som til fulde beviser den voksende Velstand og Ligprædikenens Ord, at Pæjr »byggede Laderne større til Sæden, hvormed Gud velsignede hans Flid.«

MUNKLINDEGAARD 1807

Munklinde Gaard bygget af „Gammel Pæjr“ 1807. Stuehuset 1860.

- 1811: Det vestre Hus forlænges med 8 Fag til 24 Fag.
 1817: Kornladen forlænges med $4\frac{1}{2}$ Fag.
 1831: Stuehuset forlænges med 4 Fag (Aftægtsstuerne).
 Det østre Hus forlænges med 2 Fag.
Et Hus bygges norden for Gaarden paa 5 Fag \times $8\frac{1}{4}$ Alen, indrettet til Bagehus, senere Skolestue.
 1847: Det vestre Beboelseshus udslettes.
 Et nyt Hus opføres øst for Gaarden til Kostald og Vognremise, 11 Fag.
 1860: *Det nye Stuehus, 18 Fag = $46 \times 12\frac{1}{4}$ Alen.*
 1862: Et nyt Spændhus (Tørvehus).
 1863: Et nyt Østerhus, Kostald. 19 Fag \times $10\frac{3}{4}$ Alen.
 (Det gamle Hus fra 1807 var kun $8\frac{3}{4}$ Alen).
 1864: Et nyt Hus østen for Gaarden til Bagehus, Værksted (Smedie?) og Vognport (10 Fag).

STUEHUSET AF 1860.

Det nye Stuehus var en statelig Murstens Bygning med 4 Skorstene, høj Rejsning af Taget, som var straatakt, og en kraftig Gesims. Der var høj Stue med Granittrappe, og i Stuerne var der højere til Loftet end i almindelige Bondehuse. Gulvene var belagte med høvlede Brædder over det hele, hvilket var meget ualmindeligt. Husets Indretning fra Øst til Vest var saaledes:

- 4 Fag til Bryggers med Bageovn og Skorsten og Karlekammer.
- 2 - - Køkken og Spisekammer.
- 3 - - Dagligstue, Havestue og Pige-kammer.
- 2 - - Forstue m. Træpanel, Indgang til Spisestue og Storstue, Opgang til Loftet.
- 3 - - Storstue, Soveværelse og 2 Gæsteværelser.
- 2 - - Dagligstue og Soveværelse — Aftagtslejlighed.
- 2 - - Forstue, Køkken og Gæsteværelse.

Der var 34 Fag Vinduer og 27 Døre, deraf 3 Yderdøre mod Gaarden.

Omkring 1907 blev Taget taget af, Gesimserne brækket ned og Sparrene afkortede, og der blev lagt Tagpap paa.

Tagets oprindelige Rejsning kan ses paa Billedet.

P.S. Nu er der fjernet 2 Fag Bryggers og 4 fag i den vestre Ende.

Den gamle Munklindegaard har været en smuk Gaard og en Pryd for Landskabet, den var vel holdt med sort Bindingsværk og rødkalkede Tavler.

Historien viser altsaa, at det er gammel Pæjrs Foretagsomhed i Forbindelse med de gode Konjunkturer, der har kastet Glans over Munklinde i det 19 Aarhundrede og lagt Grunden til Gaardens eneste Storhedstid gennem de mange Hundrede Aar siden Middelalderen.

De skiftende Taxationer giver et godt Billede af Udviklingen.

1767 ansættes Gaarden med Bygninger og Hartkorn til 107 Rdl. — De følgende Takster er kun Bygningerne.

1793	710 Rdl.	1822	2230 Rdl.
1807	1900 -	1831	2460 -
1811	3500 -	1860	4616 -
1817	3840 -	1865	4995 -

Læg Mærke til de høje Konjunkturer efter Napoleonskrigene og Statsbankerotten og det stærke Fald i 1822.

Gaardens nuværende Forsikringssum er 42.500 Kr.

Hus med „Træk“ *) (Herning Museum)

STEDNAVNE GAMLE VEJE OG ENGSTYKKER

De gamle Stednavne paa Marker, Veje, Bække, Høje m. m. stammer fra Arilds Tid og er af den største Betydning til Opklaring af vort Lands tusindaarige Historie, Kultur og Sprog. Vi har Marknavne, som kan spores helt tilbage til 1100 Tallet, og vi saa i Chr. V.s Markbog, at der i Munklinde var en Ager, hvis Navn brugtes paa Vikingetiden (Klouenhøj).

*) I gammel Tid blev Husene beklædt med »Træk«, d. v. s. Lyngtorv for at lune mod Frost og Regn.

Det er nu i den 11. Time at redde Stednavnene fra uigenkaldelig Forglemmelse, mange er forlængst gaaet tabt paa Grund af Ejerskifter og det 20. Aarhundredes forrygende Udvikling. — Ved et ihærdigt Arbejde af Niels Chr. Nielsen og ved Samtaler med gamle Folk er det lykkedes at bevare c. 40 Stednavne fra Munklinde (i Samarbejde med Universitetets Stednavneudvalg, som her har gjort et stort »Redningsarbejde«).

Stednavnene kaster Liv og Lys over Fædrenes Færd. De har levet i Slægtens Tanke og Tale hele Livet, de er Arvegods, som er gaaet fra Far til Søn, og de bør som alt andet Arvegods holdes højt i Ære. Det er, som man kan høre Pajrs eller N. P.s Røst i de gamle Navne.

De ældste Kort af Munklinde²⁷⁾ stammer fra Udskiftningstiden 1810, og man maa sige, at det var ualmindelig gode og smukke Kort, de gamle, dygtige Landinspektører tegnede »os til Glæde«. Kortene bekræfter Overleveringen om de gamle Engveje m. m. — Paa Kortet har jeg indtegnet Pajrs Vandgrov af 1825 og Numre paa senere Stednavne.

For 50 Aar siden, inden Beplantningen tog Fart, var der vid Udsigt fra Munklinde; man kunde se Thorning Kirke og Mølle (12 km.).

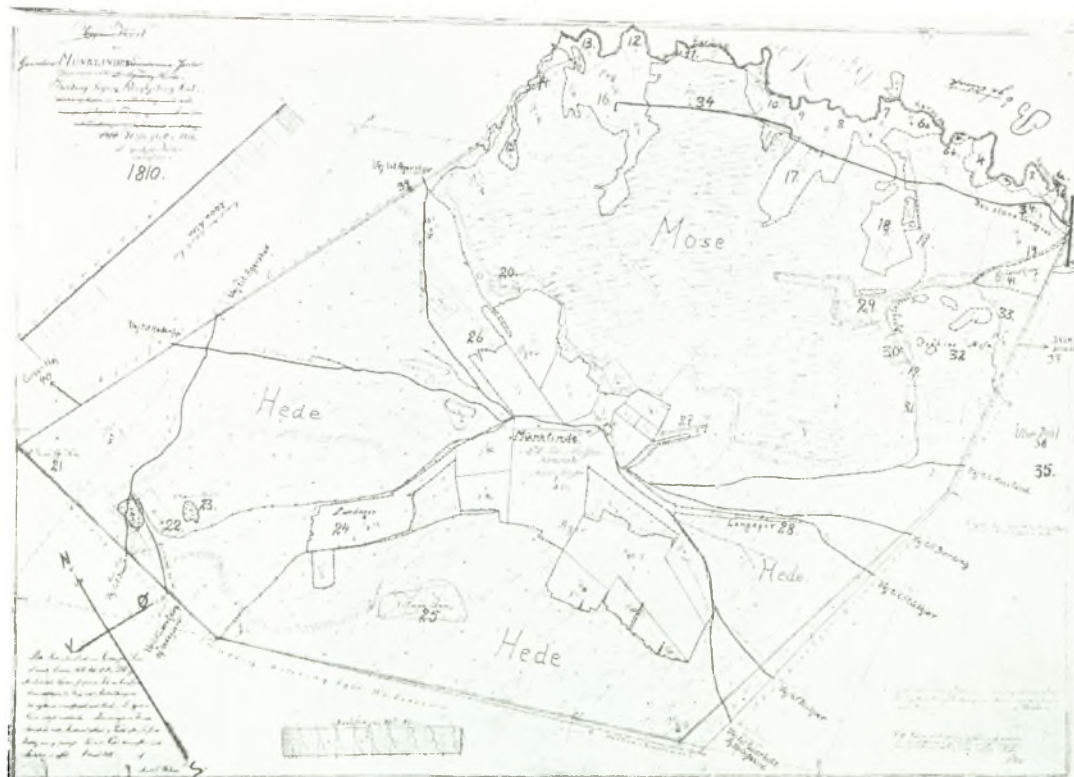
Naar der var Bryllup og Begravelse i Agerskov, holdt de altid Øje med »æ Laang'ager« øst for Munklinde; saa snart man saa Folk komme dragende ad Kirkevejen gennem Heden til »æ Laang'ager«, begyndte man at rette Maden an o. s.v. (Th. S.)

DE TO ENGVEJE.

(De følgende Afsnit er redigeret paa Grundlag af en Del *Breve fra Niels Chr. N.* Naar »Jeg-Formen« anvendes, er det N.).

Kortet viser, at der har været to ældgamle Engveje, en for den nordlige Del langs Agerskov Skel, og en for den sydlige Del til Dybkrog Stemmeværk; denne sidste har faaet Navn efter Bjergkæden og Bjergbækken og blev kaldt *Bjergbæksvej*. Begge Vejene snor sig nøje efter Terrænet, hvor der er fast Bund.

Bjergbæksvej gaar ved Moselund Skel helt ned til Karup Aa, og ser ud til at gaa gennem Aaen og fortsætte paa den anden Side. Vi maa tænke os, at de gamle har kørt og slæbt de mange store Sten fra Kongeheden til Stemmeværket ad den Vej. (Bjergbæksvej var c. 4500 Alen, Agerskovengvej c. 3000 Alen).

Matrikelskortet af 1810.

1a. Dybkrog i Bøgelund.	11. Foor'haa'el (Faarehale).	24. Lundager.
1b. Dybkrog Stemmeværk
og æ Stem'værkskrog.	12. Gordkrog.	25. Smaa Damm'.
2. Store Blindkrog.	13. Hejstkrog.	26. Martin N.s Gaard.
Vest for Gaarden ligger
»Brinkdam«.
3. Lille Blindkrog.
og æ gammel Aasted.	14. Skjelbæk.	27. Moselundager.
4. Æ Lu'kk.	15. Plombæk.	28. Laangager.
5. Skiddenkrog.	16. Gjerbæk.*)
(Gjer = Spergel) udmunder
i Aaen ved Gordkrog (12).	29. Bjergkæden.
6a. Sandkrog.	17? Nord Vest for Nr. 16 løber
Kræ Hvidsbæk, som ud-
munder i Hejstkrog (13).	30. Haarbjerg (Hare).
6b. Sandkrogholt. (Holt er et
højere liggende lynggroet
Parti i Engen).	18. Bjergbæk.	31. Niels Chr. N.
7. Der mangler fuld Klarhed
over 7—10, der opgives	19. Bjergbæksvej.	32. Joskjær Mose.
9. følg. Navne:	20. Sorte Høj (Swothyw).	33. Bjergbæk.
10. Store Stjønning.
Lille Stjønning.
Store Røjtkrog.
Lille Røjtkrog.
(Kan ikke sikkert
stedfæstes).	21. Riishøj.	34. Den store Vandgrov.
	22. Æ Luu'nd (Lunden).	35. Vagner Nejgaard.
	23. Røverstuerne
(og Sidsel Bens Kjeld'?).	36. Sand Damm'.
		37. Æ Skanser (Skans Brinker
og Mose) Moselund.
		38. Ulvedalen.
		39. Skelhøj.
		40. Gravhøj (Agerskov).
		41. Store Sande ell. Sandbjerg.

P. S. Bemærk det lille Engstykke udfor Nr. 7 i Bøgelund, som paa den Tid hørte til Munklinde.

DEN GAMLE KIRKEVEJ.

Fra Munklinde gik der en aldgammel Kirkevej til Bording. Fra M. til Nørlund gik den udelukkende gennem Hede. I min Barndom eksisterede den næsten i hele sin Længde, nu er den fuldstændig udslettet. Der er ingen Tvivl om, at dens Oprindelse taber sig i den graa Oldtid. Maaske vore Forfædre har

færdedes her, den Gang Gravhøjene blev bygget op, det er meget muligt. Til denne Antagelse tjener følgende. Disse Veje fremkom i sin Tid ved, at man simpelthen kørte lige ind over Heden og fortsatte i samme Spor, saa var der en Vej.

Bjergbæksvej. Fot. L. 1943.

Naar Vejen saa efter lang Tids Brug blev for daarlig, lavede man paa samme Maade et Spor ved Siden af det gamle. Vejen gik tværs over min Mark, og da jeg i sin Tid for at pløje Heden brændte Lyn-gen af, fremkom de gamle Vejspor tydeligt. Jeg talte dem da, og der var 33 ialt ved Siden af hinanden. Jeg kan huske, at jeg var meget imponeret af det store Tal, som vidnede om

Vejens ærverdige Alder. Efter mit Kendskab til Hedeveje vil jeg antage, at saadan en Vej kunde vare fra 50 100 Aar.

I min Barndom eksisterede Vejen uberørt fra Munklinde til Brinkdammen (i Nærheden af Nørlund), hvor den stoder sammen med den nuværende Vej, og jeg husker, at vi saa til saa min Farbroder P. Nielsen og hans Kone komme kørende den Vej enten til Kirke eller til Engesvang. Det var, ligesom de foretrak denne Vej fremfor den da anlagte Landevej. Men nu er Heden pløjet, og der eksisterer ikke en Stump af det gamle Oldtidsminde.

Vejen tog Retning lige fra Munklinde efter Bording. Ved Siden af Vejen var der pløjet en lang smal Ager, vel en 5 Favn

bred fra Agermarken langt ind i Heden, maaske et Par Hundrede Favne. Denne Ager var grøn, og gamle Folk har fortalt, at den skulde tjene til, at man bedre kunde finde Vej i de mørke Aftener, den blev kaldt *Munklinde Langager* (se Kortet). En lignende Ager var der til Moselundvejen, som kaldtes *Moselundager*.

Vejen fortsatte saa i nogenlunde lige Retning efter Bording, paa min Mark gik den c. 2--300 Alen sydost for Landevejen og saa videre gennem Ulvedalen til Ole Peder N., sydvest om Gaarden. Derpaa fortsatte den til en ejendommelig Lavning i Heden, som kaldtes »*Tammes'plet*«, hvor Sagnet fortæller, at en Mand er blevet dræbt. Her gik Vejen i den sydvestlige Side af samme Lavning, fortsatte saa 200 Alen sydost for Oluf Vestergaards Gaard og derefter til Brinkdammen, hvor den støder sammen med den nuværende Landevej.

Efter at være kommen et godt Stykke forbi Brinkdammen, drejer den ind efter Nørlund og gaar op over Bakken vest for Nørlund og herfra til den Vej, som eksisterer endnu, neden om Bakken til Præstegaarden og Bording gamle By. Vejen fra Nørlund til Præstegaarden gaar ned gennem en Slugt, som kaldes »*Albu Krog*«, og dernede var det ikke »re'le«, her troede de gamle, at der var Spøgeri. (Det maa antages, at den Kirkesti, som endnu eksisterer, er stødt til Vejen syd for Nørlund. Denne Sti er sikkert ogsaa af stor Ælde). Kirkevejen har fortsat fra Bording ud i den store Verden, ligesom den til den anden Side har været Bindeleddet til Agerskov, Ure og Karup.

ET PAR SAGN.

I Moselund laa »*Spot Bjerre*« og »*Bjerremandshyw*«, sidstnævnte i Nærheden af Kirkevejen. De er bekendte for at være Hjemsted for alskens Nisser og Troldtøj, og de brave Moselundsfolk gik aldrig der forbi om Aftenen uden med bankende Hjerter. (Som Barn har jeg ofte i Ferierne været med til at lege Put eller Skjul, og saa sang vi: »Bjerremand, Bjerremand but, but but, er du derinde, saa maa du herut!« --- L. L. ---)

Drou'n So.

Lidt nordost for Kirkevejen paa Oluf Vestergaards Mark, ligger en lille, men om Vinteren temmelig dyb Sø. Den bliver kaldt *Drou'n So* (Drukne So), og Sagnet fortæller, at her er druknet

en Brudeskare. Man spørger sig selv: Hvordan kunde det gaa til? -- Ja, den eneste Maade, man kan tænke sig, er, at det er foregaaet i den strenge Vinter. Vognen er i Mørke eller Taage kørt ud paa Isen, som da er bristet, og saa har vi Katastrofen. (Men hvad ved vi? -- — noget ligger der jo gerne til Grund for de gamle Sagn).

»BÆKKENE.«

Det har sikkert undret nogle, at Engene, de lyse Felter paa Kortet nedad mod Aaen, benævnes ved »Bække«, Bjergbæk, Plombæk o. s. v. — Forklaringen er den, at Engen er opstaaet ved, at en Bæk højere oppe fra paa sin Vej ned til Aaen overrisler Mosen og omdanner den til Eng. Menneskene har selvfølgelig ogsaa hjulpet til og ved Smaarender faaet Vandet i Bækken fordelt over saa bredt et Stykke som muligt. Saadan er det med alle Bækkene i Munklinde. Og baade Engstykket og Bækkene har samme Navn.

Bjergbækken.

Bjergbækken har sin egen Historie. Den har oprindeligt gaaet *ovenfor Bjergkæden*, fra Sandbjerg til mit nordre Skel, den har saa faaet sit Navn efter Bjergene. Den har samlet sit Vand fra et mægtigt Omraade. Helt omme fra »Lars Post« maatte alt Vandet naturnødvendigt denne Vej. Det har været en antagelig Strøm, især om Vinteren, der maatte denne Vej. Den opsamlede alle de Væld, der var i det Omraade. Af disse kendte jeg flere i min Barndom. Nu er de jo udgrøftede og kultiverede. Men saa kom den Tid, hvor Menneskene greb ind og gravede igennem det lave Sted i Bjergkæden og ledte dens Vande derigennem for at frugtbar gøre nye Stykker Jord og danne Engen af samme Navn.

Følgen blev at Bækkens Leje langs Bjergkæden forsumpede og tilgroede, saa den ikke var meget synlig. Men jeg opdagede den for en Snes Aar siden ved Grøftning. Jeg konstaterede den Gang, at den var 2 Alen bred og 1 Alen dyb. Der er Rester af den bevaret til i Dag. Den slynger sig i Siksak ligesom Aaen.

Den har været et Eldorado for Stenalderfolket. Da jeg var »Hjord«, fandt jeg en Masse Flintflækker i en aaben Sande tæt ved Bækken. Jeg vidste ikke den Gang, hvad det var; men jeg syntes, det var nogle morsomme, skarpe Knive.

DEN STORE VANDGROV.

Tilsidst har vi den store Vandgrov, gammel Pæjrs Ingeniørværk i 1820'erne. Dens Længde er udmaalt til 2950 Alen, dens Bredde til 5—6 Alen i den overste Trediedel, 4 Alen i den midterste Del og 3 Alen i den inderste. Med Voldene langs Kanalen er den overste Del nok c. 4 Alen dyb, Resten kun 1 Alen. De gamle fortalte, at Kanalen var gravet med Træskovle.

Niels Chr. N. ved den nu tilgroede Vandgrov.

Fot. L. 1914

DAGLIGT LIV I MUNKLINDE I 1870 OG 80'erne

Hvorledes var da Livet i Munklinde og paa Slægtsgaardene mod Nord og Øst? Vi vil lade nogle af de samtidige selv fortælle.

Niels Chr. Nielsen fortæller.

(Uddrag af en Brevveksling).

MIN FADER, LAUST PEDER.

Du har først bedt mig skrive lidt om min Far, men det kan nu ikke blive saa forfærdelig meget, da han døde, da jeg var 15 Aar. Han var en faamælt Mand, men alligevel holdt vi overmaade meget af ham. Han var saa rar, og saa vidt jeg forstaar, var han anset af Egnens Folk. Han elskede at færdes med Bøssen paa de store Vidder, men mest dog om Vinteren nede langs Aaen, hvor det var Ænderne, det gjaldt.

Naar der kom Vinter og Frost, var han dernede næsten hver Dag, naar han var færdig med at fodre Kreaturerne. Jeg tror nok, Mor var ængstelig for, at han skulde komme galt afsted i det glatte Føre; men særlig ængstelig blev hun dog en Dag, da han ikke kom hjem til Aften. Jeg kan huske, hun gik ud og ind og havde ingen Rø paa sig; men endelig ud paa Aftenen kom han til stor Glæde for os. Det viste sig, at det var saa stort et Vildt som en Svane, som havde drillet ham, og saa fik han den alligevel ikke, (skønt den var anskudt?).

Jeg tror det var de vældige Vidder, som han var opvokset i, der drog ham fra den gode Jord i Ungstrup, hvor han følte det saa tærende trangt. Min Moder var ked af at komme fra Torning, der syntes hun, hun havde levet sine lykkeligste Aar. I Moselund fik de en Række Aar med haardt Arbejde, men det gik dog fremad med at faa Heden opdyrket.

Min Far var en flittig Kirkegænger; næsten hver Søndag tog han sin Stok i Haanden og vandrede den lange Vej til Bording Kirke. Min Mor kom sjældnere, da hun ikke kunde magte at gaa den lange Vej.

FRA MIN BETTE TID.

Saa kom Tiden, da jeg blev 7 Aar og som nyttig Medborger skulde begynde at passe Køerne i Engen. Hvordan de kunde sende en saadan Purk ene ned til Aaen, har jeg tit undret mig paa. Jeg syntes ikke, jeg kunde. En Gang faldt jeg ogsaa i Vandet og var nær druknet. Ja, Folk var ikke saa blodsodne den Gang.

Ikke saa sjældent kom Far med sin Spade for at tilse Engvandingen. Jeg stod da oppe paa en høj Brink og saa efter Far, mon han da ikke skulde komme hen til mig. Det kunde tit vare længe; han skulde jo langt omkring og se Vandingen tilgode. Men altid kom han, og saa blev der Glæde.

Naar »æ Hjord« skulde hjem fra Mosen og Engen, hængte Mor et hvidt Klæde paa en Stang op paa Hustaget mod Nord, saa vidste jeg, hvad Klokkeren var.

Jeg havde det alligevel ikke saa ensomt; thi lige overfor vor *Koeng* paa den anden Side af Aaen, gik der en Pige og vogtede »*Gammelagers*« *Køer*. Hun var en 4—5 Aar ældre end jeg, og hun sang saa det »*gjall owwe Mosser aa Kjaer*«, mest Fædre-

landssange og Per Nilen han drager sin Jolle til Land. Og naar vi sad ved Aaen, hver ved sin Side med vor Hjord'kæp og slog i Vandet, fortalte hun Eventyr, saa det stod efter om Hans og Grethe m. m. Hun kunde ogsaa vade over Aaen, det var jeg for lille til; sommetider tog hun mig paa Ryggen og vadede over

Gammelagers Køer ved Aaen.

Fot. L. 1944.

Aaen med mig. Det varede ikke længe, inden jeg havde lært hendes Sange, og saa sang jeg løs,

— — »jen kam, næ den aahn ga en Hwøwt da,
 Aa næ di had edt, gek di hwæ te si Hjaer
 aa saang, saa de gjall owwe Mosser aa Kjaer
 La la luh — la la lih — kom! saa skal A bih« — —

Det blev min Fader for meget, og en Dag advarede han mig mod at synge saadanne Sange. Jeg blev meget forbavset. Sangene havde hun lært i Skolen, og de indeholdt absolut intet ondt. Men Tiden var streng den Gang. Da jeg gik i Skole, havde vi ingen Fædrelandssangbog. Men i Slutningen af min Skoletid fik vi en ganske lille Sangbog, vel et Udtog af vore bedste Sange, men den var ikke velanset i Begyndelsen. Jeg kan huske, en Gang Sagen blev drøftet, at en sagde: --- »aa, det æ det arrigste Mog!«

De brave gamle kunde sommetider gaa lidt for vidt med Alvoren.

OM LÆSNING OG SANG.

Det var fattigt med Læsningen den Gang. Vor Bogsamling bestod af Bibelen, Prædikenen og nogle Andagtsbøger og Salmebøger. Prædikenen blev saa sikkert læst hver eneste Søndag, og jeg maa bekende, at det var noget, jeg var ked af, for vi Børn skulde helst overvære Læsningen, og hver Gang Far vendte Bladet, kikkede jeg længselsfuldt efter Enden.

Men saa en Dag, jeg var omme hos min Fæster Christine i Munklinde, tager hun en mægtig stor Bog ned fra Hylden. »Vil du ikke gerne laane den?« siger hun. Hvor var jeg glad, da jeg vandrede hjem med den store Bog under Armen. Det var en Aargang af »Husvennen«, indbunden, rigtig noget for en læsehængrende Dreng, som mig.

Det var nu hverken første eller sidste Gang, den kære Fæster havde glædet mig. Hun syntes at kunne gætte mine Ønsker.

I vort Hjem blev der *sunget meget*. Min Moder elskede Musik og Sang. I den Tid, vi boede i Torning, lærte hun de dejligste Salmer af Grundtvig m. fl. Jeg tror, det var en stor Oplevelse for hende; hun omtalte til, hvor skønt der var i Torning Kirke. Disse Salmer lærte hun os, og det blev ogsaa en Oplevelse for os.

Min Bedstemoder i Hedegaard var saa vidunderlig til at synge. Hun kunde synge i Snesevis af ældgamle Folkeviser. Har vi nogen Sans for Musik og Poesi, saa tror jeg, vi har arvet den efter hende.

Folkemindesamleren *Evald Tang Kristensen* har ogsaa været paa Vandring til Hedegaard for at tale med den gamle Birgitte; men det fik han ikke noget ud af. E. T.-Kr., som selv har været en kantet Person overfor anderledestænkende, kan ikke skjule sin Ærgrelse: »den 3. Marts (1871) gjorde jeg en ret lang Udflugt til Hedegaard i Tulstrup. Jeg havde hørt, at den gamle Kone der skulde kunne nogle Viser, og saa vilde jeg forsøge. Jeg gik da hjemme fra tidlig om Morgenen og traf godt nok Konen hjemme, men saa stram en Kvinde blandt de opvakte havde jeg dog aldrig truffet. Hun kunde meget, det var aabenbart, men det var mig ikke muligt at overtale hende til at oplade sig for mig, og jeg fik da ikke det mindste Udbytte af min lange Vandring, en halvtredje Mil frem og tilbage. — Alt saadant noget Skidt bestræbte hun sig for af al Magt at glemme, sagde hun, og hun saa kjærest, at jeg snarest muligt forsvandt. Ja, hun vilde ikke en Gang sige Farvel til mig. Saa gik jeg da hjem, lige saa rig, som jeg var kommen. 28)

I mit Ejende findes en hel Bunke haandskrevne Sange, Viser og gudelige Vers fra Munklinde. (L. L.) —.

STUDE- OG LAMMEDRIFTER.

Om Studehandler har der tidligere været fortalt.

I min Barndom havde man paa alle Gaardene en antagelig *Faareflok*. Hjemme havde vi en 10—12 Stykker gamle Faar. Om Sommeren solgte vi en Del af Lammene til omrejsende Lammekræmmere, som saa senere samlede dem sammen, efterhaanden som de kom frem, til en stor Flok, maaske 100—200 Stykker, som de vistnok drev sydpaa. De lejede gerne et Par Drengene til at hjælpe med at drive dem. Det var et eneste langt Mæ-æ - - æ-æ, naar en saadan Flok drev forbi. Saa overnattede de gerne paa en Gaard eller Kro, hvor Lammene blev drevne ind i en tom Lade.

Faar og Lam var en Nødvendighed for at faa Uld til Strømper og Toj, og det var heller ikke saa ringe at have et roget Foerlaar« hængende i Hanebjælken.

SPINDEROKKEN, M. M.

Naar Vinteren holdt sit Indtog, kom Spinderokken og Karterne frem, og saa gik det løs med at lave Garn til Strømper og Uldtrojer og Garn til Vævning. Garnet blev baaret til Væveren, som vævede det stærke varme Vadmél.

Der gik nu Bud til Skrædderen, som var i vort Hjem i længere Tid og syede solidt Toj til os. Endnu saa sent som i 1910 havde Mor en Væv Vadmél, som vi tre Brødre hver fik et Sæt Toj af, men saa var det ogsaa Slut med det hjemmelavede Toj.

Om Dagen arbejdede Mandfolkene ude med Tærskning, Kreaturpasning o. lign., men om Aftenen samledes vi alle om Lampen og deltog i Arbejdet, ogsaa Karlen. Sommetider strog Karlen *Sime*: et Knippe

Mors Rok.
Har tilhørt Jeppe Aakjærs Mor.
(Herning Museum).

Halm blev taget ind i Stuen, og deraf snoedes Halmreb, som brugtes til Tækning.

Ved mange Gaarde havde de selv en Smedie, saa de selv kunde hvæsse deres Plovjern o. lign. — Hjemme havde vi ingen, men min Fader gik tit til Munklinde og smedede selv; der havde de nemlig en Smedie.

I min Barndom og Ungdom var vi endnu i den gamle Tid, hvor Bønderne lavede alting selv, saa at sige; de var i høj Grad selvhjulpne, som de havde været det i Aarhundreder.

BAGNING.

Til ethvert Hus hørte altid en muret Bageovn, som laa i Bryggeret ved Siden af Karlekammeret eller i et særligt »Bagehus« (Munklinde).

Vi avlede selv det Korn, der skulde bruges til Brød, tærskede det med Plejlen og kørte det til Møllen. Naar der skulde bages, kom Dejgruget ned fra Loftet og sat paa et Par Stole, og saa blev der lagt Dejg, saa meget, at Brødet kunde vare i c. 14 Dage. Dette skete om Aftenen. Dagen efter blev Dejgen ællet og lavet i store Kager paa 10—12 Pund.

Mens dette gik for sig, var Ovnens imidlertid blevet opvarmet, enten ved at stable Tørv inde i Ovnens og antænde dem eller ved at ilde Ovnens med Lyng, til »den svot' Mand var dreven ud«, som de kaldte det, d. v. s. at Ovnens var passende varm. Saa blev Asken raget ud med en Ovnrage i Askegraven, der som bekendt blev benyttet til allehaande.

Alle de mange Brød, som havde været anbragt paa Langbordet i Stuen, blev nu sat i Ovnens med et »Skaad«, og Døren til Ovnens blev lukket med et »Saa i Guds Navn da.« Nu var det jo sluppet dem af Hænde, nu kunde de selv ikke udrette mere ved det, de brave Folk!

JULEN.

Som en Afveksling i det daglige Arbejde kom saa Julen, den store dejlige Fest. Og det kan nok være, Far og Mor forstod at gøre det festligt. Først Forberedelserne. Grisens Slagtning, Julebagning og Rengøring.

Et Par Dage før Juleaften kom nogle meget fattige Koner udefra Agerskov Hede, som ikke selv kunde forskaaffe sig en Jul,

omkring til Gaardene, og hvert Sted fik de et Stykke Sigtebrød og et Stykke af Grisen m. m., saa ogsaa de kunde faa en Jul.

Juleaften forløb omtrent som nu med en god »Yvlavtensnætter«, Pebernødder og Kaffe. Saa blev der sunget Julesalmer og Juleevangeliet blev læst, men Juletræ havde vi *ikke*, det kom først senere.

En af Glæderne for os Børn var, at vi kunde faa alt det Sigtebrød, vi kunde spise. Dengang fik vi kun Sigtebrød til Højtidene, Jul, Paaske og Pinse.

DET FØRSTE JULETRÆ.

Juletræerne holdt deres Indtog her c. 1880. Det første Juletræ, jeg saa, var hos min Farbroder, P. Nielsen i Munklinde, og det var sikkert det første Juletræ i Bording Sogn, i hvert Fald i Nordsognet. Det var nok hentet i Engesvang, da der dengang næppe fandtes et Grantræ i Bording Sogn.

Dette smukt pyntede Træ var en stor Oplevelse for os Børn, særlig husker jeg, at der var en Ting, jeg inderlig ønskede mig; men jeg kunde da ikke tænke mig, at jeg kunde faa mit Ønske opfyldt, og saa gaar min Faster Kristine hen og plukker netop den Ting, jeg ønskede mig ned af Træet og giver mig: »Den vilde du vist gerne have?« sagde hun. (Jeg havde vel staaet som Peder, der havde den Gren saa kær, hvorpaa Trommen hænges!)

Vi havde altid et Julegilde hjemme, og dertil var Familien i Munklinde indbudt, baade smaa og store, ligesom vi ogsaa var til Gilde i Munklindegaardene. Hos os plejede det at være den 3. Januar paa min Fødselsdag.

LAUST PEDERS JULETRÆ.

Aaret efter det omtalte første Juletræ skulde vi have Juletræ til Julegildet, og da vi intet Grantræ havde, fandt min fingernemme Far paa at lave et selv. Han borede Huller i en Stok, tilskar Grene af Enebærbuske og stak dem i Hullerne, og saa var det et Juletræ! — Jeg husker tydeligt den smukke Vinterdag, da jeg var med min Far nede i Mosen at finde Enebærbuske.

Det var vel Aaret efter igen, at min Farbror Martin lavede et kunstigt Juletræ ved at sætte to Bjergfyrbuske ovenpaa hinanden.

N. C. N.

BEDSTEMODER I MOSELUND

Minde om Mor (Hanne) ved *Christine Petersen*, Herning.

Min kære Mor, »Hanne« var født i Store Hedegaard i Ikast Sogn den 6. September 1839. Hun blev opdraget af dygtige og fromme Forældre. Hun fortalte os tit om sine unge Dage, hvordan hun selv vævede sit Tøj og om Moden dengang. De brugte fine »Pølsehuer«, som de selv syede, og Kjoler med tæt læggede Nederdele.

Da hun blev voksen og skulde ud for at lære at føre Hus, kom hun til Munklinde, som dengang blev betragtet som et godt Sted at lære; i vide Kredse søgte de Unge dertil for at tjene, for at blive vel ansete og dygtiggjorte til Fremtiden. Mor var der som hørende til Familien i tre Aar, og da hun var rejst derfra, blev hun senere forlovet med en af Sønerne, Laust Peder.

Far og Mor blev gift i Marts 1867. De blev meget lykkelige, vi Børn fik det bedste og lykkeligste Barndomshjem, som nogen kunde ønske sig. Der var en sand Fred og Højtid over Hjemmet, hvor vi Børn blev strengt opdraget til Lydighed og Ærbødighed, men med Mildhed og Kærlighed.

Far og Mor var helt enige i at tjene Herren, og det prægede Hjemmet i alle Forhold. Der blev ogsaa til holdt gudelige Forsamlinger i vort Hjem. Far var saa god, men vi fik desværre ikke Lov at beholde ham, han fik en Lammelse, som tog til i et Par Aar. Han døde den 10. Oktober 1884. Vi stod alle omkring hans Seng paa det sidste, og han velsignede os alle og sagde: »Jeg har ikke andet at give Jer.« Hans Tro var stærk, han vidste, hvem han tilhørte, og hans Minde er os klart.

Nu stod Mor ene med sin Børneflokk, men hun faldt ikke sammen, hun havde slidt haardt sammen med sin Mand for at faa Gaarden i Drift, og nu maatte hun ikke lægge Hænderne i Skodet, det gjaldt jo vor Fremtid, og hvor har hun arbejdet for os alle fra Morgen til Aften.

Hun var en ægte dansk Kvinde, som elskede sit Land og saa Skønheden omkring sig, en levende Personlighed med Sans for Poesi og Sang. Hun lærte os at synge smaa kønne Børnesange og Fædrelandssange. — Hun var alvorlig i sin Kristendom, men ikke mørk. Gud havde givet hende det lyse Sind og en Evne

til at virke skærmende for os. »Den Gud vil bevare, han er uden Fare«, har hun tit sagt til os i Tordenvejr.

Mor var morgenduelig, hun stod tidligt op, selv om Vinteren ved 6 Tiden, og strikkede rask paa Strømper til os, mens hun samtidig kogte Kartofler til Høns og Svin. Alt det var tilside, naar vi stod op, saa kunde vi træffe hende i det varme, hyggelige Køkken. Hun begyndte altid Dagen med at nynne Morgensalmer. Tit har jeg ligget i min Seng i Børneværelset ved Siden af Køkkenet og lyttet til Mors Sang, mens man kunde høre de hjemlige Fløjt fra den kogende Kedel paa Komfuret.

Mor satte vore Salmedigtere højt, mest Kingo, hans Morgensalmer er jo ogsaa uforlignelige. Om Aftenen i Mørkningen sad vi tit omkring Mor og sang Aftensange: »Nu synker Solen af høje Stæde« — »Nu skrider Dagen under« — »Jeg ved en dejlig Have« — eller »Dagen nu sin Afsked tager« o. s. v.

Mor var kendt vidt omkring for sin Klogskab og sunde Fornuft. Folk søgte hende, naar de var syge, hun havde altid et Raad at give. Hun lavede selv sin Medicin, bestaaende af forskellige Urter, Kamillethe, Bukblade, Rolliker og Salvie. Kamfer(spiritus) brugte hun meget, det, mente hun, kunde holde Sygdomme borte. Hun var ogsaa Lægers og Jordemoders højre Haand ved mange Sygelejer.

Det, der prægede Mor mest, var hendes afgjorte Kristendom. Hun holdt Guds Ord højt i Ære og blev ved med til sin Død at faa Guds Ord læst højt i Hjemmet hver Dag. Som Børn sad vi alle omkring Bordet hver Søndag, naar der blev læst Prædiken, og til Aftenandagt maatte vi Børn skiftevis læse Stykket højt og derefter bede Fadervor. I Fastetiden læste vi lange Passionssalmer. Bogen gik da rundt, og vi læste hver to Vers. Om

Bedstemoder i Moselund.
1839—1918.

Søndagen gik vi den lange Vej til Kirke, men ofte, naar Mor var med, kørte vi i Fjedervognen.

Mors sidste Levetime var uforglemmelig, idet hun var klar til det sidste og kunde rettede sin yngste Søn i et Salmever, han ikke rigtig huskede, 5 Minutter før hun døde.

Mor var en betydelig Kvinde, der udrettede meget godt i sin Levetid.

Vi ærer hendes Minde.

C.

P.S. Om »Bedste« fortælles mange morsomme Træk. En Gang den ældste Datter, Karen kom hjem med et af de mindste af Børnene, og der var hælgmørkt i Sovekammeret, lød Bedstes Røst: »Er det Peder eller Margrethe?« — da Svaret lød: »Margrethe«, kom en ekstra Pude susende igennem Luften! — Naar Karen kom hjem, skulde der altid laves Grønkaal, saa Sønnen bemærkede, inden de kom ind: »Vi kan lugte, Karen er kommen hjem!«

Anders og Jørgen holdt meget af at tage til Munklinde om Aftenen. Men Bedste vaagede nøje over deres Hjemkomst. En Aften sneg de sig forsigtig gennem Stuen paa Hosesokker, da hørtes Bedstes Røst i Mørket: »I behøver ett aa gaa saa still, A ka' godt høre Jer!«

L.

TRÆK AF DET AANDELIGE LIV

Brudstykker af *Karen Lauritsens Erindringer*.

Min Moder havde ved sin Død efterladt sig nogle skrevne Erindringer fra Barndommen og Ungdommen. Pladsen tillader ikke at gengive dem i sin Helhed, det vilde blive alt for langt og let blive Gentagelse af det allerede fortalte. — Jeg vil i Stedet prøve at fremdrage enkelte Træk til Belysning af det aandelige Liv paa den Tid.

— — Mine to Farbrødre *Christian* og *Christen* døde som unge (1862 og 67). Om dem fortalte min Bedstemor, at især Christen læste meget i Bibelen og købte gode Bøger, bl. a. »Spensers Kristendoms Øvelse« og »Gylden Skatkiste«. Han var præget af en alvorlig Søgen efter mere sand Livsforbindelse med sin Gud og Frelser, end han havde set i sit Hjem, — og han naaede at dø glad og kunde vidne for sine kære. — Hjemmet var og havde i forrige Aarhundrede vel været gudfrygtigt nok paa sin Vis:

man levede et retskaffent Liv og havde Ærbødighed for Kirken og Gud. De rationalistiske Præster skulde eller kunde jo ikke være nogen Hjælp i aandelig Henseende. — Først da Pastor *A. Bülow* kom, som senere afløstes af Pastor *P. E. Bluhme*, begyndte en aandelig Vækkelse i Bording, som ogsaa naaede min Faders Fødehjem. — —

— — Saa kom *de lange Vinteraftener*, som var saa hyggelige, en kartede, en spandt, en tredie strikkede, mens Far og Karlen strog Si'm. Samtalen gik imellem os. Sommetider sang vi under Arbejdet, naar vi havde lært nogle nye aandelige Sange; det kunde ogsaa hænde, der blev læst højt. Ved Sengetid blev Aftenbønnen læst i Kingos Salmebog, og tit blev der sunget en Aftensang. Det skete ogsaa, at der kunde komme fremmede — et Par af Naboerne maaske med deres Bindehose — det var en Afveksling og altid festligt; saa fik de en Mellemmad og The ved Aftenstid.

Og naar vi unge blev bedt ud en Aften, hvor var det morsomt og spændende. Vi havde jo Strikketojet med, og var der flere unge, skulde vi lege; naar vi skulde hjem i Mulm og Mørke over Hede og Moser, var det ikke altid lige let at finde Vej, og det skete, at vi gik vild. — Skulde vi til Møde eller Forsamling, var der jo altid lange Veje at gaa.

Bording Sogn var stort. Jeg husker, at naar de om Sommeren kom ad Landevejen fra Agerskov og spadserede til Kirke, tog de Sko og Strømper under Armen, vel nok mest for ikke at slide paa dem, for saa at tage dem paa igen ved Kirkegaardslaagen.

I 1870-80, da vi havde *Provst P. E. Bluhme*, var den gamle Bording Kirke altid for lille, for der kom ogsaa udensogns for at høre den dygtige Præst. Jeg husker, at der altid var to Lag i

Karen Lauritsen.
1868-1945.

Stolene, en Række, der sad, og en, der stod op, saa skiftedes Folk til at sidde.

Der blev holdt Forsamlinger i private Hjem ude i Sognet. Hjemme i Moselund havde vi altid et Sommermøde, hvor vi havde Præsten og Lærer Petersen, Hauge eller en Missionær. Jeg ser endnu i Tankerne Folk komme strømmende over Markerne fra alle Hjørner og Kanter. Vi syntes, det var Højtid. Bagefter fik Talerne Aftensmad og tillige mange af Modedeltagerne, som var kommen langvejs fra.

Jeg husker *Anders Stubkær*. Som Taler var han baade alvorlig og fornøjelig; — hans Broder *Niels* var mere tung, men udtrettede sikkert meget i Guds Riges Arbejde. De Unge samledes med de Gamle til Møderne i de smaa Stuer i private Hjem, hvor de sad i alle Stuerne, Soveværelse og Køkken.

I Fastetiden var der Fastegudstjeneste i Kirken hver Onsdag. Det var jo ikke altid saa let at komme af Sted den lange Vej, c. 1 Mil, men en eller to var da altid i Kirke. Saa husker jeg, at hver Onsdag i Fastetiden blev Karlen og Pigen og vi Børn kaldt ind i Dagligstuen, hvor vi sang Fastesalmer, og der blev læst et Stykke af Lidelseshistorien. — Den Alvor i Kristendommen i vort Hjem glemte vi Børn aldrig, men vi mindes disse Andagtsstunder, ogsaa naar vi om Søndagen blev kaldt ind, og vi sang, og en Prædiken blev læst. Selvom vi længtes efter det sidste Blad, er det dog et helligt Minde for os hele vort Liv.

Min Barndom var lys og ren, dog præget af en større Alvor. I vort Hjem var der Fred og Lykke i de hjemlige Forhold, men nok af Arbejde fra tidlig Morgen til sen Aften, derfor blev *Søndagen* en særlig Festdag; da var alt Arbejde lagt til Side, kun det allernødvendigste skulde gøres ved Pasning af Kreaturerne og Malkningen.

Vi vaagnede tidlig Søndag Morgen med stor Glæde og Forventning og fik Søndagstøjet paa. Stuerne var festligt rene, pyntet med Blomster fra Haven; og vi Børn maatte faa en halv Kop Kaffe. Kaffe fik vi aldrig til daglig. Skulde Far og Mor i Kirke, blev der kørt, de Unge gik.

Sommeren bragte mange Glæder ind i vort Liv med stor Tumbleplads i Mark og Eng. Særlig mindes jeg Højbjergningen; hvor var vi glade, naar vi fik Lov at køre med Hovognen.

Efter min Skoletid i den lille lavloftede Stubkær Skole . . . kom *Konfirmationsforberedelsen*. Det jeg husker bedst fra den

Sølvbryllupsbillede fra Vester Moselund 1913. Staaende: P. Lauritsen, Jørgen, Christine, Anders, Niels Christian, Andrea.
Siddende: Karen, Hanne og Niels Neigaard, L. Kr. Spandet.

Tid var, at jeg skulde op Vintermorgener, længe før det blev lyst og gøres i Stand og saa gaa den 1 Mil lange Vej til Præst — i al Slags Vejr. Præsten, Pastor Brøndsted, gav os ikke meget -- dog lærte vi mange Salmer.

Konfirmationsdagen var dog for mig en meget alvorlig Dag, takket være mit gode kristne Hjem, og Festligheden i mit Hjem husker jeg tydeligt; selvom det ikke bugnede med Gaver som nu tildags -- var alt saa festligt og smukt.

Ungdomsaarene.

Se, skal jeg alt fortælle
fra mine Ungdomsaar,
hvad Skæbne og Tilfælde
mig da for Haanden var,
jeg kan dog andet ej
end i Forundring falde
ved Guds Husholdningsvej.

Da jeg var konfirmeret, maatte jeg være Mors Husassistent, som det jo hedder nu. Da jeg var 16 Aar, skulde vi ikke mere have Tjenestepige. Jeg husker, at jeg tit ikke var rask, og Arbejdet var rigeligt til mine Kræfter. Naar jeg har kigget i en gammel Dagbog, jeg førte dengang i Ny og Næ, har jeg selv i de yngste Aar skrevet mest om Alvor. —

Et vist Tryk var over mit aandelige Liv. I vort Hjem fik vi en stærk Tilskyndelse til at tage Livet alvorligt, dog blev der aldrig lagt noget Pres paa os, men det faldt naturligt for os at gaa i vore Forældres Fodspor, gaa i Kirke og til Møder; der var jo heller ikke nogen særlige Forlystelser i Nærheden, der fristede. Cykler kendte man ikke, saa den store Verden var fjern. Hjemme var der ogsaa nok af Adspredelser i det daglige Liv og Arbejde, især om Sommeren gik det med Liv og Lyst.

Med vore jævnaldrende Unge hos Naboerne kom vi af og til sammen Søndag Eftermiddag, saa gik det med Leg og Sang. Dog Udlængslen kom tit op i mig. I Smug sang jeg: »Ud vil jeg! ud! aa, saa langt, langt, langt.«

Et *Gennembrud* i mit aandelige Liv fik jeg i 21 Aars Alderen. Vi havde dengang Pastor *Gottfredsen* i Bording, og han blev Redskab for mig til at faa Klarhed, efter at jeg havde gaaet i Mørke længe; jeg kan ikke sige, at jeg havde været ude i Ver-

den eller sluppet min Barnetro, dog var det, som alt glippede for mig, og jeg følte mig blottet for al Forbindelse med Gud, — tilsidst kunde jeg ikke bede, jeg følte mig udelukket.

En Dag vilde jeg prøve at gaa til Herrens Bord — da havde Pastor G. taget det Ord fra Davids Salmer: »Se til Sandhed i det inderste Hjerte har du Lyst« o. s. v. — Det slog ned i mig, det er jo dit inderste Begær at komme til at høre Herren til, altsaa »Sandhed i det inderste«, og jeg fik Fred; jeg mindes aldrig i mit Liv at have følt en saadan Glæde.

Derefter blev jeg klar over, at jeg maatte hjemmefra, ud at opleve noget mere. Mærkeligt nok raadede Pastor Godfredsen mig til et Ophold paa *Vallekilde Højskole*. Han kendte mig ud og ind og min Tilbøjelighed til at dvæle ved det tunge maaske.

Det vakte ikke fuld Billigelse hjemme eller hos helt indremissionsk indstillede i Samfundet; men det blev tre dejlige og rige Maaneder; især bragte Forstander *E. Triers* Foredrag fra det gamle Testamente mig stor Berigelse, som fik Betydning for hele mit Liv og Udvikling. Jeg tror heller ikke, de derhjemme eller andre var skuffede over mig, da jeg kom hjem. Dog ved jeg, at mit gode Barndomshjem havde lagt Grunden til at modtage, --- og jeg kan ikke blive færdig med at sige Gud Tak for det. --- ---

FRA MIN DRENGETID I MUNKLINDE

Af Lagerchef *N. P. Nielsen*, Herning.

Naar jeg tænker paa mit kære Barndomshjem, er der selvfølgelig en Mængde Minder, hvoraf jeg kun skal fremdrage enkelte spredte Glimt.

Min elskede blide Moder, som døde i en ung Alder, da jeg kun var 13 Aar, har jeg mange gode og dyrebare Minder om, ogsaa fra hendes Sygeleje. Disse Minder ligger gemt i Hjertets Skatkammer. --- ---

Om min Skoletid i Stubkær er der fortalt andet Steds. I særlig Glans staar for mig *Hoslettens Tid* i de store Enge. Der var Liv og glade Dage. Folkene kom ikke hjem til Middag; men en stor Gryde med Risengrød og en stor Klat Smør i og den store graa Dunk med Øl eller Mælk blev fragtet derved, og saa langede man til Fadet eller rettere sagt Gryden. — Middags-

sovnen tog man i Høet. — Naar vor faste Husmand, *Niels Holdgaard* gik foran med sin Le og et Par Karle eller tre, hver med en Pige bagefter sig med Riven, saa tænker jeg paa Jeppe Aakjærs Digt om Høstetstide ved Karup Aa.

Bemeldte Niels Holdgaard var vores Altmuligmand, f. Eks.

Niels Peder Nielsen.

stillede han, naar vor store fede Gris ind under Jul skulde slagtes, Kl. 4 om Morgenen i Mulm og Mørke for at give den Stikken. Vi Born laa inde i vore Senge og kunde høre Skriget.

Saa var der *Plovgilderne*. Dengang var det Skik, at Gaardmændene plojede og harvede Jorden for Husmændene, som ingen Trækraft havde. Der skød efterhaanden en hel Nybyggerkoloni op paa Agerskovhede: det betød bl. a., at min Far tit og ofte i al Slags Vejr maatte køre ud til et af de mange smaa Hjem paa Heden med Jordemoder Madam Bache, naar der ventedes Familieførogelse. Men

tilbage til Plovgilderne. Den Slags har jeg som stor Dreng været med til en Del af.

Saaledes husker jeg et Plovgilde hos *Hanne Larsen*, hvor vi blev beværtet med Æbleskiver eller Vafler og Sodsuppe. Men det var ikke alle Steder, det gik saa blidt til. Hos Husmændene paa Agerskovhede var der ved saadanne Lejligheder undertiden hos nogle vel rigeligt med Brændevin. Hvad Fortæringen angik, saa var Taksten den, at til Barselgilder stod den paa Kartoffler og Fisk og til Plovgilder paa Sodsuppe.

Saa var der disse for fleres Vedkommende ejendommelige Skikkelser paa Nybyggerlandet. Der var Svenskeren, *Jens Bondesen*, stor og stærk som en Hest. *Pår' Salling* med sit brede gemyttlige Smil, alt imens Skraatobakssovsen flød i Mundvigen. *Gammel Hans*, som kørte med Fisk og Æbler. *Søren Peder*, *Kræn Teglblænder* o. m. fl. --

Af Begivenheder, der i min Drengetid gjorde særligt stærkt Indtryk paa mig, maa jeg nævne *Christiansborg Slots Brand* (1884) og da *Typograf Rasmussen skød paa Estrup*. Det var Episoder, der satte Sindene i Bevægelse, og Bølgerne gik højt i den politiske Diskussion.

Endnu en Oplevelse har fæstnet sig dybt i min Bevidsthed. Der var blevet spaaet, at *Jorden skulde gaa under den 15. November 1882*. Jeg var 9 Aar gammel og skulde den Dag køre med min Farbroder Peder Nielsen og Faster Kristine til Engesvang ... Det var en raakold og taaget Novemberdag. Da vi i Mørket kørte over den store Hede mellem Bording og Engesvang, sad jeg i Angst, for at Jorden skulde forgaa, inden vi naaede vort Bestemmelsessted. — Det skete imidlertid ikke, og da jeg kort efter havnede i en af Fasters gode Senge, var jeg fuldkommen tryk. Nu kunde Jorden forresten gerne gaa under for min Skyld! -- —

Til sidst skal nævnes de herlige Ture med mine Forældre til vore *Slægtninge i Gjellerup og Holing* (Abildtrupslægten) og deres til Gengæld hos os. Ja, hvis Pladsen tillod det, kunde jeg skrive en hel lille Bog om min Slægt, mine Forældre, Søskende og Hjemlivet i Munklinde Nørgaard.

KARUP ÅA

Fot. L. 1943

– Du klare Strøm med de svale Bolger,
der duger Heden saa bredt et Bord,
mit Blik ærbødigt din Krumning følger,
til hvor du dykker i dyben Fjord.
Til dine Bredder min Slægt var bundet,
ved dine Bolger jeg Liv har fundet,
du er som Traad i mit Livsvæv tvundet,
du tungt henskridende Karup Aa.

Jeppé Aakjær

(¹⁸; 1901).

SKOLEN I MUNKLINDE

Da man skrev med Træpinde i Sandkasser.

Den gamle Familiebibel viser, hvor smukt Pæjr skrev i 1798 og senere hans Søn Niels. – Det var ellers smaat med Skrivekunsten paa den Tid i disse vidtstrakte Hedeegne. Det kan man se i Sogneprotokollen af 1851, hvor Pastor Henriksen ikke vil

modtage Valg som Formand, og Mads Chr. Jepsen, Nørlund, som vælges i Stedet, vil heller ikke, da »han knap nok kan skrive sit eget Navn«!

Hvorledes var da Skoleundervisningen i gammel Tid. Man har haft Degnen i Bording og saa klaret sig i Hjemmene, som man bedst kunde.

DE GAMLE OMGANGSSKOLER

Viceskoleinspektør C. C. Boel, Horsens, som er vokset op paa Heden ved Munklinde, har skrevet en Række læseværdige Kroniker om Egnen.²⁹⁾ Han kommer ogsaa ind paa Skoleforholdene og fortæller følgende:

»I Bording Sogn var der i 1668 en Sædedegn (d. v. s. en Degn med fast Sæde, Bøjæl i Modsætning til de saakaldte Løbedegne). 1741 var der i Sognet Degneskole + en Omgangslærer, der underviste paa Omgang i Hjemmene. 1810 var Forholdet det samme, men 1827 er der foruden Hovedskolen 3 Biskoler i lejede Lokaler (velsagtens Munklinde, Bodholt og Christianshede).

Husmand *Christen* Rasmussen eller Pedersen, Bodholt, der døde 1818, var Omgangslærer i mange Aar. 1809 siges om ham, at han »er maadelig, han er en ældgammel Mand og nyder Almisse af Sognet.« (E. Poulsen: Hardsyssels Degnehistorie).

Biskop *Johs. Göttsche* har i sin Bog »Livsrørelser« omtalt de Visitatsberetninger, som Biskop Tage Müller, Ribe, skrev 1834 og 1840, da han visiterede Skolerne i Hammerum Herred. Disse Indberetninger viser, at det mange Steder i Herredet stod sløjt til med Undervisningen. . . . Biskolelæreren i Bording maa gøre sig mere Umage, om han vil blive ved sin Funktion. Biskoppen omtaler den korte Skoletid og de mange Forsømmelser. I Bording undervises kun 2 Dage ugentlig om Vinteren og 1 Dag om Sommeren, og Sommeren regnedes fra Foraarsexamen til November.«

Hvorledes var da Undervisningen i en saadan Omgangsskole? I Agerskov f. Eks. havde man sidst i 60'erne ordnet sig med Lærer *Søndberg* fra Karup. To Dage om Ugen underviste han i Vallerbæk, og efter endt Skoletid vandrede han over Aaen til Agerskov »og underviste her om Aftenen fra 6—9! Skolen holdtes paa Omgang i de Hjem, hvor der var skolepligtige Børn. Undervisningen foregik i Dagligstuen ved den ene Ende af Langbordet. Men helt uden Forstyrrelse forløb Undervisningen jo ikke. Folkene sad i samme Stue og ved samme Bord. Der skulde spises og drikkes, og Degnen og Manden skulde ogsaa have en Snak ind imellem Overhøringen i Skriftsteder og Salmever. Belysningen var elendig, og Stuen maaske fyldt med Tobaksrøg. — Men interessant var det, naar Degnen kom, han havde jo altid et eller andet nyt at fortælle . . .«

I 1882 var Udviklingen saa langt fremme, at Skolekommissionen forlangte Bræddegulv i den lejede Skolestue i Agerskov! Det maatte Sogneraadet bøje sig for, men det kneb, da der ogsaa forlangtes, at der skulde anskaffes Fædrelandsangbøger. Sagen var den, at man i Skolen brugte Indremissions Sangbøger. Raadet svarede, »at det hellere vil, at Børnene indøves i Salmesang end Fædrelandssange«. Men i 1884 anskaffedes de omstridte Sangbøger. (Th. S.)

Lønningen til de første Biskolelærere var lille. 1887 fik Lærer J. Mikkelsen for Undervisningen i Agerskov og Stubkær 300 Kr. aarlig, og i 1896 fik Niels Chr. Nielsen, Munklinde 100 Kr. aarlig for at undervise »a' bette Klaa'« i Agerskov.

Overleveringen ved at fortælle om *en Skole i Munklinde for 100 Aar siden*, som blev holdt i Gaardens Bagehus, der laa nord

for Gaarden. — Brandtaxationen af 1813 beskriver den lille primitive Bygning, 5 Fag og 8 $\frac{1}{4}$ Alen dyb med indbygget Bageovn og Skorsten, saa megen Plads har der ikke været for alle Nordsognets Børn. Her gik bl. a. Th. Sørensen's Far i Skole c. 1837—43, han har fortalt, at Loftet var af Rafter med flade Tørv over og Gulvet selvfølgelig stenpikket. *Børnene lærte at skrive med Pinde i Sandkasser!* — Hans Lærer var Husmand og Tømmermand *Peter Sørensen (Pæ' Spillemand)*, som boede i Bording Kirkeby og senere blev Sognefoged; han var igen Far til Søren Spillemand.

En af de sidste Lærere var et ganske ungt Menneske, som huskes under Navnet *Knud (Jacobsen)*; naar han var færdig med Skolen, maatte han med i Marken. Han blev senere Gaardmand i Velling paa Ringkøbingegnen og var sidst med ved Bedstemoder i Munklindes Begravelse. — — — Efter de gamles Udsagn laa Hovedvægten paa Remseriet og godt med Tamp. (N.)

Men Børnene i Munklinde har nu alligevel lært at skrive smukt, det kan vi se paa Familiens gamle Breve.

Først med Pastor *Adam Bülow* (1860—68) kom der et Op-sving i Ungdommens Opdragelse. Han samlede de Unge i Præstegaarden til Læsning og Skrivning, en Slags Højskole for at dygtiggøre dem til i Fremtiden at kunne tage Ansvaret i Sognets Sager i Sogneraad og andre Steder. (N.)

STUBKÆR GAMLE SKOLE

Det var et stort Fremskridt, da Sogneforstanderskabet 1858 besluttede sig til at bygge en regulær Skolebygning for Nordsoget i Stubkær og en for Sydsogget i Christianshede. Stubkær Skole blev anbragt lige midt paa Heden, midt i Skoledistriktet, som omfattede Munklinde, Stubkær, Søbjerg, Ruskær og Moselund.

Sogneprotokollen³⁰⁾ giver en meget lang og vidtløftig Beskrivelse af Licitationen over Bygningen, den var 6 Fag lang og 4 Alen høj med en muret Bageovn til 1—2 Sk. Rug o. s. v. Materialerne leveres af Sogget, som ogsaa stiller en Mand til at hjælpe Mureren med Stenene.

Arbejdet bortliciteres saaledes: Murerarbejdet 39 Rdl., Tømmer- og Snedkerarbejdet 30 Rdl. og Tækkearbejdet 9 Rdl. 3 Mk.,

Stubbæk gamle Skole.

Tegnet af S. Mikkelsen.

hele Herligheden ialt: 78 Rdl. — Sogneforstanderskabet har faaet noget ud af Skillingerne, idet de i den ene Ende af Huset indrettede et meget lille Værelse til »Alderdomshjem«! for to gamle Koner (Fattiglemmer) den senere Lærerbolig! »Jeg glemmer ikke den Atmosfære, som fandtes der. Det var en Blanding af Uddunstninger, Tørverøg og Mados samt Duften af de vaade Strømper og Fodtøj, som vi Børn søgte derind med for at faa tørret!« (N. P. N.)

Andrea Mikkelsen fortæller endvidere: »Jeg husker fra mine første Aar, at der boede to gamle Fattiglemmer i den lille Stue, som horte Skolen til. De skulde fyre i Skolens Bilæggerkakkellov samt feje det værste Snavs ud og strø Sand paa Gulvet; vi gik da med Træsko paa, ogsaa inde i Skolestuen.

Der var ingen anlagte Veje til Skolen, kun saadanne Stier, som vi selv sled igennem Lyngen. Om Vinteren var det ikke sjældent, at der var saa store Vanddamme paa Heden, at vi ikke kunde gaa udenom, men maatte vade igennem; vi havde saa Skiftestrømper med. Dersom vi nu stod os godt med de to gamle, kunde vi faa Lov at komme ind til dem og skifte Strømper og faa de vaade tørrede; der kunde jo altid skønnes paa det ved at give dem noget af vor medbragte Mellemmad, hvad de var meget glade for. Deres Middagsmad bestod mest af kogte Kartoffler, dyppet i Salt.«

Degnen fra Bording kom vandrende paa sine Ben to Gange om Ugen og besøgte Undervisningen i ældste Klasse. — Yngste Klasse undervistes af Biskolelæreren fra Agerskov (Mikkelsen 1887). Lærerens Løn udrededes til dels i Naturalier, som bl. a. bestod i Hø fra Beboerne. (N. P. N.)

Undervisningen var god, men kunde ikke møtte de kundskabstørstende Børn i ældste Klasse. Mør fortæller: »Vi havde to Regnebøger — den første en graa og saa en blaa, hvor vi lærte at regne med Brøk. Enkelte naaede ikke helt igennem dem, men flere, deriblandt mine Søsken og jeg var færdig med dem, da vi var 12 Aar, og saa kunde vi ikke komme videre; hvor var de sidste to Aar kedelige, det samme om igen og om igen i alle Fag.«

Men iøvrigt bestod der et varmt Fortrolighedsforhold mellem Lærer og Elever i den gamle Stubkær Skole, som vi har mange Vidnesbyrd om. »Skoletiden i den gamle Stubkær Skole staar for mig i en vis Straaleglans. Jeg mindes med Tak og Glæde

Lærer Madsen, Bording, sikkert en af den Tids meget dygtige Lærere, han var en trofast Ven af vort Hjem, og i 1889 gik han den lange Vej fra Bording Skole til Munklinde, en 3die Juledag i daarligt Føre for at være med ved Fars Begravelse.« (N. P. N.)

Jens Mikkelsen fra Skygge blev 1. September 1887 Biskolelærer i Agerskov og Stubkær og overtog senere begge Klasserne i Stubkær og flyttede dermed ind i den lille Stue i Skolen, hvor han selv førte Hus. Han har kendt Ensomhedens Poesi paa den store Hede og givet det Udtryk i et lille kønt Digt:

Den gamle Stubkær Skole.

Der stod et enligt lille Hus
paa Jyllands brune Hede.
Der sprang omkring de vævre Mus,
der havde Svalen Rede,
der var saa stille og saa tyst,
dets Billed staar for mig saa lyst.

Det var mit Hjem i mange Aar,
der gik jeg ganske ene,
skønt der blev aldrig grønt om Vaar,
der svajed ingen Grene
til Læ for det mod Stormens Sus,
dog holdt jeg af mit lille Hus.

Jeg havde der en Stue blot,
og den var ganske lille,
saa Hjemmet var ej noget Slot.
Dog Lærken slog sin Trille
saa dejligt der som nogetsteds,
for den var ogsaa veltilfreds.

Mit Husgeraad var ikke stort,
— jeg gik jo ganske ene,
to Stole og et lille Bord,
to Kopper — de var rene,
saa ejed' jeg en Seng, en Kniv,
et Stueur, som gav lidt Liv.

Da drak jeg The til Morgenmad,
 da drak jeg The saa silde,
 da drak jeg The hver Middag glad,
 og det var ej saa ilde.
 Jeg fejed rent, som Mænd det kan
 og strøed' Gulvet til med Sand.

Nu er det væk det lille Hus,
 det staar der ikke mere.
 Dets Stene bar det store Hus,
 hvori jeg nu med flere
 har levelt glad i mange Aar.
 ja, saadan det paa Jorden gaar.

Det gamle bære skal det ny.
 Naar blot det gamle dur,
 da kan der vokse trods hver Sky
 i Hjemmets stille Stuer
 en dejlig stille Lykke frem
 i Slotte som i simple Hjem.

Jens Mikkelsen.

LÆRER JENS MIKKELSEN

Af Viceskoleinspektør *C. C. Boel*, Horsens.

Den 1. September 1887 blev Jens Mikkelsen, der var Gaardmandsson fra Skygge, Engesvang Sogn, Lærer ved Stubkjær og Agerskov Biskoler i Bording Sogn med Undervisning 2 Dage om Ugen hvert Sted. Lønnen var 300 Kr. om Aaret. 1894 blev Agerskov Biskole delt i 2 Klasser, og Lærer Mikkelsen fik nu begge Klasser i Stubkjær og ældste Klasse i Agerskov. I 1898 blev Biskolelærerembedet omdannet til fast Enelærerembede, og 1901 blev der i Stubkjær bygget en ny, tidssvarende Skole. Lærer Mikkelsen blev fast ansat Enelærer ved Stubkjær Skole. 1921 overtog han det noget lettere Embede som Enelærer i Ravnholt, Bording Sogn. Efter 7 Aars Virke her søgte han sin Afsked og flyttede til Silkeborg. Han døde 1935 og ligger begravet paa Silkeborg Kirkegaard.

I mange Aar virkede Lærer Mikkelsen under smaa og trange Forhold. I de første Aar boede han hjemme i Skygge og gik saa

i al Slags Vejr den næsten 2 Mil lange Strækning gennem vejlos Hede og Mose til Agerskov og den noget kortere Vej til Stubkjar. Senere flyttede han ind i Lejligheden i Stubkjar Biskole, der laa saa ensomt paa den vidtstrakte Lynghede mellem Stubkjar By og Munklinde. Det meste af min Skoletid var jeg Elev i denne Skole.

Foruden Skolestuen var der 2 smaa Rum til Læreren: Værelse

Andrea og Jens Mikkelsen.

og Kokken. I Torvehusets Lyngtag var der næsten altid store Huller, og i Frikvartererne morede vi Børn os med at løbe gennem Torvehuset paa Kryds og Tværs. Det var ogsaa interessant at kigge ned i den gammeldags aabne Brønd. Der var ingen Have ved Skolen. Der var ikke et Træ paa Egnen. Vestenvinden kunde uhindret fare hen over Lyngen og svøbe sig om den lille Hedeskole. En daarlig Hedevej gik forbi den, og et Par sandede Stier snoede sig hen gennem den høje Lyng. Et Stykke ude laa en lille Gaard, et Nybyggerhjem, og langt ude laa hist og her en lille Hedegaard. I den store Lynghede, som omgav Skolen paa alle Sider, var der Plads til at tumle sig i Frikvartererne. Vi legede »Hund efter Hare«, og den høje Lyng gav gode Skjulesteder.

Skolestuen var simpel. Gulvet var overstrøet med hvidt Sand, og vi sad med Træsko paa ved Femmandsborde. Katederet var et lille vakkelvornet Bord, og Mikkelsen sad paa en Trefod, en

høj Malkeskammel. Den utætte Kakkellovn bar Mærker af, at Børnene stegte deres Mad paa den. Paa den ene Væg hang en meget lille Vægttavle og et laset Danmarkskort. Undervisningsmateriellet var tarveligt: nogle faa gamle udslidte Læsebøger, Regnebøger og Skriftlæsningsbøger. I Dansk- og Regnetimerne skrev vi med Griffel paa Tavlen, og naar Tavlen var skrevet fuld, spyttede vi paa den og viskede det skrevne ud med Haanden.

Aaret rundt gik vi kun i Skole 2 Gange om Ugen. Fagene var: Religion, Dansk, Skrivning og Regning. Om Vinteren fortalte Mikkelsen Danmarkshistorie, og vi fik en Smule Geografi.

Lærer Mikkelsen var ueksamineret, men kundskabsmæssigt set ragede han langt op over den sædvanlige Biskolelærertype. Han havde gennemgaaet en fleraarig Uddannelse paa Gedved Seminarium, og hans Kundskaber og Viden stod fuldt paa Højde med den eksaminerede Lærers. Han var tillige i Besiddelse af betydelige Lærerevner. I sin Undervisning naaede han ud over det almindelige, og han var et sjælden godt Menneske.

Jeg mindes min Barndomslærer med Glæde og Tak. Hvor trippede ens Fodder let, naar man om Morgenen begav sig paa Vej til Skole. Mit Barndomshjem laa langt mod Vest, helt ude ved Skellet mellem Bording og Sunds Sogne. Paa den c. 5 km lange Strækning kom jeg ikke forbi et Hus. Der var Hede overalt. Men enten det nu var en smuk Sommermorgen med Sol og Lærkesang over den brune Hede eller en trøls Vinterdag — dejligt var det at komme i Skole.

Mikkelsen tog imod os med sit milde, glade Smil. I det hele taget havde han en særlig mild og venlig Maade at omgaaes Børnene paa. Han var den udprægede Børneven, og hans Ævne til samtale med Børn var simpelthen enestaaende. Vi holdt af ham, og i Stubbjær Biskole raadede der det smukkeste Tillidsforhold mellem Lærer og Elever.

Jeg husker især hans elskelige Væsen, hans Mildhed og Godhed. Nok var han Alvorsmand, men han kunde ogsaa være munter og fornøjelig, og hvor kunde han le hjerteligt! Han var en dybt alvorlig Kristen, hvad der prægede hans Undervisning. I Religionstimen kunde han fortælle saa jævnt, saa inderligt om de høje Ting. Skriftsteder og Salmever blev under hans Samtaler med os levende Stof. I Dansk og Regning var han den

grundige, hjælpsomme og taalmodige Lærer, der aldrig blev træt af at forklare, hjælpe og opmuntre.

Desuden var Mikkelsen en udmærket Fortæller. Min Interesse for Skolens fortællende Fag og min Tro paa disse Fags store Betydning i Skolen skyldtes i ikke ringe Grad Mikkelsens Fortælletimer i den gamle Stubkjær Biskole. Jeg husker en Vinterdag, da Mikkelsen fortalte om Blodgildet i Roskilde og Slaget paa Grathe Hede — levende og malende. Vi slugte hvert Ord. Ude var der koldt og øde, men i Skolestuen var der festligt. Fantasien fik Næring.

Mikkelsen var naturligvis ogsaa meget afholdt af Forældrene og en meget kær Gæst i Hjemmene. Hos Skoleautoriteterne var han højt anset paa Grund af sin Dygtighed og de smukke Resultater, han naaede i sin Skole.

En uselvisk Natur var han, stilfærdig og beskedent. Han søgte ikke at trænge sig frem, og overfor sig selv var han uhyre nøjsom. Han havde Tjenersindet, ja jeg har ikke kendt noget Menneske, der i højere Grad end min Barndomslærer søgte at leve Kristendommens Grundsætninger. Hans største Glæde var at hjælpe andre. Han gav Raad og Trøst, og han var hjælpsom og gavmild. Mange af Egnens fattige Beboere hjalp han økonomisk, bl. a. ved at yde dem Pengelaan, naturligvis uden Renter eller Garanti. Det er ubegribeligt, at han af sin ringe Løn kunde faa Midler til al denne Gavmildhed og Hjælpsomhed.

Om Mikkelsens store Hjælpsomhed kan jeg personlig tale med. Mit Hjem var fattigt, og i det sidste Seminarieaar stod jeg og skulde laane 300 Kr. I denne fattige Egn var 300 Kr. mange Penge i de Tider. En velstillet Mand, jeg henvendte mig til, sagde Nej, hvad der vel ikke var noget at sige til. Saa gik jeg til Stubkjær Skole. Mikkelsen sagde straks Ja, og han viste mig en saadan Venlighed, at jeg fik det Indtryk, at det ligefrem var ham en Glæde at laane mig Pengene.

I den lille Stue i Stubkjær Biskole har Mikkelsen siddet i de lange, ensomme Vinteraftener, naar Sneen fæg hen over Lyngfladerne, og i de triste Efteraarsdage med drivende Ruskregn over Heden. Her har han set Hedens Luftspejlinger en Sommermorgen og lyttet til Hedelærkens Sang. Mikkelsen havde mange og gode Fritidsinteresser. Han kom meget ud i Hjemmene. Han deltog i kristelige Møder, og han holdt Aftenskole for de unge. Han skrev Digte. Han interesserede sig stærkt for Naturen og

Oldtidsminder. Han havde en smuk Samling af Oldsager, som han selv havde fundet i Egnen, og han havde ogsaa en betydelig naturhistorisk Samling.

Da Lærer Mikkelsen var blevet fast ansat, holdt han Bryllup med en af sine tidligere Elever, Andrea Nielsen fra Moselund, og flyttede 1901 ind i den nye Skole. Fru Mikkelsen var en intelligent Kvinde, musikalsk og en meget dygtig Husmoder. Hun delte sin Mands kristelige Livssyn og stod fuldt ud paa hans Side med Godhed og Hjælpsomhed. Stubbjær Skole blev et lykkeligt Lærershjem og et gæstfrit Hjem, hvor Egnens Folk og alle, der gæstede Hjemmet, befandt sig godt.

Omkring 1901 blev den gamle Biskole nedrevet, og Ploven gaar nu hen over dens Tomt. Paa Vej til Hjemegnen kommer jeg hver Sommer forbi Stedet. Jeg standser og ser ud over Egnen, som Opdyrkning og Beplantning nu helt har forandret. Store Plantager giver Læ, der ligger Gaard ved Gaard, Hjem ved Hjem med kønne Haver og med Læplantning om frodige Marker. Her bliver Mindet om min elskelige Barndomslærer rigtig levende for mig. Vist var der smaa Forhold i den gamle Biskole. Men det er nu engang ikke ydre Kaar og Forhold, der alene afgør en Skoles Værdi. Det er først og fremmest Manden, Lærerspersonligheden, det kommer an paa. Min Barndomslærer naaede langt. Hans Liv og Virke var en indtrængende Tale om Guds frygt, Flid, Nøjsomhed, Uegennytte, Godhed mod andre.

Bindstouw (Herning Museum).

BINDSTOUWHISTORIER

Ved *Thomas Sørensen*.

Agerskov er Nabobyen til Munklinde mod Nord, hvor en Del af Gertrud-Slægten bosatte sig. I det følgende vil Gaardejer Thomas Sørensen give en troværdig Gengivelse af et og andet, han som Dreng har hørt Folk fortælle, naar de kom sammen. Disse Historier er alle knyttet til Egnen, og mange stammer fra ældgammel Tid, »og selv om de var aldrig saa urimelige blev de troet af de fleste.«³¹⁾

KRÆN PEJRSSENS JULEGILDE

En Aften lidt efter Jul i et af Aarene sidst i Halvfjerdserne var Naboerne samlede til Julegilde hos *Kræn Pejrsens*.

Efterhaanden som de fremmede indfandt sig, blev de modtaget ved Døren og budt Velkommen med en Kringle i den ene Haand og en Dram i den anden, hvorefter Konerne tog de store uldne Sjal »e Tugthusklæd« af og lagde dem indenfor Omhængel paa den Alkoveseng, der stod nærmest inden for Indgangsdøren, medens Mændene tog deres Huer af og

hængte dem paa en af Krogene i Loftsbjælken eller fik Huen anbragt paa Sengekanisen.*)

Da alle var samlede, gik man til Bords. Mændene tog Plads paa den lange faste Bænk under Vinduerne bag ved Bordet og Konerne paa den løse Langskammel foran. Først fik man Hvidkaals-Langkaal med bredt, kogt Flæsk, Sennep og Rødbeder til, og derefter langede man til Sulefadene, der var fremsat med passende Afstand imellem langs ad Bordet. Paa hvert af disse var anbragt et speget Faarelaar, et kogt Kalvelaar eller en Faarebov, et Stykke af en kogt Rullepølse, et Stykke kogt eller speget

Medisterpølse samt et Stykke af en god, fed, hjemmelavet Sødmaelksost. Ind mellem Sulefadene var fremsat Rugbrød og Sigtebrød paa sort- eller rødmaalede Brødbakker, Smør, fint opsat og udpyntet i Smøræsker af Glas med Laag. Endvidere var der Krus med godt, hjemmebrygget Øl.

Før Bordenden sad Kræn Pejrsen med Brændevinsflasken og skænkede flittigt for Gæsterne. Alle drak de af samme Glas.

Ved Bordet drejede Samtalen sig mest om Stude, Studehandel og Studepriser. Man interesserede sig ikke for Politik og sligt. Det lod man dem om, der var skabt til det og ikke havde andet at bestille.

Da man var færdig med at spise, sagde man Tak for Mad, hvorefter Konerne og de fleste af Mændene med fik fat i Bindehosen for at lade de fem Pinde »liste ved«.

— Ja, læ vos no faa en bette rask jen med e Bindhues, sagde *An Katrin*. Hun var altid saa rask i det og saa god i Munden. Vi skal te o bind' om Kap med Mændene. Vi kan trækk' e laang Snes med dem. E Kvonner lægger te, og e Mænd trækker fra; saa skal vi si, hvor læng' de kan holde vos nede.

— How, how, sagde hendes Mand. Det lader til, at det skal til at gaa hiel wolds til. En kommer nok til at smid' e Frak, saa kan en bedre røre sig.

— Du sejer nøj! Lad os lig' smide e Frak, o spot' i e Nowwer o la rigtig fat; saa ska' vi endda se, om et vi ska' gjor dem en Snes laang' nok.

*) Et Bræt oven over Sengene, som Omhængskappen var fastgjort i.

En Garnkrog
(blev sat fast i Loftet.
Se Billedet S. 141).

De fleste af Mændene tog nu Frakkene af og hængte dem op ved Bjælken, hvorefter man med Iver tog fat med den lange Snes. En af Konerne sagde, idet hun bandt en Pind af: »Jen«.

»To,« sagde lige derpaa en anden af dem.

»Nej, jen,« sagde en af Mændene. Og med det samme sagde en anden af dem: »Ingen«.

— Nu er vi lige vidt.

— Jen — to — tre, lød det i Kor fra Konerne.

— To — jen, fra Mændene.

Saadan stred de længe frem og tilbage; men skønt det, at Mændene strengte sig an det bedste, de kunde, tabte de dog stadig Terræn og blev trængt nærmere og nærmere op mod Snesen, indtil An Katrin endelig sejrsslott raabte »Tyw! — Nu kan en dow wel lig faa Tid o trækk' æ Vejr«. Alle lo, og der blev en lille Afslappelse og et Pusterum. Mændene fik Piberne tændt eller tog en frisk Skraa, førend man gik videre i et lidt mere roligt Tempo. Nu gik Snakken en Tid, indtil An Katrin sagde: »Skul vi et ha' naa guer Historier te e Forandring.«

— Jow! Hvem vil begynde? sagde Ma' Hansdæ.

— Det skal Niels Bak; han plejer aa ku'.

— Naa, ja, skal a, saa skal a; men saa faar I jo aa tage dem, som di bliver.

DE FORHEKSEDE STUDE.

— I kender Ma' Smed! A tror bestemt, te hun kunde hekse. Folk fortalte det da fuldt og fast, og a har da ogsaa selv oplevet Bevis derpaa, som a nu skal fortæl' jer.

En Dag var jeg ude at pløje med et Par store Stude, vi havde. Ma' Smed kom da forbi og gik hen til mig og gav sig i Snak, og hun var saa sleg og skred i sin Tale, at det var hel lied. Hun gik om forved Studene og keg dem efter baade paa langs og paa tværs. »I, da wa de endda naa bown Stuer, aa saa kjøen endda, o som de parrer,« og hvad hun ellers kunde sige, samtidig med at hun strøg og strøg paa dem hen ad Ryggen og ned ad Siderne og baade her og der.

Jeg var ikke stor Karl af al den Ros og Strygen; thi jeg havde paa Fornemmelsen, at det ikke var for noget godt. Havde jeg været ligesaa klog den Gang, som jeg er nu, kunde jeg let have gjort hendes onde Anslag til intet. Hvis jeg nemlig havde givet hende en saadan en paa Trynen, at den var kommen til

at bløde, saa havde hendes Magt været brudt, og Studene havde ingen Skade taget; men det vidste jeg ikke den Gang, og hun fik Lov at øve sine Skarnsstreger i Ro.

Dagen efter, da vi skulde have Studene ind, var de begge »tvil o e Vand«. Den ene styrtede udenfor Stalddøren. Det viste sig, at Blæren var sprængt i den. Den anden levede længere; men blev aldrig til Stud mere. Vi havde en klog Mand til at doktorere paa den. Han kunde se, at den var forhekset; men han kunde ikke kurere den. Vi fik ingen »Rewans'« over Maren for Studene.

Ma' Smed var kommen længere nede fra med Aaen efter Skive til. Dernede var de nok saa meget i Stand til at kunne hekse.

Hendes Moder var nok meget værre igen end Maren. Folk sagde om hende, at hun kunde skabe sig i hvilken Dyreskikkelse, hun vilde. Det var vel nok Løgn, men jeg kan dog fortælle, hvordan hun kunde befordre sig selv, naar hun besøgte Ma' Smed, for det saa *Niels Degn*, der paa den Tid var Kromand i Karup.

Han stod en Dag udenfor Krogaarden og saa, at der kom en Rytter ned ad Vasen mod Karup. Det saa ud til, at Rytteren var i rødt Tøj, og han troede derfor, at det var en Soldat — de brugte røde Trøjer dengang. Han blev noget nysgerrig efter at faa at vide, hvad der var paa Færde. Der plejede jo ikke at komme Krigsfolk herud paa Egnen.

Han kom til et Øjeblik at se til en anden Side, og da han atter vilde se efter Rytteren, var denne ingen Steder at se. I Stedet for ham kom Ma' Smeds Moder gaende forbi. Hun var i en stor rød Bindetrøje og havde en Kæp i Haanden.

Niels Degn blev noget fornummeret over dette her; men værre blev det; thi da hun var kommet lidt forbi, slog hun lige det ene Ben over Kæppen, og nu var hun igen en flot Rytter, der red videre i skarpt Trav ad Høgild til.

HUN KUNDE IKKE LADE SINE KUNSTER VÆRE.

— »En hører et ret tit om andet end Skarnstreger af Heksene. A véd aldrig, a har hørt di gjorde noget godt, hvordan det nu kan være,« sagde *An Katrin*. »Men noget morsomt kan de da sommetider finde paa; men det er nok vel ogsaa mest i Heksesnes unge Dage.

A kan saaledes huske, at Kræmmerhans fortalte saadan engang om en Pige, der tjente i en Gaard nede i Haderup Sogn.

Hun kunde faa alle Tørvene i en Tørvestak til at hvirme og trimle ud over Agrene og op i Luften, ligesom en Hvirvelvind havde fat i dem, og saa kunde de igen komme flyvende hjem som en Sværin Bier og lægge sig i Stak, saa der stod den pæneste Hedetørvestak igen.

Men hun mistede alligevel sin Kæreste og en god Gaard ved sine Kunster. Hun var en meget køn Pige at se paa, og hun var da ogsaa blevet Kæreste med Sønnen i Gaarden, hvor hun tjente. Han var eneste Barn i en god Gaard, og han var en bovn Karl. Men hun kunde, til sin egen Skade, ikke lade dette her Hekseri være.

En Dag var hun og hendes Kæreste nede at høste Havre i Nærheden af Karup Aa, og da de havde sat den høstede Havre sammen, stod de lidt og talte gemytligt sammen ved Enden af Havrerækken. Pigen sagde da: Sikke pæne lige Rækker, vi der har sat, og hvor pænt Negene staar og hælder sig sammen to og to ligesom mig og dig, Jens. Var det nu ikke Sjøv, om hvert Par Neg kunde tage hinanden og danse en Dans?

— Ha, ha! Det var ogsaa et Indfald, sagde Jens og lo. Det kunde være sjovt nok; men jeg tænker, Negene er alt for tunge i Enden til den Spas.

Han begyndte at lette ved Leen for at ville gaa hjem. Men lige i det samme begyndte Negene at svinge ud to og to og dansede ud over Agrene i en stor Rundkreds, hvor de hoppede og sprang som unge Folk ved en »Towtmarkinsdans« i Viborg, hvorefter de svingede tilbage og stillede sig atter, stille og anstændige, paa Plads i Rækken enhver ved sin Mage.

Da Karlen havde set denne Forestilling, blev han saa forskrækket, at han smed Leen langt væk og løb hjem efter, det bedste han kunde.

Siden turde han ikke have noget med Pigen at skaffe. Hun maatte flytte fra Gaarden og rejste siden til en anden Egn.

— Det kunde nu alligevel have været morsomt at se paa den Dans, sluttede An' Katrin.

— Da havde a gjort ligesom Karlen. A skul' ingen »Kampe-laasi« ha' med saadan en Heks, sagde Jep.

— Det var slet ikke Hekseri, sagde Mæt Sofi. Hun har jo

hvarvet Syn (hallucineret), og det har hun været god til: men der er en himmelvid Forskel paa det og Hekseri.

Nu blev der en lille Pause. Den benyttede *Kjen Pejrsdæ* til at tænde to Lys og spurgte de andre Koner, om de vilde med »op i e Stow«. Det var de alle villige til, og medens en af Konerne tog det ene Lys, tog *Kjen Pejrsdæ* det andet og skred foran de andre ud gennem Gangen og op i Storstuen. Midt paa Gulvet stod et lille Bord, og rundt langs Væggene i Stuen stod store Kister og Skabe. Hen langs Bjælkerne hang Garnnøgler — Vævnøgler — i store Klynger, og hist og her paa Kisterne laa Dynger af kartet Uld. Lysene blev sat paa Bordet, og *Kjen Pejrsdæ* begyndte at aabne for Kisterne og viste frem for Konerne af deres Indhold: Lange Ruller af hjemmelavede, sribede Dyne- og Pudevaar til eget Brug og til Dotrene Stine og Trines Brudeudstyr. Hjemmelavede Lærreder og Hvergarner til Lagener og Kjoletøjer samt ægte blaa Vadmel til Tøj til Mandfolkene. Alt blev fremvist, taget i Øjesyn, bedømt og beundret. Hvert Stykke var tillige et fuldgyldigt Bevis paa *Kjesten* og hendes Døtres Flid og Huslighed.

Da alt var beset, bedømt og rost, begyndte Konerne at fryse i den kolde Storstue og skyndte sig derfor ned i Dagligstuen igen.

DE GAMLES TRO PAA VARSLER.

De fik nu alle igen fat paa Bindchosen og begyndte at kile paa. Kræn Pejrsens Søn, en Dreng paa 10 Aar, der hele Aftenen havde fulgt Fortællingerne med levende Interesse, spurgte nu: Er der nogen af jer, der nogensinde har set »Waahr«? (Varsel). Det har *Lise Dranning* nemlig gjort for to Nætter siden.

— Hvad siger du da, Dreng.

— *Lise* var her i Formiddag med sin Mælkespand, og da fortalte hun Mor, at hun den anden Dag havde været i Ilskov efter Mælk. Det var blevet mørkt, inden hun kom derfra, og hun var saa gaaet vild inde paa Heden mellem Ilskov og Gedhus. Længe gik hun og kunde hverken finde ud eller ind eller Vej eller Sti. Tilsidst faldt hun over noget haardt. Det gav ret saadan en Skrigel, og da hun følte efter, hvad det kunde være, fik hun fat paa en Jernbaneskinne, og hun opdagede da, at hun laa midt paa et Jernbaneløje mellem Skinnerne.

Hun sagde, at *det* var Waahr, og at det betyder, at der skal

komme til at gaa en Jernbane mellem Viborg og Herning. Den vil komme til at gaa tæt vesten for hendes Hus, thi da hun kom op, vidste hun, hvor hun var; der var ikke langt hen til hendes Hus.

Ja, Lises Historier, dem kender vi, lo An' Katrin.

Lises Snak er ikke altid kapitelfæstet, sagde *Jens Jensen*. Men Waahr gaar der nu. A har selv set det, og hvad en selv har set, det maa en da være nødt til at tro, selv om saa ikke andre vil tro det. Nu véd a ikke, om I vil tage mig an for, at a lyver; men a skal dog fortælle jer, hvad a har set.

Det var en Tid, før min første Kone døde, at jeg var nede ved Aaen paa Odderjagt. Jeg gik hjem igen i Mørkningen. Der var Sne paa, og det var endnu ikke rigtig mørkt. Som jeg bedst gaar, ser jeg, at der holder en hel Del Vogne og gaar en hel Del Folk derhjemme østen for Gaarden. Jeg blev ikke saa lidt forundret over dette her og tænkte paa, hvem det dog kunde være. Men just som jeg gik og spekulerede herover, var det hele pludselig forsvundet igen. Jeg kunde da forstaa, at det var Waahr, jeg havde set, og jeg talte derfor ikke om noget, da jeg kom hjem.

Da vi var kommet i Seng, sagde jeg til min Kone: Nu tænker jeg snart, at din Bedstemor lister af, og saa fortalte jeg hende, hvad jeg havde set. Det kan jo ogsaa træffe at blive en af os andre, sagde hun lidt vemodig og tankefuld.

Det blev saa hende, hvad vi dengang tænkte mindst paa. Et halvt Aar efter døde hun. Den Dag, hun blev begravet, og Vognene kom og kørte sammen øst for Gaarden, kunde jeg ligesaa tydelig se, at det var det samme, som jeg den Aften havde set.

— Waahr kan nu vise sig paa saa mange forskellige Maader, sagde An' Sofi, og hun fortsatte: Dagen før *Jakob Nojsom* blev kvalt i An' *Gravesdøvs Kjeld*, havde vi ham paa Dagleje til at tærsk Rug. Hen paa Eftermiddagen, medens Jakob stod og tærskede, kom der en Krage og satte sig paa Taget lige over Lodøren. Det er jo sjældent, at Krager sætter sig paa Husene, og naar de gør det, varsler det Død.

Wor Muer, der sad ved et Vindue ud til Gaarden, saa den først. Hun kaldte paa mig, at jeg skulde komme der hen. Jeg kunde se paa hende, at hun var noget »atawwen«, og skyndte mig hen til hende. Se, sagde hun, der sidder en grimme Krage ude paa Laden. Det er nok mig, der er Bud efter.

Jeg tænkte i Grunden det samme, men sagde dog for at troste hende: Det er jo ikke godt at vide. Det kan blive den, en mindst tænker paa. Vi tænkte mindst af alt paa, at det skulde blive Jakob.

Han var saa snaksom og saa godt tilpas, da han var inde og fik sin Nætter. Da han gik, sagde a: Du kommer vel i Morgen igen, Jakob? — Ja, ellers skal a da faa Forfald, svarede han. Og det fik han.

Han var paa Vej herved; men da han kom til An' Gravesdæs Hus, kom hun ud til ham og vilde saa endelig have ham til at rense hendes Brønd, da den gav for lidt Vand.

Jakob syntes, at der vel lige kunde blive Tid til at gøre An' den Tjeneste, og gik i Brønden. Brønden var kun sat af Sopotørv, og da Jakob rensede bort fra Bunden, skred Torvene sammen, og Jakob kvaltes, inden der kom Folk til og fik ham gra- vet ud.

Der var ogsaa flere, der forud havde set et blaat Liglys derude. Det skred lige saa stille omkring ved Anes Hus og omkring ved Brønden, og gled derpaa mod vest hen til Jakob Noj- soms Hus.

ET PAR SPØGELSESHISTORIER.

Der blev en meget alvorlig Stilhed, da An' Sofi havde endt sin Fortælling. Men saa sagde Rasmus — han var aldrig saa for- knyt:

— Nu har vi hørt baade om Hekseri og Varsler, saa nu tænker a, at vi er i en passende Stemning til at faa en Spø- gelsehistorie. A har lige en her fra Egnen, som a nu skal for- tæl' jer, og det er fuld Sandhed fra Ende til anden — hver en Pluk! Han tog fat:

Spogieriet i Agerskov og w Munklindemand.

— I Bøgelund boede i gammel, gammel Tid en Mand, der hed *Anders Pejrsen*. Det var i den Tid, da Folk havde Ager om Ager. I Skellet mellem Agrene var gravet en Række Knolde, saadan at hver Mand kunde se, hvortil han maatte pløje. Øst for Engen ligger der en Fald Agre, der den Dag i Dag kaldes *Agerskov Agre*. Paa den Tid, hvorom a vil fortælle, havde hver Mand i *Agerskov*, der boede i de fire Gaarde, der laa tæt vesten

ind til Aæn, en Ager paa Agerskov Agre, og her havde Anders Pejrsen Ager om Ager med Beboerne i Agerskov. Anders Pejrsen var meget nærig og gerrig, og naar han kunde se sit Snit dertil, flyttede han Knolderækken og pløjede ind paa Naboens Ager.

Men da han saa var død, kunde han ikke faa Fred i Graven, fordi han havde været altfor bjergsom i levende Live. Han gik saaledes og skrumlede omkring ved Skellene paa Agerskov Agre. Der var flere, som saa ham der, længe efter at han var død. Han gik med en gammeldags Toplue paa Hovedet og var i en Skindtrøje, et Par Skind-Knæbukser og lange hvide Hoser. I den Mundering gik han med en Spade og kastede Knoldene i Skellet tilbage paa Agrene. En Aften i Mørkningen, da Konen i en af Gaardene i Agerskov stod med »e Spjad« og var ved at røre Mel i Gryden til Melgrød, kom der en og bankede paa Ruden uden for, og da hun saa sig om, syntes hun, det var Anders Pejrsen, og hun blev saa forskrækket, at hun ikke vidste, hvad hun skulde gribe til. Men hun maatte udenfor; der var ligesom noget, der drev hende ud. Da hun kom ud, stod Anders Pejrsen og vinkede nede ved Aæn, og hun kunde ikke andet end følge. Da hun kom ud paa Aabrinken, stod Gengangerenovre paa den anden Aabrink. Han sagde nu til hende, at de og de Skel skulde flyttes tilbage. Saadan og saadan skulde det gores. Hun skulde sige det til hendes Mand og de andre. Gjorde hun det ikke, vilde han komme igen, og saa skulde han husere saadan med hende, at hun nok skulde komme til at angre sin Tavshed.

Om Aftenen sagde Konen til sin Mand, hvad hun havde oplevet, og hvordan det var fat. De turde jo nu ikke andet end fortælle det til Naboerne, og det kom saaledes ud mellem Folk. I *Munklindegaard* boede en Mand, der var mægtig og højt anset paa Egnen. Han var i Familie med Anders Pejrsen, der ogsaa havde været mellem de store paa Egnen. Han vilde gøre Konens Fortælling om Gengangeren til Løgn og Kællingsnak, og han vilde ved Trusler om Straf tvinge hende til at erklære, at det hele var Løgn og Opspind.

Men som det stod saadan paa, fik Manden i Munklinde andet at tænke paa. En Nat, han var ude at forrette et nødvendigt Ærinde i Askegraven i Bryggerset, kom Gengangeren til ham og klemte ham saadan op mod Gruekedlen, at han ikke for-

vandt det førend længe efter. Men nu var han kureret og havde ikke mere at skulle have sagt.

Man skal ikke spøge med Genfærd.

Det blev Manden i Østergaard i Vallerbæk belært om. Han var kørende til Mølle i Karup og havde dør faaet saa mange Mølleddramme, at Modet og Humøret var højt, da han skulde køre hjem. Han sagde bl. a., at hvis Anders Pejrsen skulde til Bøgelund i Aften, kunde han da gerne komme til at køre med ham. Somme sagde, at han gik op og raabte det ind over Kirkegaardsdiget. Det skulde han nu ikke have gjort; thi da han kom op til Vallerbæksvej, kom der noget bag fra og lagde sig saa tungt i Vognen og klemte Fjælenc saa haardt sammen, at han næsten ikke kunde trække Vejret.

Samtidig blev Hestene saa forlæssede, at de næsten ikke kunde slæbe Vognen af Sted. Først da han drejede fra Bøgelundvejen ved Vallerbækgaard, gav det lind'. Genfærdet forlod Vognen, der med det samme blev saa let, at Hestene ligefrem drog et Befrielsens Suk.

Da Østergaardsmanden kom hjem, og Karlen kom ud for at hjælpe ham at spænde fra, sagde han: Hvad er det? Har I gjort Hestehandel, Husbond? Hestene var helt hvide af Skum. Manden var saa medtaget af den Tur, at han aldrig senere blev rigtig til Menneske mere.

Til sidst blev det Egnens Folk for broget med Gengangeren. Han blev saa fræk, at de kunde se ham gaa og skrumle omkring ved Skellene, førend det endnu var blevet rigtig mørkt. I Bording havde de en Præst, der var en vældig Knop til at mane. Han hed *Iver Bentsen* (1838—47). Ham fik de til at rejse ned til Karup for at mane Gengangeren ned. Han maatte ingen møde paa sin Vej, naar han tog ud at mane, hvordan det nu kunde være. Derfor fulgte han ingen Vej, men tog den lige Retning fra Bording til Karup. Og han kom ogsaa til Karup uden at møde nogen undervejs.

I Karup traf han en Dreng, som han bad om at vise sig Anders Pejrsens Grav. Men da det endnu var for tidligt, satte han sig paa en Bænk uden for Kirkegaarden for at vente paa den belejlige Tid, naar Gengangeren kom frem. Han havde jo gaet en lang Vej og var træt, og han faldt derfor i Søvn og sov saa længe, at da han vaagnede, var det for sent. Genfærdet var rejst

op til Agerskov Agre, og Præsten maatte denne Gang rejse hjem med uforrettet Sag. Han kom dog snart igen, og denne Gang vilde han ikke komme for tidligt, hvorfor han nær havde ventet for længe. Han mødte Gengangeren lidt vest for Karup Mølle, hvor han manede ham ned i et Mørads lidt syd for Vejen, hvor han derefter nedrammede en Pæl, der har været synlig for ikke saa forfærdelig mange Aar siden.

— Uha, Rasmus! Nu har du jo gjort os saa ræd' allesammen, at vel ingen af os tør gaa hjem, sagde *Gjatrud Kjerstin*.

— Skidt, der kan da ikke være noget at være ræd for, Gjatre. E Spogels er jo manet ned for længe siden, sagde Rasmus. Men lad os saa bare faa en Historie, der er lidt mere fornøjelig. Hvem har den næste? sluttede Rasmus.

SØREN MUESLIND (MOSELUND) OG HERREMANDEN FRA AUNSBJERG.

Steen Blicher gik jo meget paa Jagt herude omkring, og naar han var i godt Humør og traf en Mand, der gik og arbejdede i Marken, gav han sig i Snak med ham. Blicher var da god til at spørge ud og til at faa saadan en Mand til at fortælle en eller anden Historie fra gamle Dage. Han digtede saa selv noget til og fik saaledes en hel Historie ud af det.

Saaledes er Historien om »*Swot Ma'es og Mikkel Rævhaael*« (Sorte Mads og Mikkel Rævehale) nok ogsaa blevet til. »*Røverstuen*«, hvor Swot Ma'es boede, ved I jo allesammen ligger herude i Heden lidt øst for Gedhuset. Den Historie, som Blicher fortæller om Mikkel Rævhaael er her fra Egnen. Den kan a huske (Th. S.), min Bedstefader fortalte efter hans Far, som jo levede længe for Blicher. Min Bedstefaders Fortælling skal jeg nu fortælle jer, ligesom han fortalte den.

SØREN MUESLIND.

Der boede en Asen heromme i Vester Moselund, der hvor nu Vagner Nejgaard bor. Han hed Søren Mueslind. Det var en »Kanalli«. Han kunde hekse, og han kunde gøre sig haard for Skud, saa hverken Staal eller Bly kunde bide paa ham. En saadan Fyr kunde jo næsten gøre, hvad han vilde, og han respekterede da heller ingen Verdens Ting. Folk sagde, han var usaarlig.

Saadanne »Kompner« stod nok i Pagt med den Onde. Det eneste, der kunde bide paa den Slags Folk, var Arvesolv. Lagde man f. Eks. en Sølvknap, der var gaaet i Arv, i en Bosse i Ste-

det for Kuglen og skød paa dem med den, saa maatte de nok herved.

Det samme kunde nok gore det af med Heksene, naar de skabte sig om til Dyr.

Ham den her Soren Mueslind, han havde nok en farlig Lyst til at gaa paa Jagt. Han gik snart paa Jagt alle Tider. Det var nu strengt forbudt af Herremændene for Bondefolk at gaa paa Jagt, og der var nok næsten ingen andre heller, der gik, end Soren Mueslind. Der var Tugthusstraf for det. Men Soren Mueslind regnede hverken Herremænd eller Tugthus, han gik

Blicher paa Heden.
(Chr. Dalsgaard. 1867 — Gyldendal).

paa Jagt, naar han fik Lyst, og hvor han fik Lyst. Dengang var der Vildt, baade Vildsvin og nok en Mængde Hjorte. De sagde, der kunde drive store Hjorde herude over Heden. En Gang han var paa Jagt herude i Heden efter Ildskov til, havde han truffen paa saadan en Flok Hjorte og skudt en af dem. Den kunde han jo ikke bære hjem paa een Gang. Han gav sig derfor til at flaa den.

Som han nu stod og var i fuldt Arbejde med dette her, kom der fire store Herrer fra Aunshjærg ridende. De var herude paa Jagt. De var baade fine og flotte og havde bl. a. ogsaa store, blanke, bredskyggede Hatte med store hvide Fjerbuske i paa Hovedet. De kom jo sjældent saa langt ud og vidste vel derfor ikke rigtigt, hvad Slags Karl Soren Mueslind var. Da de fik

ham at se i den Stilling, kan det nok være, de blev gale. — Det var jo lige at tage Herremændene paa deres ømme Sted, naar nogen tog af Vildtet.

De her fire Herrer, de holdt stille lidt og holdt Raad, saa red de ud, hver til sin Side, for at de kunde omringe ham fra alle fire Sider. — Det skulde man jo ikke synes var nødvendigt, da de var ridende, og han gaaende. Men de vilde vel være sikre paa, han ikke skulde undrende, og det var de da ogsaa heldige nok med.

Søren Mueslind passede ganske roligt sin Flaaen og lod, som om han slet ikke havde set dem. De kom jo saa ridende ind paa ham fra alle fire Sider og tænkte vel sagtens, at Søren skulde give en slem »Fep« og blive svært »finangst«, naar han opdagede dem. Da de kom tæt ind paa ham, keg' han lige op til dem og fortsatte derpaa med at tage Skindet af »gutten« Hjort. De hersens Herrer var nok lige ved at tabe baade Næse og Mund over slig en Frækhed. Men da de endelig kom til Målet, kan det nok være, det haglede ned over Sørens Ryg med Skalden og Banden. Ham skulde ske al Landsens Ulykker og Pinsler, og hist op og herved. Men Søren stod blot og »flirede« af dem »en lidt«, og saa gav han sig igen til sin »Slagtereren«.

Havde de ikke været gale, saa kan det nok være, de blev det, da de saa det. En af dem smækkede Bøssen til Kinden og knaldede lige løs paa Sørens Ryg. Men det var aldrig at agte paa ham, han lagde Kniven lige saa sindigt fra sig og tog sin Bøsse. — Han, der havde skudt paa ham, havde saadan en høj blank Hat paa, den smækkede Søren lige en Kugle igennem, saa der blev et Hul ind ad den ene Side og ud ad den anden paa Hatten. Saa lagde han Bøssen igen, idet han sagde: »Kommer I nærmere, saa faar I en nærere.« Nu havde de fire store Herrer ikke mere, de skulde have klinket. De pilede af derfra, nok saa »gesvindt«, som de var kommen. Siden den Dag kunde Søren Mueslind drive al den »Jagtereren«, han fandt for godt.

Da *Søren Kristian* havde endt sin Fortælling, begyndte Kørerne at kikke efter Bornholmeren i Stuekrogen. Klokken var nu blevet over ti, og man talte om, at man nok snart skulde til at bryde op.

— Det haster jo da ikke, sagde Kjen' Pejrsdæ. A tykkes, vi

sidder og har det ret saa hyggeligt. Lad os faa endnu et Par Historier, inden vi skal ha' Kaffe, nu imens e Piger gaar ud og laver i Stand til det.

— Ja, skal vi ha' flere Historier, saa tror a, du selv skal give os dem, *Kjen' Pejrsdæ*. A véd, du kan nogle gode gamle Historier fra Karup. Lad os faa et Par Stykker af dem, Kjesten.

— Aa, a er nu bedst til at høre efter, hvad I andre fortæller, men a skal da heller ikke gøre mig kostbar med det, a kan. Det kan jo være, at I ikke vil tykkes, der er saa meget ved mine Historier.

Efter den Indledning tog Kjen' Pejrsdæ fat:

KONEN OG ULVEN I FALDGRUBEN.

— I gamle Dage var der Ulve her i Landet. Særlig var Beboerne i Karup og Egnen heromkring meget plaget af dem, da der dengang var store, øde Hedestrækninger til alle Sider, hvor de holdt til i store Flokke. De tog baade Faar, Lam og Gæs, og de var til Tider ogsaa farlige for vejfarende. Præsten i Thorning var saaledes ikke dristig, naar han kørte den lange Vej over Heden om Vinteren for at komme hjem efter at have holdt Sidsttjeneste i Karup Kirke, der dengang var Anneks til Thorning (i 229 Aar, fra 1558 til 1787, hørte Karup og Thorning sammen i kirkelig Henseende med fælles Præst). Tilsidst blev det Bymændene i Karup helt uudholdeligt med Ulvenes Hærgen, og de lagde Raad op med hverandre om, hvordan de skulde faa Ram paa Ulvene. Man enedes da om at grave en stor Faldgrube i en Bakkeside syd for Aaen mellem Karup og Aarestrup og dækkede den med Rafter, Ris og Lyng. Bymændene skulde saa skiftevis paa Omgang afgive en Gaas til Løkkemad for Ulvene. Gaasen blev sat ud og bundet fast oven paa Risene, der dækkede Graven, og som nok kunde bære Gaasen men ikke Ulvene. Gaasen skulde ved sine Skrig tilkalde Ulvene. Naar saa Ulven vilde springe ud og tage Gaasen, faldt den igennem det tynde Dække og ned i Faldgruben, hvor den ikke kunde komme op.

Opfindelsen viste sig at være god. Det regnedes for at være en ringe Fangst, hvis der om Morgenens, naar Bymændene lukkede op for Faldgruben, ikke var mere end en Ulv at slaa ihjel. Og de gode Karupmænd var meget tilfredse med den snilde Indretning.

Nu var der i Sønderbygaard en Kone, der var saa ualminde-
lig gerrig. Da Turen kom til hende at afgive en Gaas til Fald-
gruben, tog hun selvfølgelig den mindste og mest forsultede,
hun kunde finde. Det var der jo i og for sig ikke noget at sige
til; men det gjorde hende saa ondt at skulle miste Gaasen, at
hun besluttede sig til i al Hemmelighed at liste ud til Fald-
gruben om Natten for at hente Gaasen hjem igen.

Hun stod derfor op og gik ud til Faldgruben. Men i sin Iver
for at faa fat paa Gaasen, tog hun sig ikke tilstrækkelig i Agt
og dumpede derfor gennem Kvaset ned i Faldgruben, hvor hun
jo ikke selv kunde gaa fra. Kort efter kom der en Ulv, som
ogsaa vilde have Gaasen, og den dumpede ned til Konen. Da
de Karupmænd næste Morgen kom og lukkede op, sad Konen
og Ulven hver i sin Krog og gloede ondt til hinanden.

Hullet i Bakken ses den Dag i Dag og kaldes *Krædbjerghul*.

— Naa, saa har a ikke mere at fortælle, men nu er det vist
ogsaa paa Tiden, at I faar en Taar Kaffe, sluttede Kjen Pejrsdæ.
Vil I nu sætte jer om ved Bordet, saa skal den snart være der.
Nu tænker a nok, at Stine og Trine har det hele færdigt.

Kjesten lagde Bindehosen hen paa Sengekanisen og gik ud i
Køkkenet for at sørge for Anretningen.

Der blev nu almindeligt Oprud blandt Gæsterne. Alle rullede
de Bindehosen sammen og bandt dem ind i de dertil medbragte
Tørklæder. Mændene spyttede Skraaen ud og trak Frakken paa,
hvorefter Kræn Pejrsen fik dem til at tage Plads ved Bordet
som før: Mændene paa den faste Bænk under Vinduet og Ko-
nerne paa den løse Bænk foran Bordet.

Nu kom Kjesten ind fra Køkkenet og satte sig ved den nedre
Bordende, og bag efter hende kom Stine og Trine, den ene med
en stor Bakke, tæt besat med Kaffekopper, og den anden med
en stor Poreclæns-Kaffekande. Derefter kom de med en vældig
Kaffekringle ligesaa hel, som den var bagt i Pladen, samt med
flere Søsterkager bagte i runde Blikforme, endvidere Fløde i en
stor rød Potte med Næb, Puddersukker og brunt Knaldsukker
i klare Glas-Sukkerskaale med Fod, hvilket altsammen blev an-
bragt foran Kjen' Pejrsdæ paa den nedre Ende af Bordet. Me-
dens Kjesten skænkede Kaffe i alle Kopperne og An' Katrin for-
synede enhver Kop Kaffe med Sukker og Fløde i passende Maal,
skar et Par andre af Konerne Kaffekringlen og Søsterkagerne
for og lagde Brødet op i Stabler paa Brødtallerknerne.

Mens de nød Kaffen, gik Snakken livligt og muntert. Tilsidst hentede Kræn Pejrsen Brændevinsflasken, og Mændene fik »en lille Swot«, medens Konerne maatte nøjes med en lille Taar til en Knald. Det satte straks Humøret nogle Grader op.

Derefter gik Snakken endnu en Tid, medens der var noget i Kopperne, og derefter brød de alle op og sagde Godnat og Tak og gik hjem.

Saadan forløb Kræn Pejrsens Ywwelbesøg lig' akkurat.

FRA STUDEMAREKEDERNES TID

Af *Thomas Sørensen, Agerskov.*³²⁾

For 50—70 Aar siden var det kun paa ganske enkelte af de allerstørste Gaarde her paa Egnen, at man foruden Studene havde et Par Heste. Det almindelige paa de almindelige Gaarde var, at man havde to Par Kørestude, et Par større og et Par mindre, foruden Tillæg og Opdræt af Studekalve og »Ovnere« (Side 31) — Smaastude paa omkring 1 Aar. Paa de mindre Ejendomme havde man kun et Par Stude og Opdræt i Forhold dertil.

Af Køer holdtes kun forholdsvis faa, fire, fem á seks og op til otte paa de allerstørste Gaarde — det var jo for Mejerierens Tid. Med Køerne handlede der saa godt som ikke, man beholdt dem, til de blev gamle og affældige, enten de saa gav lidt eller meget Mælk, hvis der da ellers ikke indtraf noget uregelmæssigt Uheld med dem.

Derimod handlede der meget med Studene. Vestjyderne har jo Ord for at være i Besiddelse af Handelslyst og Handelsgeni, og der var lidt mere eller mindre af en »Studepranger« i de fleste Studeejere paa den Tid. Selv om en Mand ikke drev Studehandel ud over det nødvendige, skulde han dog som Regel have sine Stude omsat et Par Gange om Aaret — Foraar og Efteraar. Han skulde have noget »taget fra« engang imellem, da det, der kunde »tages fra« ved at sælge et Par større Stude og købe et Par mindre (helst saa smaa som muligt, saa de lige kunde trække Vogn og Plov) for mange udgjorde den væsentligste Del af hans Indtægter. Og han skulde jo bruge kontante Penge til Skatter og andre smaa Udgifter. Skulde man til Marked, havde

man her paa Egnen langt, ihvor man skulde hen. En tre á fire Mil til Herning eller Viborg, og saa var det endda omtrent de nærmeste Pladser. Hvem der var lidt mere eller mindre af en Pranger drog betydelig længere ud og saa godt som altid til Fods trækkende Studene. Flere drog saaledes til Randers og Randersegnen om Foraaret og købte »Ovnere«, der var store nok til at »vænne i Tow«, og trak dem den ca. otte Mil lange Vej hjem for saa at sælge dem paa de hjemlige Markeder. Det var i Regelen en god Forretning, da de jo var mere velfodrede og mere velvoksne end de, der var opdrættede her paa Egnen og derfor lette at faa afhændet med Fortjeneste.

De, der skulde til Marked med Stude, fik ikke ret megen Sovn Natten forud. Studene skulde fodres til, strigles og pusles i Lave, og det tog i Reglen en tre Timer for at faa det ordnet forsvarligt. Omkring ved 3 á 4 Tiden maatte man afsted for at naa til Markedet i rette Tid. Studene var smaatgaaende, og de maatte ikke overanstreges ved at trækkes i for rask en Fart.

Naar de kom udenfor Stalddøren og skulde kobles sammen, blev der lagt Mærke til, om de lagde »Drikkpenge«, gjorde de det, var det Tegn paa, at de vilde blive solgt. Gik det helt tørt af, var det ikke nær saa sikkert, at man vilde faa handlet. Men da man nodig foretog en saa lang og besværlig Rejse til ingen Nytte, kunde der hjælpes paa Heldet, hvis Konen kom ud med Fejekosten og kastede den paa Bagen af Studene, idet de blev trukne ud af Gaarden. Var der flere i Nabolaget, der skulde til Marked, slog man gerne Følge. Det var jo mere »rosomt« paa den lange Vej.

Skulde man til »e Stuer Markin i Herning« eller til »e Towtmarkin« i Viborg, slog flere Naboer sig sammen, tog en Vogn og en Del godt Foder med og drog afsted ved Midnatstide, saa kunde Mændene jo komme op at køre og laa helt godt i Foderet. Man skiftede saa Studene til at gaa for Vognen og trak de øvrige bagefter denne. I Nærheden af Byen tog man ind i en Gaard, hvor man sædvanlig ved slige Lejligheder havde Tilhold. Her fodrede man Studene til med det medbragte Foder. Ligesom man ogsaa selv i Gaarden fik noget at leve af for en rimelig og billig Betaling.

Hvis der, naar man kom i Nærheden af Markedet, kom Handelsfolk ud ad Vejen og »fallede« stærkt an paa Studene, var det Tegn paa, at Studene var i Stigning, og at der vilde blive

en rask Handel. Man skulde da passe paa at forlange nok for sine Stude, saadan at man ikke skulde komme til at forsælge sig og derved faa en ringe Handel lavet.

Paa et Marked dengang fandtes et Utal af Stude i alle Størrelser, saa der altid var nogle, der passede for enhver Behov, medens der kun var faa Heste og saa godt som ingen Koer.

Naar en Mand, der vilde købe et Par Stude, ved at se sig om paa Markedet, fandt et Par, »der stod ham an« og kunde være hans »Ganning«, spurgte han til Prisen, og syntes han ikke, den var allfor urimelig, besaa og befulte han dem forfra og bagfra, lod dem trække lidt frem, saa dem efter i Munden, favnede dem bag Bovene osv. og gav endelig et Bud paa dem. Derpaa gik Handelen lystig med Afslag og Tillæg, ledsaget af mange Ord og vældige Haandslag, indtil Enighed om Prisen endelig opnaaedes. Kneb det haardt at opnaa denne Enighed, var der altid nok af Bekendte paa begge Sider til at træde mæglende til.

En Handel betragtedes dog ikke for at være retsgyldig afsluttet, før der var drukket Lidkøb. Denne Akt foregik saa umiddelbart efter Handelens Afslutning i et af de mange Beværtningstelte — Ølboder —, der altid i rigelig Mængde for Tilfældets Skyld forefandtes.

Ved Store Marked i Herning fandtes ofte over 50 saadanne, hvori alle Kroer og Beværtninger i Hammerum Herred omtrent var repræsenteret, foruden de mange andre fra alle Egne af Landet. Det hørte med til Regel og god Tone, at Mægleren blev budt med ind at faa Lidkøbet med, der betaltes af Køber eller Sælger efter Aftale eller af begge i Forening. Ihærdige Mæglere med Anlæg og Smag for de »smaa sorte« kunde saaledes indkassere et ret antageligt Kvantum af den eftertragtede Drik uden nogen som helst Udgift for dem. Hvorfor ogsaa en Mand, jeg kendte, engang da han kom hjem og var fuld, og Konen begyndte at skælde ud, gladelig udbrød: »Jamen, kjæreste Maren, det kan du da et ha nøj imod, det haar aaller kost mæ en rød Øre.«

Til Lidkøb nød man som oftest en Kaffe-punch, sjældent Øl eller Kaffe. Til retsgyldigt Lidkøb hørte en vis Formular. Naar Punchen var færdigbrygget, tog Sælgeren Koppen og holdt den i Haanden og sagde saa til Køberen: »*Vil do no hor atter. No drikker A dæ en Par swotbroged Stude o, frisk og sund o fejl-*

Hans Smidth: HERNING MARKED. (Udstiler 1895).

fri o rele te Brug. Di haar skywt (Tænder) tow Gaang, o di er won i w Tow, lisom di stor no. «Ja, det er gue nok,» svarer Køberen. «I hører jo wor Handel,» siger han derpaa til Mæglerne. «Og saa drikker A da 235 Kr. te for di Stuer.» Derpaa klinkede man, og Mæglerne sagde »Skaal o Lykk i jer Handel.« Saa smagte man paa den »lille sorte«, hvorpaa Køberen betalte, og nu var Handelen endelig afsluttet.

Var det træls og trættende at trække med Studene en 3 å 4 Mil, var det dog ulige værre at staa stille og »hænge« og holde ved dem paa Markedspladsen, hvorfor de Mænd, der ikke havde Lyst til Svir og Markedshalløj, saa efter at komme »til Skred« hjemefter, saa snart de havde faaet deres Handel ordnet nogenlunde efter Ønske, hvis de da i det hele taget kunde faa handlet. Et Marked kunde jo ogsaa være saa »turendes skidt«, at der ikke kunde være Tale om nogen Handel. Havde man Ærinder at skulle have forrettet i Byen, fik man en Bekendt til at holde ved Studene imens, hvorefter man begav sig paa Hjemvejen med sine Stude. Kunde man faa Følgeskab, var man glad for det, da det lettede Vejen ikke saa lidt at have en at snakke med. I Reglen havde man et Par Mellemmader i Lommen hjemmefra samt en lille »Markedslærke«, man havde faaet fyldt med Brændevin i Byen, hvorpaa man styrkede sig under et lille Hvil paa Hjemvejen, og hvormed man klarede sig, indtil man træt, sulten og mødig naaede hjem.

Det var af Værdi og havde dengang ikke saa lidt at sige, om Studene havde *pæne Horn*, der sad, som de skulde. For en vindhornet eller hænghornet Stud maatte der gives Køb. Men slige Fejl kunde rettes. Til dette Brug havde man en »Retpind« — et Stykke Bøgetræ paa omtrent en Alens Længde lidt bredere i den ene Ende end i den anden. Fra den brede Ende var nedad i »Pinden« lavet en tre å fire Huller, det ene lidt mindre end det andet i passende Størrelse, saa de kunde passe til at sætte paa Studehorn af forskellig Tykkelse. Fra Hullerne og nedad var Pinden rundet og glattet som et Skovleskaft. Naar saa, hvad ikke saa sjældent skete, en Mand havde faaet nye Stude, der skulde have et Horn sat op eller ned, gik man frem paa følgende Maade. Man tog en gammel Sæk og bandt om Studens Hoved, dels for at blinde den, og dels for at beskytte den mod Gnister fra to langagtige Stykker Hedetørv man havde, og som begge var stukket i Brand i den Ende, og som man brugte til

at opvarme og blødgøre Hornet med. Nu skulde der en nogenlunde stærk Karl til at holde Studen, medens Mesteren foretog den studeforskönnende Handling. Først blev Hornet indgnedet forsvarligt med Tælle, hvorefter »Mesteren« tog de to Stykker brændende Hedetørv en i hver Haand og lod Ilden øve sin blødgørende Virkning paa Hornet. Naar Hornet ved denne Fremgangsmaade var bleven tilstrækkeligt blødgjort, tog man fat med Rettepinde, idet man satte Hornet i det Hul i Pinden, der passede dertil, og tog ved, og gav det det forønskede flotte Sving, der klædte Studen. Men det var ikke altid saa let en Sag at opnaa den forønskede Virkning. Studene forstod nemlig ikke at paaskønne Forskönnelsen efter Fortjeneste, da det gjorde nederdrægtig ondt, hvorfor de gjorde al den Modstand og alle de Krumspring, de kunde. Men »den, der skal være nøj, skal jo ogsaa lide nøj.«

Rettepinde.

1. Jernbøile til at varme Horn med.
- 2-4. Rettepinde til at bøje Hornene med.

Min Fader havde en saadan Rettepinde, og han brugte den jævnlig i min Drengetid, hvad der dengang var meget almindeligt.

Engang, da *Evald Tang Kristensen* og Museumsforstander *H. P. Hansen* i Herning besøgte mig, medgav jeg dem min Faders Rettepinde til Herning Museum, hvor den jo nok endnu findes.

For de unge var en Markedsdag dengang en Begivenhed, der anderledes satte Sindene i Bevægelse end nu om Stunder. Det var for mange af dem, om ikke den eneste, saa dog den største Udflugt, de havde Aaret rundt. Mange Karle og Piger havde betinget sig i deres Fæstemaal, at de skulde have fri til i det mindste et Marked. Andendagsmarkedet om »e Stuer Markin« i Herning eller »e Tovtmarkin« i Viborg var de unges Markedsdag, og alle, der da paa nogen Maade kunde faa fri, drog afsted.

Allerede i længere Tid for Markedets Afholdelse drøftedes Begivenheden ivrigt blandt de unge, og der lagdes Planer om, hvorledes Farten skulde foregaa. I Almindelighed slog en Del Karle og Piger sig sammen om at leje en Fragtmand eller en anden, der var godt kørende, til at køre dem den 3 à 4 Mil lange Vej til Markedet. En saadan Fragtvoan kunde indrettes saadan, at der kunde være en 12 à 16 Mennesker paa den, hvor man kunde have det om ikke bekvent, saa dog ganske gemytligt. Det er en Selvfølge, at det for alle gjaldt om at faa de bedste Venner og Kammerater, for ikke at tale om Køre-

sten, med i Vognlaget. Og man kan saaledes godt forstaa, at Karen frygtede for, at Glansen vilde gaa af hendes Markedsglæde, da hendes Jens sagde, at han troede slet ikke, han vilde til Marked denne Gang. Hvorfor hun ogsaa ængstelig udbød: »*Da vil du vel da vel til Markin, Jens. Devildueldawel!*»

Det kan nok være, Humøret og Spændingen var høj, naar de unge i Dageningen paa Andenmarkedsdagen samledes hos Manden, der skulde køre for dem. Og jo nærmere de kom Rejsens Maal, og mere i Følge med flere og flere andre Markedsgæster, des højere blev Stemningen. Folk kom ikke saa tit eller saa langt ud som nu, og var derfor, naar Lejlighed gaves, mere overgiven glæde og kunde mere sig og glædes over mindre, end Nutidsmennesker kan.

Naar Byen var naact og Hestene spændt fra i Købmandsgaarden, fik Pigerne sig pyntede lidt op i Staldkarlens Kammer. Hvorpaa man drog ud, Pigerne kædede sammen Arm i Arm i en lang Række. Karlene daskede enkeltvis i en Flok bagefter med Piben i Munden. Dengang røg man ikke Cigar eller Cigaret, men Karlene havde ved slige Lejligheder en egen flot Maade at holde Piben paa i venstre Haand med Røret højt krummet. De fleste havde jo gerne nogle Indkøb at skulle have gjort, enten af Tøj eller nyt Hovedtøj eller lignende, som de enten foretog straks eller stillede i Bero til senere paa Dagen.

Men det var jo særlig Markedet og især den Del af det, hvor Goglet fandtes, der drog de unge.

Goglet var vel nok til en vis Grad noget lignende som nu. Der var »Bajadsere, Lindansere og Kunstberidere«, Menagerier med glubende Rovdyr, vilde »Buskmænd« fangede i de afrikanske Urskove, som sommetider svedte saa stærkt under Hernings tropiske Septembersol, at det sorte løb af dem i stride Striber! Karuseller, Kaneværk, Kraftprøver og meget andet vidunderligt, som vi endnu kan finde paa en Markedsplads, men som nu om Dage vist knap har saa megen Magt over Sindene som dengang.

Desuden fandtes der dengang som nu et Utal af Terninger og Lykkespil opstillet som Fælder for de unge og ubefæstede Sjæle, hvor de blev fristede og pressede for at forsøge Lykken og muligvis forøde de oftest faa Skillinger, de havde at holde Marked med. At den første 25 Øre røg, var et »lille bitte Uheld«. »Bedre Lykke næste Gang«. At den anden 25 Øre gik samme Vej, havde heller ikke saa meget at sige. Alle gode Gange er tre. »Det var jo lige ved Siden af 20 Kr.« Den unge Mand, der nu var blevet ivrig efter at vinde sine tabte Penge tilbage, prøvede Lykken igen og igen og slap først fra Markedshajen efter at have tabt Halvdelen eller mere af sine faa Spareskillinger. Maa-ske belært om at holde sig fra sligt i Fremtiden, men i alt Fald betagen for sin Markedsglæde for denne Dag. Saadan gik det saa jævnlige de nykonfirmerede, ubefæstede unge Mænd dengang. Saadan gaar det dem den Dag i Dag, og saadan vil det blive ved med at gaa dem, saa længe Befolkningen og Myndighederne vil finde sig i og tillade, at disse Snyltere paa Samfundet kan leve højt ved at rejse rundt fra Marked til Marked og opstille deres Fælder for de unge og ubefæstede.

Saa optraadte der dengang *Visesangerne*, der sang og handlede med Viser af meget forskelligt Indhold. Visesangeren havde i Regelen en større lyttende Kreds om sig, naar han foredrog sine Viser, og han havde gerne god Afsetning paa sine forskellige 10 Øres Viser, saavel de gode gamle om Kærlighed, saavel lykkelig som ulykkelig, saasom »Hulda og Hjalmar«, »Susanna«, »Paa Sjælland hos en Bonde«, »Paa Fyn der var en Pige« osv., lige saa vel som de sidste ny om Mord og Ulykker. Særligt yndede af Pigerne var de bedrovelige »Taareperseviser« om ulykkelig Kærlighed. Efter Markedet tonede saa de ny-lærte Melodier ud over Landskabet, naar Pigerne malkede, og naar Karlene gik bag Ploven. Ligesom de ogsaa blev sunget i de unges Lag, naar de kom sammen.

Paa Markedet fandtes saaledes saa mangeartede forskellige Forlystelser, at der var noget, der kunde tilfredsstille enhver Smag og Nysgerrighed, og af enhver kunde nydes i det Omfang, hans Lyst og hans i Reglen slunkne Pengepung kunde enes om.

Overalt gjaldt den Regel, at »Damerne gaar frit ind, naar Herrerne betaler«! Og det ansaas for en ringe Karl, der vilde være saa »fjættet«, at han ikke kunde give Pigerne en Karusseltur eller tage sin Pige med ind i et eller andet Forevisningstelt, hun særligt havde Lyst til at se.

Var man endelig bleven ør, træt og sulten af at bevæge sig i Vrimslen og Trængslen og af at se paa Gøglet og høre paa det øredøvende Spektaklet af Udraabere og Lirekassemusik, var der de mange Beværtningstelte at ty til, hvor man kunde hvile og vederkvæge sig, som oftest ved medbragte Mellemmader, hvortil man købte Kaffe, eller Karlene fik en Dram og en Øl og Pigerne et Glas »gl. fransk Vin« og en Limonade, naar man rigtig vilde flotte sig.

Paa de forskellige Hoteller og Gæstgiverier i Byen var der »Dans fra Kl. 4«, hvor de danselystne kunde søge hen, og hvor et saare broget Publikum af Markedsgæster samledes, dansede, svedte og drak i et Tempo, saa der stod en taaget, dampende Em ud af de aabentstaaende Vinduer.

For nogen rigtig tænkte derpaa, var det bleven Aften, og man skulde til at tænke paa Hjemfærden. Det blev gerne sent, inden Vognlaget, der nu var spredt for alle Vinde, blev samlet, og man kom tit rullende hjemad under Sang og Tilraab af de Karle, der havde smagt lidt vel rigeligt af de vaade Varer.

Det blev ofte næsten Dag, inden der naedes hjem. Overtræt og med Spektaklet og Lirekassemusikken endnu klingende i Øret gik man til Sengs og fik nogle Timers urolig Søvn. Dagen derpaa var de unge i Reglen ikke meget værd. De var alle mere eller mindre »Markinshjamske« og uoplagte.

T I L L Æ G

GJERTRUD OG SLÆGTEN FRA UHRE OG AGERSKOV

Vi vender nu tilbage til Munklinde 1767 for at følge Niels Pedersens to moderløse Børn, Gjertrud og Christen lidt endnu.

Gjertrud er født 1758 og opkaldt efter sin Bedstemoder, Peder Jensen Lundums Kone, som hed *Gjertrud Lauritsdatter*, som levede i Begyndelsen af 1700 Tallet i Vinderslev-(Hinge). Gjertrud Navnet og Slægten kan vi spore lige op til vor Tid, hvad de nyere Undersøgelser har vist; hvorom der nu skal fortælles.

Bording Kirkebog oplyser, at Præsten 1779 den 31. Oktober copulerede (viede) Ungkarl *Anders Jensen* af Uhre og Pigen *Gertrud Nielsdatter* af Munchlinde. Denne Forbindelse er formentlig kommen i Stand ved det nære Forhold til den anden Gaardmand i Munklinde, Sognefoged Peder Andersen Uur, som var fra Nederuur, (Nabobyen til Agerskov) i Grove-Haderup Sogn.

Anders Jensens Ejendom i Neder Uhre har i mangt og meget lignet Gjertruds Fødehjem i Munklinde, omkranset af Hede, Mose og Eng ved Karup Aa. Den var paa 534 Tønder Land med godt 2 Td. Hartkorn. — Gaarden har været en halv Partsgaard. Efter det gamle Matrikelskort fra 1817³³) kan man se, at Skillelinjen har gaaet lige gennem Stuehuset. Det var ikke ualmindeligt, at man i de gamle Partsgarde boede under samme Tag i hver sin Ende af Stuehuset.

Det har dog kun været en ringe Del af Jorden, der har været opdyrket. Gaarden har været omgivet af flere Tusinde Tønder Land Hede ind mod Gedhus og Ilskov. Foran Gaarden har ligget flere Hundrede Tønder Land Mose, grænsende til de smalle, grønne Enge ved Karup Aa.

Paa denne Jord har Gjertruds Efterkommere levet i e. halvandet Hundrede Aar fra Slægt til Slægt. Jorden er i Dag solgt og paa andre Hænder, men Slægten er vidtforgrenet paa Egnen.

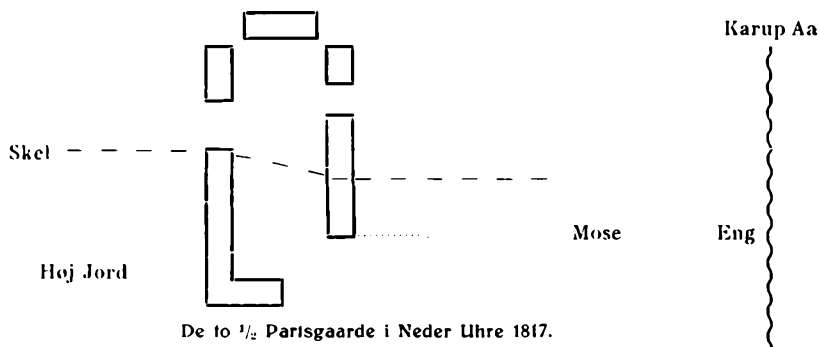
AGERSKOVSLÆGTEN.

Gjertrud blev Moder til en stor Børneflokk, 4 Drenge og 3 Piger (Folketællingen 1801). Her skal foreløbig fortælles om Son-

nen *Niels*, der fødtes den 30. August 1787. Som 14aarig Dreng kom han ud at tjene hos sin Morbroder Peder Nielsen (Gammel Pæjr) i Munklinde.

Paa Nabogaarden i Neder Uur blev der Aar 1800 født en lille Pige ved Navn *Bodil Marie*, der ogsaa som ung Pige tjente i Munklinde.

Niels Andersen og Bodil Marie blev gift og fik deres Hjem i

Sondergaard i Agerskov (Nabo til Munklinde). Niels Andersen havde i Arv fra sit Hjem faaet Jesper Brochmands Huspostil (som svarer til en lignende fra Munklinde, som er i mit Eje) i den har han skrevet følgende:

Anno 1787 d. 30. August er jeg Niels Andersen født til Verden om Dagen Klokken 1 slet. Gud give mig Hel og Fremgang.

Anno 1823 den 25. April købte jeg Gaarden, og tiltraadte den her i Agerstov. Samme Aar i November kom jeg i Egtskab med Bodil Marie fra Neder Uure.

Gud give os helløkke og fremgang at gennemstride denne søndige Verden, og naar vi skal omstifte Tiden med Evigheden, da tag os Gud til dig i dit Himmelste Sallighed.

Vel født, det er en trøst. Men bedre velopdragen, Vel gift er Livets Lyst, Vel død er hele Sagen.

Anno 1825 d. 21. Januar er vorres Datter Giertru Kiestine Niels-Datter født og kommen til Verden. Gud give hende hel Lykke og Fremgang.

Gjertrud Kiestine blev gift med *Mikkel Agerskov*, (Nielsen) og overtog *Sondergaard*. — *Mikkel* var født i Gaarden Engholm

i Karup By. Hans Fader kaldtes Niels Degn og drev foruden sin Jord Kroeri i Gaarden. Mikkel var fodt, vistnok, 1823, og var med i Treaarskrigen (48—50).

Birthe Kirstine, deres ældste Datter blev gift med *Jens Jensen* og deres Søn igen er *Jens Jensen*, som bor i Sondergaard, Agerskov i Dag.

Mikkel Agerskov 1823—1900.

Gjertrud og Mikkels anden Datter *Nede* blev gift med *Anders Jensen*, Kronborg ved Karup, og deres Datter *Kirstine Margrethe* er gift med Gaardejer *Thomas Sorensen* (Thomas Bojk'er), Agerskov, som igen har 6 Born.

Kirstine Margrethe er opkaldt efter Gertrud Kiestine, men Gertrud er udeladt.

Gertrud Linien er hermed historisk bevidnet i 8 *Led*, hvilket maa siges at være usædvanligt i en almindelig Bondeslæggt.

Thomas Sorensen, Agerskov har gjort et stort Arbejde ved Opsamling af gamle Sagn og

Skikke fra Egnen og har haft adskillige Artikler i Herning og Viborg Folkeblad. Hans Slægt har boet i og ejet Fodegaarden fra 1700 Tallet og maaske længere tilbage, hans Tipoldefader fik Aftægt i Gaarden 1791.

Anmærkning.

Gjertrud og Mikkel var i forrige Aarhundrede et Par ansete, gamle Gaardmandsfolk. *) Hos dem boede den gamle *Bodil Marie*, som døde i 1887. Om hende fortæller (N.):

Bodil Marie har jeg set, da jeg var 10—12 Aar; hun laa til Sengs i mange Aar. Naar mine Forældre og andre fra Munklinge var i Agerskov til Forsamling, skulde de altid ind til »gamle Bodil Marie«. (Nu forstaa vi bedre, hvorfor. Hun var af de Slægt.) B. M. var saadan en fornojelig gammel Kone at snakke med. Og en Gang, Anders Stubber var i Sondergaard at holde Forsamling,

*) Mikkel Agerskov var en besindig Jyde, hvis Mundheld huskes endnu: »Der er wal ett Faa'r (Fare) ve'et.« — »Det gor aaller saa gal, som det kund' go!«

Slægt-
led**Gertrudlinien i 8 Led.**

Eksempel paa en grafisk Fremstilling.

1. PEDER JENSEN LUNDUM og GJERTRUD LAURITSDATTER
levede i Begyndelsen af 1700-Tallet i Pederstrup, Vinderslev Sogn,
senere Bording Vandmølle og Neder Julianehede.	
2. ELSE PEDERSDATTER og NIELS PEDERSEN, Munklinde
1736—1767 1723—1791	
3. GJERTRUD NIELSDATTER og ANDERS JENSEN, Neder Uhre
1758—1834?	
4. NIELS ANDERSEN og BODIL MARIE, Søndergaard, Agerskov
1787—1860? 1800—1887	
5. GIERTRUD KIRSTINE NIELSDATTER og MIKKEL NIELSEN, Søndergaard,
1825—1891 1823—1900 Agerskov	
6. BIRTHE KIRSTINE
1850—1885
G. m. JENS JENSEN, Agerskov
1847—1929	NEDE
1856—1931
G. m. ANDERS JENSEN KRONBORG-
gaard
1854—1932
7. JENS JENSEN, Agerskov
1880—
G. m. MAREN VESTERGAARD
1891—	4 Sønner og 4 Døtre, den ældste
KIRSTINE MARGRETHE
1891—
G. m. THOMAS SØRENSEN, Agerskov
1875—
8. Hilda Kirstine 1923
Astrid Birgitte 1926	Jens 1922 Dora 1926
Netha 1923 Jutta 1929
Anders 1924 Frode 1934

ANM. I 4. Slægtled (Niels A. og Bodil Marie) var endnu *to Børn*: En Søn *Christen Nielsen »Kræn Søndergaard«*, som flyttede til Hodsager. En Datter *Christine*, som blev gift med *Anders Jensen*, Vallerbæk. Om sidstnævntes Efterkommere kan faas Oplysninger hos mig eller Th. Sørensen.

vilde han staa inde ved Bodil Maries Seng og tale, for at hun kunde høre det, og han talte da saa højt, at de kunde høre det i de andre Stuer. (Th. S.)

Et Minde fra Kirkegangen paa den Tid fortæller den gamle Ane Bjerg fra Bording:³⁴)

»Folk i Nabsognene kaldte Bordingboerne for *Baarring Lav'-sang'ere*. Gennem *Bluhmes* og *Bülows* Forkyndelse var Befolkningen blevet vakt, de var slit-

Thomas Sørensen og Niels Chr Nielsen foran det gamle Stuehus i Agerskov, bygget 1829. — Der er ingen Vinduer tilhøre for Indgangsdøren, her var de gamle Alkover indbygget i Dagligstuen. Fot. L. 1944.

tige Kirkegængere, Sangen var god, og man sluttede altid Gudstjenesten med Salmen: Lov og Tak og evig Ære.

Man brugte den Gang Kingos Salmebog, og der var omtrent lige saa mange Toner i Kirken som Folk, men blev det gall, rejste *Kjæn Skov* sig i Stolen, og hun skulde nok føre Tonen igennem.

De so' saa andægtig u'r, løf a, når di fir Ag'erskowkvaaner — dæ wa Jens Bøjkers Ku'en, Mik'els Ku'en, Jens La'sens og Trow'els Bak's Ku'en — kom draa'gend mæ djæ Salmbøger mæ'n Amb'er (en grøn Plante) o' o'n hwi'r Lom'kle øw'r aap i æ Kjærk' at'r hwa and'er o saal' dem i djæ Stu'el — de Gaang' haa' hwa' Bøj' djæ Stu'el.

UHRESLÆGTEN.

Folketællingslisten af 1801 viser, at *Gjertrud* og *Anders Jensen* i Neder Uhre havde 7 Børn: *Jens* 19 Aar, *Mettemarie* 16, *NIELS* 14, *Else* 10, *JENS* 7, *Appelone* 4, *PEDER* 2 Aar.

Der er i det foregaaende fortalt om Niels, som kom til Agerskov. Her skal nu fortælles lidt om Jens og Peder.

JENS ANDERSEN, KØLVRAA.

Museumsforstander H. P. Hansen, Herning fortæller i sin Bog »De gamle fortalte« om »*Den gamle Hedebonde*« *Peder Chr. Jensen*. Hans Fader hed *Jens Andersen* og var født i *Neder Uhre 1793*, hvilket jo stemmer med Folketællingslisten af 1801.

Jens Andersen havde en Hedeejendom i *Kølvraa*. Om Livet paa den gamle Hedegaard har H. P. Hansen gjort mange interessante Optegnelser, som nok er værd at læse. Her skal kun anføres nogle faa Linier i Billedet:

Forste Gang, jeg blev opmærksom paa Peder Chr., var ved et kirkeligt Møde paa Hojskolehjemmet i Herning, hvor han og en Broder — de lignede hinanden som et Par Tvillinger — med stor Opmærksomhed fulgte Talerne. Der var noget ejendommeligt ved ham, hans kraftige Profil og hans kraftige Skikkelse, der bar tydeligt Præg af aarelangt Slid, og navnlig havde han et Par levende Øjne, der kunde straale, naar han blev optaget af Talen.

Udbindingen var Hovederhvervet i Barndomshjemmet. Børnene kartede og bandt, og hans Fader sad om Vinteren op i Sengen og bandt et Par Timer for Dag, og saa snart det blev lyst, skulde han ud til andet Arbejde. Hans Moder gik hveranden Lørdag paa sine stakovrede Træsko de 3½ Mil til Viborg for at sælge den Smule Smør, de havde kunnet samle sammen.

Peder Chr. var en intelligent Mand, der læste meget og fulgte godt med. Nogle Aar, det var vist først i 90'erne, var han Medlem af Karup Sogneraad, og den Gang havde man ikke 25000 Kroners Gæld i hele Sognet.

Peder Chr. flyttede senere til Favrholt, hvor han havde en bedre Ejendom. Han døde i Herning knap 85 Aar gammel 1934. En af hans Sønner er *Chr. Bækgaard*, Mørupgaard ved Herning.*

PÆ' UHRE.

Gjertruds yngste Søn PEDER Andersen, født c. 1799, overtog Fødegaarden i Neder Uhre. Gjertrud, som blev Enke, levede endnu paa Gaarden 1834, 78 Aar gammel.³⁵⁾ PEDER ANDERSEN blev gift med *Mette Jeppesdatter*.

Folketællingslisten af 1845 angiver 5 Børn:

- 1) *Anders Pedersen*, 15 Aar (løb. Aar), f. c. 1831.
- 2) *Peder*, 13 Aar, f. c. 1833.
- 3) *Jepp*, 11 Aar, f. c. 1835.
- 4) *Gjertrud Kristine*, 10 Aar, f. c. 1836.
- 5) *Christen*, 8 Aar, f. c. 1838.

Thomas Sørensen, Agerskov har givet mig følgende Oplysninger om disse 5 Børn fra Neder Uhre og deres Efterkommere:

- 1) ANDERS PEDERSEN, f. c. 1831, blev gift og overtog sin Svigerfades Ejendom ved *Haller Aa paa Karup Mark*. Han havde 4 Børn:
- Peter* overtog Gaarden ved Haller Aa, der nu ejes af en Søn. — En Datter er gift i Vallerbæk. — Den ældste af Sønnerne hedder *Anders Petersen og bor i Agerskov* paa en Parcel fra Søndergaard.
 - Kristian* har været Træhandler i Arden.
 - Anton*. Bopæl: Aarhus.
 - Mette* blev gift til Gaarden i Skinderholm i Sunds, hvor en Datter endnu er Kone i Gaarden.
- 2) PEDER PEDERSEN, »PÆ' UHRE«, f. c. 1833, gift med Gertrud Christensdatter fra Egelund, f. c. 1837. PÆ' UHRE overtog et Boelssted, der var skilt ud fra Fødegaarden i Neder Uhre. — Pæ' Uhres Minde lever endnu i Folkemunde. Han var stor og stærk, og der gik Ry af hans Kræfter, bl. a. fortæltes, at en Gang, da han var kort fast i en sandet Vej med et Læs Sten, spændte han de smaa Stude fra, da de ikke kunde trække Læsset af Stedet, derefter satte han sine Træsko, tog fat i Stangen og trak selv Vognen op paa fastere Grund.

Han var meget godmodig trods sin Styrke, hjælpsom og tjenstvillig mod fattige Folk og altid rede til at ploje en Bed for Nybegyndere paa Heden.

Pæ Uhres Træsko.

Der gik ikke alene Ry af Pæ Uhres Kræfter, men ogsaa af hans Træsko, fortæller N.: de var nemlig en halv Alen lange! Om dem hørte jeg en lille Historie i min Barndom. En Mand var ude at lede efter et Par Kalve, som var løbet bort. Da han kom op paa Uhre Bakke for at se sig om, syntes han bestemt, han kunde se, Kalvene laa nede paa en Engkrog, men da han kom ned og skulde se efter, saa var det ikke andet end Pæ' Uhres Træsko. — Historien er sikkert et Udslag af det typiske jyske Lune og har været fortalt til stor Moro.

Folketællingslisten af 1880 viser, at Pæ Uhre har haft 7 Børn: Mette — Peder — Petrine — Christine — Ane — Nielsine — Johanne.

Den ældste Søn PEDER PEDERSEN, ogsaa kaldet *Par' Uhre*, overtog Gaarden, som han i en fremrykket Alder solgte, og flyttede til Favrholt. Han er senere død. Af Døtrene har et Par været gift i Frederiks Sogn. — Ingen bor i den nærmeste Omegn.

- 3) JEPPE PEDERSEN, f. c. 1835, gift med Maren. De fik Fødegarden i Neder Uhre. De døde begge i en yngre Alder. Gaarden blev solgt til en Mand fra Christianshede, hvis Efterkommere endnu har Gaarden.

JEPPE havde 1870 tre Børn: Mette Kirstine — Ane Johanne Jepbine. Af disse Børn kendes kun

METTE KIRSTINE, hun kom efter Forældrenes Død i Huset hos *Jeppe Lund* i Bøgelund. Hun blev anset for at være den rigeste Pige paa Egnen (N.). Mette Kirstine blev gift med *Anton Pedersen i Moselund*, Bording Sogn. Af deres Børn bor 5 i Sognet: Niels Nielsens Kone *Marie* i Moselund, — Peter Jeppe sst., Marius Kristensens Kone *Else* i Stubkær, — Anton Larsens Kone *Maren* i Agerskov og *Ane Kirstine*, ugift sst.

- 4) GJERTRUD KRISTINE, f. c. 1836, menes at være gift til Langborggaard i Karup, 3 af hendes Døtre bor endnu i Karup.
- 5) CHRISTEN PEDERSEN, f. c. 1838, er maaske død som ung. Th. S. har ikke kendt ham eller hørt ham omtale.

Ovenstaaende er kun Oplysninger om en lille Del af Gertrud-Slægten fra Neder Uhre, som er kommet mig i Hænde. Slægten har boet paa den fædrene Jord i langt over Hundrede Aar, men Gaardene er nu som saa mange andre Slægtsgaarde i vor Tid gaaet over paa andre Hænder. Jeg modtager gerne yderligere Meddelelser om Familien.

P. S. Omtalte *Jens Andersen, Kølvråa* har mange nulevende Efterkommere, som Thomas Sørensen, Agerskov har sendt mig en lang Redegørelse over, deraf flere med Interesser udover det sædvanlige. Af Børnene kan yderligere nævnes: *Jens Christian Jensen*, »æ Sællænder«, som overtog Faderens Gaard i Kølvråa. Han havde c. 10 Børn.

Johan Peter Jensen, Grd. i Hesselund. En af hans Sønner var Sogneraadformand i Grove i mange Aar.

Anders Jensen, maaske den ældste, da han nok er opkaldt efter Bedstefaderen. Hans Son var *Frederik Jensen*, som i sine unge Dage var Biskolelærer i Kølvråa og siden i Christianshede, hvor han blev gift og havde en Gaard. Han havde ingen Uddannelse som Lærer, men var vaagen og godt begavet. En Kæmpeskikkelse, som havde været Garder. Han var en klog og besindig Mand og havde mange Tillidshverv, sad i Sogneraadet, Formand for Sygekassen i Bording m. v.

CHRISTEN NIELSEN OG HOLDGAARD- SLÆGTEN I KRAGELUND

I Munklinde var der i 1767 ifølge Skiftet en Dreng paa 7 Aar, CHRISTEN og en Pige paa 9 Aar, GERTRUD.

Om Gertrud er allerede fortalt, her skal nu fortælles lidt om Christen.

Slaar vi op i de gamle Kirkebøger, læser vi, at ved en Barne-
daab i Neder-Uhr (Haderup S.) hos Gertrud 1787 bliver Barnet
baaret af CHRISTEN NIELSENS *Kone i Steenholt*. og i 1796,
da Maren Pedersdatter bliver døbt i Munklinde, er Christen
Nielsen og Hustru fra Steenholt igen med, og ved Marens Bryl-
lup med R. Overbye 1817 er Kresten Nielsen, Steenholt, Forlover.

Det ligger nu nær at antage, at det er CHRISTEN fra Munk-
linde, der har bosat sig i Steenholt i Kragelund Sogn. I den An-
ledning skrev jeg til Pastor *Kresten Lidegaard, Kragelund* des-
angaaende, og fik omgaaende en meget interessant Redegørelse
for den Slægt, som er udgaaet fra Steenholtgaard.

Stenholtgaard var en stor Hedegaard paa 478 Tdr. Land med
Hartkorn 3 Tdr., 7 Sk., 3¼ Alb., som ligger paa det store Højde-
drag i den nordlige Del af Kragelund Sogn skraanende nedad
mod Klode Mølle med vid Udsigt over Karupdalen indad mod
Munklinde. —

Efternavnet *Holdgaard*, som er Slægtens Kaldenavn, maa an-
tages at være en Forkortelse af Steinholtgaard: »*Holt/O)gaard*«
(Jyderne er som bekendt sparsommelige, og kan de slippe for
en Stavelse, lader de den falde!).

Jeg skal nu fortælle, hvorledes vi fandt frem til Beviserne for,
at denne Slægt, som i vore Dage var gaaet i Glemmebogen,
stammer fra Munklinde. Jeg følger nogle Dagbogsoptegnelser fra
en Cykletur i Midtjylland i Sommeren 1944.

— — Onsdag den 2. August ankom jeg til Kragelund Præste-
gaard og fik et hjerteligt »Walkommen« af Pastor Lidegaard.

Vi tilbragte et Par fornøjelige Timer, hvor Pastor L. berettede om, hvad de gamle i Kragelund, Søren Wollesen og Jens Lemminger kunde huske om Holdgaardslægten og om Fundet af Jesper Brøchmands Huspostil med de gamles Haandskrifter fra Munklinde. Stemningen forhøjedes, da vi til »Unnen« (Mid-

Veien fra Engesvang til Stenholt. (Skovlovringer S. 38).

dag) hver fik en halv Skovdue, som en af Sønerne lige havde skuddt. Efter Middag fik jeg opgivet en længere Rute, som tog mig Resten af Dagen at komme igennem.

Forst gik Turen nordpaa til Frederiksdal, hvor jeg vilde tale med en ældre Mand, *Jørgen Märcher*, som i sine unge Dage havde været »Musikanter« og spillet til Bryllupper og Dans sammen med *Søren Holdgaard*; sidstnævnte stammede fra Stenholtgaard. Jørgen M. er 75 Aar og kunde fortælle interessant om Søren H., der spillede meget dygtigt paa Klarinet og i det hele taget havde haft ualmindelige Evner.

I Samtalens Løb fortalte Jørgen M.: Jeg har som Dreng været i Munklinde. Det var en dejlig Tur. Rasmus (Sørensen) Skrædder, Klode Mølle kørte, og den gamle *Birgitte* fra *Stenholtgaard*, »Gammel Gitte« var med.

Ja, naturligvis, sagde jeg, hun skulde over at besøge sin Familie, hvad skulde hun ellers i Munklinde. (Altsaa Munklinde huskes endnu i Stenholt).

Fra Frederiksdal gik Turen over Klosterlund til *Grøndalshus*, hvor *Søren' Holdgaard* i sin Tid boede sammen med sin Søster *Inger Marie*. Grøndalshus ligger smukt paa en Bakkeskræning

Museet i Stenholt Krat.

(Skovlovringer S. 34).

med Udsigt over Moserne ved den torlagte Bolling Sø og med Stenholt Skov og Krat som Baggrund. Lige ved Siden af ligger et Museum, som er skænket af *Martin Anchersen*, Klosterlund, og hvor Hovedparten af Oldsagerne er samlet af *Søren Holdgaard* og *Søren (Jensen) Wollesen*.

Fra Grøndalshus fulgte jeg en lille Sti gennem den gamle purlede Egeskov til det lille smukke Museum, som forøvrigt er den eneste Filial af Nationalmuseet udenfor København. Her findes et nydeligt Maleri af *Søren Holdgaard* og hans Søster *Inger Marie* i deres Hjem. — Ved at betragte Genstandene i Museet faar man et levende Indtryk af *Søren Holdgaards* ualmindelige Exner. Foruden Oldsagerne findes en Mængde Træs-kulpturer, udført af *Søren H., Buster* skaarne i Eg fra Skoven

Jens Anker Andersen og Else Maries Sølvbryllupsfest i Stenholtgaard 16. Maj 1892. (Fot. C. Jørgensen, Herning).
 Midt i Billedet ses Sølvbrudgommen (hvidt Halsbind) og Sølvbruden. I Baggrunden ved Hushjørnet ses Hovedet af Anders Anker Andersen, f. 1815, hans Kone, „Gammel Gitte“, maa være inde i Huset. — Af andre kan nævnes: staaende Nr. 2 fra venstre Niels P. Anker Andersen. — I Forgrunden ses knælende Nr. 1 fra højre Chr. Andersen Holdgaard og lidt længere henne ogsaa knælende i hvid Kjole Datteren Inger Marie. — Bagved Chr. Holdgaard staar Lærer Petersen, Bierhyw, Bedehøj Skole, og i Baggrunden midt i Billedet Pastor L. Chr. Sørensen (sort Fuldkæg).

og Eventyr dyr, dannet af mærkelige, krogede Grene og Rodder. Søren H. var tillige en dygtig Tegner.

Fra Museet kørte jeg langs de skønne lynggroede Bakker til Klode Mølle og opad Bakkerne for at se *Stenholtgaard*, hvor CHRISTEN NIELSEN Holdgaard fra Munklinde stiftede sit Hjem 1782. — Den nuværende Ejer er landskendt som »Bilslagter« (Opkøber og Ophugger af gamle Biler), og de omkringliggende Marker bærer sørgeligt Præg deraf. Man føler ikke Trang til at bruge Fotografiapparatet! Men gaar man op paa de beplantede Marker paa Jyllands Højderyg, har man en herlig Udsigt til alle Sider. Herfra har CHRISTEN kunnet se til sit Barndomshjem i Munklinde og til den anden Side haft Udsigt til Vinderslev og Pederstrup, hvor hans Moder *Else Pedersdatter* var født, og *Mausing Mølle*, hvor hans Svoger, Herredsskriver *Jens Lundum* boede.

De fordums Slægter er ikke mere, men de jyske Bakker med det vide Udsyn og Duften af Lyng og Pors og Rug er den samme.

Fra Stenholt kører vi til Engesvang for at besøge en Sønnesøn af *gammel' Gitte*, Gaardejer *Anders Peter Ancher Andersen*, Valbækgaard; han er Ejer af den eftersøgte, nedarvede *Huspostil* fra Munklinde. Hermed staar vi overfor det sidste Bevis paa Afstamningen.

HVAD DEN GAMLE HUSPOSTILLE FORTÆLLER.

Postillen er den kendte *Jesper Brochmands Huus-Postil*, trykt 1760, indbundet i et defekt Træbind, beklædt med mørkebrunt Læder. (Den svarer til et Eksempplar, som er i mit Eje, og et lignende, som findes i Gertrudlinien hos *Th. Sørensen*, Agerskov.)

Paa bageste Side paa selve Bindet er skrevet med store næsten udslettede Bogstaver:

„Anno 1... den 3. September blev denne Bog købt for 11 Mark nu følger flere ulæselige Linier (en gudelig Betragtning) Kristi Skyld, Ammen 19. Marts 1763.
... Anno 1759, 10. December er jeg født ... Christen Nielsen.
Anno 1804 den 24. Marsi blev vor Søn Anders Nielsen født til Verden.

Paa første Side i Postillen har nogle af Familien fra Munklinde skrevet:

Niels Andersen (Gertruds Søn) født udi Neder Uhr
den 21. Januvari 1816, Niels Andersen, Munklinde.
Peder Pedersen (Gammel' Pæjrs Søn) Munklinde 1818 d. 21. ..
1787 den 4. April? Jens Christensen født i Stenholt.
.....

nu følger en Række Navne af Holdgaardslægten, som omtales senere, lige til 1880.

Postillen har altsaa opbevaret CHRISTEN NIELSENS Navn med egen skreven Haand og tillige et Navn fra de to Slægtsgrene i Munklinde og Neder-Uhr.

Postillen har kostet 11 Mark, en anselig Sum. Efter Skiftet i 1767 er en Dagløn 1 Mark, og et gammelt Faar kostede 4 Mark, d. v. s. Bogen har kostet over 100 Kr.

Man kan vist godt sige, at Børnene, som udgik fra Munklinde, har været præget af gammeldags Gudsfrygt, siden de fik en Postille med ud i Livet, hvoraf de tre er gaaet i Arv indtil i Dag.

STENHOLTGAARD.

Stenholtgaard var en gammel, sagnomspunden Slægtsgaard, som ligger ved den jyske Hærvej Nord for Klode Mølle.

Jens Jensen, Refshalegaard, fortæller, at Slægt efter Slægt havde Familien beboet Gaarden, som omtales allerede i Middelalderen, da en Stormand overdrager den til Aarhus Domkirke. Fra gammel Tid har der været Spøgeri paa Gaardens Marker, hvor der gaar en Præst og spøger. I det gamle Havedige findes en Sten med en latinsk Indskrift, og der fortælles, at der har ligget en Kirke og en Kirkegaard.

Stenholt er den eneste Landsby paa Grathe Hede, derfor maa Slaget 1157 antages at have staaet paa Bymarken; de gamle Slægter kan berette om Fund af hundredvis af Menneskeskeletter i dybe Huler som Vidnesbyrd om de faldnes Grave.

Siden Anders Andersen solgte Gaarden, har den ført en omskiftelig Tilværelse og været hærgnet af Brand og Tvangsauktioner.

(Dansk Folkemindesamling.)

CHRISTEN NIELSENS BØRN.

Efter Folketællingslisten 1801 havde Christen Nielsen og Birthe Jensdatter i Stenholt følgende Børn *Niels* 16 Aar, *Jens* 14 Aar, *Peder* 5 Aar, *Else Kjerstine* 1 Aar, hertil kommer i hvert Fald endnu en Søn, *Anders* f. 24. Marts 1804.

Jeg skal nu i det følgende give en Oversigt over *tre* af CHRISTEN NIELSENS Børn, *Jens* (C¹), *Else Kirstine* (C²) og *Anders* (C³) og de Anekdoter, der er bevaret i Folkemunde fra gammel Tid.

For en Ordens Skyld betegnes Slægtleddene med Bogstaver paa Linje med Munklindestamtavlen.

- A. NIELS PEDERSEN, Munklinde 1723—1791.
 B. CHRISTEN NIELSEN, Stenholt 1759 — d. 30. Aug. 1827.
- C¹. JENS CHRISTENSEN HOLGAARD 1787 — d. 12. Nov. 1854.
 Børn: D¹—D⁴
 D¹: Birgitte, f. 15. Aug. 1820.
 D²: Anders, f. 12. Januar 1823.
 D³: Anne Marie, f. 21. April 1825.
 D⁴: Martine Kirstine Amalie Jensdatter, f. 17. Novbr. 1829.

GAMMEL GITTE

- D¹: BIRGITTE JENSDATTER
 f. 15. Aug. 1820 paa Steenholtgaard, død sst. 8. Sept. 1907.
 Gift 29. Dec. 1840 med Anders Anchersen, f. 8. Febr. 1815,
 død 6. Januar 1901,
 de havde bl. a. 2 Sønner:
 E¹: Niels og E²: Jens Anker Andersen.
- E¹: Niels P. Ancher Andersen, gift m. Elsemarie, 8 Børn, F¹—F⁸.
 F¹: Birgitte A. Andersen, f. 22. Jan. 1880, d. 1881.
 F²: Anders P. Anker Andersen, f. 15. Nov. 1884, Grdj. i Valbæk-
 gaard. 5 Børn:
 Øjvind, f. 27. Maj 1911, Landmand, Kompedal. Gift.
 Niels, f. 8. Juni 1912, Stutterimester, Hørsholm.
 Ella, f. 14. Decbr. 1918, Husassistent, Hellerup.
 Olga, f. 4. April 1921, Husassistent, Brønshøj.
 Tage, f. 21. Marts 1927. Hjemmeværende.
- F³: Niels Anker Andersen, f. 25. Juni 1886, Grdj. i Hesselskov.
 5 Børn:
 Marie, f. 14. Febr. 1911, gift m. Anker Holm, Frederiksdal.
 Else, f. 21. Decbr. 1913. Hjemmeværende.
 Edvard, f. 28. Decbr. 1912, gift, Frederiksdal.
 Niels P., f. 14. Januar 1918, Tjenestekarl.
 Børge, f. 15. April 1922, Handelskærling.
- F⁴: Birgitte A. A., f. 9. Maj 1888, død 1902.
 F⁵: Kristian A. A., f. 23. Decbr. 1889, Husmand, Stenholt.
 4 Børn:
 Egon, f. 26. April 1924.

Johannes, f. 9. Juni 1929.

Emanuel, f. 16. Maj 1930.

Martha, f. 17. Decbr. 1931.

F6: *Kristine A. A.*, f. 6. Novbr. 1891, gift m. Kristian Villumsen, Arbejdsmand, f. 16. Maj 1894. Bopæl: Ikast. 4 Børn:
Else Anker Villumsen, f. 12. Marts 1915.

Astrid, f. 4. Novbr. 1917.

Niels P., f. 20. Oktbr. 1925.

Erling, f. 17. Februar 1933.

F7: *Trier A. A.*, f. 10. Aug. 1893. Siden 1924 Farmer i Kanada.
3 Børn:

Rigmor, f. 23. Septbr. 1918.

Sigrid, f. 20. Decbr. 1920.

Otto, f. 9. Juni 1929.

F8: *Otto A. A.*, f. 20. Novbr. 1895, ugift. Har i mange Aar sejlet som første Maskinmester i de forenede Stater; har ikke hørt fra ham i over 10 Aar.

Birgittes 2den Søn var:

E2: *Jens Ancher Andersen*, gift med Else Marie.

F1: Datteren, *Birgitte*, gift m. *Anders Andersen*, Grdj. og Handelsmand i Gl. Engesvang Grd. Deres Søn er

G1: *Rasmus Andersen*, Tørvfabrikant i Engesvang.

DE GAMLE FORTÆLLER.

Efter Jens Lemmingers og Søren Wollesens Beretning ved Kr. Lidegaard m. fl.:

Birgitte »Gammel Gille« og *Anders Anchersen* paa Stenholtgaard var særprægede Personligheder, der huskes paa Egnen endnu. De var meget dygtige og kunde faa Arbejdet fra Haanden. Ved Bryllupper, Begravelser og Barselgilder, naar mange Mennesker skulde bespises, sendte man Bud efter Birgitte, hun skulde nok sørge for, at det hele gik, som det skulde; saa var der Orden i Sagerne. Hendes store Hunde fulgte hende overalt; der vankede jo gerne et Kødben. Jeg kunde ogsaa tænke mig, at hun gerne vilde have Selskab, naar hun vandrede de lange Strækninger gennem Heden til Stenholtgaard. Birgitte var en rigtig Dannekvinde.

FREDERIK VI's BESØG I BIERHYW SKOLE.

Gammel Gitte fortalte fra sin Barndom, da hun gik i Skole i Bierhyw (Bedehøj) Skole om Kong Frederik VI's Besøg paa en Rejse i 1826. Flere Dage i Forvejen maatte Beboerne ud i Heden for at plukke Lyng til at lægge i Vejsporene og fylde de værste

Bedehøj Skole.

(Skovlovringer S. 102).

Huller. Da Frederik VI. traadte ind i Skolestuen, snublede han i et Hul, i en dyb »Gravaal«, der var slidt i Lergulvet indenfor Døren. Da Kongen faldt, grinede Bornene ad ham, og han sagde lidt studs: »Er det en Maade at modtage eders Konge paa?« (Se nærmere i »Skovlovringer« S. 97 flg.)

Anders Anchersen var en rask og munter Mand. Han kom fra Klosterlund, og der fortælles, at han i Arvepart kun fik en Specie, da han drog til Stenholtgaard og ægtede Birgitte. Da han paa Vejen gennem Stenholtkov skulde forrette et nødvendigt Ærinde, tabte han sin Arvepart, og fandt den aldrig siden!

Han var en Mand, som kunde faa Arbejdet til at skride. Under et Tækkearbejde var der en træg Karl, der ikke kunde arbejde uden Prygl. Anders A. var Mand for at ordne Sagen, og da man spurgte ham, hvorledes han kunde faa Staan' (Tid) til det, svarede han: »*Det gik rask fra w Haa'nd!*« Det blev siden et helt Mundheld.

PRØVEOVERSIGTSPLAN OVER 9 SLÆGTTLED.

Slægtled.

1. Peder Jensen Lundum, Pederstrup senere Julianehede.
c. 1700—
- |
2. Else Pedersdatter og Niels Pedersen, Munklinde.
1736—67.
- |
3. Christen Nielsen, Stenholt, Kragelund.
1759—1827.
- |
4. Jens Christensen Holdgaard, Stenholt.
1787—1854 (C¹).
- |
5. Birgitte Jensdatter og Anders Anchersen, Stenholt.
1820—1907 (D¹).
- |
6. Niels Peter Anker Andersen, Stenholt.
1855— (E¹).
- |
7. Anders Peter Anker Andersen, Stenholt, nu Engesvang.
1884— (F²).
- |
8. Øjvindt Anker Andersen, Kompedal.
1911— (G¹).
- |
9. ?
(H¹).

D²: ANDERS CHR. JENSEN, f. 1823 — d. 11. Decbr. 1865.

Birgittes Broder, Anders Chr. Jensens Livshistorie er en hel Tragedie. Han blev godt gift med en Datter fra Gammel Revl, en meget stor Hedegaard, kendt fra Blichers Digting (Præsten i Torning).

I Krigen 1848—50 var han Korporal. Under et Slag — vistnok under den frygtelige Kamp i Bøgemose under Slaget ved Isted — någde han at gaa frem med sit Mandskab, da det var den visse Død. Ved Hjemsendelsen fik han den sorte Kokarde — men senere fik han Æresoprejsning igen ved Hjælp af *Mor-*

ten Hulls Fader, Chresten Hull, der var Amdsraadsmedlem. En Dag, der var Valg i Vinderslev Kro, lod nogle Vælgere ham høre, at han ingen Stemmeret havde (hvad han dog havde). Dette gjorde ham saa ondt, at han derefter drak og turede og ødte sin store Formue og tilsidst døde ret ung. Hans unge Kone døde af Sorg og Græmmelse.

Anders Chr. Jensen var en dygtig, stout og ærekær Mand, som Livets Modgang bøjede. De fire Døtre blev nu sal i Pleje hos Slægt og Venner paa Omegnens store Gaarde:

E¹: *Birgitte* blev gift og rejste til Amerika.

E²: *Kirstine* kom i Pleje paa Bakkegaarden og Skræddergaarden og døde som ung.

E³: *Stine* kom i Pleje paa Stenholtgaard og blev gift med *Rasmus Rask*, de fik to Sønner, som er Handelsmænd, *Anders P. Rask*, Frederiksdal, Kragelund Sogn, og *Niels Rask*, Funder.

E⁴: *Jette* kom i Pleje paa Klosterlund. Gift 1. Gg. med *Niels Elkjær*. De havde tre Børn:

1. *Peter Elkjær*, Ejendomscommissionær, Silkeborg.

2. *Chr. Pedersen*, Grdj., Ø. Bording.

3. *Ane Elkjær*, gift med. Laurits Hansen, Amtsskolekonsulent i Sorø.

Jette blev gift 2. Gang med *Jens Lemminger*, Bestyrer af Fattiggaarden i Kragelund. Der var 4 Børn:

1. *Alfred L.*, Slagter og Købmand, Kragelund.

2. *Anker L.*, Grdj., Ø. Bording.

3. *Niels Elkjær L.*, Storfarmar i Amerika.

4. *Magnus L.*, Murer i København.

D³: ANNEMARIE JENSDATTER, f. 1825,

blev gift med *Lars Larsen* fra Ungstrup. De fik deres Hjem i Gl. Revl.(?) Vinderslev Sogn. (?) Ingen Børn.

FATTIGDOMMEN I GRAAMOSE.

D⁴: MARTINE K. A. JENSDATTER

blev gift med *Andreas Jensen* med Tilnavnet »*Tidamm*«, som boede ved Klode Mølle. Hans Navn huskes i Forbindelse med

nogle Anekdoter om Fattigdommen i Graamose; de er præget af det jyske Lune:

De havde kun een Avis i Graamose, og den laa over Andreas Tidamm's Flodepotte!

De havde kun een Skjorte i Graamose, og den hang over a

Bierhyw, Bedehøj.

(Skovlovringer S. 96).

Bykjeld' (de havde kun een fælles Brønd). Naar Skjorten var væk, vidste man, at en af Mændene var »af Bøj«. Forresten havde de ogsaa kun een Daler og den blev laant ud til ham, som skulde ud at rejse.

Kristen Mikkelsen (som stammede fra Skygge) var en lun Rad. Naar han hen paa Vinteren slap Kreaturerne ud paa de bare Marker, sagde han: »Ja, a kan ingen Græs se, men I har saa store Øjne, saa det kan I nok!« (Se Skovlovringer S. 135).

C^e. ELSE KIERSTINE, f. 1800.

Christen Nielsen, Stenholt havde en Datter, som blev født den 13. Juni 1800 og samme Dag døbt i Præstegaarden (?), hun blev fremstillet 4. S. c. Trin, og blev opkaldt efter sin Farmor *Else Pedersdatter*, Munklinde og efter *Christine*, gift med Gammel Pæjr i Munklinde, der begge var med i Kirken.³⁶⁾

1820 blev Else Kierstine gift med *Niels Christensen*, Guldforhoved, som havde en anselig Gaard paa 652 Tonder Land og over 5 Tdr. Hartkorn. -- 1834 fortæller Folketællingslisten, at de har 2 Karle og 2 Piger paa Gaarden og 5 ukon-

firmerede Børn: Ane, Kristen, Niels, Birte og Jens. — 1810 findes de ikke. De er vel fraflyttet Sognet? Det er ikke lykkedes mig at finde deres Spor. Men alt taler for, at der maa findes mange Efterkommere paa Egnen.

Tilslidst skal fortælles om en tredie af CHRISTEN Nielsens Børn:

C³: ANDERS CHRISTENSEN HOLDGAARD,
f. 24. Marts 1804 — død 7. Decbr. 1874.

Birgitte fik som fortalt Fødegaarden i Stenholt. Anders fik en Parcel mod Vest, som han kaldte *Grøndalsgaard* efter en Del af Skoven. Han er omtalt i »Skovlovringer« Side 55: »Det var en mager Ejendom, og det hvide Sand grinte frem overalt. Som de fleste andre Mænd drev Anders sin Gaard med Stude. Men en skønne Dag smilte Lykken til ham. Hyrdedrengen, der vogtede Faar paa Heden, sad paa en Stendysse, og da han lettede en Sten, fandt han en Halskæde af purt Guld. Anders fik 70 Rigsdaler for Kæden, og saa købte han sig et Par Heste. Martin Anchersen har dog fortalt, at det var A. Chr. Holdgaard, der i Stendyssen fandt ikke en Guldkæde, men en halv Snes Guldrak-teater (tynde Guldblader, prægede paa den ene Side), og som ved Hjælp af den udbetalte Findeløn fik sig et Par Heste.

En Dag var Anders Holdgaard kørt til Købstaden, Viborg eller Randers, en Tur, der tog baade Dag og Nat. Ud paa Af-tenen, efter at Konen var gaaet til Ro, kom der en Mand kørende ind i Gaarden ude fra Vesteregnet — han vilde gerne overnatte og købe Træ. Manden spændte sine Stude fra, og da han var tørstig, aabnede han Sovekammerdøren og spurgte, om Konen ikke kunde give ham noget at drikke. Jo, siger Konen, der staar en Skaal med Valle paa Bordet, det maa du drikke. Men Konen havde, inden hun gik i Seng, ogsaa sat en Skaal med Faaremælk, der var bestemt til hendes Mand, naar han kom hjem ud paa Natten, og denne Skaal fik den fremmede Mand fat paa. Da han havde drukket en god Slurk, raabte han ind til Konen: »*De w endda nowe gewaldig guwe Wold, I haar hæ — a trowr, a dreker dæm old saml!*« og saa tomte han Skaalen.«

Søren Wollesen har kendt Anders Holdgaard, da han var en gammel Mand. Han var sober og stabil. Han gik altid og snak-kede med sig selv — ogsaa naar han var i Selskab. Ofte gik han oppe i Stenholt Skov, hvor han huggede »Slagler« i Ege-

krattet, saa handlede han om Stude med Traverne, som snart var Køber snart Sælger, og under vide Fagter gav han Haandslag til Traverne (det er jo ikke ualmindeligt, naar man lever paa ode og ensomme Egne og ingen har at tale med, at man

Kragelund Kirke og Anlæg. (Skovlovringer S. 91).

saa gaar og taler med sig selv. Mon ikke de fleste kender til det samme paa ensomme Cykle- og Vandreture.).

Anders H. havde en Son *Christen Andersen Holdgaard*, som blev gift med en Datter af *Soren Isen* i Engesvang. Christen var saadan et hjerteligt og fornøjeligt Menneske, naar han kom sammen med andre og hilste paa gamle Venner.

Hans Son var den tidligere omtalte *Soren Holdgaard*, der solgte Grøndalsgaard og byggede Grøndalshus ved Museet til sig og sin Søster *Inger Marie*. Desværre blev han dræbt ved en Bilulykke ved Paarup 1932. Pastor Lidegaard skriver om disse to Mennesker: »Det var to noble og interesserede Mennesker, ædle Personligheder med virkelig Hjertedannelse.«

Chr. A. Holdgaard havde endnu en Datter *Mariane* (1868—1928), som blev gift med *Soren Peter Jørgensen* (1857—1942) Landsbymusiker, kaldet Soren Skomager. Disse havde igen en

Datter *Jørgine Holdgaard Jørgensen*, f. 1906; hun blev gift med *Niels Villumsen*, og de arvede Grøndalshus og beboede Huset nogle Aar, men flyttede til *Pederstrup*, hvor Niels Villumsen har Vognmandsforretning. Deres tre Børn hedder Gunnar, Inger og Gudrun Holdgaard Villumsen.

Ejendommeligt nok slutter Historien om dette sidste Slægtled i *Pederstrup*, hvor Fru Villumsens Tip-tip-tipoldemoder, *Else Pedersdatter* er født 1736, og hvor hendes Tip-tip-tip-tipoldeforældre, *Seigneur Peder Jensen Lundum* og *Gertrud Laurisdatter* boede.

P. S. A. Christensen Holdgaard havde foruden Sønnen Chr. A. Holdgaard en Datter *Birthemaria Andersdatter* f. 31/1 1832, hun blev 1863 gift med *Jens Ornhoved Nielsen*, Bodholt. — Folketællingslisten 1880 angiver, at de bor nord for Landevejen og har tre Børn: Else Marie, Niels Christian og Inger Marie. Deres Efterkommere lever stadig i Bodholt.

MOESLUNDSLÆGTEN I VINDERSLEV, KRAGELUND OG FUNDER

Peder Nielsen, Munklinde (1768—1848), Gammel Pæjr, hentede sin Kone *Christine* fra en lignende ensom, stor Hedegaard som Munklinde. Hun er født 1767 paa den gamle Slægtsgaard *Mooslundgaarden* i Kragelund-Funder Sogne. Hendes Fader hed *Peder Jørgensen Mooslund*, og han havde igen faaet Gaarden i Arv efter sin Fader *Jørgen Pedersen*.

Mooslundgaarden var en Hedegaard paa 800 Tønder Land, hvoraf kun en Sjettedel var opdyrket. Den laa i en Mosedal lidt nord for den nuværende Gaard, omtrent ved den nuværende Station af samme Navn. Den var omgivet af Mose, lyngklædte og beplantede Bakker. Vi er saa heldigt stillede, at vi ved god Besked om Livet netop paa denne Hedegaard i fordums Tid, idet Forfatteren *L. Mylius Eriksen* i sit store Værk »*Den jyske Hede*« (1903 — S. 174—182) har givet en meget udførlig Skildring af Hedeboliv før og nu, hentet fra *Mooslundgaarden*, *Christines* Barndomshjem.

Her faar vi en malende Skildring af hele Gaardens Indretning, og hvorledes det daglige Liv formede sig Sommer og Vinter for hundrede Aar siden. Denne autentiske Skildring kan ligesaa godt passe paa Munklinde som enhver anden Hedegaard paa den Tid.

Det anbefales meget Slægten at laane Værket paa Biblioteket.

DEN GAMLE MOESLUNDGAARD.

Den gamle Lærer *J. P. Aaboe*, Kragelund har fortalt følgende:³⁷⁾ Som en Type paa en rigtig gammeldags Gaard kan nævnes den ensomt beliggende Bøndergaard *Mooslundgaard*. Den bestod af fem smaa, lave Huse omkring en lav Moddingsplads. Ingen af dem stod solret eller parallelt med noget andet. Stuehuset, som stod lidt lavere end Udhusene, havde mod Nord en Korsbygning.

Igennem en lav Dør kom man ind i »Skorstensstuen«, hvor den ene Side optoges af det vide, aabne Arnested. Her var Beboernes sædvanlige Opholdssted, hvor de lavede og spiste deres Mad og forrettede deres Husgerning og om Vinteraftenerne fik Varme og Lys fra de paa Arnen blussende Klyne, »Lystorv«.

Paa den ene Side af Skorstensstuen var Sengestuen med Alkoverne og paa den anden Side Storstuen.

E. Tang Kristensen har optegnet følgende:³⁸⁾ Paa den gamle Mooslundgaard, som laa nede i Mosen, nordøst for den nuværende, fandtes to brede Egeborde, og Bordpladerne var af eet Træ. De var endda meget brede og af skjært Træ. Det ene af dem findes endnu hos *Jens Lavrsen*, *Abildskov*. Dette Træ skal være groet der i Sognet, hvor der nu kun findes Lyng og Sand. Oppe i *Elling*, *Tølund* og *Abildskov* Heder findes endnu Huller i Jorden, hvor man tydeligt kan se, at meget store Træer er blevet ryddede.

Det andet af disse anseelige Egetræsborde staar nu i den gamle Bondegaard i Herring Museum i Fredsstuen, Storstuen midt paa Gulvet.

Disse Smaatræk bidrager til at kaste Lys over Fædrenes Færden. Gammel Pæjr og Stine har til taget Turen til Moselundgaarden, og omvendt har de besøgt dem i Munklinde og været med til Barnedaab, og naar Familien samlede.

JØRGEN PEDERSEN MOESLUND I VINDERSLEV.

Paa Moeslundgaarden fødtes 1765 en Dreng, som i Daaben fik Navnet *Jørgen*. — Nu rykker vi frem til 1806, da optræder der ved en Barnedaab i Munkl. blandt Fadderne en *Jørgen Pedersen fra Vinderslev*, som viser sig at være identisk med *Jørgen Moeslund*.

Jeg skal nu nærmere fortælle, hvorledes det lykkedes at udrede følgende interessante Slægtstraade, som fører over i en ny, stor og meget bekendt Slægt. Jeg tror, det bliver mest levende ved at henvise til følgende Optegnelser fra en Rejse i Jylland.

— — — Søndag den 5. Marts 1944: Rejsen til Hinge var over Forventning. Jeg blev vel modtaget hos *Rasmus Overbys* og *Valdemar Petersens*, som bor i smukke, velholdte Gaarde. Den gamle Jens Peter Overbys Svigerdatter, *Petrine Bang Overby* lever endnu, en fin, ældre Dame, som kunde fortælle mangt og meget og havde god Rede paa Familieskabet med Munklinde. Hun fortalte, at den gamle Jens Peter Overby altid skulde tale med dem fra *Mausing Mølle*, naar han kom til Vinderslev, de havde Familie til fælles med Munklinde. — Det var en interessant Nyhed, som bestyrkede min Hypotese, at vi maa til Vinderslev for at finde de gamle Rødder. Der var *Else Pedersdatter* født, som senere blev gift til Munkl.

Det var med en egen Følelse, jeg prædikede i Vinderslev Kirke om Eftermiddagen og stod ved den Døbefont, hvor *Else Peders* »Inddaab« blev bekræftet 1736. — Efter Tjenesten opsøgte Sognepræsten, Pastor *Jeppens* og jeg et gammelt Ægtepar, ihv. Mejeribestyrer Rasmussen, hvis Kone stammede fra *Mausing Mølle*. — Inden jeg endnu havde fremført mit Ærinde, begyndte hun at tale om »Jens fra Munklinde«, som hun kunde huske af Omtale fra sine unge Dage. — Jeg spidsede jo Øre, altsaa Munklinde huskes endnu af gamle Folk i Vinderslev.

Ovennævnte Fru Rasmussen var af *Jørgen Pedersen Moeslunds* Slægt.

Om Aftenen fandt vi ved Granskninger i en gammel Vinderslev Kirkebog en Fadder, 1815 kaldet »*Jens Munklinde*«, Sporet er altsaa stadig bevidnet.

Paa Viborg Landsarkiv fortsatte jeg »Jagten« og fandt Beviset for Forbindelsen mellem Munklinde og Vinderslev, som eksisterede i Gammel Pæjrs Tid. — Det viste sig hurtigt, at ovennævnte *Jørgen Pedersen* i Vinderslev f. 1765 netop var Broderen til Gammel Pæjrs Kone *Christine* i Munkl. f. 1767 i Moeslund. Sløret løfter sig nu over en hel ny interessant Familiegren!

Jørgen Pedersen Moeslund i Vinderslev og gammel Pæjr i Munkl. er Svogere og har tillige i deres jordiske Stræben i mangt og meget lignet hinanden. — Der er i 1910 udarbejdet en Stamtavle over *Jørgen Pedersen Moeslunds* Efterkommere af Typograf *Chr. Rostgaard*, Aarhus (Slægten talte i 1910: 451 Efterkommere).

Jørgen Moeslunds ældste Datter, *Maren* (en Kusine til *Maren Overby* i Hinge) blev gift med Ejeren af *Mausing Mølle*, *Christen Pedersen Hojris*, som var Bedstefader til Fru Rasmussen, som jeg talte med efter nævnte Gudstjeneste i Vinderslev. Hun huskede tydeligt Munklinde af Omtale fra sin Ungdom, det er ganske morsomt, vi ved nu hvorfor. Vi forstaar ogsaa nu, at naar den gamle Jens Peter Overby kom til Vinderslev, skulde han altid hilse paa dem fra *Mausing Mølle*, fordi de havde fælles Familie i Munklinde. — (*Jørgen P. Moeslund*, Vinderslev var *Maren Overbys* Morbroder!)

Mausing Mølle

NBI De 3 Ejere:

- 1) c. 1770—90, Herredsskriver Jens Lundum (S. 48).
- 2) 1829—39, Chr. Pedersen Hofris og Efterkommere (S. 188).
- 3) 1917—20, Søren Bang Overby (S. 229).

Om *Jørgen P. Moeslund* fortælles mangt og meget: Han var i sin Ungdom Ladefoged paa Tvilum Gaard; senere købte han en Gaard i Vinderslev, som, da han overtog den, var i daarlig Stand, men han drev den op og ombyggede den, saa den blev en større Bondegaard. — Han havde *Kro og Kobmandshandel og Handel med Uldvarer* og blev efter de Tider en rig Mand. Det var ikke alene Penge, han samlede paa, men han havde ogsaa et velstaaende Hjem: der var baade Solvtøj af alle Slags, Dækketøj, Linned, Lagner, Sengeklæder, gammeldags Møbler, Chatoller, Dragkister, store Spejle, Sofaer, Borde, hvoraf nogle med svejfede Ben og indlagte Plader, hvilket var meget moderne paa den Tid.

Han regerede Vinderslev som en Sognekonge: Ingen begyndte at saa eller høste før Jørgen M.; og naar han var færdig med sit Markarbejde, var ogsaa alle de øvrige af Sognets Beboere færdige med deres. Han havde i det hele en stor Indflydelse paa Egnen.

Jørgen M. havde 10 Børn, 6 Sønner og 4 Døtre, hvoraf de tre døde som smaa. De øvrige 7 blev gift og blev ansete Folk som deres Forældre. (Den ældste Datter *Maren* kom til Mausing Mølle, hun var ligesom sin Kusine, *Maren* fra Munkl., som blev gift med Overbye, opkaldt efter den fælles Bedstemor *Maren* Jensd. af Moeslund).

Som det vil ses, havde Jørgen M. sine Børn vel anbragt, da han 1817, 82 Aar gammel, lukkede sine Øjne. Hans Sønner og Svingersønner lignede ham i Dygtighed, idet flere af dem har haft Sæde i Sogneraad, Sparekasser og a. Foretagender.²⁹⁾

1818 døde gammel Pæjr i Munkl., 79 Aar gammel. De har mange Træk til fælles de to Svogre. Det er nu ganske morsomt Hundrede Aar efter at »opdage« glemte Træk fra Fædrenes Liv. Der skal ikke megen Fantasi til for at forestille sig Jørgen M. og Pæjr fra Munkl., naar de gensidig besøgte hinanden, der har nok vanket en god Dram i Vinderslev Kro! der er blevet drøftet Priser paa Stude og Uldvarer o. m. m., de har nok kappedes om at udvide Bedriften og drøftet Pæjrs store Vandingskanal! o. lign.

P. S. Fødegården i Moeslund blev overtaget af Broderen *Jens Pedersen Moeslund*, som sammen med Jørgen i Vinderslev var med ved en Børnedaab i Munkl. 1806. Jens P. M. døde 1850.

Alle de tre Søsken, vi kender fra Moeslundgården i det Slægtled, omtaende en høj Alder. Jørgen blev 82 Aar, Christine 88 Aar og Jens 80 Aar.

Jens Pedersen Moeslund havde 9 Børn, 6 Sønner og 3 Døtre, deres Navne er Peter, Henrik, Niels, Jakob, Jørgen, Jens, Stine, Margrethe og Marie Katrine. Deres Efterkommere lever antagelig paa Egnen endnu.

FRA BORDING KIRKEBOG

1764

Sognepræsten i Bording, Pastor *Ryberg*, ogsaa skrevet *Ruberg* (1735—66) har haft en poetisk Aare og forsynet sin Kirkebog, den ældste, som findes, med nogle læseværdige Vers.^{*)} Hvert Afsnit af Kirkebogen har sin særlige Overskrift.

Døbtte.

Her tegnes hver en Daabens Lem
 paa denne Vingaaards Grunde,
 som føres hid til Jesum frem
 af Adal og af Vonde,
 her tegnes Frugt af Ægteseng
 ja, og hver Horengel,
 her tegnes dndig Pig' og Dreng
 ja, og ulddig Stlyngel,
 om her end tegnes Absalon,
 som Gud og Fader stjæmmer,
 her tegnes og en Salomon,
 som Herrens Zion fremmer;
 saa derfor Pen ej kastes bort,
 lad Herren selv afbugge
 ved Alder langsom eller kort,
 ved Krøtfer eller Bugge.
 Dog, tænker dog, I døbte Folk,
 paa eders svare Løfter,
 I her ved denne Funt og Blot
 med Herren saa indstifter,

Gud Fader med sin Hellig Aand
 han eders Sind reggere,
 han styre, stille Fod og Haand
 til Daabens Frugt at bære.
 Saa ønskes hver en podet Kvist
 i Kristo saa maa bramme,
 at Synd og Satan med sin List
 i Helved staa til Skamme.
 Gid Mand og Kvinde give Frugt
 i mange Led og Linie,
 i Ægteseng i Dyd og Tugt,
 alt efter Herrens Willie.
 Gid itziq*) Præst i mange Aar
 saa Herrens Planter pøde,
 at Herren flere Sjæle faar,
 end Satan tænkte, troede.
 Med denne Dnske, Dog gat hen,
 lad Degnen fuld dig tegne,
 post multos annos**) kom igen,
 vor Gjærning Gud velsigne.

*) nuværende.

**) efter mange Aars Forløb.

Ægteviiede.

Versene former sig som en morsom Samtale med Venus (Kyskhedens Gudinde), ogsaa kaldet Fru *Castitas*.

Venus vil ikke give fuld Tilladelse til Dimission (Afgang) fra hendes Rækker, men foreslaar, at det kan være passende, at man saftjener sin Værnepligt i Ægteskabet til det fyrretyvende Aar! Det kan Sognepræsten selvfølgelig ikke gaa med til, men beder Fru *Castitas* give fuld Permission til Skam for den Lede og til Velsignelse for Slægten!

Hør, Fru Venus, du maa vide,
disse, som jeg her vil skrive,
regnes af din Nulle ud;
ingen udrullered Pige,
som vil følge dine Krige
vi her have vil til Brud.

Venus:

Dimission jeg ej kan give
alt saa nem, som du paaistaar,
i Reserverullen blive
disse, som til Brud-Seng gaar;
tænk, min' Tropper maa suppleres,
Alder, Sygdom gjør mig Staar,
Dimission maa modereres
under forrettede Aar.

Nej, ikke saa Fru Venus,
sandelig vi ej vil tage

til vor Ægtebrud og Mage
en af din Reserves Flot,
at du dem skuld' hver Dag hente,
(*Castitas**) skuld' staa paa Rente,
som for os skuld' være nok.
Nej, vi sligt ej understrive,
dine Nymfer hos dig blive,
om du saadant vil paaistaar.

Men Fru *Castitas*, vi bede,
Passen vel paa dem udstede,
som skal til vor Brud-Seng gaa.
Saa maa Herren os velsigne,
saa kan alting godt sig tegne,
Skam og Skjendsel Satan faa,
saa kan Manden med sin Kvinde
Brod og Næring for sig vinde
udi mange Leveaar.

De jordede.

Døde Kroppe, Jorden gjemmer,
Sjælen i Guds Sol opstemmer
med sin Engle-Maal og Klang,
her vi eders Navne skrive,
hvo og hvor I var i Live,
naar I gik al Verdens Gang.
O, vi levende maa tænke,
hæslig Døden os kan sænke
ned i Jordens mørke Grav.
O, Hoffærdighed maa standse,
strækket staa i Sind og Sandse,
naar I tænke paa den Lov,

som I her blandt Orme haver,
skjendt i pyntet kalket Graver
ædes skal dog Hud og Skind.
Skjøgen med sin glatte Pande,
(*Bacchus**) med sin fulde Kande,
lægger dette dog paa Sind!
Og hver Synderer i Live,
tænk, som disse I skal blive,
derfor gjører Bedring, Bod!
tænk paa Dommen, som maa ventes,
naar I skal af Graven hentes,
at Gud blive maa jer god.

*) *Castitas* = Renhed, Afholdenhed. Fru C. = Kyskhedsgudinden.

***) Vinguden.

Skæbnehjul.

I flere danske Kirker findes aftegnet Skæbnehjul som Billede paa Livets Gang. — Indskriftene under de enkelte Figurer er, begyndende med den unge Mand til venstre: 1) *regnabo*: „jeg vil komme til at regere“, 2) *regno*: „jeg regerer“, 3) *regnavi*: „jeg har regeret“, 4) under Hjulet) *sum sine regno, sic tra(n)sit gl(ori)a mu(n)di*: „jeg er uden Magt, saaledes forgaar Alverdens Herlighed“. — Tingsted Kirke (H. R. Fabricius: Dansk Kirkekunst, O. Lohse).

PRÆSTERÆKKEN I BORDING 1845—1945.

I. Bentsen	1838—47
J. H. Henriksen	1847—59
F. A. H. Bülow	1859—68
P. E. Bluhme	1868—76
H. C. Møller	1876—80
H. Brøndsted	1880—84
A. Jørgensen	1884—86
N. B. Godtfredsen	1889—91
N. B. Hindhede	1892—97
J. N. Overgaard	1898—06
L. A. P. Skjørringe	1906—12
N. J. Nielsen	1912—21
K. A. Brossmann	1921—41
E. J. Hunnerup	1941—

STAMTAVLE

OVER

MUNKLINDESLÆGTEN NIELS PEDERSEN OG PEDER NIELSEN, BORDING SOGN

(Hver Generation betegnes ved Bogstav: A, B, C o. s. v. Ved de to første Slægtled, A, B, gives en Oversigt for alle Bornene for hvert Slægtled under det. Derefter føres Efterkommerne efter Niels Pedersen, Munklinde, op til Nutiden. Se Oversigtsplanen Side 12).

P. N. S. — 1697 malet paa et Egeskab i Munklinde antages at være PEDER NIELS SØN, Fader til

A

A¹. NIELS PEDERSEN ogsaa kaldet »MØLLER« f. omkring 1723, d. i Munkl. 19. Okt. 1791 (68 Aar). Selvejergaardmand.

G. 1. Gg. 1753? m. Else Pedersdaatter (D. af velagtede Seigneur Peder Jensen Lundum og Gjertrud Lauritsdatter, Neder Julianchede) f. 1736 i Pederstrup, Vinderslev, d. i Munkl. Juni 1767 (i Barnsnød, 31 Aar).

G. 2. Gg. i Karup K. 3. Nov. 1767 m. Ingeborg Christensdatter (D. af Christen Jensen, Bogelund) f. i Bogelund, Nov. 1738, d. i Munkl. 4. April 1828 (89 Aar).

Børn: I. Ægtesk. B¹—B⁶.

II. — B⁷—B⁸.

B¹. GJERTRUD NIELSDAATTER, f. i Munkl. 1758, G. i Bording K. 31. Okt. 1779 m. Anders Jensen, Uhre af Haderup S.

Børn: C¹—C⁷.

(Se Gjertrudlinien og Agerskovslægten Side 164).

B². CHRISTEN NIELSEN f. i Munkl. 10. Dec. 1759, kaldet »HOLDGAARD«. G. i Kragelund K. 16. Aug. 1782 med Birthe Jensdatter af Steenholt.

Børn: C¹—C⁵.

(Se Kragelundslægten: Holdgaard m. v. Side 172).

- B³. Et Barn f. i M. 1762, d. i M. 1766 (4 Aar).
 B⁴. Et Barn f. i M. 1763, d. i M. 1766 (3 Aar).
 B⁵. Inger Nielsdaatter f. i M. 1766, d. i M. 1767 (1 Aar).
 B⁶. Et Barn d. ved Fødslen Juni 1767.
- B⁷. PEDER NIELSEN f. i M. 6. Sept. 1768 (Se nedenfor).
- B⁸. ELSE NIELSDAATTER f. i M. Nov. 1782, d. i Bøgelund 13. Aug. 1830 (47 Aar). G. i Bording 16. Maj 1807 m. Jens Andersen »Vores«, Bøgelund. Voer = »Ou'er«.
 (Se »Else og Bøgelundslægten« Side 74).

B

- B⁷. PEDER NIELSEN (»Gammel Pæjr«) f. i M. 6. Sept. 1768, d. i M. 27. Jan. 1848 (79 Aar), Selvejergaardmand og Hosekræmmer i M. — G. i Funder 26. Sept. 1794 m. Kirstine Pedersdatter (D. af Peder Jørgensen og Maren Jensdatter) f. i Øster Moeslund, Funder 24. Juni 1767, d. i M. 24. April 1856 (88 Aar).
 Børn: C¹—C³.
- C¹. MAREN PEDERSDATTER f. i M. Marts 1796, d. i Hinge 14. April 1841 (45 Aar). G. i Bording K. 28. Juni 1817 m. Rasmus Jacobsen Overbye (S. af Jacob Rasmussen, Overbye, Hinge) f. 1776, d. i Hinge 18. Sept. 1833 (57 Aar), Gaardmand i Hinge.
 Børn: D¹—D⁶.
 (Se Overbyeslægten, Hinge Side 75).
- C². NIELS PEDERSEN f. i M. 23. Maj 1798. (Se nedenfor).
 C³. Peder Pedersen f. i M. 4. Okt. 1806, d. i M. 15. Marts 1822 (16 Aar).

C

- C². NIELS PEDERSEN f. i M. 23. Maj 1798, d. i M. 11. Jan. 1851 (52 Aar) Gaardejer i M. og Sogneforstander. G. i Them K. 2. Okt. 1830 m. Karen Larsdatter (Laursd.) (D. af Laus Jensen og Ane Catrine Jensd.) f. 4. Juli 1812 i Fogstrup, Them, d. i Rønkilde 8. Maj 1902 (89 Aar — Enke i 51 Aar, hendes Mor døde 1815, 26 Aar gl.).
 Børn: D¹—D⁶.

RØNKILDE-SLÆGTEN

Kresten Jepsen, Guldforhoved (1752--1824).

|

Jeppe Christensen, Rønkilde (1779--1864).

|

Peder Jepsen, Rønkilde (1826--1880).

ANM. En Broder til Peder Jepsen (1826--80) hed *Mads Chr. Jepsen* og var Gaardejer i Nørlund. — En Datter herfra hed Olivia og blev gift med Niels Hagelskjær, Bording.

D¹. ANE CATHRINE NIELSEN f. i M(unklinde) 8. Nov. 1833, d. i Rønkilde 10. Febr. 1904 (70 Aar). G. i Bording K. 14. Dec. 1860 m. PEDER JEPSEN (S. af Grd. Jeppe Christensen og Olivia Madsdatter) f. i Rønkilde 30. Maj 1826, d. sst. 13. Juni 1880 (54 Aar). Gaardj. i Rønkilde.

Børn: E¹—E⁹.

E¹. NIELS JEPPESEN f. i Rønkilde 6. Jan. 1862, d. i Bodholt 5. Jan. 1923 (61 Aar). Ugift, fik Fødegården, som solgtes i 1905, blev derefter Træhandler i Bording, senere i Vejen 1916 og flyttede 1922 atter til Bording (Bodholt), hvor han døde. (Søsteren Christine Jeppesen var Husbestyrerinde).

E². OLIVIA JEPSEN f. i R. 17. Maj 1863, d. i Guldforhoved 5. Nov. 1927 (64 Aar). G. i Bording K. 18. Okt. 1889 m. Peder Christian Pedersen, kaldet »Mortensen« (S. af Peder Nielsen, Guldforhoved og Amalie Pedersen, Ulbøl, Fyn) f. i Guldforh. 2. Dec. 1863, d. i Isenvad 5. Aug. 1934 (70 Aar). Gaardj. i Guldfh. — Sogneraadsm. 1909—13.

Børn: F¹—F⁸.

F¹. Peder Jepsen Rønkilde f. i R. 19. Okt. 1890, d. i Hurup, Østjylland 21. Juni 1927 (36 Aar). Lærereks. Silkeborg Sem. 1912. Andenlærer Jan. 1914, i Ordrup (Kyndby) Sikringsstyrken 1915—17. Lærer i Hurup fra 1. Okt. 1915 til sin Død. G. i Hurup 5. Nov. 1918 m. *Clara Rasmine Sørensen* (D. af Skråderm. Søren P. og Ane Sørensen, Hurup) f. i H. 14. Dec. 1898. Økonoma. Adr. Holger Danskesvej 51⁵, Kbhvn. F.

Børn: G¹.

- G¹. *Tove Rønkilde*, f. i Hurup 23. Nov. 1919. Realeksamen. Ansat ved Postgirokontoret i 5 Aar og 1 Aar i Huset. G. i Kbhvn. 2. Dec. 1943 m. Poul *Rosvall* (S. af Forvalter Axel og Margarita Rosvall, Kbh.) f. i Kbh. 30. Juni 1920. Uddannelse, Teknikum 1943. — Ingeniør. Amalie Skrams Allé 7, Valby.
- F². Magnus Claudi Pedersen f. i G. 7. April 1892. Grdj. Grønsøgaard, Christianshede St. (Uddannet som Karl 2 Aar paa Fyn, et Aar ved St. Hedinge). G. i Christianshede K. 3. April 1917 m. *Inger Marie Jensen* (D. af Andreas Jensen, Christiansh.) f. sst. 10. Febr. 1895.
Børn: G¹—G³.
- G¹. *Tage Kristian Grønholm Pedersen* f. 6. Nov. 1919.
- G². *Ester Olivia Pedersen* f. 3. Juni 1921.
- G³. *Dora Agda Pedersen* f. 17. Nov. 1926.
- F³. Karen Marie Pedersen f. i G. 31. Marts 1894. Syerske, Isenvad pr. Ikast.
- F⁴. Niels Peder Kristian Pedersen f. i G. 1. April 1896. Grdj. Guldforh. — G. i Engesv. K. 20. Marts 1925 m. *Ane Margrethe Iversen* (D. af Niels Iversen, Grd. Julianehede) f. i Engesvang 24. Juli 1898.
Børn: G¹.
- G¹. *Hilda Pedersen* f. 10. Dec. 1933, d. Aug. 1938 (4 Aar).
- F⁵. Aksel Tinus Pedersen f. i G. 27. Sept. 1898. Grdj. Christianshede. G. i Engesvang K. 6. Juli 1928 m. *Astrid Kirstine Isen* (D. af Jens Isen og Hstr. Karen, Paarup) f. 4. Jan. 1905 i Paarup, Egesv.
Børn: G¹.
- G¹. *Olivia Pedersen* f. 1. Sept. 1932.
- F⁶. Christian Oskar Pedersen f. i G. 7. Nov. 1900. Grdj. i Guldforh. — Bogholder i Andelskassen i Bording og Kasserer i Bodholt Mejeri.
- F⁷. Holger Bernhard Pedersen f. i G. 23. April 1903. Grdj. i Teglgård, Guldforh. Ugift.
- F⁸. Ejner Andreas Pedersen f. 14. Juni 1907. Præliminærsks. fra »Kornmod«, Silkeb. 1924. Student fra Rønde 1927. Lægeeksamen 1937. Kandidat Nykøbing M. 1937/38. Læge i Nekso 1938.

- E³. KAREN JEPPESEN f. i R. 14. April 1865, d. i Rønkilde 28. April 1879 (14 Aar).
- E⁴. JEPPE CHRISTIAN JEPPESEN f. i R. 4 April 1867, d. i R. 9. Nov. 1936 (69 Aar), Grdj., Rønkilde, G. i Kristianshede Kirke 17. Dec. 1896 m. Anne Sørine Nielsen (D. af Landmand Peder Nielsen, Engesvang Krat) f. i Engesvang Krat 11. April 1871, d. i R. 11. Jan. 1935 (63 Aar).
Børn: F¹—F⁶.
- F¹. Ane Marie Jeppesen f. i R. 20. Sept. 1896, Syerske, Bredgade 26, Hammerum.
- F². Ane Kathrine Jeppesen f. i R. 14. Aug. 1899, Syerske, Bredgade 14, Hammerum.
- F³. Emma Nielsine Jeppesen f. i R. 20. Juni 1901. Hjemme paa Gaarden i Rønkilde.
- F⁴. Karen Marie Jeppesen f. i R. 17. Nov. 1904. G. i Kristianshede K. 24. Juli 1935 m. *Svend Aage BROCH* (S. af Landmand Jens og Jensine Broch, Thorning) f. i Thorning 30. Maj 1907. — Grdj. Vium pr. Sjørslev.
Børn: G¹—G².
- G¹. *Jens Kristian Broch* f. 23. Juli 1941.
- G². *Jytte Broch* f. 31. Aug. 1942.
- F⁵. Peder Jeppesen f. i R. 4. April 1907, Gaardj. i Rønkilde.
- F⁶. Jenny Petrea Jeppesen f. i R. 9. Maj 1910. Hjemme paa Gaarden i Rønkilde.
- E⁵. ANDREAS CHRISTIAN JEPPESEN f. i R. 4. Juli 1869, d. i Bodholt 19. Marts 1936 (66 Aar). Gaardmand i Rønkilde. G. i Bording K. 26. Nov. 1895 m. Ellen Marie Jensen (D. af Niels og Johanne Marie Jensen, Bodholt) f. i B. 25. Marts 1870, d. i B. 10. Juni 1931 (61 Aar).
Børn: F¹—F⁹.
- F¹. Karen Marie Jeppesen f. i R. 6. Okt. 1896, paa Askov Højskole 1918/19, 1919/20. G. i Herning K. 23. Aug. 1921 m. Andreas *Bernt FAVRHOLT* (S. af Gaardj. Jens Andersen Favrholt, Munklinde) f. i Munkl. 7. Jan. 1890. — Bibliotekar, Centralbiblioteket, Slagelse.
Børn: G¹—G³.

- G¹. *Solveig* Favrholt f. 28. Maj 1922. Elev paa Husholdningsseminariet, Ankerhus, Sorø.
- G². *Stig* Favrholt f. 21. Juni 1923, stud. polyt. ved Danmarks tekniske Højskole.
- G³. *Inger* Favrholt f. 2. Jan. 1932. Skoleelev.
- F². Peder Jepsen f. i R. 6. April 1898. Tømrer, Munklinde pr. Bording St. G. i Ring K. 22. Sept. 1939 m. *Thyra Andrea Herlevsen* (D. af Købmand Herlevsen, Brødstrup) f. 15. Sept. 1891.
Born: G¹—G³.
- G¹. *Soren* Herlev Jepsen f. i Bording 11. Nov. 1930.
- G². *Aase* Herlev Jepsen f. i Munkl. 2. Sept. 1932.
- G³. *Ellen Marie* Herlev Jepsen f. i M. 8. Maj 1937.
- F³. *Kristen* Hvirgel Jeppesen f. i R. 10. Marts 1899, d. i R. 12. Aug. 1899 (5 Mdr.).
- F⁴. *Kristen* Hvirgel Jeppesen f. i R. 5. April 1900, d. i R. 10. Jan. 1901 (9 Mdr.).
- F⁵. *Johanne Marie* Jeppesen f. i R. 24. Juni 1901. G. i Aarhus m. *Peter Chr. PEDERSEN* (S. af Arbmnd. Pedersen og Hstr. Trine) f. i Ørum v. Løgstør 23. Marts 1899. Vognmand, Knudrigade 40, Aarhus.
Born: G¹—G³.
- G¹. *Egon* Christian Pedersen f. 8. Nov. 1928.
- G². *Edith* Marie Pedersen f. 6. Sept. 1938.
- G³. *Erik* Pedersen f. 25. Nov. 1939.
- F⁶. *Niels* Juel Jeppesen f. i R. 26. Dec. 1902. Bor i Forældrenes Hus i Bodholt.
- F⁷. *Ane Kathrine* Jeppesen f. i R. 26. April 1904. G. i Bording 26. Nov. 1927 m. *Sigurd JACOBSEN* (S. af Smed Bentin og Hansine Jacobsen, Harritslev) f. 18. Juli 1898. -- Gaardj. Sejlstrup Mølgaard pr. Hjørring.
Born: G¹—G⁵.
- G¹. *Klara Alice* Jacobsen f. 12. Febr. 1929.
- G². *Gunnar* Bentin Jacobsen f. 13. Okt. 1930.
- G³. *Ole* Bentin Jacobsen f. 19. Febr. 1940.
- G⁴. *Anna* Gretha Jacobsen f. 4. Juli 1941.
- G⁵. *Kaj* Benny Jacobsen f. 10. Sept. 1943.
- F⁸. *Mads Peder* Jeppesen f. i Rønkilde 23. Juli 1906. Skovløber, Skovly, FASTERHOLT. G. i Herning 23. Dec. 1939 m. *Jensine Petrine Karoline Marie Jensen* (D. af Grdj.

- Jens P. og Karen Marie Jensen, Gludsted) f. i G. 25. Juli 1901.
- F⁹. Ellen Marie Jeppesen f. i R. 15. Maj 1909. G. i Blære Kirke 5. Maj 1939 m. *Martin Janus BAADE* (S. af Kristen og Inger Marie Baade, Rentier, Blære) f. i B. 10. Dec. 1906. — Kranfører. Nygade, Hammerum.
- E⁶. CHRISTINE JEPPESEN f. i R. 9. Jan. 1872, d. i R. 10. April 1874 (2 Aar).
- E⁷. CHRISTINE JEPPESEN f. i R. 3. Febr. 1874, d. i Guldforhoved 14. Jan. 1939 (64 Aar). Husbestyrerinde for Broderen Niels Jeppesen til dennes Død 1923. Husbestyrerinde hos Grdj. Oskar Petersen 1929 -39.
- E⁸. OTTO JEPPESEN f. i R. 4. April 1876, d. i R. 12. Juni 1916 (40 Aar). Arbejdsmand.
- E⁹. MADS PETER JEPPESEN f. i R. 23. Nov. 1878, d. i R. 6. April 1879 (½ Aar).

HOVEDGAARDEN

- D². PEDER NIELSEN f. i M. 24. Aug. 1835, d. i Silkeborg 20. Jan. 1906 (70 Aar — begrav. i Engesvang), Gaard ejer og Sogneraadsformand, G. i Kragelund K. 20. Juni 1862 m. KRISTINE MARIE KRISTENSEN (D. af Gaardj. Kristen Jørgensen og Mette Kirstine Jensdatter, Engbjerggaard (Engesvang), senere gift m. Hans Chr. Andersen »Kong Christian«) f. i Engesv. 23. April 1840, d. i Silkeborg 5. Dec. 1907 (begrav. i Engesv.).
- 1 Plejedatter
- KRISTINE f. Jensen f. 25. Sept. 1863, d. i April 1923 (59 Aar). G. m. Anders Peter Jensen f. 1863, d. 1899 (Grdj. i Engesv.). G. 2. Gang m. Berner Poulsen, Husmand, Funder, f. 27. Febr. 1869, d. 28. Febr. 1928 (59 Aar).
- 6 Børn af 1. Ægteskab, deraf 3 døde som smaa:
- 1) Jensigne Petrine Jensen, f. 30. Aug. 1893. Grønegade 1, Vejgaard, Aalborg, ugift, Træhandel.
 - 2) Peder Emil Jensen, f. 12. Jan. 1898, udvandret til U. S. A., Solvang, Californien. Gift. 2 Børn: *Else* 16 Aar, *Alfred* 13 Aar (1944).

- 3) Anna Petrea Jensen, f. 20. April 1899. G. 29. April 1921 i Funder m. *Christen JENSEN* Meldgaard, Sejlgaards Mark pr. Funder. Frugtavler.
- 7 Børn:
- 1) *Gudrun*, f. 31. Dec. 1921. Husassistent.
 - 2) *Lilly*, f. 17. Sept. 1923, d. Marts 1925.
 - 3) *Herdis*, f. 14. Marts 1926. Husassistent.
 - 4) *Eli*, f. 11. Marts 1928. Husassistent.
 - 5) *Thorkild*, f. 19. Dec. 1929. Medhjælper.
 - 6) *Betty*, f. 20. Juli 1931.
 - 7) *Ragnhild*, f. 2. Nov. 1935.

VESTER MOSELUND, MUNKLINDE

D³. LAURITS, »LAUST« PEDER NIELSEN f. i M. 15. Jan. 1840, d. i V-Moselund 10. Okt. 1885 (44½ Aar). Grd., Medlem af Sogneraadet. G. i Ikast K. 29. Marts 1867 m. ABELONE JOHANNE ANDERSEN (D. af Grd. Anders Christian Christensen og Birgithe Nielsdatter i Hedegaard) f. i Hedegaard 6. Sept. 1839, d. i V-Moselund 28. Dec. 1918 (79 Aar). G. 2. Gg. Dec. 1888 m. NIELS PETER SØRENSEN kaldet »NEJGAARD« (NEDERGAARD) f. 10. Maj 1849 (S. af Husmand Søren Jensen, Vrads) d. i V-Mosel. 18. Sept. 1928 (79 Aar).

Børn i 1. Ægteskab: E¹—E⁸.

E¹. KAREN NIELSEN f. i Thorning 16. Febr. 1868, d. i Kbhvn. 21. April 1943 (75 Aar). G. i Bording K. 1. Maj 1894 m. Peter Lauritsen (Hagelskjær) (S. af Grd. Laurids Hagelskjær og Maren Nielsdatter, Juulsgaard, Bording) f. i Bording 20. Maj 1866, d. i Kbhvn. 7. Juli 1915 (49 Aar — begrav. i Middelfart) — Grdj. i Bording — Medhjælper p. Magdalenehjemmet, Kbhvn. — Trikotagehandler i Herning 1898 og i Middelfart fra 1908. — Medlem af Dansk Kirkefonds Bestyrelse, Menighedsraadet, Leder af Menighedsarbejde.

Børn: F¹—F⁵.

F¹. Margrethe Hagelskjær Lauritsen f. i Kbhvn. 19. Febr. 1895. Ugift. Tidligere Forretningsbestyrer. Kursus paa »Marthabo«. Adr. Jyllandsgade 47⁴, Fredericia.

- F². Laust Peder Hagelskjær Lauritsen f. i Kbhvn. 26. Juli 1896. — Højskoleforstander, Hoptrup, Sønderjyll. Lærereks., Haslev 1917, Student Kbhvn. 1918, cand. phil. 1920. — Lærer og Efterskoleforstander i Hoptrup 1920. — Forstander for hele Skolen 1937. — Medlem af Fællesbestyrelsen f. KFUM og K. i Danmark 1932-38, af KFUM's Missionskomité 1938, Næstfmd. 1943. — Medlem af Skolekommis. og Formand for »Dansk Samfund« i H. 1939, for KFUM og Elevforeningen og Red. af Medlemsbladet. G. i Græsted 4. April 1924 m. Marie *Elisabeth Andersen* (D. af Murerm. Peter Andersen og Petrea Samuelsen, Græsted) f. i Maarum 29. Okt. 1899.
Børn: G¹—G⁵.
- G¹. *Spvend* Bomann Hagelskjær Lauritsen f. i Hoptrup 26. Febr. 1925. — Student i Haderslev 1943. — Stud. theol. i Kbhvn., Adr. Koføeds Skole, Prinsessegade.
- G². *Jørgen* Peder Hagelskjær L. f. i Hoptrup 20. Maj 1926. — Landmand.
- G³. *Helga* Hagelskjær L. f. i Hoptrup 22. Okt. 1929.
- G⁴. *Karen* Hagelskjær L. f. i H. 20. Nov. 1932.
- G⁵. *Inger* Hagelskjær L. f. i H. 3. Marts 1939.
- F³. *Esther* Hagelskjær Lauritsen f. i Kgs. Lyngby 8. Jan. 1898, d. i April s. A. (Tvilling).
- F⁴. *Ruth Laura* Hagelskjær Lauritsen f. i Kgs. Lyngby 8. Jan. 1898. G. i Middelfart K. 8. Jan. 1924 m. Søren *Christian Peder NIELSEN* (S. af Snedkerm. L. P. Nielsen og Hustru Kirstine, Grønneg. 2, Middelf.) f. i Mdf. 17. Febr. 1897. — Postkontrollør ved Jernbanepostkontoret i Fredericia. — Medlem af Menighedsraadet i Vanløse, Kasserer i KFUK m.v. — Adr. Kongensg. 106, Fredericia.
1 Adoptivson:
- G¹. *Arne Nielsen* f. i Aarhus 16. Febr. 1929.
- F⁵. *Laurids Bernhard* Hagelskjær Lauridsen f. i Herning 3. Jan. 1900. — Sognepræst. — Student, Fredericia 1918, cand. theol. 1925, Sekretær i KFUM, Kbhvn. 1925, i Silkeborg 1927, Hjelpepræst v. Nathanaelskirken, Kbhvn. 1932, Sognepræst s. Sted. 1938. — Medlem af Fællesbestyr. for KFUM og K i Danmark 1941, i Forretningsudvalget 1943, Formand for Menighedsraadet m.v. Red. af »Drengelæderen« fra 1934 og Medred. af »Drengeliv i

KFUM« 1942, deltaget i Verdenskonferencen i Amerika 1931. G. i Aarhus 12. Febr. 1933 med *Ruth Emilie Kirstine Lund* (D. af Cigarhdl. I.M. Lund og Gerda f. Jørgensen, Horsensgade 15, Aarhus) f. 18. Juni 1906, Toldkontorist i Vejle 1924—32.

Born: G¹—G⁵.

- G¹. *Else Hagelskjær* L. f. i Kbhvn. 20. Dec. 1933.
 G². *Hanne Hagelskjær* L. f. i Kbhvn. 14. Marts 1935.
 G³. *Niels Peder Hagelskjær* L. f. i Kbhvn. 11. Jan. 1937.
 G⁴. *Jens Hagelskjær* L. f. i Kbhvn. 2. April 1940.
 G⁵. *Gertrud Hagelskjær* L. f. i Kbhvn. 1. Dec. 1944.

E². NIELS CHRISTIAN NIELSEN f. i Thorning 3. Jan. 1870. Grdj., Munklinde. Har været i Mejeribestyrelsen, en Tid som Formand. Formand for Husmandsforen. en Aar-række. G. i Bording 13. Nov. 1908 m. Mette Kirstine Jonasen (D. af Hmd. Knud Jonasen og Karen f. Nielsen, Moselund, Bording S.) f. s. Sted 22. Sept. 1886.

Born: F¹—F⁷.

F¹. Laurits Peder Nielsen f. i Munkl. 19. Aug. 1909, Murer, Sorovej 19, Herning. — Landmand til 1934, derefter udlært som Murer. Paa Haandværkerhøjskolen, Haslev 1936. — G. i Fly K. 1. Dec. 1937 m. *Maja Just* (D. af Murer Niels Christian Just og Hustru Kristine, Fly) f. i Vester Borsting 18. Maj 1915.

1 Barn G¹:

- G¹: *Tove Nielsen* f. i Herning 25. Sept. 1940.
 F². Johanne Birgitte Nielsen f. i Munkl. 16. Jan. 1911, d. s. St. 16. April 1914 (3 Aar).
 F³. Johannes Nielsen f. i Munkl. 30. April 1915. — Bore-mester, Elmegaarden D St, Herning. — Landmand til 1940, nu Arbejde ved Brunkulsbrydning og Boring efter Brun-kul. G. i Herning 13. Dec. 1942 m. *Anna Kirstine Jensen* (D. af Slagter Aage Grevej Jensen og Hstr. Eleonora Ka-trine, Herning) f. i H. 26. April 1921.

1 Barn G¹:

- G¹. *Niels Neigaard Nielsen* f. i Herning 26. Aug. 1943.
 F⁴. Knud Erik Nielsen (Tvilling) f. i Munkl. 19. Febr. 1922. Landmand. Hjemme.

- F⁵. Carl Bernhard Nielsen (Tvilling) f. i Munkl. 19. Febr. 1922. Landmand. Hjemme.
- F⁶. Bent Nedergaard N. f. i Munkl. 17. Juni 1927.
- F⁷. Svend Ove N. f. i Munkl. 15. Marts 1929.
- E³. BIRGITTE NIELSEN f. i Thorning 9. Marts 1872, d. i Timring 21. Sept. 1895 (23 Aar). G. i Bording K. 13. Nov. 1894 m. Laurids Kristian Lauridsen, senere Navneforandr. til Spandet, f. i Vildbjerg 6. Juni 1868, d. i Timring 20. Marts 1936 (75 Aar). — Snedker og Tømrer indtil c. 1900, gik gradvis over til Landbruget. Købte efterhaanden 30 Tdr. Land sammen og byggede ad flere Gange en lille Gaard. Har været i Sogneraad og Skolekommission. Faaet Landbrugsselskabets Sølvmedaille 1924 og det lille Sølvbæger 1934. — Se iøvrigt: »Fra de jyske Udmarker« og »Godtfolk og Skidtfolk« af Salomon Frifeldt.
- 1 Barn: F¹.
2. Ægteskab: 9 Børn.
- F¹. Laurids Peder Munklind Spandet f. i Timring 4. Sept. 1895. — Gaardj., Timring pr. Vildbjerg. — Højskoleophold. — Rejse til Island 1920 med Ophold paa en islandsk Landbrugsskole som arbejdende Elev. — Overtaget en forsømt Hedejendom i 1922, som nu er delvis opdyrket og beplantet. G. i Timring 15. Dec. 1922 m. *Jensine Mariane Christensen* (D. af Landm. Jens Lund Christensen, Nøvling pr. Skibbild) f. i N. 23. Aug. 1898.
- Børn: G¹—G⁷.
- G¹. *Laurids* Spandet f. i Timring 21. Dec. 1923.
- G². *Jens Otto* S. f. i T. 6. Aug. 1925.
- G³. *Birgitte* S. f. i T. 14. Sept. 1927.
- G⁴. *Edith* S. f. i T. 9. Sept. 1929.
- G⁵. *Ida Marie* f. i T. 27. Aug. 1931.
- G⁶. *Helge Haldor* f. i T. 3. Nov. 1934, d. 19. Maj 1942.
- G⁷. *Ernst Erik* f. i T. 7. Aug. 1941.
- E⁴. Petrine CHRISTINE NIELSEN f. i V-Moselund 4. Juli 1874. Trikotagehandler, Østergade 19, Herning. — G. i Bording 27. Nov. 1900 m. Frederik Julius Petersen (S. af Gaardejer Jens Petersen og Hstr. Karen, Spjellerup

pr. Herlufsmagle) f. i S. 1. Juni 1876, d. i Herlufsholm, Næstved 27. Okt. 1904 (28 Aar). — Gaardejer.

Born: F¹—F².

F¹. Emma Rebekka Petersen f. i Marvede 7. April 1902. Forretningsbestyrer, Trikotageforr., Østerg. 19, Herning.

F². Karen Frederikke Julie Petersen, f. i Næstved 11. Okt. 1904. Medbestyrer i Forretningen. Uddannet i Musik og Sang.

E⁵. ANDREA NIELSEN f. i V-Moselund 22. Okt. 1875. — Lærerenke, Lyngbyg. 76, Silkeborg. — G. i Bording 27. Febr. 1902 m. Jens Mikkelsen (Søn af Grdj. Jacob Mikkelsen og Hstr. Ellen Kirstine, Skygge pr. Engesvang) f. i S. 18. Okt. 1863, d. i Silkeborg 1. Sept. 1935 (71½ Aar). — Læst paa Gedved Seminarium. — Biskolelærer Stubkær, Agerskov 1887. Fast Enelærer i Stubkær 1898. Enelærer i Ravnholt 1921. Pensioneret 1928 med Bopæl i Silkeborg. Oldtidsforsker. Skrev mindre Digte.

Adoptivbørn: F¹—F².

F¹. Agnete Mathilde Mikkelsen f. i Gjellerup 14. Marts 1903. Lærerinde, Tanderupkjær pr. Studsgaard. Uddannet paa Kvindeseminariet, Aarhus. — G. i Bording K. 9. Maj 1928 m. *Viggo SAABY* (S. af Skrædder Jørgen Saaby Madson og Ane Marie f. Andersen, Snejbjerg) f. i Lyhne 25. Nov. 1902. — Grdj. Tanderupkjær.

Born: G¹—G⁴.

G¹. *Jens Jørgen* Saaby f. i Tanderupkjær 12. Febr. 1929.

G². *Anne Marie* S. f. i T. 13. Febr. 1931.

G³. *Inger* S. f. i T. 26. Marts 1932.

G⁴. *Ellen* S. f. i T. 29. Maj 1936.

F². Agnes Mikkelsen f. i Stubkær 29. Aug. 1905. Husbestyrerinde, Lyngbyg. 76, Silkeborg. Leder i Børnearbejde.

E⁶. ANDERS PEDER NIELSEN f. i V-Moselund 15. Jan. 1877. Tomrer og Portner paa Papirfabrikken i Silkeborg. Oprindelig Tomrer i Munkl. — Adr. Aahavevej 103, Silkeborg. G. i Rind 12. Marts 1904 m. Mette Jørgine Christensen (D. af Anders og Marie Christensen, Gdjr., Voldbygaard, Them) f. s. St. 31. Jan. 1882).

Born: F¹—F⁵.

- F¹. Ragnhild Nielsen f. i Munkl. 9. Maj 1905. Handelsuddannelse i Silkeborg, Middelfart og Odense. Nu Indehaver af Søndergades Trikotageforretning, Sønderg. 33, Aarhus. — G. i Silkeborg 26. Okt. 1934 m. *Peder Nielsen DAMGAARD* (S. af Grdj. Niels Thøgersen og Kirsten Marie, Balle pr. Silkeborg) f. i B. 17. Maj 1900. Uddannet som Elektriker og Forretningsmand.
- F². Harry Frøde Pontoppidan Nielsen f. i Silkeborg 28. Dec. 1908. Købmand (Kolonial). I Odder 1936—41 siden 1941 i Ikast. — G. i Ikast K. 6. Nov. 1938 m. *Johanne Margrethe Christensen* (D. af Grdj. Chr. Christensen og Jensine Marie C., Ikast) f. i Ikast 6. Okt. 1916.
1 Barn: G¹.
- G¹. *Bjarne* Nielsen f. i Ikast 1. Juni 1942.
- F³. Arne Pontoppidan Nielsen f. i Silkeborg 24. Aug. 1911. Assurandør, Søndergade 1, Silkeborg. — G. i Fredensborg 26. Dec. 1942 m. *Ebba Marie Petersen* (D. af Tjener Oluf Petersen, Fredensborg) f. i F. 24. Jan. 1914.
- F⁴. Niels Evald Nedergaard Nielsen f. i Silkeborg 8. April 1917. Elektriker.
- F⁵. Tage Birkedal Nielsen f. i Silkeborg 22. Dec. 1919. Bygningsingeniør.
- E⁷. JØRGEN NEIGAARD f. Nielsen f. i V-Moselund 24. Nov. 1878, d. i Ikast 2. April 1945 (66 Aar). Gaardejer V-Mosel., Rentier, Kristiansg. 33, Ikast. Medlem af Sogneraadet 1913—1921. — Munkl. Mejeribestyrelse 1912—17 og en senere Periode. Formand i 5 Aar. I Bestyrelsen for Damholt og Omegns Mergelselskab 1926—1934, Kasserer. I Bestyrelsen for Munkl. Missionshus fra 1921. G. i Bording K. 25. Sept. 1909 m. Antonette Thuesen (D. af Landpost Jens Thuesen og Hustru Mine, Bording) f. i Hestlund 12. Febr. 1888.
Børn: F¹—F⁸.
- F¹. Agnes Johanne Neigaard f. i V.-Moselund 1. Juli 1910. G. m. *Knud FENGER PEDERSEN* (S. af Johan Georg Petersen, Skaaphus) f. i S. 28. Marts 1906. Husmand, Ruskjær pr. Bording.
Børn: G¹—G⁵.
- G¹. *Ragna* Fenger Pedersen f. 29. Jan. 1931.

- G². *Rigmor* f. i Ruskjær 21. Sept. 1938.
- G³. *Irene* f. i R. 21. Okt. 1939.
- G⁴. *Jorn* f. i R. 12. Febr. 1941.
- G⁵. *Gunhild* f. i R. 6. Aug. 1942.
- F². Kamma Rebekka Neigaard f. i V.-Moselund 13. Dec. 1911. G. i Bording K. 15. Sept. 1935 m. *Anders Viggo LARSEN* (S. af Gartner Rasmus Larsen og Hstr. Frederikke, Glostrup) f. i G. 5. April 1908. Købmand, Kolonial, Usserød pr. Kokkedal.
Born: G¹—G².
- G¹. *Ulla* Larsen f. i Usserød 8. Marts 1938.
- G². *Alice L.* f. i Usserød 23. Okt. 1940.
- F³. Minna Birgithe Neigaard f. i V.-Moselund 20. Marts 1913. — G. i Isenvad 6. April 1939 m. *Peder LARSEN* (S. af Landmand Morten Larsen, Kristianshede) f. i K. 8. Jan. 1911. — Væver, Kristiansgade 33, Ikast.
Born: G¹—G².
- G¹. *Henning Larsen* f. i Ikast 23. Jan. 1940.
- G². *Fin* Larsen f. i Ikast 27. Nov. 1941.
- F⁴. Vagner Nejgaard f. i V.-Moselund 24. Maj 1914. Gaardmand i Vester Moselund pr. Bording St. — G. i Sdr. Bjert K. 9. Okt. 1943 m. *Hedvig Laursen* (D. af Grdj. Laurits Peder Laursen, Sdr. Bjert) f. paa Brandsø 21. Okt. 1921.
1 Barn: G¹.
- G¹. *Jytte Anette Neigaard* f. 19. Nov. 1944.
- F⁵. Ruth Elisabeth Nejgaard f. i V.-Moselund 6. Dec. 1917. G. i Ikast 12. Aug. 1940 m. *Aage LAURITSEN* (S. af Grdj. Jens Nielsen Laursen og Bolette Petrine f. Pedersen, Munklinde. — Jens Laursens Far var Kristian L. kaldet »Lybæk«, som ejede Munklinde Nørgaard 1908—39) f. i M. 23. April 1915. — Husmand, Bjødstrup pr. Hammerum.
1 Barn: G¹.
- G¹. *Malthe* Lauritsen f. i Bjødstrup 28. Okt. 1941.
- F⁶. Signe Nejgaard f. i V.-Moselund 15. Dec. 1919. G. i Aarhus m. *Peder HØGH* (S. af Tømrer Gravers Høgh og Hstr. Mette, Blenstrup pr. Gerlev) f. G. 9. Jan. 1912. — Mejerist, Munklinde.
1 Barn: G¹.

- G¹. *Preben Høgh* f. 28. Nov. 1941.
 F⁷. *Laurits Peter Nejgaard* f. i V.-Moselund 17. Juli 1921. Landmand. Karl i Rind pr. Herning.
 F⁸. *Solveig Nejgaard* f. i V.-Moselund 25. Marts 1931. Bor hjemme i Ikast.
- E⁸. **PEDER RØNKILDE NIELSEN** f. i V.-Moselund 22. Juni 1880, d. 30. Aug 1880 (2 Maaneder).

MUNKLINDE NØRGAARD

- D⁴. **RASMUS MARTIN NIELSEN** f. i Munkl. 4. April 1842, d. s. St. 17. Dec. 1899 (57 Aar). Gaardejer og Sogneraadsformand. — G. 1 Gg. i Gellerup K. 16. Okt. 1868 m. **ANE KATHRINE NIELSEN ABILDTRUP** (D. af Grdj. Niels Christensen Abildtrup og Karen Jensdatter Rahbek, Gellerup) f. i G. 27. Nov. 1841, d. i Munkl. 1. Marts 1887 (45 Aar). — G. 2. Gg. 16. Okt. 1888 m. **MARIANE JØRGENSGAARD NIELSEN** (D. af Lmd. Niels Christensen og Ane Nielsen Estrup, Maabjerg, senere Søbjerg, Bording S.) f. i Maabjerg 22. Marts 1862, d. i Ronne (Bornholm) 19. Nov. 1922 (60 Aar).
 Børn af 1. Ægteskab: E¹—E⁵.
 Børn af 2. Ægteskab: E⁶—E⁸.
- E¹. **NIELSINE KATHRINE NIELSEN** f. i Munkl. 23. Febr. 1870, d. s. St. 18. Juni 1899 (29 Aar).
- E². **NIELS PEDER NIELSEN** f. i Munkl. 29. Sept. 1873. — Lagerchef i Fa. S. Truelsen & Sons Trikotagefabrik, Herning. Medlem af Herning Ligningskommission i 12 Aar, deraf 10 Aar som Formand. I en lang Aarrække Formand for FDF i Herning samt for Missionskredse og LYM. Medarbejder i Søndagsskolen i c. 25 Aar. — G. i Herning K. 3. Dec. 1899 m. **Dagmar Nissen** (D. af Lærer N. H. Nissen og Else Marie Stormholt, Trans) f. 23. Juli 1875. Bor Ø. Kirkevej 19, Herning.
 Børn: F¹—F⁷.
- F¹. **Kristine Abildtrup Nielsen** f. i Herning 10. April 1901. — G. 6. Maj 1925 m. *Eskild Antonius STAUSBOLL*.

(S. af Grd. M. Stausbøll og Inger Marie Christensen, Ringgive) f. 4. Aug. 1897. — Prokurist i Viborg.

Børn: G¹—G².

G¹. *Johannes* Stausbøll f. i Aarhus 3. Jan. 1928.

G². *Ulla* Stausbøll f. i Viborg 30. Juni 1932.

F². Marie Abildtrup Nielsen f. i Herning 21. Febr. 1903. G. 14. Juni 1923 m. *Aksel SØGAARD* (S. af Smedem. J. Nielsen og Maren Kjerstine, Vejle) f. 12. Juni 1895. — Købmand i Løsning.

Børn: G¹—G³.

G¹. *Erik* Søgaard f. i Løsning 13. Juni 1924.

G². *Ellen* Søgaard f. i Løsning 4. Okt. 1926.

G³. *Henning* Søgaard f. i Løsning 8. Aug. 1930.

F³. Johannes Abildtrup Nielsen f. i Herning 11. Sept. 1904, d. s. St. 14. Aug. 1922 (18 Aar).

F⁴. Karen Abildtrup Nielsen f. i Herning 15. Aug. 1906. G. 8. Maj 1932 m. *Lars Ove Gerhard NICOLAJSEN* (S. af Skræderm. H. J. Nicolajsen og Kirstine Larsen) f. 9. Sept. 1905. Prokurist. Strandvej 3, Slagelse.

Børn: G¹—G³.

G¹. *Birgit* Nicolajsen f. 25. Maj 1933, d. 27. Dec. 1933.

G². *Ove* Nicolajsen f. 9. Marts 1935.

G³. *Niels Peter* Nicolajsen f. 4. Marts 1939.

G⁴. *Christen* Nicolajsen f. 11. Oktober 1914.

F⁵. Carl Abildtrup Nielsen f. i Herning 3. Juli 1907. Uddannet som Boghandler. Repræsentant i Carl Ailers Bogforlag, Kbhvn. — G. 1. Gg. 8. Aug. 1932 m. *Elisabeth Nedergaard* (D. af Grd. S. Nedergaard og Hustru Kristine, Loldrup f. 7. Sept. 1907, d. i Aarhus 21. Jan. 1937 (29 Aar). — G. 2. Gg. 3. Marts 1940 m. *Karen Frederiksen* (D. af Gartner L. C. Frederiksen og Ane Marie, Rødovre) f. 21. Febr. 1907.

1 Barn i 1. Ægteskab: G¹.

G¹. *Soren* Abildtrup Nielsen f. i Bjerringbro 8. Sept. 1933.

F⁶. Anna Kathrine Abildtrup Nielsen f. i Herning 18. Febr. 1911. -- Dimitteret fra Th. Langs Seminarium, Silkeborg 1935. Derefter ansat 2 Aar som Lærerinde hos Frk. Mork i Hillerød; nu Lærerinde i Nr. Uttrup pr. Nr. Sundby.

F⁷. Dagmar Abildtrup Nielsen f. i Herning 25. Maj

1912. Udd. paa Amtssygehuset i Herning. Sygeplejerske paa Bispebjerg Hospital, Kbhvn. Statholdervej 9², NV.

- E³. KAREN NIELSEN f. i Munkl. 15. April 1876, d. s. St. 18. Maj 1876.
- E⁴. KAREN MARIE NIELSEN f. i Munkl. 4. Juli 1879, d. s. St. 26. Jan. 1893 (13 Aar).
- E⁵. KRISTINE MARIE NIELSEN f. i Munkl. 7. Juli 1881, d. s. St. 23. Maj 1900 (18½ Aar).
Martins Børn af 2. Ægteskab: E⁶—E⁸.
- E⁶. ANNA KATHRINE NIELSEN f. i Munkl. 10. April 1890. Lærerinde paa Jægerspris 1915—18. --- G. i Herning K. 7. Dec. 1918 m. Mads Ringsted Sørensen Abildtrup (S. af Grd. Niels Nielsen Abildtrup og Dorthe Marie Larsen, Gellerup) f. i Nørlund, Gellerup 1. Sept. 1885. — Købmand i Rønne, Bornholm, Haslevej 47.
Børn: F¹—F⁸.
- F¹. Martin Abildtrup f. 17. Okt. 1919. Realeksamen; Lærereksamen fra Th. Langs Sem., Silkeborg 1941. Lærer ved Vesterlunds Ungdomsskole, nu i Ribe.
- F². Viggo Abildtrup f. 23. April 1921. Student fra Ronne. Lærereks. Jonstrup Sem. 1943. Lærer i Nexø. 1945 i Hasle.
- F³. Holger Abildtrup f. 7. Juni 1922. Realeks. - - Tomrer. Uddannes til Konstruktor paa Haslev Haandværkerhøjskole.
- F⁴. Svend Abildtrup f. 27. Juni 1923. Lært Manufakturhandel i Ribe. Kommis i Rønne. Handelsmedhjælpereks.
- F⁵. Johannes Abildtrup f. 21. Sept. 1924. Realeks. --- I Købmandslære i Frederikshavn. Kommis i Hjørring.
- F⁶. Inger Abildtrup f. 25. Febr. 1926.
- F⁷. Kirsten Abildtrup f. 24. Maj 1927.
- F⁸. Per Abildtrup f. 13. Febr. 1930, d. samme Dag.
- E⁷. NIELS ESTRUP NIELSEN f. i Munkl. 20. Juli 1892. — Avlsbruger. Hyrdedreng fra sit 8. Aar. Købt Ejendom i Stausdal, Aarsballe pr. Rønne, Bornholm 1. April 1925. --- G. i Silkeborg K. 4. April 1926 m. Dagmar Jensen (D. af Skovløber Johan M. Jensen, Silkeborg) f. i S. 4. April 1897.
Børn: F¹—F².

- F¹. Erik Estrup Nielsen f. 30. Jan. 1928. I Købmandslære i Nexø.
- F². Ingeborg Estrup Nielsen f. 16. Sept. 1933.
- E⁸. KAREN MARTINE NIELSEN f. i Munkl. 4. Aug. 1897. G. 4. Juni 1926 i Herning K. m. Niels Chr. Estrup Jensen (S. af Malerm. Peder Jensen og Susanne Nielsen, Herning) f. i H. 1. Maj 1899. — Bankbogholder i Handels- & Landbrugsbanken. Adr. Aahavevej 40, Silkeborg.
Born: F¹—F⁵.
- F¹. Jørgen Estrup Jensen f. 9. Juni 1927. Elev i Th. Langs Gymnasium, Silkeborg.
- F². Grethe Estrup Jensen f. 6. Dec. 1928.
- F³. Ole Estrup Jensen f. 19. Sept. 1932, d. 14. Dec. 1933.
- F⁴. Inge Estrup Jensen f. 4. Dec. 1934.
- F⁵. Birte Estrup Jensen f. 7. Dec. 1936.

Niels Pedersens to yngste Sønner, der døde i en ung Alder.

- D². CHRISTEN NIELSEN, f. i Munkl. 1844, d. s. St. 16. Jan. 1862 (17 Aar).
- D⁶. JENS CHRISTIAN NIELSEN f. i Munkl. 23. Juni 1847, d. s. St. 16. Juli 1867 (20 Aar). Var i Urmagerlære i Sahl.

Gertrud Hagelskjær Lauridsen,
3 Mdr. gl., f. i. Decbr. 1944.

Hinge Kirke.

PRÆSTERÆKKEN I HINGE 1845 1945

M. Lindhard	1841—51
A. H. Stibolt	1851—63
J. T. Petersen	1864—87
P. L. Lange	1888—05
A. C. Overgaard	1905—24
P. J. Sørensen	1924—32
M. K. Harbo	1932—40
J. A. Jeppesen	1940—

STAMTAVLE
OVER
OVERBYE-SLÆGTEN, HINGE

- A. RASMUS OVERBYE var i Begyndelsen af 1700 Tallet bosat i Hinge En Søn:
- B. JACOB RASMUSSEN OVERBYE f. i Okt. 1741, død 7. Marts 1831 som Aftægtsgaardmand i Hinge 89½ Aar gammel. En Søn:
- C. RASMUS JACOBSEN OVERBYE f. i Hinge Sommeren 1776, d. i Hinge 18. Sept. 1833 (57 Aar). Gaardmand. G. i Bording K. 28. Juni 1817 m. MAREN PEDERSDATTER (D. af Gdrj. Peder Nielsen og Christine, Munklinde. Bording Sogn) f. i Munkl. Marts 1796, d. i Hinge 14. April 1841 (45 Aar).
Børn: D¹—D⁶.
- D¹. MARIE KIRSTINE OVERBYE f. i Hinge 9. Nov. 1818, d. i Levring 11. Jan. 1893. G. 7. Juli 1848 i Hinge K. m. JØRGEN NIELSEN kaldet »IVERSEN« (S. af Grdj. Niels Pedersen »Iversen« i Levring) f. 10. Jan. 1825, d. 20. Aug. 1903 (78 Aar). Gaardmand i Levring. (Broder til Jens P. Overbyes Hustru, Hinge, se D³, Side 223).
Børn: E¹—E³.

KJELDGAARD

- E¹. NIELS JØRGENSEN f. 15. Maj 1849 og d. 25. Jan. 1904 i Levring (54 Aar). Gaardj. paa Kjeldgaard. Medlem af Levring Sogneraad, i Bestyrelsen for Lysgaard m.fl. Herreders Sparekasse. — G. i Levring K. 27. Okt. 1876 m. Andreette Johansen (D. af Grdj. Johan Johansen og Hustru Maren J. i Bastrup) f. i Kjeldgaard 30. Juni 1855, d. 19. Marts 1920 (64 Aar).
Børn: F¹—F⁷.

Marie Kirstine og Jørgen Nielsen „Iversen“, Levring.

Niels og Andreette Jørgensen med Familie, Kjeldgaard.

- F¹. Marie Kirstine Jørgensen f. i Kjeldgaard 31. Marts 1878, d. i Midstrup, Levring 14. Okt. 1935 (57 Aar). G. i Levring K. 9. Okt. 1902 m. *Laurits Kristian NIELSEN* (S. af Grdj. Hans Nielsen, Midstrup) f. i Midstrup 27. Sept. 1878. Sognefoged i Levring. — L. Kr. Nielsen gift 2. Gang (NB. Se F³) i Thorning K. 12. Maj 1939 m. Marie Kristiane Pedersen (D. af Grdj. Laust Nielsen Just, Thorning) f. 10. Maj 1889 i Kbhvn.
Børn: G¹—G⁵.
- G¹. *Martha Sabine Nielsen* f. i Midstrup 13. Maj 1904. G. i Levring K. 12. Juli 1929 m. *Ejner Petersen* (S. af Grdj. Niels P. Pedersen, Iller) f. 3. Maj 1902 i Iller, Grønback Sogn. Rutebilehauffør, Silkeborg.
Ingen Børn.
- G². *Jenny Hildegard Nielsen* f. 23. Marts 1907 i Midstrup. Husbestyrerinde, Addit.
- G³. *Hans Nielsen* f. 21. Dec. 1909 i Midstrup. Grdj. i Midstrup pr. Hindbjerg. G. i Vinderslev K. 3. Juni 1939 m. *Jenny Eriksen* (D. af Grdj. Chr. Eriksen, Frederiksdal, Kragelund) f. i Kragelund.
Børn: H¹—H³.
- H¹. Laurits Kristian N. f. 31. Maj 1940 i Midstrup.
H². Ellen Marie N. f. 4. Maj 1941 i Midstrup.
H³. Kaj Erik N. f. 23. April 1944 i Midstrup.
- G⁴. *Karen Esther Nielsen* f. 30. Sept. 1911 i Midstrup. G. i Levring K. 10. Maj 1936 m. *Peter Chr. Møller* (S. af Niels Møller, Thisted) f. 10. Dec. 1906 paa Tapdrup Hede. Købmand, Kragelund Fællede pr. Løsning.
Børn: H¹—H³.
- H¹. Margit M. f. 15. Okt. 1938, Kragelund Fællede.
H². Kirsten Marie M. f. 21. Febr. 1941, d. 24. Febr. 1943.
H³. Kirsten M. f. 9. Dec. 1943.
- G⁵. *Karen Mary Nielsen* f. 12. Febr. 1913 i Midstrup. G. i Levring K. 21. Maj 1938 m. *Peter Billeskov* (S. af Bmd. Niels Billeskov) f. i Lyngs 8. Jan. 1911. Lærereks. fra Nr. Nissum 1933. Lærer i Lyngs Skole, Thyholm, 1. Okt. 1936.
Børn: H¹—H³.
- H¹. Eline Marie B. f. 7. Marts 1940 i Lyngs.
H². Tove B. f. 4. Maj 1941 i Lyngs.
H³. Poul Erik B. f. 8. Juli 1943 i Lyngs.

- F². Johanne Mathilde Jørgensen f. i Kjeldgaard 10. April 1887. G. i Levring K. 12. Febr. 1916 m. *Iver Martin IVERSEN* (S. af Skrådderm. Chr. Iversen, Demstrup) f. i Hvorslev 25. Juni 1888. Lærereks. 1914, fra 1915 Lærer ved Saustrup Skole i Borbjerg Sogn, senere Forstander for Saustrup Drengehjem pr. Holstebro, som han oprettede 1918 sammen med Landmand Rasmus Jørgensen f. i Kjeldgaard. Børn G¹—G³.
- G¹. *Jytte Kogh* I. f. 5. Aug. 1919 i Saustrup.
- G². *Niels Jørgen Kildegaard* I. f. 27. Juni 1925 i Saustrup.
- G³. *Krista Tausen* I. f. 13. Juli 1928 i Saustrup.
- F³. Jørgen Rasmus Jørgensen f. i Kjeldgaard 8. Dec. 1888, d. i Skrå 23. Sept. 1937 (48 Aar). Grdj. i Skrå, Thorning. G. i Thorning K. 28. Marts 1914 m. *Marie Kristiane Pedersen* (D. af Grdj. Laust Nielsen Just, Thorning) f. i Kbhvn. 10. Maj 1889. — Gift 2. Gang m. Laurits Kr. Nielsen, Levring (se F¹), i Thorning K. 12. Maj 1939. Børn: G¹—G⁸.
- G¹. *Erna Jørgensen* f. i Linaa 2. Juli 1913. G. i Thorning K. 12. Juli 1939 m. *Ejner Pedersen* (S. af Johan P. Pedersen) f. i Graamose 11. Maj 1904. Grdj. Paaruphøjgaard, Thorning Sogn pr. Engesvang. Børn: H¹.
- H¹. Johanne Kathrine Bastrup Pedersen f. 23. Okt. 1940.
- G². *Niels Jørgensen* f. i Skrå 24. Dec. 1914. G. i Thorning K. 17. Maj 1939 m. *Kirstine Sørensen* (D. af Grdj. Anders Sørensen, Knudstrup, Thorning Sogn) f. i K. 7. Juli 1913, d. 13. April 1941 (27 Aar). G. 2. Gang i Vinderslev K. 16. Maj 1943 m. *Kirstine Eriksen* (D. af Grdj. Kristian Eriksen, Frederiksdal, Kragelund) f. i F. 11. Febr. 1912. Børn: H¹—H².
- H¹. Jørgen J. (1. Ægteskab) f. 12. Maj 1940 i Skrå.
- H². Karen J. (2. Ægteskab) f. 29. Febr. 1944 i Skrå.
- G³. *Alfred Jørgensen* f. i Skrå 10. Aug. 1916. Landmand.
- G⁴. *Peter Jørgensen* f. i Skrå 5. Marts 1918. Landmand.
- G⁵. *Andrette Jørgensen* f. i Skrå 28. Marts 1920. G. i Levring 23. Okt. 1942 m. *Arne Madsen* (S. af Grdj. Niels Madsen, Astrup) f. i A. 3. Sept. 1917. Boelsmand, Kjellerup. Ingen Børn.

- G⁶. *Lydia Jørgensen* f. i Skrå 5. Aug. 1921. Ekspeditrice paa Hinge Station. G. i Levring 23. Okt. 1942 m. *Niels Henrik Rask* (S. af Grdj. Jens P. Rask, Hinge) f. i Grøn­bæk 22. April 1919. Landmand, Hinge.
- G⁷. *Esther Jørgensen* f. i Skrå 8. Febr. 1925. Husassistent.
- G⁸. *Svend Aage Jørgensen* f. i Skrå 19. Maj 1927. Landmand.
- F⁴. *Johannes Bastrup Jørgensen* f. i Kjeldgaard 22. Dec. 1890, d. s. St. 29. Maj 1939 (48 Aar). Ejer af Kjeld­gaard. Medlem af Levring Sogneraad. Formand for KFUM. G. i Levring 19. Okt. 1919 m. *Mette Pedersen* (D. af Han­delsmand Anders Pedersen, Kjellerup), f. 24. Juli 1895 i Grøn­bæk. Børn: G¹—G⁶.
- G¹. *Andreette J.* f. 22. Maj 1920, d. samme Dag.
- G². *Marie J.* f. 22. Maj 1920, d. samme Dag.
- G³. *Niels Bastrup J.* f. 16. April 1921. Landmand.
- G⁴. *Ruth Bastrup J.* f. 8. Okt. 1922. Sygeplejerske.
- G⁵. *Anders Bastrup J.* f. 21. Okt. 1924. Mekaniker.
- G⁶. *Olaf Bastrup J.* f. 23. Okt. 1931.
- F⁵. *Rasmus Jørgensen* f. i Kjeldgaard 13. Febr. 1893. Grdj. »Højbo«, Saustrup, Skave pr. Holstebro. Medlem af Borbjerg Sogneraad og Skolekommission. G. i Viborg Dom­kirke 8. Nov. 1925 m. *Bodil Marie Moesgaard* (D. af Grdj. Jens og Kathrine Andersen Moesgaard, Faarbæk, Haderup Sogn) f. i Faarbæk 23. Dec. 1898.
Børn: G¹—G⁴.
- G¹. *Rosa J.* f. 29. Nov. 1926.
- G². *Inga J.* f. 12. April 1928.
- G³. *Katrine J.* f. 24. Nov. 1930.
- G⁴. *Bodil Margit J.* f. 5. Dec. 1935.
- F⁶. *Agnes Dusine Jørgensen* f. i Kjeldgaard 12. Marts 1895. G. i Levring K. 17. Okt. 1919 m. *Jørgen Christian Jørgensen* (S. af Grdj. Jørgen Jørgensen og Hustru Anne født Skov) f. 12. Okt. 1891 i Moltrup, Haderslev Amt. Lærereksamen fra Gjedved Seminarium 1919, Lærer ved Jyderup Realskole Aug. 1919—Aug. 1921, Førstelærer ved Bovel Skole i Sdr. Omme Sogn Sept. 1921—Sept. 1923, Enclærer ved Aagerup Skole pr. Roskilde Sept. 1923—Okt.

1928, Lærer ved Vejlbj-Risskov Skolevæsen fra Okt. 1928 til Dato, till. Kordegn ved Vejlbj Kirke fra 1. Marts 1929. Formand for Vejlbj-Risskov Sygekasse fra 1. April 1932. Eksaminer: Faglærereksamen 1926 i Tysk, Sprogdiplom i Tysk fra Akademiet i München 1941. — Deltaget i Verdenskrigen og dekoreret med Jernkorset, Det tyske Feltærestegn, den østrigske og den ungarske Krigsmedaille.
Børn: G¹—G⁶.

G¹. *Lilly Ellinor Jørgensen* f. i Jyderup 24. Dec. 1920. G. i Vejlbj K. 16. Marts 1941 m. *Niels Peter Torntoft Gjedde* (S. af Køhmand Frederik Chr. Thomsen og Hustru Emilie M. K. S., f. Torntoft, Gjedde) f. i Ørting 20. Dec. 1917. Prokurist i Ørting.

Børn: H¹—H².

H¹. Frederik Christian G. f. i Aarhus (Set. Johs.) 24. Sept. 1941.

H². Anne Lise G. f. i Aarhus (Set. Johs.) 16. Okt. 1943.

G². *Jorgen Erhard Jørgensen* f. 29. Aug. 1922 i Sdr. Omme.

G³. *Asta Margrethe J.* f. 1. Marts 1924 i Roskilde.

G⁴. *Lis Evy J.* f. 6. Okt. 1925 i Roskilde.

G⁵. *Egil Torstein J.* f. 28. Febr. 1927 i Roskilde.

G⁶. *Kirsten J.* f. 17. Juli 1934 i Aarhus (Set. Johs.).

F⁷. Jakob Jørgensen f. i Kjeldgaard 16. Dec. 1896. Grdj. i Saustrup, Borbjerg Sogn pr. Holstebro. G. 12. Okt. 1929 m. *Kirstine Christensen* (D. af Boelsmand Niels og Kirstine Christensen, Elkjær, Vinderslev) f. 16. Sept. 1903.

Børn: G¹—G⁷.

G¹. *Niels J.* f. 21. Juli 1930.

G². *Edith J.* f. 7. Juli 1931.

G³. *Johannes J.* f. 3. Nov. 1932.

G⁴. *Meta J.* f. 27. Febr. 1934.

G⁵. *Anna Lise J.* f. 14. Febr. 1935.

G⁶. *Ove J.* f. 18. Nov. 1936.

G⁷. *Jens Christian J.* f. 18. Sept. 1939.

KELLERUP

E². JACOBINE KIRSTINE JØRGENSEN f. i Levring 7. Okt. 1856, d. i Kjellerup 16. Juni 1901 (44 Aar). G. i Levring K. 6. Juli 1880 m. PETER JENSEN (S. af Grdj. Jens

Nielsen (Nipgaard) af Kjørsholms Mølle, Thorning Sogn)
f. i Kjørsholms Mølle 16. Juli 1859. Bankdirektor, Kellerup.
Born: F¹ F².

F¹. Jens Anker Jensen f. i Kellerup 14. Okt. 1881. Ugift

Jacobine og Peter Jensen, Kellerup.

F². Niels Jørgen Jensen f. i Kellerup 28. Maj 1885, d.
22. Marts 1943 (58 Aar). Mobelfabrikant i Skive. G. i
Skive K. 1. Aug. 1908 m. *Elisabeth Sofie Byrum* (D. af
Kobbersmed Byrum, Skive) f. i Skive 16. Dec. 1887.

Born: G¹.

G¹. *Christian Byrum Jensen* f. 3. Maj 1909. Mobelfabrikant
i Skive. G. 7. Dec. 1935 i Skive gl. K. m. *Poula Andersen*
(D. af Manufakturhandler H. Andersen, Skive) f. 17. Sept.
1912.

Born: H¹ H².

H¹. Jess Byrum J. f. 25. Nov. 1937.

H². Preben Byrum J. f. 15. Jan. 1942.

H². Hanne Byrum J. f. 17. April 1944.

LEVING

- E³. **JAKOB PEDER JØRGENSEN** f. i Levring 20. Febr. 1853, d. s. St. 11. Sept. 1907 (54 Aar). Grdj. i Levring. G. i Torning K. 26. Okt. 1880 m. **Olivia Jakobsen** (D. af Grdj. Jakob Madsen, Mallinggaard, Thorning Sogn) f. 10. April 1859, d. 6. Marts 1904 (44 Aar).
Børn: F¹—F⁸.

Jakob Peder og Olivia Jørgensen, Levring.

- F¹. **Marie Kirstine Jørgensen** f. i Levring 30. Marts 1881. G. 12. Maj 1918 m. **Christian LADEFOGED** (S. af Grdj. C. L. Ladefoged, Rorbækgaard, Arden) f. 6. Nov. 1866, d. 30. Sept. 1930 (63 Aar). Grdj. Kongshøjgaard, Arden.
Børn: G¹—G³.
- G¹. **Ester Ladefoged** f. 22. Juli 1917. G. 5. April 1939 m. **Niels Henrik Nielsen** (S. af Kærlmager Nielsen, Fjelrad) f. 7. Maj 1909. Mejerist, Hvorupgaard Mejeri.
Børn: H¹—H².
- H¹. **Hugo Ladefoged N.** f. 19. Okt. 1940.
H². **Else Marie Vestergaard N.** f. 18. Febr. 1944.
G². **Karen Ladefoged** f. 21. Jan. 1919.
G³. **Else Ladefoged** f. 22. Nov. 1923.

- F². Jørgen Jørgensen f. i Levring 4. Jan. 1883. Ugift. Ekstraarbejder ved Jernbanen, Viborg.
- F³. Anna Marie Jørgensen f. i Levring 12. Dec. 1885. G. i Torning 16. Maj 1910 m. *Johannes JENSEN* (S. af Smedemester Martin Jensen, Elsborg) f. i Elsborg 11. Marts 1884. Karetmager, Rødkærbro.
Børn: G¹—G⁴.
- G¹. Borge Oliver Jensen f. 26. Okt. 1911. Politibetjent i København. G. 1937 m. *Ester Sørensen* (D. af Boelsmand Niels Chr. Sørensen, Vindum) f. 31. Aug. 1916.
Børn: H¹—H³.
- H¹. Poul Henning J. f. 22. Sept. 1937.
- H². Finn Højbo J. f. 29. Jan. 1940.
- H³. Jørgen Oliver J. f. 28. Okt. 1943.
- G². Villy Jensen f. 29. Nov. 1914. Bager i Sunds. G. 1942 m. *Anna Mørch* (D. af Bmd. Laust Mørch, Brandstrup) f. 3. Febr. 1920.
Børn: H¹.
- H¹. Bjarne Mørch Jensen f. 22. Dec. 1943.
- G³. Henning Jensen f. 25. April 1917. Maskinist i København. G. i Kbh. 25. Nov. 1939 m. *Ester Johansen* (D. af Grdj. Søren Johansen, Demstrup) f. 1. Sept. 1913.
- G⁴. Olivia Katrine Jensen f. 3. Okt. 1920. G. 1. Juni 1941 m. *Jens Chr. Johansen* (S. af Grdj. Søren Johansen, Demstrup) f. 9. April 1915. Landmand i Demstrup pr. Sjørsløv.
Børn: H¹.
- H¹. Mogens Filbert Johansen f. 11. Juli 1942.
- F⁴. Jakob Madsen Jørgensen f. i Levring 14. Okt. 1887. Grdj. i Levring pr. Kellerup. G. i Hørup K. 10. April 1913 m. *Thora Thorsen* (D. af Grdj. Johan Thorsen, Harre) f. 10. Dec. 1891.
Børn: G¹—G⁶.
- G¹. Peder Jørgensen f. 28. Okt. 1913. Dyrslæge. Ulsted pr. Dronninglund. G. i Hinge K. 21. Juli 1944 m. *Esther Dagny Lauritsen* (D. af Grdj. L. Lauritsen, Højgaard, Hinge) f. 1. April 1915.
- G². Aage Jørgensen f. 9. Marts 1915. Grdj. i Almtoft, Hørup

- Sogn pr. Kellerup. G. i Grønbæk K. 7. Marts 1939 m. *Mary Pedersen* (D. af Grdj. Anton Pedersen, Grønbæk Huse), f. i Grønbæk 7. Marts 1918.
 Børn: H¹—H².
- H¹. Ebba Magda Jørgensen f. 15. Juni 1940.
 H². Aase J. f. 5. Febr. 1944.
- G³. *Harald Jørgensen* f. 24. Sept. 1917. Landmand i Alintoft.
 G⁴. *Jørgen Jørgensen* f. 28. Marts 1925.
 G⁵. *Dagmar Jørgensen* f. 7. Dec. 1927.
 G⁶. *Ketty Jørgensen* f. 20. Dec. 1932.
- F⁵. Maren Jørgensen f. i Levring 15. Juni 1889, d. s. St. 20. Nov. 1938 (49 Aar). G. i Torning K. 19. Nov. 1915 m. *Jens Christian JENSEN* (Søn af Grd. Anders Jensen) f. 19. Aug. 1888 i Levring. Grdj. Levring pr. Kellerup. Sogneraadsformand.
 Børn: 1 Plejesøn G¹.
- G¹. *Holger Jensen* f. 2. Febr. 1931.
- F⁶. Rasmine Jørgensen f. i Levring 7. Jan. 1891. G. i 1914 m. *Mads SØRENSEN*, Landmand fra Thorning, boende i Amerika. Død i Amerika 1934.
- F⁷. Kirstine Jørgensen f. i Levring 1. April 1893. G. 30. Okt. 1917 m. *Marius RASMUSSEN* (S. af Bager Rasmussen, Thorning) f. 3. Jan. 1884, d. 28. Maj 1924 i Thorning. (40 Aar). Landmand.
 Børn: G¹—G².
- G¹. *Elna Rasmussen* f. 24. Febr. 1920. G. i Horup 1944.
 G². *Hans Rasmussen* f. 7. Marts 1923. Kontorist paa Juelsminde Sanatorium.
- F⁸. Agnes Jørgensen f. i Levring 18. Okt. 1901. G. m. *Peter JUST* f. i Levring 5. Marts 1906. Grdj. i Ungstrup, Thorning, Kellerup (S. af Grdj. Kr. Just, Hindbjerg).
 Børn: G¹—G⁴.
- G¹. *Henry Just* f. 17. Maj 1929.
 G². *Marie J.* f. 2. Febr. 1937.
 G³. *Kristian J.* f. 12. Nov. 1939.
 G⁴. *Poul J.* f. 26. Aug. 1942.

HINGE

- D². **JACOB PETER OVERBYE** f. i Hinge 14. Juli 1820, d. s. St. 15. April 1825 (4 Aar).
- D³. **JENS PETER OVERBYE** f. i Hinge 20. Jan. 1823, d. s. St. 23. Jan. 1913 (90 Aar). Gaardejer og Sognefoged

Jens Peter Overbye, Hinge, 1823–1913, og Hustru Abelone Pedersdatter, 1828–1910.

i Hinge. — Jens P. Overbye var kun 10 Aar, da hans Fader døde og 18 Aar, da han mistede sin Moder, saa han blev i en meget ung Alder Bestyrer af Fødegaarden, som den Gang for en stor Del var Hede. Men Jens Overbye fik Heden opdyrket og var efter sin Tid en meget oplyst Mand, skont han aldrig havde været udenfor Sognets Grænser. Han var meget søgt af Beboerne, naar de havde Brug for juridisk Bistand, eller der skulde skrives Skøder o. lign.

Jens P. Overbye var gift 2 Gange. 1. Gang 7. Juli 1848 i Levring K. m. ANE MARGRETHE NIELSDATTER (Søster til Jørgen Nielsen »Iversen«, Levring. Se »D¹«. Datter af H.søn Niels Pedersen og Hustru Ane Kirstine Jørgensdatter, Levring) f. i L. 16. Jan. 1823, d. i Hinge 30. April 1876 (53 Aar).

Gift 2. Gang 22. Marts 1877 m. ABELONE PEDERS-DATTER (D. af Grdmd. Peder Jensen Erichsen i Schousborg og Anne Marie Gregersdatter) f. 18. Dec. 1828 i Skovsborg, Levring, d. i Hinge 5. Maj 1910. Abelone Overbye var, som det ogsaa fremgaar af Billedet, en nydelig og statelig Dame, altid sirligt og net klædt paa Søndag som Hverdag.

Børn i 1. Ægteskab: E¹—E⁷.

- E¹. RASMUS OVERBY f. i Hinge 26. Sept. 1848, d. s. St. 13. Marts 1867 af Tæring (18 Aar).
 E². NIELS OVERBY f. 13. Juni 1850 i Hinge, d. s. St. 13. Okt. 1851 af Mæslinger (1 Aar).
 E³. MARIE KIRSTINE OVERBY kaldet »MAREN« f. i Hinge 4. Jan. 1852, d. s. St. 17. Aug. 1873 af Tæring (21 Aar).
 E⁴. CHRISTINE OVERBY f. 23. Marts 1855 i Hinge, d. s. St. 18. Sept. 1866 af Tæring (11 Aar).

KLAUSHOLM

- E⁵. NIELS PETER OVERBY f. i Hinge 12. Okt. 1857, d. 31. Juli 1912 (54 Aar). Gaardmand paa Klausholm, Levring Sogn. Medlem af Bankraadet for Kellerup Bank, Med-

Anna Martine og Niels Peter Overby, Klausholm.

lem af Levring Sogneraad og Sparekasse. G. 27. Okt. 1882 m. Anna Martine Nielsen (D. af Grdj. Peder Nielsen, Levring Vesterskov) f. i L. 27. Okt. 1864, d. s. St. 18. Nov. 1941 (77 Aar).

Born: F¹—F⁹.

F¹. Marie Kirstine Overby f. i Klausholm 18. Juli 1885, d. i Sinding Østergaard 25. April 1940 (54 Aar). G. 21. Maj 1909 m. *Christian SKORSTENSGAARD* (S. af Grdj. Jørgen P. Skorstensgaard, Levring) f. i L. 25. Okt. 1881. — Gaardmand i Sinding Østergaard, Skægkær.

Born: G¹—G³.

G¹. *Ejner Skorstensgaard* f. i Sinding 1. Juni 1910. Gaardmand paa Bakkegaarden, Lemming. G. 14. Febr. 1937 m. *Eva Andersen* (D. af Brugsforeningsuddeler Søren Andersen, Sinding) f. 5. Sept. 1913.

G². *Anne Overby Skorstensgaard* f. i Sinding 15. Okt. 1911. G. i Sejling K. 15. Okt. 1939 m. Grdj. *Aksel Frits* (S. af Ellen og Peter Fritz, Serup, Lindely) f. i Serup 5. Maj 1907. Gaardmand i Serup Lindegaard, Lemming.

Born: H¹.

H¹. Eigel Skorstensgaard Frits f. 3. Maj 1942.

G³. *Vagn Overby Skorstensgaard* f. i Sinding 11. Febr. 1920. Landmand i Sinding pr. Skægkær.

F². Jens Peter Overby f. i Klausholm 25. Marts 1887. Grdj. Brendegaard, Them Sogn. G. i Tirstrup 4. Nov. 1919 m. *Anna Margrethe Jacobsen* (D. af Bmd. Johan Jacobsen, Hesselho pr. Gaarde ved Ølgod) f. i H. 27. Aug. 1893.

Born: G¹—G³.

G¹. *Nicoline Overby* f. i Hvamgaarden, Levring 22. Aug. 1920.

G². *Niels Peter Overby* f. i Hvamgaarden, Levring 4. April 1922. Landmand.

G³. *Anna Marie Overby* f. i Hvamgaarden, Levring 25. Aug. 1923.

F³. Anna Margrethe Overby f. i Klausholm 21. Jan. 1889. G. 11. Sept. 1915 m. *Jens Peter RAVN* (S. af Grdj. Christian Ravn, Grølsted) f. i G. 25. Febr. 1885. Sognefoged. Proprietær paa Rosenfeldt, Vellef Sogn pr. Ulstrup.

Born: G¹—G⁴.

- G¹. *Niels Overby Ravn* f. 20. Maj 1918. Dyrslæge. Realeks. i Langaa. Dimitteret Landbohøjskolen 1944. Assistent i Særslev pr. Fyn. G. m. Gerda Hauge Christensen, Vellev, f. 18. Juli 1919.
- G². *Knud Erik Ravn* f. 23. Aug. 1920. Landmand. Vellev.
- G³. *Christen Ravn* f. 14. Nov. 1921. Landmand. Vellev.
- G⁴. *Anna Sofie Ravn* f. 6. April 1924. Sygeplejeelev.
- F⁴. Agnes Overby f. i Klausholm 28. Jan. 1891. G. 7. Jan. 1912 m. *Lars Peder Johan LARSEN* (S. af Grdj. Niels Larsen, Ullermark) f. 27. Sept. 1878. Gaardmand i Dybkjærslund, Godvad Sogn, bor nu i Villa »Ro«, Silkeborg. Børn: G¹—G⁴.
- G¹. *Niels Overby Larsen* f. 20. Marts 1914. Gartner. Bestyrer paa Vilvorde Havebrugsskole, Charlottenlund. G. 1941 m. *Karen Erlandsen* (D. af Havnefoged Erlandsen, Amager) f. 28. Juni 1911.
- G². *Asta Overby Larsen* f. 21. Marts 1918. G. 30. Juni 1939 m. *Tage Jensen Butsbach* (S. af Maskimm. E. Jensen Butsbach) f. 15. Okt. 1908. — Proprietar paa Bredhøjgaard, Tjæreby, Sjælland.
Børn: H¹—H³.
- H¹. Inger Butsbach f. 21. April 1940.
- H². Hanne B. f. 7. Nov. 1941.
- H³. Ib B. f. 1. April 1943.
- G³. *Elly Overby Larsen* f. 20. Juni 1922.
- G⁴. *Grethe Overby Larsen* f. 15. Febr. 1926.
- F⁵. Magda Elfrida Overby f. i Klausholm 29. Jan. 1893. G. 27. Marts 1918 m. *Viggo PETERSEN* (S. af Smedem. Hans P. Petersen) f. 5. Okt. 1890 i Kellerup. Grdj. i Hul-kjærhus, Grønbaek Sogn pr. Rødkaersbro.
Børn: G¹—G⁵. Alle født paa Ans Mark, Grønbaek Sogn.
- G¹. *Ester Overby Petersen* f. 22. Marts 1919. Husassistent.
- G². *Niels Overby P.* f. 28. Maj 1922. Landmand.
- G³. *Erik Overby P.* f. 30. Okt. 1923. Landmand.
- G⁴. *Olaf Overby P.* f. 27. Sept. 1925. Landmand.
- G⁵. *Hans Overby P.* f. 29. Febr. 1928.
- F⁶. Gudrun Overby f. paa Klausholm 29. Juni 1895. G.

29. Juni 1921 m. *Anton BRØNDUM ANDERSEN* (S. af Gartner Anders C. Andersen og Ane Marie Brøndum) f. i Struer 20. Jan. 1895. Planteskoleejer. Hulkærhus pr. Rødkærbro.

Om Hulkærhus Planteskole kan følgende oplyses. Den er paabegyndt 1896 af A. B. Andersens Fader og bestod af 18 Tdr. Land med Beskæftigelse til 5—6 Mand. Planteskolen er nu udvidet og omfatter 87 Tdr. Land, ialt 5 Ejendomme, der beskæftiges c. 20 Mand om Vinteren og 35—40 Mand Foraar, Sommer og Efteraar. De 5 Ejendomme er beliggende i 3 Sogne: Levring, Højbjerg og Grønbæk. - Hovedejendommen »Hulkærhus« ligger paa den yderste Spids i den østlige Del af Sognet. Kontor, Pakhus, Stald m. m. ligger i Grønbæk Sogn. Sogneskillet gaar gennem selve Stuehuset, saa Ejeren kan selv bestemme, hvilket Sogn han vil betale Indkomstskat til. Der er nemlig Soveværelser i begge Ender af Stuehusets anden Etage.

Planteskolen producerer Frugttræer, Frugtbuske, Roser, Sirbuske, Skov-, Læ- og Hækplanter, som forsendes over hele Landet. For den nuværende Krig eksporteredes Planter og Træer til Norge og Island.

Børn: G¹—G⁴.

- G¹. *Niels Brøndum Andersen* f. 3. Jan. 1922. Gartner.
 G². *Karna Brøndum Andersen* f. 30. Marts 1924.
 G³. *Folke Brøndum Andersen* f. 4. April 1926.
 G⁴. *Anna Brøndum Andersen* f. 24. Sept. 1930.
- F⁷. *Peter Overby* f. i Klausholm 6. Aug. 1896. G. 10. Maj 1923 m. *Valborg Lindberg* (D. af Ejendomsmægler Jakob Lindberg, Kellerup) f. i Silkeborg 27. April 1902. Handelsmand. Østergade, Kellerup. Børn: G¹—G².
- G¹. *Elna Overby* f. i Funder 22. Okt. 1922.
 G². *Else Overby* f. i Levring 16. Maj 1925.
- F⁸. *Rasmus Holger Overby* f. i Klausholm 30. Marts 1898. Grdj. i Klausholm pr. Rødkærbro. Medlem af Bankraadet i Kellerup Bank og Levring Sogneraad. G. 29. Sept. 1925 m. *Karoline Marie Danielsen* (D. af Grdj. Daniel Danielsen, Lille Mølle, Levring) f. i L. 25. Sept. 1902.
 Børn: G¹—G³.

- G¹. *Anna Kirstine Overby* f. 17. April 1928.
 G². *Niels O.* f. 6. Juli 1929.
 G³. *Ejgil O.* f. 21. Dec. 1933.
- F⁹. Knud Aage Overby f. i Klausholm 27. Juni 1903.
 Uddeler i Levring Brugsforening pr. Kellerup. G. 26. Juni
 1931 m. *Karen Marie Lindberg* (D. af Uddeler Arnold Lind-
 berg og Hustru Maria, Midstrup) f. i Astrup, Hinge Sogn
 29. Nov. 1906.
 Børn: G¹—G⁴.
- G¹. *Vita Overby* f. i Levring 15. Nov. 1932.
 G². *Margit O.* f. i Levring 20. Marts 1935.
 G³. *Emmy O.* f. i Levring 26. Juni 1939.
 G⁴. *Jørn O.* f. i Levring 11. Aug. 1940.

HINGE

- E⁶. JACOB OVERBY f. i Hinge 28. Okt. 1859, d. s. St. 19.
 Juni 1927 (66 Aar). Ejer af Fødegaarden i Hinge. Medlem
 af Sogneraadet og Silkeborg Handels- og Landbrugsbank.
 G. 28. Okt. 1885 m. Petrine Bang (D. af Proprietær
 Søren Bang og Hustru Anna, Gammel Dalsgaard, Hørup
 Sogn) f. i Skelunds Mølle, Sahl Sogn 8. Okt. 1862, d. i
 Hinge 18. Juli 1945. (82 Aar). Børn: F¹—F⁶.

Petrine og Jacob Overby, Hinge

- F¹. Jens Overby f. i Hinge 2. Dec. 1886. Gaardmand i Hindbjerg, Levring Sogn. G. 15. April 1913 m. *Nielsine Knudsen* (D. af Grdj. Rasmus Knudsen, Vejrslev) f. i V. 29. Nov. 1893.
Born: G¹—G⁶.
- G¹. *Jacob Overby* f. 19. Aug. 1915. Landmand, Hindbjerg.
- G². *Rasmus Knudsen Overby* f. 1. Sept. 1917, d. 24. Juni 1935 i Hindbjerg (17 Aar).
- G³. *Knud Overby* f. 21. Dec. 1919. Landmand.
- G⁴. *Soren Bang Overby* f. 1. Marts 1921. Landmand.
- G⁵. *Kathrine Bang Overby* f. 24. Juni 1922.
- G⁶. *Alfred Overby* f. 19. April 1924. Landmand.
- F². Rasmus Anker Overby f. i Hinge 10. Jan. 1888. Gaardmand i Sejling, Skægkær. G. 4. Nov. 1932 m. *Laura Pedersen Slej* i Viborg Domkirke (D. af Grdj. Chr. Pedersen Slej, Bejsbro, Hvidbjerg Sogn), f. i H. 20. Juni 1900.
Born: G¹.
- G¹. *Jacob Overby* f. i Sejling 1. Nov. 1933.
- F³. Ane Margrethe Overby f. i Hinge 6. Okt. 1889. G. 11. April 1911 m. *Valdemar PETERSEN* (S. af Gaardmand og Købmand Theodor Petersen Storgaard, Hinge) f. i Hinge 20. Febr. 1882. Gaardmand og Sognefoged i Hinge.
Born: G¹.
- G¹. *Ingeborg Overby Petersen* f. i Hinge 16. Maj 1912. G. 6. Juni 1936 m. *Johannes Emil Nielsen* (S. af Grdj. Peter Nielsen, Hedehusgaard) f. 9. Okt. 1909 paa Viborg Sygehus. Gaardmand paa Brunbakkegaarden, Serup Sogn, Lemming.
Born: H¹—H².
- H¹. Anna Kathrine Overby Nielsen f. i Serup 20. Sept. 1939.
- H². Inga Storgaard Nielsen f. i Serup 9. Juli 1941.
- F⁴. Søren Bang Overby f. i Hinge 21. Maj 1892, d. i Mausing Mølle 9. Dec. 1920 (28 Aar). Gaardmand i Mausing Mølle, Vinderslev Sogn. G. 28. Nov. 1917 m. *Vilhelmine Hermansen* (D. af Grdj. Peder Hermansen, Gl. Dalsgaard) f. i Astrup, Hinge Sogn 26. Sept. 1895. (Gift 2. Gang. Adr. Vilhelmine Andersen, Sølystvej 52, Silkeborg).

- F⁵. Agnes Overby f. i Hinge 15. Febr. 1894. Husbestyrerinde hos Moderen, boende Hinge By.
- F⁶. Rasmus Overby f. i Hinge 11. Aug. 1896. Gaardejer i Hinge. Ejer af Fødegaarden. G. i Them Kirke 14. Maj 1931 m. *Laura Nielsigne Olesen* (D. af Grdj. Gert Olesen, Engetvedgaard, Them) f. i T. 7. April 1898.
Børn: G¹—G².
- G¹. *Ninna Petrine Marie Overby* f. i Hinge 3. Sept. 1932.
G². *Ester Jakobine Overby* f. i Hinge 27. Juli 1939.
- E⁷. ANE MARIE OVERBY f. i Hinge 11. Jan. 1863, d. s. St. 27. Febr. 1864 (1 Aar).
- D⁴. JACOB PETER OVERBY f. i Hinge 27. Dec. 1825, d. s. St. 26. Okt. 1843 (17 Aar). Dræbt ved et Vaadeskud.
- D⁵. PEDER RASMUSSEN OVERBYE kaldet »NEDERBY« f. i Hinge 14. Sept. 1827, d. s. St. 15. Okt. 1902 (75 Aar). Gaardmand i Hinge. G. i Hinge Kirke 24. Nov. 1871 m. BODIL MARIE LAURITSEN (D. af Husmand Laurits Andersen) f. i Vinderslev 4. Maj 1836, d. i Hinge 8. Dec. 1908 (72 Aar).
Ingen Børn.

BUKKROG og ASTRUP

- D⁶. JACOB RASMUSSEN OVERBYE f. i Hinge 27. April 1830, d. i Astrup, Hinge Sogn 6. Jan. 1897. --- Gaardmand i Bukkrog, Levring Sogn. G. i Hinge K. 25. Maj 1866 m. CAROLINE DORTHEA JENSEN (D. af Indsiddler L. Jensen og Ane f. Glud, Hinge) f. i H. 14. Juni 1843, d. s. St. 6. April 1925 (81 Aar).
Børn: E¹—E².
- E¹. RASMUS JAKOBSEN OVERBY f. i Bukkrog, Levring 10. April 1867. Grdj. i Astrup. G. i Vinderslev 30. Juni 1891 m. Ane Mogenssen (D. af Kromand Niels Mogenssen, Vinderslev) f. i V. 3. Juli 1869, d. i Astrup, Hinge 23. Okt. 1942 (73 Aar).
Børn: F¹—F⁶.

F¹. Jakob Overby f. i Astrup 14. Marts 1892. Gaardmand i Astrup, Hinge Sogn. G. 15. Jan. 1918 m. *Anna Pedersen Bak* D. af Murer Anton Pedersen, Balle) f. i Balle 28. Juli 1892.

Born: Et Adoptivbarn: G¹.

G¹. *Lisa Overby* f. i Koge 13. Aug. 1927.

Ane og Rasmus Jakobsen Overby, Astrup.

F². Niels Overby f. i Astrup 9. Sept. 1893. Restauratør i Beder. G. 30. Okt. 1925 m. *Else Marie Sofie Jensen* (D. af Grdj. Martinus Jensen, Astrup) f. i A. 15. Juli 1903.

Born: G¹.

G¹. *Ehlers Overby* f. 8. April 1938 i Dalsgaard, Hørup Sogn.

F³. Gunnar Overby f. i Astrup 6. Okt. 1895, d. s. St. 2. Juni 1896 (3¹ Aar).

F⁴. Gunnar Overby f. i Astrup 28. Juli 1897. Boelsmand, Hinge Hede. G. 2. April 1933 m. *Gerda Marie Poulsen* (D. af Grdj. Byriel Poulsen, Stanghede, Dollerup Sogn) f. 30. Jan. 1907.

Born: G¹—G².

G¹. *Ove Poulsen Overby* f. 16. Juni 1934.

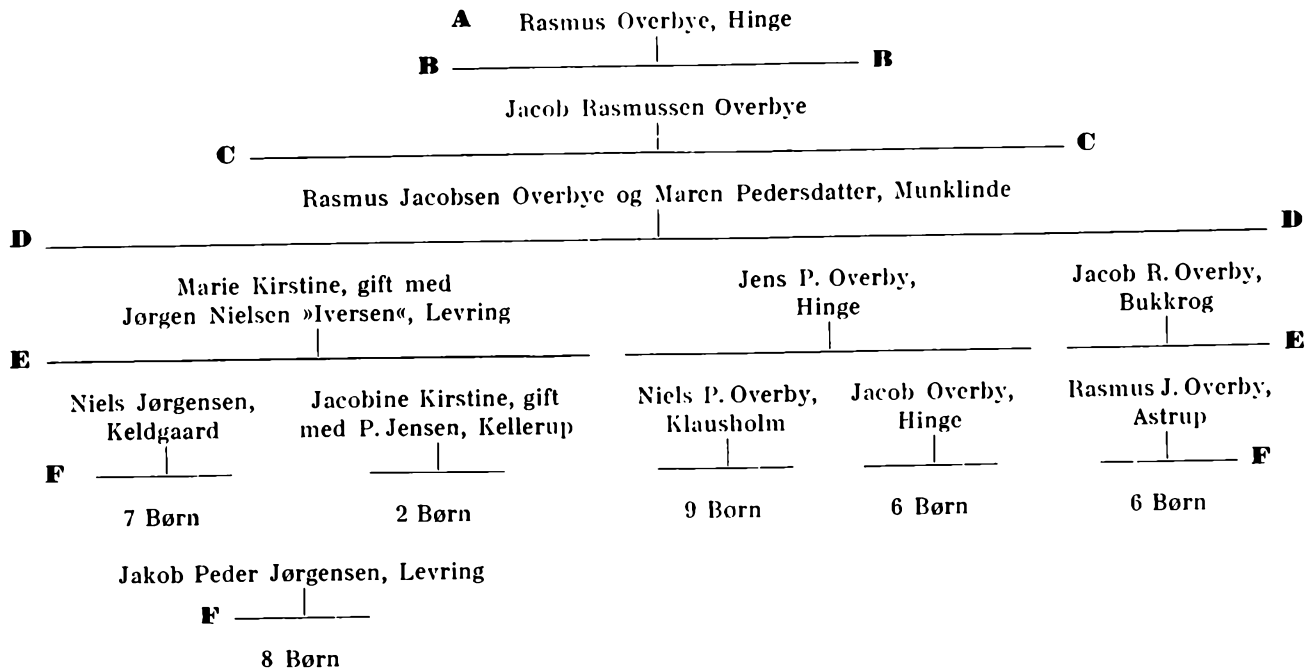
G². *Aage Poulsen Overby* f. 16. Dec. 1937.

F⁵. *Aage Overby* f. i Astrup 11. Aug. 1902, d. s. St. 20. Juli 1904 (1¾ Aar).

F⁶. *Caroline Mathilde Overby* f. i Astrup 18. Febr. 1907. Damefrisørinde i Aarhus. Hallsti 37², Aarhus.

E². **MARIE MATHILDE OVERBY** f. i Bukkrog, Levring Sogn 1868, d. i Astrup 29. Dec. 1880 (12 Aar).

O V E R S I G T S P L A N

Paa Planen er kun medtaget Personer med Efterkommere op til Nutiden

INDGIFTE SLÆGTER

MÆND

Abildtrup, Mads, Ringsted	210	Kristensen, Marius	
Andersen, A., Brøndum	227	Kronborg, Anders J.	
Andersen, Jens, Voer	195	Ladefoged, Chr.	
Ankersen, Anders o. s. v.	178	Larsen, Anton	
Baade, Martin Janus	200	Larsen, Lars P.	
Billeskov, Peter	215	Larsen, Peder	
Broch, Sv. Aage	198	Larsen, Viggo	
Brøndum, Anton A.	227	Lauridsen, L. Kr., S. andet	
Butsbach, Tage Jensen	226	Lauritsen, Aage	
Christensen, Niels	183	Lauritsen, P., Hagelskjær .	
Damgaard, Peder N.	206	Lemminger, J. A. o. s. v. .	
Elkjær, N. P. o. s. v.	182	Lundum, P. Jensen	
Estrup Jensen	211	Lybæk, Kr.	
Favrholt, A. Bernt	198	Madsen, Arne	
Fenger, Knud Petersen	203	Mikkelsen, Jens	
Frits, Aksel	225	Mortensen, P. Chr. P.	
Gjedde, N. P., Torntoft	218	Møller, P. Chr.	
Hagelskjær, Peter	201	Nedergaard, N. P.	
Hogh, Peder	207	Nicolajsen, L. O. G.	
Isen, Søren	185	Nielsen, S. Chr. P.	
Iversen, Iver M.	216	Nielsen, Johs. E.	
Iversen, Jørgen Nielsen	213	Nielsen, Jørgen Iversen ...	
Jacobsen, Sigurd	199	Nielsen, L. Kr.	
Jensen, Anders	167, 191, 200	Nielsen, Niels	
Jensen, Chr.	191, 201	Overbye, Rasmus J.	
Jensen, Estrup	211	Pedersen, Anton	
Jensen, Jens	166, 222	Pedersen, Ejner	
Jensen, Johs.	221	Pedersen, Knud Fenger ...	
Jensen, Peter	218	Pedersen, P. Chr.	
Jepsen, Peder	196	Petersen, Ejner	
Johansen, J. Chr.	221	Petersen, Frederik Julius ..	
Just, Peter	222	Petersen, Valdemar	
Jørgensen, J. Chr.	217	Petersen, Viggo	
Jørgensen, Søren P.	185	Rask, Niels H.	
		Rask, Rasmus A. o. s. v. ...	
		Rasmussen, Marius	
		Ravn, J. P.	
		Rosvall, P.	

Saaby, Viggo	205	Sørensen, Thomas	166
Skorstensgaard, Chr.	225	Tidamm, Andreas	182
Spandet, L. Kr.	201	Villumsen, Kr.	179
Stamsboll, E. A.	203	Villumsen, Niels	186
Segaard, Aksel	200	Voer, Jens A.	195
Sørensen, Mads	222		
Sørensen, N. P.	201		

KVINDER

Abildtrup, Ane Katr.	238	Jonasen, M. Kirstine	203
Andersen, Abalone J.	201	Just, Maja	203
Andersen, Elisabeth	202	Knudsen, Nielsine	229
Andersen, Eva	225	Kristensen, Kristine N.	200
Andersen, Poula	219	Lauritsen, Bodil Marie	230
Bang, Petrine	228	Lauritsen, Ester D.	221
Byrum, Elisabeth S.	219	Laurisdatter, Karen	195
Christensdatter, Ingeborg	134	Laursen, Hedvig	207
Christensdatter, Gertrud	170	Lindberg, Karen M.	228
Christensen, Jensine M.	201	Lindberg, Valborg	227
Christensen, Johanne M.	206	Lund, Ruth E. K.	203
Christensen, Kirstine	218	Moegaard, Bodil M.	217
Christensen, Mette J.	205	Mogensen, Ane	230
Danielsen, Karoline M.	227	Morch, Anna	221
Eriksen, Jenny	215	Nedergaard, Elisabeth	209
Eriksen, Kirstine	216	Nielsdatter, Ane M.	223
Erlandsen, Karen	226	Nielsen, Anna M.	225
Frederiksen, Karen	209	Nielsen, Anna S.	198
Hedegaard, Abalone J.	201	Nielsen, Mariane J.	208
Herlevsen, Thyra A.	199	Nissen, Dagmar	203
Hermansen, Vilhelmine	229	Olesen, Laura N.	230
Isen, Astrid K.	197	Pedersdatter, Abalone	224
Iversen, Ane M.	197	Pedersdatter, Else	191
Jacobsen, Anna M.	225	Pedersdatter, Kirstine	195
Jakobsen, Olivia	220	Pedersen, Anna	231
Jensdatter, Birtha	191	Pedersen, Marie K.	216
Jensen, Anna K.	203	Pedersen, Mary	222
Jensen, Caroline D.	230	Pedersen, Mette	217
Jensen, Dagmar	219	Petersen, Ebba M.	206
Jensen, Ellen M.	193	Poulsen, Gerda M.	231
Jensen, Else M.	231	Slej, Laura Pedersen	229
Jensen, Inger M.	197	Sørensen, Clara R.	196
Jensen, Marie	190	Sørensen, Ester	221
Jeppesdatter, Mette	160	Sørensen, Kirstine	216
Johansen, Andrette	213	Thorsen, Thora	221
Johansen, Ester	221	Thuesen, Antonette	206
		Vestergaard, Maren	167

PERSON- OG SAGREGISTER

(indbefatter ikke Stamtavler).

Aaboe, J. P.	49, 50, 187	Christensen, Søren	94
Aakjær, Jeppe	15, 100, 117, 130, 241	Christianshede	132
Aarestrup	154	Dahlsgaard, Chr.	15
Abildtrup	81, 91, 129	Dahl, I. P.	91
Agerskov ...	21, 60, 107, 118, 131, 136, 148	Degn, Niels, Karup	141, 166
Anmussen, M.	81	Drou'n So	111
Andersen, Niels	75, 165	Dyssel, Raadmand	41
Andersen, Jens, Kølvråa	171	Dybkrog	59, 71
Anchersen, A. og M.	174, 178	Engesvang	50, 85
Anker Andersen	178, 179	Elkjær	182
Albu Krog	111	Eriksen, Erik, Lovenbalk	27
Askegraven	149	Fabeck, Frederikke, Lieutenant	49
Aunsbjerg	27, 152	Favrholt, J. A.	57, 89, 92, 93
Bache, Madam	128	Fogstrup	77, 81
Balle	49	Fruerlund	41, 49
Bedehøj, »Bierhyw«	50, 180	Frolund, Ole	95
Bentsen, Iver	150	Fødenod	31
Berntsen, Anton	17	Gammelager	114
Berg, S. Niels	53	Gedhus	146
Bjerg, Ane	168	Gertrud	39, 50, 164, 211 m. fl.
Bjergbækken	112	Gellerup	96, 129
Bjergbæksvej	59, 107	Gern	55
Bjerre Swot	111	Gjoe, Elline, Mogens	26, 28, 101
Bjerremandslyw	111	Garmester, Laurs, Hinge	48
Bjødstrup	95	Godtfredsen, N. B.	126
Blicher, St.	15, 151	Graa — Græthede	26, 177
Blindkjær, Blindkrog	59	Graamose	182
Bluhme, P. E.	74, 123	Grøndalsgaard	184
Bodil Marie	166	Grundlige Forsamlinger	73, 82, 120
Boel	89, 94, 131	Gotzsche, Johs.	131
Bondesen, Jens	128	Hagelskjær, Søren, Ikast	37
Bondeskyld	33	Hansdatter, Olliver	55
Brochmand, Jesper, Huspostil 17, 165, 176		Hans, Gammel	128
Brøndsted, H.	125	Hansen, H. P.	80, 161, 169
Bülow, A.	74, 123, 132	Hedegaard	96, 120, 116
Bækgaard, Chr.	169	Henriksen, J. H.	67, 73, 79, 130
Bogelund	21, 59, 74, 67, 148	Hindhede, N. B.	99
Clemmentsen, Niels	27, 28	Hinge	18, 75, 87, 188 m. fl.
Christen, Lærer	131	Holdgaard, Søren	173
Christensen, Anders	29, 33		
Christensen, Niels	39, 183		

Holdgaard, Niels	128	Mausing Mølle	18, 76, 176, 188
Hulling	129	Mette Kirstine	171
Hull, Morten og Chr.	182	Mikkel Agerskov	165
Højris, Chr. P.	188	Mikkel Rævehale	23, 151
Idom	91	Mikkelsen, Jens	21, 131, 135
Isen, Søren	185	Mikkelsen, S. og Chr.	31, 90, 183
Iskov	92, 113	Moeslund	22, 26, 27, 59
Jeppesen, A.	188	Moeslund, Jørgen	188
Jeppesen, Ronkilde	81	Moeslundgaard	187
Jepsen, Søren	11	Mortensen, Jens Bouflund	33
Jensen, Anders Chr.	131	Munk, Anders	21, 27
Jensen, Christen	50	Museum, Herning	58, 161
Jensen, Erhardt	95	Märcher, Jørgen	173
Jensen, Fr., Christianshede ..	171	Müller, Tage	131
Jensen, J. Chr., Kolvraa	171	Mylius-Eriksen, L.	187
Jensen, J., Agerskov	165	Møller, Niels	38, 49
Jensen, J., Refshalegrd.	177	Nejgaard, Nedergaard ...	11, 98, 99, 151
Jensen, J. P., Hesselund	171	Nielsen, Christen	39, 50, 75, 172
Jensen, Mads, Skygge	53	Nielsen, Niels Chr. 11, 18, 57, 131 m. fl.	
Kampmann	74	Nielsen, N. P.	18, 127
Karup	150, 151 m. fl.	Nielsen, Thomas, Ronkilde	16, 48
Kjerkegaard, P. C.	76	Nisleff, R., Bording Mølle	38, 39
Klouenhøj	30	Njøs	31
Knud Jacobsen	132	Nøjsom, Jakob	147
Kongeheden	26	Nørlund	53, 111, 130
Køfskat	31	Olmerdugdyne	10 flg.
Kradbjergul	22, 155	Omgangslærer	131
Kragelund	50, 73, 172 m. fl.	Overgaard, Balle	44, 49
Kristensen, Ev. Tang ...	16, 116, 181, 187	Overby, Rasmus m. fl.	48, 75, 76, 188
Laasby	93	Overby, Jens P.	79, 87, 188
Landgilde	28, 31	«Owner»	31, 157
Lanager	110	Pedersen, Anders, Haller	170
Larsen, Hanne	128	Pedersen, Peder Uhre	170
Laursen, Chr. og Jens «Lybæk»	95	Pederstrup	18, 186
Lauritsen, Karen	17, 123	Petersen, Lærer, Hauge	124
Lemminger	173, 182	Petersen, Christine	120
Lidgaard, Kresten	172	Petersen, Valdemar	11, 76, 188
Ligtræ	15, 17	Plovgilder	123
Linnbjerg	21	Rask	182
Lund, Jeppe, Chr. og Juul, Bogelund	74, 75, 171	Rostgaard, Chr.	188
Lundmarkin	60	Ruskjær	11, 62, 78
Lundum, Jens	18, 19, 76, 176	Ronkilde	23, 13, 18, 84
Lundum, Peder	39, 46, 48, 183	Roverstuer	22, 109, 151
Løbdegne	131	Salling Pæ'	128
Lybsker	59	Schmidt, Hans	15, 159
Maabjerg	91	Sejling, Sinding	71
Madsen, Anders	57, 77	Sidsel Bens Kjeld'	22
Madsen, Lærer	134	Si'me	117
Mads, Sorte	151	Simmelkjær	58
		Skanser	26

Skovlovringer	49, 173 flg.	Towtmarkin	60, 145, 157, 161
Skrædder, Laust (Nielsen)	62, 78	Trier, E.	127
Skrædder, Rasmus (Sørensen)	173	Troels i Hedegaard	60
Skygge	53, 136	Trostrup	31
Sogneforstander	77	Tyregod	21, 22, 24
Stednavne	103		
Stenholt	172 flg.	Uhre	164 flg.
Stine, Helle	73	Uur, Peder Andersen 44, 54, 55, 169 flg.	
Stubkær (Skole)	26, 27, 124, 132 flg.	Ungstrup	96, 114
Stubkær, Anders og Niels ...	73, 78, 124	Ulvedalen	22
Sædedegn	131	Ulvemosen	22
Sønderberg	131		
Søndergaard, Agerskov	165	Vallekilde Højskole	127
Søndergaard, Kræn	167	Vallerbæk	79, 131, 150
Søjbjerg	91	Vandgrov, den st.	59, 113
Søren Peder	128	Vandmølle, Bording	39, 49
Sørensen, Jep	41	Vemb	91
Sørensen, Pæ', Spillemand	132	Vesterby, Kristen	73
Sørensen, Olle og Povl	39, 41	Vestergaard, Oluf	111
Sørensen, Th., Agerskov	11, 60, 141 flg., 166	Vinderslev	78, 48, 49, 75
		Voer	74
Tammes'plet	111	Vognægt	29
Teglbrænder, Kræn	123	Vosborregaard	29
Tjørring	71	Wollesen, Søren	173, 174, 179
Them	63		
Tidamm' Andr.	182	Odogaard	27
Torning	96, 107, 116, 154	Ornhoved, Jens	186

BILLEDFORTEGNELSE

Kort over Egnen	
Paa Heden	
Paa Vej til Munklinde Enge	
Side af Familiebibel	
Bording Sogn set fra Skygge	
Else Pedersdatters Ligtræ	
Lærer J. P. Aaboe	
Aftægtsstue	
»Gammel Pæjr«	
Anders Madsen	
Et Chatot fra Munklindegaard	
Bording gamle Kirke	
Aftægtskontrakt fra Munklinde 1828	
Gravkors over Peder Nielsen	
Slægtsgaarden Overbye, Hinge	
Karen i Munklinde	
Ane Cathrine Jepsen	
Olivia Jepsen	
Andreas Chr. Jeppesen	
Anne og Jeppe Jeppesen	
Den gamle Ronkildegaard	
Peder Nielsen	
Aftenskolen i Munklinde 1901	
Munklindeby 1901	
Munklinde Norgaard	
Martin Nielsen og tre Børn	
Laust Peder og Martin Nielsen	
Vester Moselundgaard	
Jorgen og Niels Nejgaard	
Der gaar en Aa — Æ Stem'verk	
Plantegning af de gamle Gaarde	
Den gamle Munklindegaard	
Hus med »Træk«	
Udskiftningskortet af 1810	
Bjergbæksvej	
Den store Vandgrov	
Gammelagers Koer ved Aaen	
Mors Rok	
Bedstemor i Moselund	
Karen Lauritsen	
Solvryllupskillede, Vester Moselund	
N. P. Nielsen, Herning	
Karnø Aa	

	Side
Stubkær gamle Skole	133
Andrea og Jens Mikkelsen	137
Bindstouw, Herning Museum	141
En Garnkrog	142
Blicher paa Heden	152
Herning Marked	159
Rettepinde	161
Mikkel Agerskov	166
Thomas Sørensens gamle Stuehus	168
Vejen fra Engesvang til Stenholt	173
Museet i Stenholt Krat	174
Sølvbryllup i Stenholt 1892	175
Bede høj Skole	180
Bierhyw, Bedehøj	183
Kragelund Kirke og Anlæg	185
Mausing Mølle	189
Skæbnehjul	193
Gertrud Hagelskjær Lauridsen	211
Hinge Kirke	212
Marie og Jørgen Nielsen	211
Niels og Andrette Jørgensen	214
Jacobine og Peter Jensen	219
Jakob P. og Olivia Jørgensen	220
Jens P. og Abalone Overby	223
Niels P. og Anna Overby	224
Jacob og Petrine Overby	228
Rasmus og Anna Overby	231
Høstet ved Aaen	244

Clicheer: Tutcin & Koch.

KILDER OG HENVISNINGER

Til Stamtavlerne er benyttet de gamle Kirkebøger paa Landsarkivet.
Til Afsnittet om Stenholtsslægten henvises til »Skovlovringer«, Danmarks Folke-
minder Nr. 42 ved H. P. Hansen, hvorfra Clicheerne af Egnen er laant.

Laan af Clicheer er anført i Teksten.

FORKORTELSER: R. A. = Rigsarkivet, København. — L. A. = Landsarkivet,
Viborg. — E. Tg. Kr. = Evald Tang Kristensen, Folkemindesamler.

For den mundtlige Tradition er de vigtigste Kilder angivet direkte i Teksten
ved følgende Forkortelser:

N. = Niels Chr. Nielsen, Munklinde.

Th. S. = Thomas Sørensen, Agerskov.

A. M. = Anders Madsen, Munklinde.

J. A. F. = Jens Andersen Favrholt, Munklinde.

C. = Christine Petersen, Herning.

N. P. N. = Niels Peder Nielsen, Herning.

Side Nr.

- 15 1) Kunstelskere anbefales: Malerier af Hans Schmidt (Gyldendal). Christen
Dalsgaard (Smaa Kunstbøger Nr. 24 — Gad). — Christen Dals-
gaard og hans Kunst (Gyldendal). — L. Mylius Eriksens Værk: Den jyske

Side Nr.

- Hede (1903), S. 171-82 med en Skildring af en ensom Hedegaard beliggende som Munklinde.
- 16 2) E. Tg. Kr.: Minder og Oplevelser, 2. Bd. S. 175. (Læs ogsaa S. 98-99).
- 21 3) Arkivar V. Nielsen: Historisk-topografiske Efterretninger om Hjern og Ginding Herreder, S. 561.
1) Trap: Danmark, VIII. Bd. S. 214.
- 22 5) Hedebogen (1910), S. 22-26.
- 26 6) Elline Gjoes Jordebog, R. A.
En Gave fra det Kgl. Bibliotek i Stockholm. Jordebogen lindes trykt.
- 27 6) Munklinde omtales; S. 343-44 — 345 - 359 - 369.
- 28 7) Jyske Samlinger, 2. Rk. I. Bd. S. 185.
8) Elline Gjoes Jordebog, S. 343.
- 29 9) Matrikelbogen 1683, Nr. 929. R. A.
- 31 10) Bøvling Amts Matrikel 1688. L. A.
11) Skode- og Panteprotk., Viborg Landsting, Nr. 27, Pag. 310. L. A.
12) R. A. — Danske Samlinger, 2. Rk. IV. Bd. S. 27.
- 32 13) R. A. Sognepræsternes Designationer m. v. af 1651. 1690 findes trykt.
Jysk Historie og Topografi, 2. Rk. I. Bd. (1886-88).
- 33 11a) Slægten Abildtrup, S. 16.
11b) Viborg Landstings Pt. og Skødebog, Nr. 41 Pag. 562. L. A.
- 34 15) Jens Abildtrup: Selvejrbønderne i Bøvling og Lundenæs Amter 1743. — Jyske Samlinger, V. Rk. 4. Bd.
- 37 16) Justitsprotokollens Register. L. A. Viborg.
NB. Copi af protok. Breve paa Viborg Landsting 1753. L. A., København!
- 38 17) Lundenæs og Bøvling Amts Skifteprotokol, 1761. L. A.
- 18 17b) Ansøgning til Enkekassen Nr. 3453, 1791. R. A.
- 19 18) Kragelund Kirkebog, L. A. — P. Lundum er Forlover ved flere Vielser 1757. 1763 bor han i Skygge.
19) J. P. Aaboes efterladte Papirer, Folkemindesamlingen.
- 52 20) Pt. og Skødeprotk. Pag. 147. L. A.
- 54 21) R. A.
- 57 22) J. A. Favrholt's skrevne Erindringer ejes af Sønnen, Grdj. A. Favrholt, Trelde, Fredericia.
- 62 23) Se ogsaa E. Tg. Kr.: Jyske Folkesagn, Hammerum Herred 1876, Nr. 406: En Kjedel Penge.
- 74 24) Anders Stubbkærs Erindringer.
- 79 25) Dommerkontoret, Herning.
- 101 26) L. A.
- 107 27) Matrikulsarkivet, Kbhvn.
- 116 28) E. Tg. Kr.: Minder og Oplevelser, II. Bd. S. 174.
- 131 29) Herning Folkeblad, Aug. 1936.
- 132 30) Bording Sogneprotokoller ved Th. Sørensen.
- 141 31) Viborg Stifts Folkeblad, Jan. og Febr. 1910. I Uddrag.
- 156 32) Herning Folkeblad 9.—10.—11. Aug. 1927.
- 161 33) Matrikulsarkivet, Kbhvn.
- 168 34) H. P. Hansen: De gamle fortalte, II. Bd. S. 100-129.
- 169 35) Folketællingen, R. A.
- 183 36) Kragelund Kirkebog, L. A.
- 187 37) Silkeborg Avis 1890.
38) E. Tg. Kr. Danske Sagn III. 2011.
- 190 39) Stambog over Jørgen Pedersen Moeslunds Efterkommere, udgivet af Chr. Petersen Rostgaard, Aarhus 1910.
- 191 40) Gængivet her efter Hardsyssels Aarvog V. 1911. E. Tg. Kr. Af Bording Kirkebog.

EFTERSKRIFT

Bogen blev mange Gange større end oprindelig planlagt, og saa har jeg endda en Del Stof liggende, der ikke blev Plads til. Yderligere Meddelelser, som kan kaste Lys over Slægtens Liv og Færd, modtages med Glæde. Det hvide Blad sidst i Bogen er beregnet til Notater om Deres egen Familie. Det anbefales at anskaffe Bogen til de opvoksende Børn, saa længe Oplag haves.

Særlig interesserede anbefales det ved Lejlighed at tage en Cykeltur efter Kortet Side 8 med f. Eks. følgende Rute: Hinge -- Vinderslev -- Mausing Mølle -- Steenholt, Kragelund Sogn -- Bording Kirke -- Munklinde -- Agerskov -- Uhre -- Karup. Det er en ualmindelig skøn Egn, fyldt med Minder om Fædrenes Færd gennem mere end to Hundrede Aar.

Til Slut endnu en hjertelig Tak til enhver, som har bidraget til Udgivelsen af denne Bog samt til Pastor Johs. Müller og min Hustru, som har været mig behjælpelig med Korrekturlæsningen.

København, den 15. Juli 1945.

Juul Lund og Jørgen Neigaard ved Karup Aa. Fot. L. 1943.

*Hvad var vel i Verden det fattige Liv
med af dets fortærende Tant,
om ikke en Plet med en Dal og lidt Siv
vort Hjerter i Skælvinger bandt!
Om ikke vi drog fra det yderste Hav
for bøjet og rynket at staa
og høre de Kluk
de Mindernes Suk
fra Bækken, vi kyssed som smaa.*

Jeppe Aakjær.

